

**KISTELEK VÁROS
TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI
KONCEPCIÓJÁNAK ÉS INTEGRÁLT
TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI
STRATÉGIÁJÁNAK**

MEGALAPOZÓ VIZSGÁLATA

Projekt azonosító: DAOP-6.2.1/13/K-2014-0002

KISTELEK VÁROS TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJÁNAK ÉS INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJÁNAK

MEGALAPOZÓ VIZSGÁLATA

Helyzetfeltáró, helyzetelemző, helyzetértékelő munkarészek

2015. augusztus

Készült: Belügyminisztérium megbízásából
Projekt azonosító: DAOP-6.2.1/13/K-2014-0002

Készítette: ITS DA Konzorcium

TRENECON COWI Tanácsadó és Tervező Kft.
(konzorciumvezető)

MAPI Magyar Fejlesztési Iroda Zrt.
(konzorcium tagja)

 TRENECON COWI

 mapi

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

KÖZREMŰKÖDŐ SZAKÉRTŐK:

Projektvezető	Dócsné Balogh Zsuzsanna
Régiós koordinátor	Tendli Krisztina Csupor Viktória
Megyei koordinátor	Körtvélyesi Csaba
Felelős tervező	Balogh Tünde (TT/1, É/1 06-0006)
Településtervező	Balogh Tünde (TT/1, É/1 06-0006)
Településtervezési zöldfelületi és tájrendezési szakági szakértő	Tóthné Pocsok Katalin (TK 01-5086)
Településtervezési közlekedési szakági szakértő	Körtvélyesi Csaba (Tkö 06-0504)
Társadalompolitikai szakértő	dr. Váradi Zsuzsanna
Gazdaságfejlesztési szakértő	Kocsis Tamás dr. Váradi Zsuzsanna
Antiszegregációs szakértő	Bernáth Péter
Környezetvédelmi szakértő	Ádány Mihály (TV 13-3027, 13-54466)
Műemlékvédelmi szakértő	Zelenákné Keresztes Brigitta (É/1 01-2406) Balogh Tünde (É/1 06-0006)

TOVÁBBI KÖZREMŰKÖDŐK:

Kistelek Város Önkormányzata

Városi koordinátor	Mészáros Gábor
Gazdaságfejlesztés, infrastruktúra	Bozsányi Ilona
Mezőgazdaság, vállalkozás- segítés, oktatásügy	Domonics János
Városfejlesztési projektek, helyi televízió	Hellné Vass Rózsa
Oktatás, egészségügy, környezettudatosság	Mencz Angéla
Ifjúsági programok, sport, kultúra	Mészáros Zsolt
Antiszegregáció, szociális ügyek	Ott Gabriella
Víziközművek, környezet- védelem, mezőgazdaság, esélyegyenlőség	Papp Ildikó
Gazdaságfejlesztés, asszisztensi feladatok	Tománé Galbács Annamária

Tartalomjegyzék

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	11
1 HELYZETFELTÁRÓ MUNKARÉSZ.....	13
1.1 TELEPÜLÉSHÁLÓZATI ÖSSZEFÜGGÉSEK ÉS TÉRSÉGI KAPCSOLATOK, A VÁROS HELYE A TELEPÜLÉSHÁLÓZATBAN	13
1.1.1 A település térségi szerepe	13
1.1.2 A település vonzáskörzetének és funkciójának bemutatása, elemzése.....	15
1.2 TERÜLETFEJLESZTÉSI DOKUMENTUMOKKAL VALÓ ÖSSZEFÜGGÉSEK VIZSGÁLATA	16
1.2.1 Kapcsolódás az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióhoz (OFTK)	16
1.2.2 Kapcsolódás Csongrád Megye Területfejlesztési Konceptiójához és Programjához.....	18
1.2.3 Egyéb térségi fejlesztési koncepciókhoz, programokhoz való kapcsolódás	20
1.3 A TERÜLETRENDEZÉSI TERVEKKEL VALÓ ÖSSZEFÜGGÉSEK VIZSGÁLATA	22
1.3.1 Országos Területrendezési Terv (OTrT)	22
1.3.2 Csongrád Megye Területrendezési Terve (CsMTrT).....	25
1.4 A SZOMSZÉDOS TELEPÜLÉSEK HATÁLYOS SZERKEZETI TERVEINEK KISTELEK TELEPÜLÉS FEJLESZTÉSÉT BEFOLYÁSOLÓ MEGÁLLAPÍTÁSAI.....	27
1.5 HATÁLYOS TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI DÖNTÉSEK.....	28
1.5.1 A hatályos Településfejlesztési Konceptió és Integrált Városfejlesztési Stratégia megállapításai.....	28
1.5.2 Hatályos településfejlesztési és településrendezési szerződések	38
1.6 TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVI ELŐZMÉNYEK	38
1.6.1 Hatályban lévő településrendezési eszközök.....	38
1.6.2 Hatályos településszerkezeti terv megállapításai, megvalósult elemei.....	39
1.7 A TELEPÜLÉS TÁRSADALMA	43
1.7.1 A népesség főbb jellemzői	43
1.7.2 Térbeli, társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok	54
1.7.3 Települési identitást erősítő tényezők	56
1.8 A TELEPÜLÉS HUMÁN INFRASTRUKTÚRÁJA.....	60
1.8.1 Humán közszolgáltatások	60
1.8.2 Esélyegyenlőség biztosítása	68
1.9 A TELEPÜLÉS GAZDASÁGA.....	70
1.9.1 A település gazdasági súlya, szerepköre.....	70
1.9.2 A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői.....	73
1.9.3 A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai, települést érintő fontosabb elképzelések	80
1.9.4 A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők.....	81
1.9.5 Ingatlanpiaci viszonyok (kereslet-kínálat).....	82
1.10 AZ ÖNKORMÁNYZAT GAZDÁLKODÁSA, A TELEPÜLÉS-FEJLESZTÉS ESZKÖZ- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE 83	
1.10.1 Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program	83
1.10.2 Az Önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere	84
1.10.3 Gazdaságfejlesztési tevékenység	85
1.10.4 Foglalkoztatáspolitikai	87
1.10.5 Lakás és helyiséggazdálkodás.....	87
1.10.6 Intézményfenntartás.....	88
1.10.7 Energiagazdálkodás.....	89
1.11 TELEPÜLÉSÜZEMELTETÉSI SZOLGÁLTATÁSOK.....	89
1.12 TÁJ ÉS TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK VIZSGÁLATA.....	90
1.12.1 Természeti adottságok	90
1.12.2 Tájhasználat, tájszerkezet.....	95
1.12.3 Védett, védendő táji és természeti értékek, területek.....	98
1.12.4 Ökológiai hálózat.....	101
1.12.5 Egyéb természeti értékek.....	103

1.12.6	Tájhasználati konfliktusok és problémák kezelése.....	104
1.13	ZÖLDFELÜLETI RENDSZER VIZSGÁLATA	105
1.13.1	A települési zöldfelületi rendszer elemei	105
1.13.2	A zöldfelületi rendszer konfliktusai, problémái.....	109
1.14	AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET VIZSGÁLATA	110
1.14.1	A területfelhasználás vizsgálata	110
1.14.2	A telekstruktúra vizsgálata.....	121
1.14.3	Önkormányzati tulajdonkataszter	122
1.14.4	Az épületállomány és a környezet geodéziai felmérése.....	123
1.14.5	Az építmények vizsgálata.....	123
1.14.6	Az épített környezet értékei.....	123
1.14.7	Az épített környezet konfliktusai, problémái	128
1.15	KÖZLEKEDÉS	128
1.15.1	Hálózatok és hálózati kapcsolatok	128
1.15.2	Közúti közlekedés.....	131
1.15.3	Parkolás.....	134
1.15.4	Áruszállítás.....	135
1.15.5	Közösségi közlekedés.....	135
1.15.6	Kerékpáros közlekedés	137
1.15.7	Gyalogos közlekedés	138
1.15.8	Egyéb, közlekedéssel kapcsolatos megállapítások.....	139
1.16	KÖZMŰVEK ÁLLAPOTA ÉS ENERGIAHATÉKONYSÁG.....	139
1.16.1	Víziközművek	139
1.16.2	Energia	143
1.16.3	Elektronikus hírközlés.....	148
1.17	TÉRSÉGI ÉS TELEPÜLÉSI KÖRNYEZETVÉDELEM	149
1.17.1	Talaj.....	149
1.17.2	Felszíni és felszín alatti vizek	150
1.17.3	Levegőtisztaság és védelme	153
1.17.4	Zaj-, és rezgésterhelés	154
1.17.5	Sugárzásvédelem.....	155
1.17.6	Hulladékkezelés	155
1.17.7	Vizuális környezetterhelés.....	157
1.17.8	Árvízvédelem.....	157
1.17.9	Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák	157
1.18	KATASZTRÓFAVÉDELEM	158
1.18.1	Építésföldtani korlátok	158
1.18.2	Vízrajzi veszélyeztetettség	159
1.18.3	Egyéb katasztrófavédelmi tényezők.....	162
1.19	ÁSVÁNYI NYERSANYAG LELŐHELY.....	162
1.20	VÁROSI KLÍMA	162
2	HELYZETELEMZŐ MUNKARÉSZ	164
2.1	A VIZSGÁLT TÉNYEZŐK ELEMZÉSE, EGYMÁSRA HATÁSUK ÖSSZEVETÉSE	164
3	HELYZETÉRTÉKELŐ MUNKARÉSZ	171
3.1	HELYZETELEMZÉS EREDMÉNYEINEK ÉRTÉKELÉSE	171
3.1.1	A folyamatok értékelése	171
3.1.2	A város és környezetének fejlesztését befolyásoló külső és belső tényezők összefoglaló értékelése	173
3.1.3	A településfejlesztés és rendezés kapcsolata, a fejlesztés területi korlátai és lehetőségei	176
3.2	PROBLÉMATÉRKÉP / ÉRTÉKTÉRKÉP	176
3.3	ELTÉRŐ JELLEMZŐKKEL RENDELKEZŐ TELEPÜLÉSRÉSZEK.....	180
3.3.1	A városrészek kijelölése, pontos lehatárolása, lehatárolás indoklása, a városrészek bemutatása.....	180

3.3.2	<i>Szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett területek lehatárolása, térképi ábrázolása, helyzetelemzése</i>	190
3.3.3	<i>A szegregációval veszélyeztetett terület helyzetértékelése</i>	192
3.3.4	<i>Egyéb szempontból beavatkozást igénylő területek</i>	192
4	MELLÉKLETEK	193

Táblázatjegyzék

1. táblázat: Kistelek járás települései	14
2. táblázat: IVS projektek megvalósulása	32
3. táblázat: Kistelek város népességszám változása 2001 és 2011 között.....	43
4. táblázat: A népsűrűség alakulása, fő/km ² 2001. és 2011.....	44
5. táblázat: Kistelek város népmozgalmi adatai (fő, 2001. és 2011.)	44
6. táblázat: A foglalkoztatottság és munkanélküliség főbb adatainak alakulása (% , 2001 és 2011)	47
7. táblázat: Naponta ingázó foglalkoztatottak arányának alakulása a Kisteleki Járás településein (% , 2001 és 2011).....	48
8. táblázat: A szociális segélyben részesítettek számának és összegének alakulása Kisteleken (fő, ezer Ft, 2001-2013).....	51
9. táblázat: A különböző típusú segélyekben részesültek számának alakulása Kisteleken (fő)...	52
10. táblázat: Kistelek lakásállományának közműellátottsága (a lakásállomány %-a)	54
11. táblázat: Jelentősebb civil szervezetek a városban (2015. évi adatok szerint)	58
12. táblázat: Az intézmények kapacitás-kihasználtsága Kisteleken.....	63
13. táblázat: Az ellátottak számának alakulása a szociális ellátásban.....	67
10. táblázat: Az esélyegyenlőséggel kapcsolatos problémák és megoldási elképzelések Kisteleken	68
14. táblázat: A működő vállalkozások létszám kategória szerinti megoszlása Kisteleken (2012) 71	
15. táblázat: A vállalkozások gazdasági ágazatonkénti megoszlása Kisteleken és Csongrád megyében	72
16. táblázat: A szolgáltató szektor egyes alágazataiban működő vállalkozások aránya Kisteleken (% , 2012.).....	77
17. táblázat: A kereskedelmi szálláshelyek férőhelyeinek adatai.....	79
18. táblázat: Ingatlanárak változása: 2000, 2005, 2011.....	83
19. táblázat: Az önkormányzati költségvetés főbb összegeinek alakulása Kisteleken.....	83
20. táblázat: Kistelek igazgatási területének ingatlannyilvántartási fekvések szerinti megoszlása	111
21. táblázat: Területfelhasználási mérleg a szerkezeti terv rendeltetési besorolásai szerint	112
22. táblázat: Városi funkciók listája	113
24. táblázat: Kistelek városrészeinek lehatárolása	180
25. táblázat: Lakónépesség számának változása városrészenként 2001-2011. között.....	181
26. táblázat: Foglalkoztatási mutatók változása városrészenként 2001-2011. között.....	182
27. táblázat: Az alacsony státuszú lakosság elhelyezkedése városrészi bontásban	191
28. táblázat: Városrészek adatai	193
29. táblázat: Kistelek város területére pályázott beruházások a 2007-2013. közötti időszakban	194

Ábrajegyzék

1. ábra: Kistelek szerepe a várost övező Csongrád megyei települések ellátásában	15
2. ábra: Kistelek helye az ország funkcionális térképén.....	17
3. ábra: Kistelek város népességszámának alakulása 2000 és 2013 között (fő)	44
4. ábra: Kistelek Város korszerkezete (2001)	45
5. ábra: Kistelek Város korszerkezete (2011)	45
6. ábra: A 7 évesnél népesség legmagasabb iskolai végzettség szerinti aránya (a népesség %-ában, 2001, 2011).....	46
7. ábra: A foglalkoztatottak arányának alakulása nemzetgazdasági ágak szerint (% , 2011)	47
8. ábra: Nyilvántartott álláskeresők aránya a munkaképes korú népesség százalékában (%) ...	48

9. ábra: Kistelek város nyilvántartott álláskeresőinek főbb strukturális jellemzői 2000 és 2013 között (a nyilvántartottak %-ában)	49
10. ábra: Kistelek város nyilvántartott álláskeresőinek iskolai végzettsége 2000 és 2013 között (a nyilvántartottak %-ában)	50
11. ábra: A 100 lakosra jutó adófizetők számának alakulása.....	50
12. ábra: Az egy futó nettó jövedelem alakulásának változása	51
13. ábra: A lakások komfortfokozatának alakulása Kisteleken (2011, a lakásállomány %-ában)	53
14. ábra: A HDI értékének pozíciói kistérségenként.....	53
15. ábra: A városrészek közötti társadalmi különbségek alakulása Kisteleken.....	55
16. ábra: A városrészek közötti társadalmi különbségek alakulása Kisteleken.....	55
17. ábra: Az óvodai kapacitás kihasználtságának alakulása Kisteleken (%)	60
18. ábra: Óvodai férőhelyek és a beíratott gyermekek számának alakulása Kisteleken.....	61
19. ábra: Az általános iskolai tanulók számának alakulása Kisteleken (2001-2013).....	62
20. ábra: A középiskolai tanulók számának alakulása Kisteleken (fő), 2001 és 2013 között	63
21. ábra: A háziorvosi ellátásban részesülők száma Kisteleken	65
22. ábra: A regisztrált és működő vállalkozások számának alakulása Kisteleken	71
23. ábra: A vállalkozások számának megoszlása nemzetgazdasági ágazatonként (2012).....	72
24. ábra: Az egy főre jutó jegyzett tőke alakulása 2000 és 2013 között (ezer Ft)	73
25. ábra: A vendégek és a vendégéjszakák számának alakulása Kisteleken.....	80
26. ábra: A lakásállomány kor szerinti megoszlásának alakulása Kisteleken (a lakásállomány %-ában).....	82
27. ábra: Részlet a Kárpát-térség hegy- és vízrajza térképből.....	90
28. ábra: Település és környékének vízrajza	93
29. ábra: Település és környékének tájhasználati térképe.....	98
30. ábra: A település és környékének Natura2000-es területei.....	100
31. ábra: Település és környékének természetvédelmi területei.....	103
33. ábra: Ingázók és a helyben lakó dolgozók utazásainak módszerinti megoszlása.....	129
34. ábra: Kistelek főbb útjainak forgalmi terhelése.....	130
35. ábra: Motorizáció alakulása (személygépkocsi/1000 lakos).....	133
36. ábra: Balesetek helyei és súlyosságuk 2011-2013 között Kisteleken	134
37. ábra: A közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások számának változása a teljes lakásállományhoz viszonyítva	141
38. ábra: A közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakások számának változása a teljes lakásállományhoz viszonyítva	143
39. ábra: A lakosság távhőellátásra felhasznált hőmennyiségének (Gigajoule) változása	145
40. ábra: Kábeltelevíziós hálózatba bekapcsolt lakások számának változása.....	148
41. ábra: Rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont lakások aránya	156
42. ábra: A lakónépesség számának megoszlása városrészenként, 2011	181
43. ábra: A lakások számának megoszlása városrészenként, 2011	181
44. ábra: A lakónépesség korcsoportos összetétele városrészenként, 2011.....	181

Térképjegyzék

1. térkép: Kistelek város területi elhelyezkedése a Dél-Alföldi régióban	13
2. térkép: Kistelek járás területi elhelyezkedése Csongrád megye és Bács-Kiskun megye határán	14
3. térkép: Kistelek az OTrT szerkezeti tervében	23
4. térkép: Országos ökológiai hálózat övezete és kiváló minőségű erdőterület övezete.....	24
5. térkép: Országos vízminőségvédelmi terület övezete és tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete	25

6. térkép: Kistelek területi elhelyezkedése Csongrád Megye szerkezeti tervében	25
7. térkép: Térségi erdőtelepítésre alkalmas terület övezete és rendszeresen belvízjárta terület övezete.....	26
8. térkép: Kistelek városrészei, forrás: IVS 2008	30
9. térkép: Kistelek IVS akcióterületei.....	32
10. térkép: Kistelek hatályos szerkezeti terve – belterület és környéke	40
11. térkép: A város ipari (lila) és kereskedelmi szolgáltató (pink) gazdasági hasznosítású területei	76
12. térkép: Belterület és környéke domborzata.....	91
13. térkép: Kistelek és környékének térképe 1806-1869 között.....	95
14. térkép: A település tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területe.....	99
15. térkép: A település természeti területei	101
16. térkép: Kistelek a II. katonai felmérésen 1861-66.	110
17. térkép: Déli városrész intézményei, ellátása	115
18. térkép: Keleti városrész intézményei és ellátása.....	116
19. térkép: Északi városrész intézményei és ellátása.....	117
20. térkép: Nyugati városrész intézményei és ellátása, forrás: Új-Lépték Bt. szerkesztés 2015.....	118
32. ábra: Barnamezők és rozsdaterületek Kistelek belterületén	119
21. térkép: Barnamező Kistelek külterületének északi részén (volt major)	120
22. térkép: Az átlagosnál gyengébben fejlődő területek Kisteleken	121
23. térkép: Kistelek helyi értékvédelmi területe	125
23. táblázat: A munkába járók volumene és módszerinti megoszlása (fő/nap).....	128
24. térkép: Kistelek környezetének országos jelentőségű főútjai	130
25. térkép: Kistelek városi közúthálózata	131
26. térkép: Kistelek hatályos települészszerkezeti terve, belterület és beépített környéke	132
27. térkép: Kistelek helyközi és távolsági autóbuss megállói	136
28. térkép: A város vízbázis védőterületének felszíni vetülete	140
29. térkép A város és környékének jellemző talajtípusai.....	150
30. térkép: Település és környékének felszín alatti vízszint térképe	152
31. térkép: A földrengések területi eloszlása Magyarországon. A szürke körök a historikus rengéseket (456-1994), a piros körök az utóbbi évek rengéseit (1995-2009) mutatják.....	158
32. térkép: A Dél-Alföld belvíz-veszélyeztetettségi térképe.....	160
33. térkép: Kistelek igazgatási területének mély fekvésű, egyben rendszeresen belvízjárta része	161
34. térkép: Problémák és értékek.....	179
35. térkép: Városrészek ábrázolása.....	180
36. térkép: Városrész 1. /Déli/ területe	182
37. térkép: Városrész 2. /Keleti/ területe	184
38. térkép: Városrész 3. /Északi/ területe.....	186
39. térkép: Városrész 4. /Nyugati/ területe	187
40. térkép: Kistelek szegregátumokat bemutató térképe	191

Vezetői összefoglaló

Az Integrált településfejlesztési stratégia a településfejlesztési koncepcióban foglalt környezeti, társadalmi és gazdasági célok megvalósítását egyidejűleg szolgáló középtávú fejlesztési program¹. A stratégiai tervezés a városfejlesztési koncepcióra épül, amely „a település környezeti, társadalmi, gazdasági adottságaira alapozó, a település egészére készített, a változások irányait és a fejlesztési célokat hosszú távra meghatározó dokumentum”². A középtáv 7-10 évet, a hosszú táv 10-15 évet foglal magában.

Kistelek Város Önkormányzatának Képviselő-testülete a 32/2004. (III. 12.) számú határozatával fogadta el a város Hosszútávlatú Településfejlesztési Koncepcióját (HTK). Erre épült a 2008-ban elkészített Integrált Városfejlesztési Stratégia (IVS).

A 2014-2020-as európai uniós tervezési időszakra való felkészüléshez szükség van a településfejlesztési dokumentumok újragondolására. A sikeres tervezés révén Kistelek fejlesztésére források szerezhetők és azok hatékonyan és eredményesen kerülhetnek felhasználásra. Az Integrált Településfejlesztési Stratégia elkészítésével egyidejűleg a Város településfejlesztési koncepciójában is módosítások történnek.

Kistelek Város integrált településfejlesztési stratégiájának kidolgozása az alábbi rendeleteken, módszertani útmutatókon alapul:

- A településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet
- Útmutató a kis- és középvárosok számára az Integrált Településfejlesztési Stratégia 2014-2020 elkészítéséhez (Munkaanyag 2014. 12. 11.)
- Városfejlesztési Kézikönyv (Második, javított kiadás 2009. január 28. – Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztérium)

A Belügyminisztérium segítséget nyújtott Kisteleknek a stratégiai tervezéshez a DAOP-6.2.1/13/K-2014-0002 projekt keretében. A megalapozó vizsgálat e munka első részét képezi.

A megalapozó vizsgálat hivatalos statisztikai és helyben gyűjtött adatokat, tényeket, folyamatokat tár fel, elemz és értékeli a társadalom, a környezet és a gazdaság témakörében. Megállapítja a város belső adottságait (gyengeségek, erősségek) és a fejlődésére ható külső tényezőket (veszélyek, lehetőségek). Az eltérő adottságú városrészeket külön is elemzi.

A megalapozó vizsgálat eredményének összegzése

Kistelek Város a Dél-alföldi régió „pólus”-városa, Szeged közelében helyezkedik el. Létrejötté és fejlődése alapját jó közlekedési adottságai biztosítják. Az egykori postakocsi-állomás környékén lévő pusztából 1774-ben hasították ki a település területét Szeged város birtokából.

A mezőgazdaság és az arra épülő feldolgozóipar jóvoltából a múlt század derekára 9000 főre nőtt a lakosság száma. Az 1989-ben városi rangot nyert Kistelek ma a járás 5 községének közigazgatási és funkcionális központja. A térségközponti szerepkör az intézményellátás minden területén érvényesül. Az Árpád Fejedelem Katolikus Gimnázium, Gazdasági és Informatikai Szakközépiskola középfokú oktatási-nevelési lehetőséghez juttatja a fiatalokat.

¹ Épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény (Étv.) fogalom-meghatározása

² Étv. 2. § 27. pont

A városközpont 2008-ban megkezdett komplex funkcióbővítő fejlesztése megteremtette a központtá válás fizikai kereteit is, létrehozva a város új főterét és térfalalkotó közösségi épületeit. Ma már látható, hogy a városközpont északi irányban az Ifjúság teret is fel kell, hogy ölelje, számos intézményével és közterületeivel egyetemben. Feladatként jelentkezik a régi és az újonnan létrehozott építészeti-városképi értékek védelme a degradálódás jelenségeitől, amik a városközpont közvetlen környezetében is megtalálhatók a hanyatló, vagy kiürült „rozsdaterületek” formájában. A történeti és építészeti szempontból megőrzésre érdemes régi épületek rekonstrukciója egyszerre jelenthet értékmegőrzést és a szlómösödést megelőző beavatkozást.

A népesség előregedő és lassan, de folyamatosan fogyó. A lakosság szám csökkenésének mértéke az utóbbi években lassul, 7000 fő körül stagnálni látszik, azonban folyamatos erőfeszítést igényel a népességszám szinten tartása és távlati növelése. Kiemelt feladat a jövőre nézve a fiatal felnőtt lakosság elvándorlásának megelőzése. A munkahelyeket teremtő és biztos megélhetést nyújtó gazdaságfejlesztésen túl a családok elsősorban az intézményellátás, ezen belül is főleg az oktatás-nevelés színvonala alapján választhatják lakhelyül Kisteleket, de fontos lehet a döntéshozatalban a természeti és épített környezet és a zöldfelületek javuló minősége is. Az önkormányzati bérlakások jó állapotban tartása és újak létesítése közvetlenül segítheti a megtelepedést.

Nincs fejlődő város gazdasági alapok nélkül. Biztató, hogy a városban tevékenykednek nagy múltú és stabil üzemek és vállalkozások, melyek tartós jelenlétére számítani lehet. Újabbak is települtek be az utóbbi években, részben a térség „LHH” státusza (leghátrányosabb helyzete) révén megnyíló támogatási lehetőségek hatására. A munkahelyek megtartása és új munkahelyek teremtése érdekében tovább kell folytatni a város fogadóképességét javító intézkedéseket a potenciális beruházók felé. Az elmúlt években a gazdasági területek nagyarányú kijelölése, az Ipari Park fejlesztése és az önkormányzat vevőkijelölési jogának alapítása részeredményeket hozott, de a nagyberuházások nagyrészt az ígérek szintjén maradtak. Remélni lehet, hogy Kistelek egyre inkább felkerül a beruházók céltérképére, főleg ha tovább fejlődik a gazdasági területek infrastruktúrája. Törekedni kell tehát a közlekedési feltételek további javítására a közutak és közművek teljesebb kiépítésével, a vasúti, valamint légi teherszállítás lehetőségének megteremtésével.

A mezőgazdaság szerepe a város fejlődésében egyelőre nem látszik tisztán a számos külső veszély és lehetőség miatt. Keresi a helyét az ország mezőgazdasága, küzdve az állandó változásban lévő globális és uniós piaci helyzettel és szabályozási feltételeivel. A gazdálkodók számára dilemma, hogy az önállóság nehéz útját válasszák, vagy az integráció kompromisszumokat igénylő megoldásait próbálják ki – esetleg nem először.

Ugyancsak vegyes képet nyújt a mezőgazdasági ágazat az erősségek és gyengeségek tekintetében: hiába vannak termőföldek és helyi gazdálkodási ismeretek, a tőke és a vállalkozási kedv sokszor hiányzik a vállalkozáshoz. A térség alapvetően mezőgazdasági jellegű és aránylag sokan keresnek munkát alacsony képzettséggel, ezért az ágazat fejlesztésére nagy gondot kell fordítani. Törekedni kell a nagyobb hozzáadott értéket biztosító termelési és értékesítési formák megvalósítására. A nagy élőlétszám-igényű piacképes termékek előállítására és a biotechnológiai innovációnak a termelésbe való integrálása felé is érdemes elmozdulni a gazdálkodásban.

Az idegenforgalomban nagy potenciális lehetőségekkel rendelkezik Kistelek. A gyógyvízre alapozva formálódik a vízgyógyászati szolgáltatás és gyarapodnak a szálláshelyek. Térségi szinten gondolkodva, az Ópusztaszeri Történeti Emlékparkra és a gazdag madárvilágú természeti területekre, mint vivő értékekre lehet építeni a komplex kínálatot. A város rendelkezik turisztikai és pihenési célú beépíthető területekkel, amiket ki lehet ajánlani fejlesztési beruházásokhoz. Sajátos színteret jelenthet a turisztikai kínálatban a tanyai életformára és hagyományokra épülő szállásadás és vendéglátás.

1 Helyzetfeltáró munkarész

1.1 Településhálózati összefüggések és térségi kapcsolatok, a város helye a településhálózatban

1.1.1 A település térségi szerepe

Régió belüli helyzet

Kistelek város a Dél-alföldi régióban, a Budapest-Szeged vasúti és közúti tengely mentén, a régióközpont Szegedtől 30 km-re fekvő járásközpont. A régió második legnagyobb városa, Kecskemét is jól elérhető innen (60 km). A város kialakulását nagyrészt a kedvező közlekedés-földrajzi helyzetének, a keresztirányú tranzitforgalmak itteni találkozásának köszönheti.

1. térkép: Kistelek város területi elhelyezkedése a Dél-Alföldi régióban

Forrás: Google 2015

Lélekszámát tekintve régiós összehasonlításban a 27 járásközpont közül Kistelek a negyedik legkisebb (7138 fő³) népességű város, Mezőkovácsházát, Mórahalmot és Bácsalmást előzi meg. A Kisteleki Járás népessége (18211 fő) is szerény, a régió többi járása közül csak a jánoshalminál nagyobb. A járás gyenge gazdasági helyzetét mutatja a régió belül, hogy az egy adófizetőre jutó személyi jövedelemadó alapot képező jövedelem itt a legalacsonyabb (1217 ezer Ft⁴), az országos átlagnak mindössze 65-66 %-a.

Megyén belüli szerepkör

A Csongrád megyei területfejlesztési koncepció helyzetmegállapítása Kistelek Járást alapvetően rurális térségként jellemzi, ahol hagyománya és infrastruktúrája van az agrártevékenységnek és a vállalkozókészség is megfelelő, viszont a tőkeellátottságon, a piaci kapcsolatokon, a termékpályák menedzselésén és az együttműködési kultúrán sok a javítani való. Fontos sikerre vinni a helyzeti energiákat, mert az álláskereső magas száma és az elvándorlás aggasztó mértéke labilitást jelez. A városnak kimondottan eredményesek viszont az erőfeszítései a turisztika terén, amit jó megközelíthetőségére, a járáshoz tartozó Ópusztaszer közelségére, a helyi gyógyvizre és termálvizes fejlesztéseire alapoz.

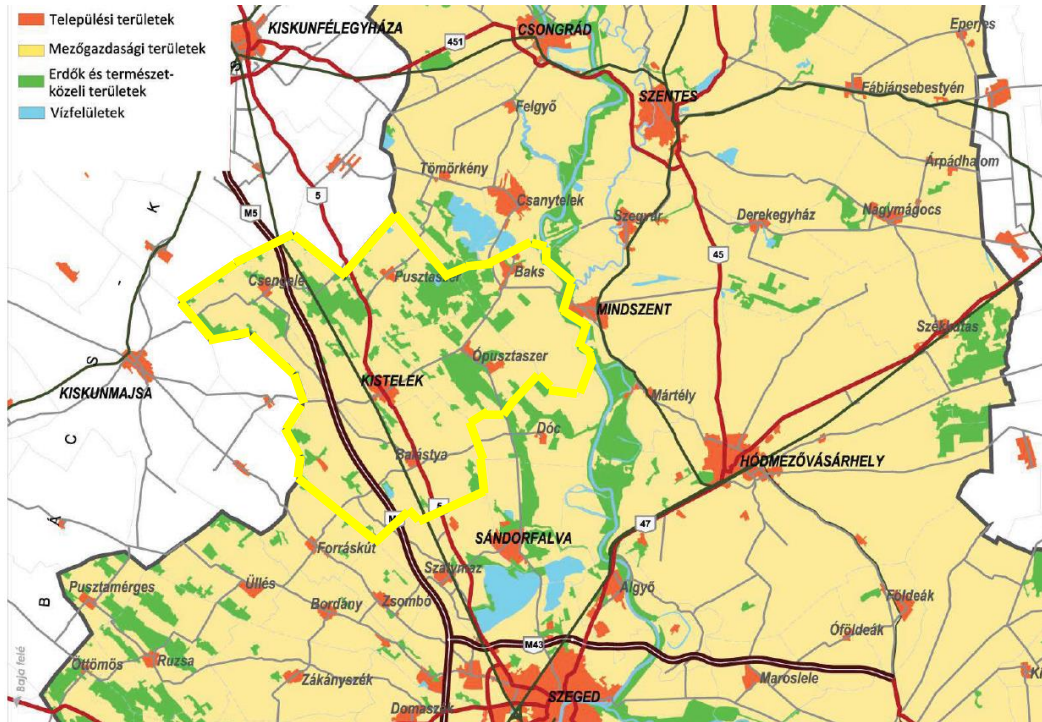
³ TeIR 2015.

⁴ <http://www.jaras.info.hu/jarasok-gazdasaga>

A megye jövőképe szerint Kistelek-Mórahalom központú homokhátsági térség mind nagyobb része integrálódik Szeged város agglomerációjába. A két kisváros fejlődési dinamikájának fenntartása azonban nagymértékben segítheti a megyehatár menti leszakadó területek felzárkózását, elsősorban a Homokhátság integrált fejlesztésének kulcselemeit jelentő tanyás tájfejlesztés és a versenyképes (lehetőség szerint energetikailag önálló) kertgazdálkodás komplex fejlesztése terén.

2. térkép: Kistelek járás területi elhelyezkedése Csongrád megye és Bács-Kiskun megye határán

Forrás: Csongrád Megye Területfejlesztési Konceptiója 2013.

Kistelek járás

Kistelek járás területileg szomszédos a Bács-Kiskun megyei kiskunfélegyházi és kiskunmajsai járással. Csongrád megyén belül a makóin kívül mindegyik kistérség a szomszédja: a csongrádi, hódmezővásárhelyi, szegedi és mórahalmi kistérséggel határos, a szentesi kistérséggel egy ponton érintkezik.

Kistelek járást Kistelek város és a vele közvetlenül szomszédos 4 község, valamint Baks község alkotja. A járás és a kistérség kiterjedése megegyezik. A járás népességének (18211 fő) 39 %-át teszi ki a városi lakosság.

1. táblázat: Kistelek járás települései

Település	jogállás	terület (ha)	népesség (fő)
Baks	község	6192	2000
Balástya	község	11000	3445
Csengele	község	6066	2001
Kistelek	város	6919	7095
Ópusztaszer	község	5950	2251
Pusztaszer	község	4893	1419

Forrás: LTK Nonprofit Kft. 2013.

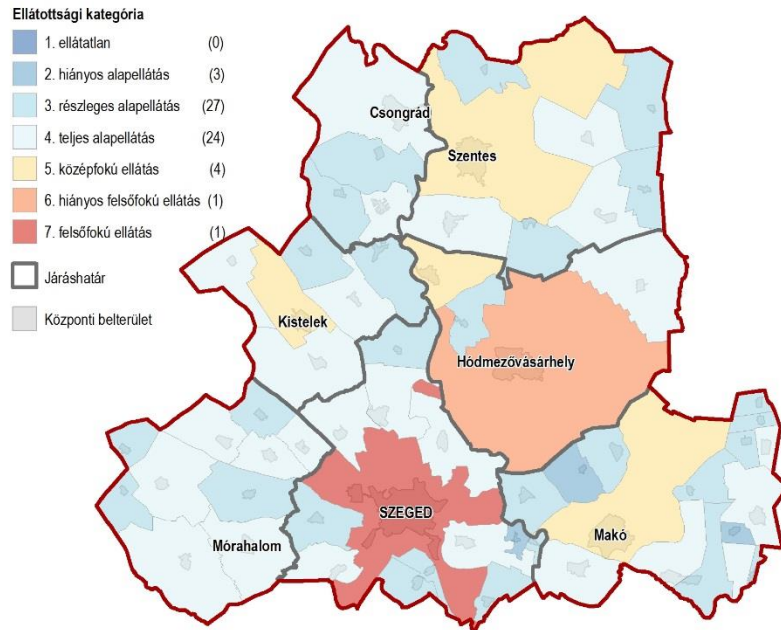
Tehertétele a jövő tervezésének Kistelek város és a Kisteleki járás népességének előregedése, ami országos és megyei viszonylatban is kedvezőtlen képet mutat.

1.1.2 A település vonzáskörzetének és funkciójának bemutatása, elemzése

Kistelek ténylegesen betölti a térségi központ szerepkört, középfokú ellátást biztosítva Baks, Balástya, Csengele, Ópusztaszer és Pusztaszer községek számára, melyek közigazgatásilag is a járáshoz tartoznak. A járás területe megegyezik a város funkcionális térségével.

1. ábra: Kistelek szerepe a várost övező Csongrád megyei települések ellátásában

Forrás: TRENECON COWI 2015.

A vonzáskörzetbe tartozó 5 község lakosai Kistelek intézményhálózata révén a járáson belül jutnak hozzá számos igazgatási ügyintézéshez és középfokú ellátáshoz.

- A Csongrád Megyei Kormányhivatal Kisteleki Járási Hivatalában Kormányablak működik, hatósági, szociális- és gyámügyek intézhetők, élelmiszerlánc-biztonsági, állategészségügyi valamint foglalkoztatási szolgáltatás vehető igénybe.
- A Kisteleki Térségi Egészségügyi Központ Nonprofit Kft. koordinátorként működik a térségi egészségügyi szakellátásban, valamint prevenció tevékenységet végez.
- Kisteleki Térségi Járóbeteg Szakellátó Kft. járóbeteg szakellátást nyújt a térség minden településére kiterjedően, védőnői hálózattal, gyógyászati segédeszközök boltjával, mentőállomással kiegészülve.
- A Szociális Központ és Gyermejjóléti Szolgálat kistérségi szinten látja el feladatait a személyes gondoskodás körében.
- Középfokú oktatás-nevelésben a 2013/2014-es tanévben mintegy 60 vidéki diák vett részt az Árpád Fejedelem Katolikus Gimnázium és Szakközépiskolában.
- Művészeti oktatást nyújt a térség több településén a Kollázs Művészetoktatási Alapítvány.
- Pénzügyi szolgáltatást az OTP, a Fontana Credit Takarékszövetkezet és a K&H biztosít.

Kistérségi gazdasági összefogás

A kistérséget alkotó önkormányzatok már korábban felismerték, hogy a helyi gazdaságot és annak fejlődését biztosító vállalkozókat segíteni kell, hiszen sikerességük, gyarapodásuk végső soron a térség életszínvonalának emelkedését, a helyi társadalom jólétének fokozódását jelentheti. A területfejlesztési társulás idejében is voltak kezdeményezések, melyek ezt a célt szolgálták. Vállalkozói fórumok, rendszeres pályázati tanácsadások megtartására került sor és számos sikeres pályázat született, kihasználva az akkori Vidékfejlesztési Célelőirányzat és Széchenyi terv támogatásrendszerét, melyen keresztül százmillió forintot meghaladó nagyságrendben fejleszthették vállalkozásaikat azok, akik új ötlettel, elegendő saját tőkével és rátermettséggel rendelkeztek.

A 2007-2013 uniós költségvetési ciklusban pályázati forrás szerzésével lehetővé vált, hogy a kistérségben székhellyel, vagy telephellyel rendelkező vállalkozások ingyen regisztrálhattak egy internetes oldalon és igény szerint közölhették cégük legfontosabb adatait: létrejött a TGA, azaz a Térségi Gazdasági Adatbázis.

A kistérséget alkotó 6 település egyenlő tulajdoni részesedéssel 2005-ben megalapította a Kisteleki Kistérség és Gazdaságfejlesztő Kht -t. A cég közhasznú tevékenységével közreműködik a térségi fejlesztési elképzelések és programok megvalósításában. További fontos feladata a gazdaságfejlesztéssel összefüggő projektek tervezése, koordinálása, a kistérségi befektetés-ösztönzés és az Ipari Park menedzselése.

Fejlődő kisváros

Lakossági kérdőíves (nem reprezentatív) felmérés alapján a kistelekiek véleménye szerint városuk – a támogatási lehetőségeket kihasználva – folyamatos fejlődésben van, egyre teljesebb intézményhálózatot, élhetőbb, rendezettebb környezetet kínál. Kiemelik a városközpont funkcióbőségét, az egészségügy fejlődését, a művelődési és sportolási lehetőségeket. Érzékelik ugyanakkor a népesség fogyását, elöregedését és a fiatalok elvándorlását, amit alapvetően azzal magyaráznak, hogy a munkahelyek száma nem elégséges és a bérszínvonal alacsony.

Fejlődést korlátozó folyamatok, tényezők

A kedvezőtlen folyamatokat – munkanélküliség mértéke, elszegényedés aránya, lakosságfogyás – a helyiek főleg a következő külső tényezőkkel magyarázzák: a mezőgazdasági termékek eladhatóságának alacsony szintje, a feldolgozó ipar hiánya, a nem helyben lakó munkavállalók nagy száma. Belső infrastrukturális problémákat is említene, a közutak, az épületállomány helyenként kritikus állapotát, a külterületek elhanyagoltságát, valamint a fiatalokat helyben tartó pihenési-szórakozási lehetőségek szűkösségét kifogásolják.

1.2 Területfejlesztési dokumentumokkal való összefüggések vizsgálata

1.2.1 Kapcsolódás az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióhoz (OFTK)

Hazánk „Nemzeti Fejlesztés 2030” Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptiója az Országgyűlés 1/2014. (I. 3.) OGY határozatának mellékleteként került elfogadásra. Lefekteti azokat a horizontális szempontokat és fejlesztéspolitikai forrás-felhasználási alapelveket, kedvezményezett térségi-települési besorolásokat, amelyek a nemzeti jövőkép elérését, a specifikus célkitűzések megvalósulását szolgálják.

A dokumentum kulcsfontosságúnak tartja a vidéki települések népességmegtartó képességének erősítését. Kistelek és térsége éppen ezzel a kihívással szembesül leginkább, az országos prioritásként kezelt célfeladat helyi szinten is megoldást sürget.

Hagyományok és megújulás

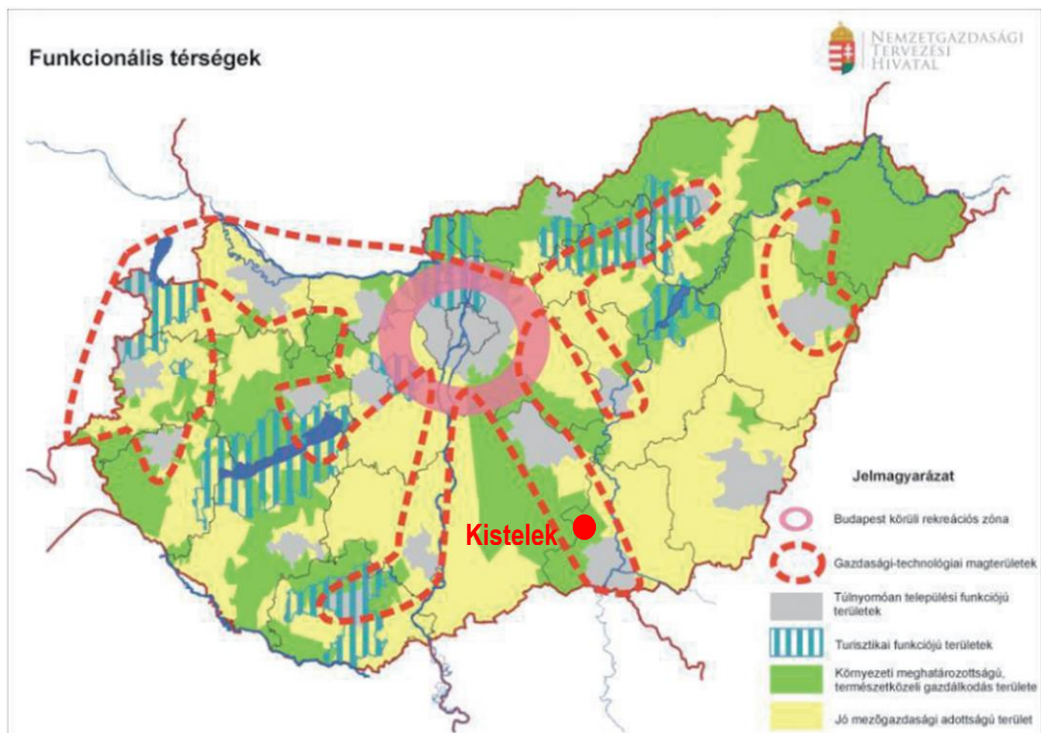
A földrajzi és kulturális adottságokra való tudatos építkezés, amit az OFTK alapelvnek tekint, jól rávetíthető Kistelek és térsége fejlesztési szándékaira. Egybehangzik az itt élők önmeghatározásával az a ténymegállapítás, hogy a magyar társadalom „összességében individualista, a saját hagyományaihoz ragaszkodó, de találékony, gyakran széthúzó, ám ugyanakkor befogadó” is lett. Ezeket a jegyeket tudatosan kezelni és használni kell a város stratégiai tervezése során.

Határon átnyúló kapcsolatok

Kistelek a szerbiai határhoz közeli fekvése miatt az európai integrációs folyamat hatásaival is szembesül. Az eredményes gazdasági, logisztikai-kereskedelmi együttműködés érdekében keresni kell a közös értékeket, adottságokat, amelyek a kölcsönösen előnyös partneri viszony kiépítésének alapjai.

Országon belüli funkcionális pozíció

2. ábra: Kistelek helye az ország funkcionális térképén

Forrás: OFTK

Az ország funkcionális térképén Kistelek és térsége a Budapesttől Szegedig nyúló „Gazdasági-technológiai magterület”-en belül található, ami az innovatív gazdaságfejlesztés esélyeinek optimista megítélésére jogosít fel.

Nagyterségi fejlesztéspolitika

Az egyes nagyterségek megújulását biztosító fejlesztések között Kistelek városa a következő fejlesztéspolitikai témákban érintett:

- Tisza-völgy: a víz- és az agrárgazdálkodás komplex hazai nagytersége

AZ OFTK kitér a Tisza-menti térség problémájára és megemlíti, hogy a Tisza-völgy szélsőséges csapadékviszonyai és tágabb térségének életét is meghatározó vízgazdálkodási lehetőségei miatt igényel önálló, térségileg integrált környezetgazdálkodási és -védelmi szempontokra épülő fejlesztéspolitikát. Homokhátsági fekvése miatt Kistelek „Környezeti meghatározottságú”, ahol kiemelt fontosságot kap a természetközeli gazdálkodás.

- Tanyás térségek fejlesztése

Tanyás vidékeink a jelenlegi nehéz helyzet ellenére, megfelelnek a fenntartható fejlődés, az integrált vidékfejlesztés és a többfunkciós mezőgazdaság Európában kialakult fejlesztési modelljének, és megfelelő fejlesztésekkel minden esély megvan arra, hogy a tanyarendszer korszerű formában megújuljon.

■ Vidéki térségek

A vidéki térségek lehatárolására több módszertan létezik, az általánosan használt OECD lehatárolás szerint a 120 fő/km² népsűrűség alatti térségeket tekintjük vidéki térségnek. A tervezési-statisztikai szerepen túl ennek jelentősége az Európai Unió vidékfejlesztési támogatások célterületeinek kijelölésében van.

■ Helyi, térségi vidékfejlesztési együttműködések

A hazai vidékpolitika fontos eszköze az Európai Unió vidékfejlesztési politika keretében kialakított és támogatott (LEADER) helyi vidékfejlesztési közösségek működése.

1.2.2 Kapcsolódás Csongrád Megye Területfejlesztési Koncepciójához és Programjához

Megye jövőképe

Csongrád Megye a Megyei Önkormányzat által 2030-ra vizionált jövőkép szerint "Határokon átívelő új tudásrégió" lesz Európa térképén. A szlogen jegyében három átfogó célt fogalmaz meg a dokumentum a 2014-2020. időszakra:

Átfogó célok a megyében

- Hármashatár menti városi hálózati csomóponti térség: tudáskoncentráció, kohézió, kisugárzás
- Klímaváltozásra reagáló innovatív gazdaság és erőforrás-gazdálkodás
- Vállalkozó kedvű, jól képzett társadalomra épülő kooperáló gazdaság a megyei húzóágazatok bázisán

Kistelek részvétele a megyei célok megvalósulásában

Kistelek saját adottságai és jövőképe alapján a megyei célkitűzésekhez számos ponton kapcsolódhat, hozzájárulhat a sikerhez.

Megyei célkitűzés	Kistelek részvétele a megvalósításban
Szegedi egyetem köré szerveződő tudástérség vonzza a kreatív gazdaságot, az innovatív vállalkozásokat és az őket kiszolgáló egészségipart, rekreációs ipart.	Növeli az egészségturizmus szolgáltatásainak és programjainak kínálatát a Pap-fenyves körül formálódó Pihenőparkban.
A biotechnológiai kutatás a megye gazdaságának kulcselemeire, az agráriumban és az élelmiszeriparban, valamint az alternatív energiaforrásokra fókuszál.	Mezőgazdasági termőhelyet, helyi termelési hagyományokon alapuló szaktudást ad hozzá a biotechnológiai kutatáshoz és visszacsatolást biztosít. Bővíti a geotermális és napenergiára épülő kertészeti termesztést.
Bővíti az intermodális logisztikai szolgáltatásokat az agráriumban, élelmiszeriparban, egészségiparban.	A vasút és az autópálya forgalmát összekapcsolja, légiszállítással kiegészíti.

Kihívások

A célok megvalósítása előtt számos problémát azonosít be a koncepció, melyek közül fokozottan jelentkezik Kistelek térségében a népességfogyás és az alacsony foglalkoztatási, képzettségi szint, a korszerű ismeretek hiánya és a korlátozott nyelvtudás kihívásai, a gazdaságnak a gyenge integrációs képességéből és fejletlenségéből fakadó alacsony jövedelemtermelő képessége.

A klímaváltozás következményeivel is számolni kell a Dél-Alföldre jellemző gyenge alkalmazkodási kapacitás miatt, különösen a Homokhátság és Tisza-mente fókuszterületein, amelyhez Kistelek is

tartozik. A módosuló termelési feltételek megismerése, a megfelelő termelészerkezet kialakítása komplex szemléletet és beavatkozást követel.

A problémák sikeres leküzdése érdekében a fejlesztési források egy részét a problémák leküzdésének vagy a kedvezőtlen tényezőkhöz való alkalmazkodásnak a szolgálatába kell állítani.

Integráló szemlélet,
szinergia

Szorgalmazza Csongrád megye koncepciója az integráló szemléletet, amely több cél megvalósulását teszi lehetővé egy program keretében mind területi, mint tartalmi, mind partnerségi vonatkozásban. Ugyancsak kulcsszó a szinergia (részek közötti kapcsolat javítása révén többteredmény elérése), amely találmányosságot követel és a különböző fejlesztési témák – elsősorban a gazdaság és a társadalom, az intézmények és a vállalkozások – igényeinek és lehetőségeinek kölcsönös átlátását kívánja meg a résztvevőktől a programalkotás és – megvalósítás során.

A koncepció **területi**, **specifikus** és **horizontális** célcsoportokra bontja az alapvetésként megfogalmazott átfogó célokat. A Kistelek és térsége szempontjából releváns célok a következők:

Releváns területi
célok

- Komplex tájgazdálkodás és integrált várostérségek kiépítése a Homokhátságon és a Tiszavölgyben, ezen belül Kistelekre értelmezhető prioritások:

Tanyás táj élhetőségének, jövedelemtermelő képességének és a klímaváltozáshoz való alkalmazkodó képességének értékőrző-értéknövelő fejlesztése (*helyi gazdaság, energetika, turisztikai vonzerő összehangolt fejlesztése, táji diverzitás erősítése, épített örökség komplex hasznosítása, zöldtanya-program, innovatív kezdeményezések, tanyagondnoki szolgáltatások fejlesztése*)

Homokhátsági térségközpontok és leszakadó térségek integrált fejlesztése (*a város elérhetőségének, térség- és gazdaságszervező, foglalkoztató szerepének javítása, agrárlogisztika, feldolgozó kapacitások, háttérpár fejlesztése, turisztikai menedzsment*)

Releváns specifikus
célok

- A teljes agrárvertikum együttműködése, innovációra és alkalmazkodásra épülő megerősítése

A környezeti fenntarthatóság és a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás fejlesztése az agráriumban (*öntözött területek növelése, energiahatékonyság növelése, hulladékgazdálkodás fejlesztése, tájstabilitás és tájdiverzitás növelése, alacsony minőségű szántók művelési ág váltása homokhátsági komplex tájgazdálkodásra, erdőgazdálkodás fejlesztése, szárazságtűrő fajok nemesítése, biogazdálkodás, génbankok működtetése, fenntartható, ökológiai gazdálkodás*)

Az agrárvertikum foglalkoztatási, népességmegtartó és jövedelemteremtő képességének növelése (*szakképzett fiatalok agrárállásainak ösztönzése, folyamatos foglalkoztatást elősegítő innovatív kezdeményezések, „szociális tanyák” gazdálkodó tanyává fejlesztése, települési önellátó rendszerek a megújuló energia bázisán, városi fogyasztói kapcsolatok támogatása, piaci rések kihasználása*)

Tudásalapú, innovatív agrárvertikum fejlesztése, szakképzettségi szint növelése (*közép- és felsőfokú képzés megújítása, továbbfejlesztése, biotechnológiai K+F tevékenység hasznosulásának támogatása, egészséges tájhozonyos élelmiszerek piacbővítése, élőkommunikáció és tudásalapú kertészet fejlesztése*)

Az együttműködés kultúrájának fejlesztése, szervezetek, intézmények létrehozásának, működtetésének támogatása (*klaszterek, szövetkezetek, agrárinfrastruktúra fejlesztő-működtető szervezetek feldolgozóipar szervezeteinek összekapcsolása*)

Kisléptékű, életképes, több lábbon álló, tájfenntartó gazdaságok és kapcsolódó helyi gazdaság fejlesztése (*művelés diverzifikálása, gazdálkodó csoportok eszközbeszerzése, piacra jutása, feldolgozó-tároló kapacitásának növelése*)

Releváns
horizontális célok

- Az alternatív energiavertikum felépítése, a kiemelkedő országos pozíció alapjainak kiszélesítése
Geotermikus, nap- és hulladékhasznosításra, biomasszára épülő térségi energiatermelő rendszerek fejlesztése
Megújuló energiafelhasználás arányának és hatékonyságának növelése integrált programok keretében (*kertészet és termálturizmus, közszféra*)
- Értékteremtő és tartós foglalkoztatás növelése és társadalmi-intézményi feltételeinek javítása
- Az esélyegyenlőség, a köz- és környezetbiztonság, valamint a helyi közösségek integrált, összehangolt fejlesztése, a szociális érzékenység fokozása

1.2.3 Egyéb térségi fejlesztési koncepciókhoz, programokhoz való kapcsolódás

Járási szintű koncepció, program a közigazgatás átszervezése, a járások felállása óta eltelt rövid idő alatt még nem született. A kistérségre vonatkozóan azonban készült néhány olyan dokumentum, amelynek érdemes a következtetéseit ismertetni.

LHH tanulmány

- Fejlesztési tapasztalatok a Dél-alföldi régió leghátrányosabb helyzetű kistérségeiben a 2007-2010 közötti időszakban – Összefoglaló tanulmány

A Dél-alföldi régió 5 leghátrányosabb helyzetű kistérségének fejlesztési gyakorlatát hasonlította össze a tanulmány a teljes programterületével a Dél-Alföldi Operatív Program (DAOP 2007-2013) Leghátrányosabb helyzetű térségek (LHH) programja esetében. Megállapítja, hogy az LHH-s területekről a lakosság arányához (9,7 %) mértnél nagyobb számú pályázat (17,0 %) érkezett be és a sikerességi mutató tekintetében is jobbak ezek a kistérségek a régiós átlagnál (4 %-kal). A régió egészében a humáninfrastruktúra-fejlesztésre fordított a legtöbb forrás, az LHH-térségekben csak a második helyen áll ez a terület. A fejlesztési forrásokat az LHH térségek a régiós átlagnál nagyobb arányban használták fel közlekedési tématerületre (39,1 %). Regionális viszonylatban az igényelt forrás 15,9 %-a a turizmust érintette, az LHH-térségekben ez az érték mindössze 5,9 % volt.

A 2007-2013-as ágazati operatív programoknak a tanulmánykészítés előtti forrásfelhasználását is vizsgálta a dokumentum. Kistelek kistérség a GOP (Gazdaságfejlesztési Operatív Program) kereteit aknázza ki legjobban: míg a többi LHH-térségben mindössze 10-40 % súlya volt a GOP-nak az összes támogatáson belül, itt a 78 %-át tette ki mintegy 5,4 milliárd forint összeggel. Ennek azonban csak töredék része (2,8 %) került a községekbe.

A DAOP LHH programja nem érte el azt a célt, hogy a periférikus elhelyezkedésű, vagy kisebb falvak is kapjanak támogatást, mivel a források legnagyobb részét a térségi központok vitték el. Nem sikerült koncepciót vinni a programba olyan értelemben sem, hogy a támogatás ténylegesen azokat a fejlesztéseket segítse, melyeket a kistérség helyzete, szükségletei kirajzolnak és amelyek kitörési pontot képezhetnek.

Egészségfejlesztés

- Egészségfejlesztési programterv – Kisteleki kistérség 2013.

A programterv megállapítja, hogy a Kisteleki kistérségben mind a demográfiai mutatók, mind az epidemiológiai mutatók elmaradást mutatnak az országos, régiós átlagtól. A negatív egészségügyi értékek egyik oka a külterületen élő lakosság nagy aránya. A leggyakoribb betegségek a keringési-, anyagcsere-, mozgásszervi megbetegedések és daganatok.

Az egészségfejlesztés javasolt stratégiája az egészségügyi és szociális intézmények és programok koordinációjára, a társadalom aktivitásának növelésére és az egészséges életmód tanítására koncentrál. A projekt megvalósításával a kiemelkedő betegségcsoportok kialakulása

jobban megelőzhető, a korai felismeréssel a szövődmények nagyobb eséllyel elkerülhetők, ezáltal a lakosok minőségi életévei megnövekednek. Külön figyelmet fordít a terv a külterületen élők és a kisebbséghez tartozók megkeresésére és bevonására.

Szociális koncepció

- Kistelek Környéki Települések Többcélú Társulása Szociális Szolgáltatástervezési Konceptió 2012. (Készült a TÁMOP 5.4.4. pályázat keretében)

Szociális szempontból a kistérség legfontosabb kihívásának a szegregálódást, a gyermekszegénység növekedését, az illegális és féllegális foglalkoztatás jelenségét, az öreg és agg lakosok ellátási problémáit, a külterületen élők rossz lakáskörülményeit, a középosztálybeli családok lakáshitel-alapú eladósodását, a meggyengült családi köteleket és a civil szerveződések gyengeségét tartja. A kérdőíves adatgyűjtés alapján leszögezi, hogy a megfelelő – közép-, vagy felsőfokú – szakmai végzettség elengedhetetlen a magasabb jövedelmek eléréséhez, sőt az sem elégséges feltétel, ha a lakóhely nem kínál elhelyezkedési lehetőséget.

Az anyag nem ad javaslatokat a megoldásra, mert az önkormányzati struktúra és a szociális törvénykezés (2012-ben) folyamatban lévő változásai miatt nem tartja lehetségesnek felvázolni a „szolgáltatási struktúra szereplőit, a pénzügyi forrásokat, a konkrét eszközöket, a végrehajtásért felelősöket, a konkrét határidőket”. Szándéka szerint rendszerszemléletet, iránymutatást biztosított a települési, családi és egyéni stratégiák kidolgozásának megalapozásához.

Civil Program

- Kistérségi Civil Fejlesztési Program – ADVOCATA Kft.

Átfogó információk alapján jellemzi a kistérség civil szférájának helyzetét, lehetőségeit, erősségeit és gyengeségeit:

- a térség megfelelő számú civil szervezettel és szerveződéssel rendelkezik
- a civil szféra jelenléte meghatározó a kistérség életében
- számos területen és működési körben rendelkezik a kistérség civil kezdeményezéssel, szerveződéssel
- vannak kihasználatlan és rejtett kapacitások, erőforrások a kistérség civil szférájában
- a civil szervezetek gyengeségei és hiányosságai megfelelő stratégiával és összefogással kiküszöbölhetőek és elháríthatóak
- a civil szféra önkormányzati, vállalkozói és egyéb támogatottsága megfelelő
- kisebb összefogások, kooperációk, együttműködések már megvalósultak a civil szervezetek részvételével
- a civilek nyitottak és kezdeményezők a pályázati források kihasználásában
- a civil szféra a társadalom minden korosztálya számára elérhető

Leszögezi, hogy a Kistérségi Civil Iroda működése biztosítja a civil szervezeteknek a jogi és pénzügyi szakértők segítségét a támogatási források megszerzésére és a folyamatos képzéseket a sikeres és eredményes működéshez.

Esélyegyenlőségi Program

- Esélyegyenlőségi Program – Kistelek Város Képviselő-testülete 146/2013. (VI. 28.) Kt. határozatával jóváhagyott dokumentum

A romák és a mélyszegénységben élők számára a foglalkoztatás bővítését irányozza elő a program. A gyermekek tehetséggondozását, a hátrányos helyzetű gyermekek, fiatalok és SNI tanulók felzárkóztatását célul tűzi ki. Az idősök számára a közösségi életben való részvétel elősegítését kívánja elősegíteni. A nők és a fogyatékkal élő munkavállalók munkaerő-piaci esélyeinek javítása érdekében beavatkozásokat tervez.

Fontosnak tekinti a dokumentum, hogy a mélyszegénységben élők életminősége folyamatosan javuljon. Kiemelt figyelemmel kezeli a gyerekek testi és lelki fejlődését, az idősek szociális és egészségügyi szolgáltatásainak folyamatos biztosítását és a nemzedékek közötti szolidaritást. Elengedhetetlennek tartja a nők esetén a szülői és munkahelyi feladatok összeegyeztetését, az egyenlő esélyek érvényesülését. Megoldást javasol a fogyatékkal élők integrációjára, az egyenlő esélyű hozzáférés biztosítására és az akadálymentesítésre.

- Környezetvédelmi Program – (2014. HBF-Hungaricum Kft.) Kistelek Város Képviselő-testülete 7/2015. (I. 28.) Kt. határozatával jóváhagyott dokumentum

Megállapítja, hogy a térség levegőminősége, zajterhelési állapota kedvezőnek mondható, mivel nincsenek számottevő környezetterhelést okozó ipari létesítmények és gépjárműforgalom. A kedvező helyzet megóvandó a fejlesztések során.

A térség jellemzően mezőgazdasági profilú. A termőföld használata azonban nem mindenütt egyezik a racionális földhasználat szempontjaival. A térségben a mezőgazdasági termelés-jelenlegi szerkezetét az itt élők gazdasági helyzete határozza meg. Figyelmeztet, hogy a felszíni és felszín alatti vizek állapotára fokozott figyelemmel kell lenni, az időnkénti kommunális, szilárd hulladék lerakások, a lakossági szennyvízkezelés, a hígrágyás állattartó telepek szennyvízkezelése és az intenzív mezőgazdasági vegyszerhasználat károsítja a vizeket. A fejlesztések során a szennyvízcsatornázás befejezését, a csapadékvíz elvezetését, a hulladéklerakás környezetet nem terhelő megoldását és a környezetkímélő mezőgazdasági termelés kialakítását kell megvalósítani.

Ökológiai szempontból a térség tavai értékesek. Az élővilág védelme szempontjából az Önkormányzat feladata kettős. Egyrészt védelmet kell biztosítani a meglévő természeti területek számára, hogy hosszú távon fennmaradhassanak, hogy teljes értékűen tölthessék be a zöldfolyosó szerepét az általuk összekötött természeti területek között. A környezeti problémák megoldásának, a környezetfejlesztési programjavaslatok megvalósításának kulcskérdése a forrásteremtés. Az Önkormányzat szűkös pénzügyi keretekkel gazdálkodik. Fontos a térségi települések együttműködése a külső erőforrások megszerzése szempontjából.

1.3 A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata

1.3.1 Országos Területrendezési Terv (OTrT)

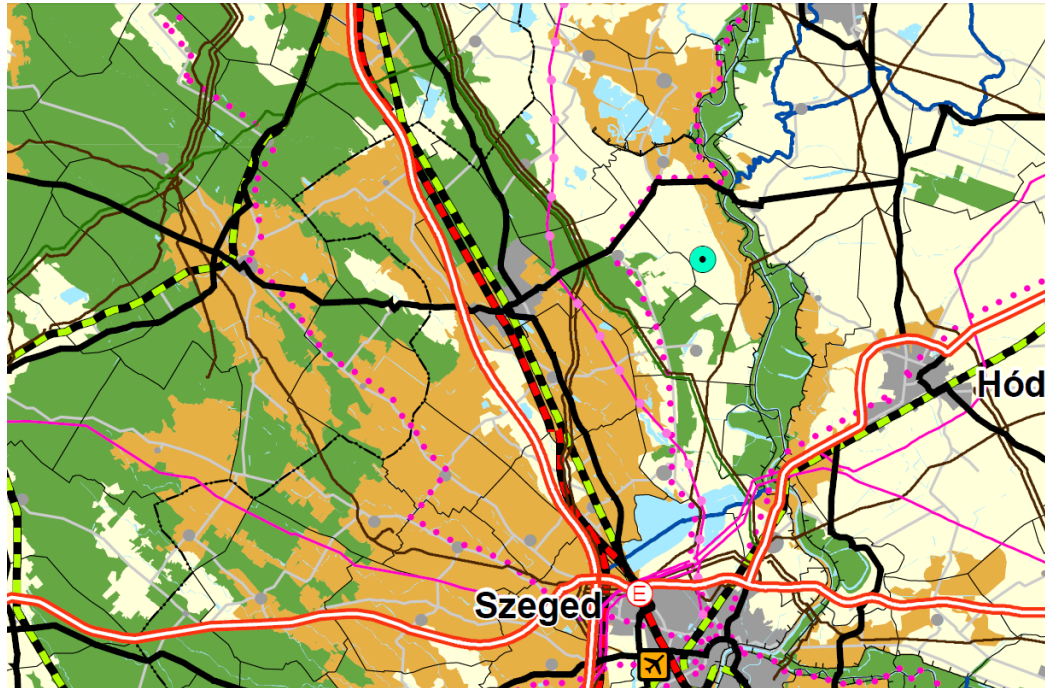
Az Országos Területrendezési Terv meghatározza az ország egyes térségei területfelhasználásának feltételeit, a műszaki-infrastrukturális hálózatok összehangolt térbeli rendjét, tekintettel a fenntartható fejlődésre, valamint a területi, táji, természeti, ökológiai és kulturális adottságok, értékek megőrzésére, illetve erőforrások védelmére.

Számos országos jelentőségű szerkezeti elem található a város igazgatási területén. Közlekedés tekintetében az M5 autópálya, az 5-ös számú főútvonal és a Cegléd-Szeged vasúti törzshálózati pálya, villamosenergia-ellátás vonatkozásában a Szeged-Szolnok 220 kV-os távvezeték, a szénhidrogén-iparban a Városföld-Kiskundorozsma nagynyomású gázvezeték. Országos kerékpárút nem halad át Kisteleken.

Tervezett elemeket is tartalmaz az OTrT Kistelek területén: országos főúthálózat-fejlesztést irányoz elő Soltvadkert (53-as számú főút) és Orosháza (47-es számú főút) között és ezzel összefüggésben településselkerülő útszakaszra tereli át az 5-ös főút és a Kiskunmajsai út között nyilvánvalóan megnövekvő forgalmat. Ausztria és Szlovákia valamint Szerbia és Románia között kiépítendő nagysebességű vasútvonal kíséri Ny-ról a jelenlegi vasúti pályát. A megvalósítás ütemezéséről még nem rendelkezik információval a Magyar Államvasutak Zrt..

3. térkép: Kistelek az OTrT szerkezeti tervében

ORSZÁGOS TERÜLETFELHASZNÁLÁS RENDSZERE

- Erdőgazdálkodási térség
- Mezőgazdasági térség
- Vegyes területfelhasználású térség
- Vízgazdálkodási térség

Települési térség

- 1000 ha felett
- 500-1000 ha között
- 100-500 ha között
- 100 ha alatt

Közlekedési hálózatok és építményeik

- Gyorsforgalmi út
- Főút
- Országos kerékpárút törzshálózat
- Nagysebességű vasútvonal
- A transzeurópai vasúti áruszállítási hálózat részeként működő országos törzshálózati vasútvonal
- Egyéb országos törzshálózati vasútvonal
- Közforgalmú nemzetközi és országos jelentőségű kikötő
- Országos jelentőségű polgári repülőtér

Forrás: OTrT

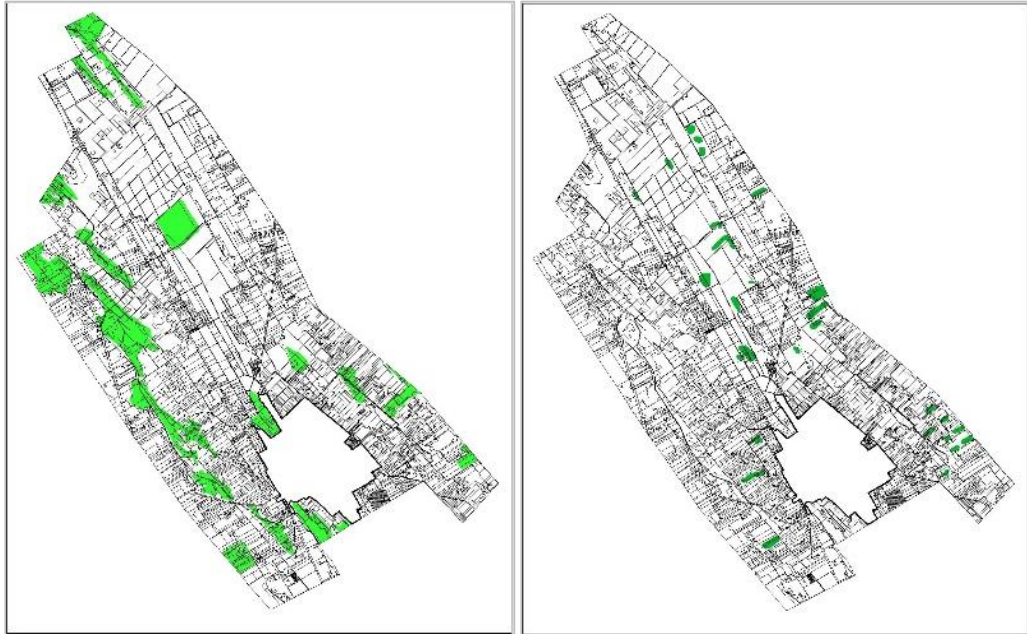
A területfelhasználás módját jellemzően *erdőtérség* kategóriában jelöli ki a város igazgatási területén.

Az OTrT övezeti tervek révén érvényesíti a különböző szakterületek elvárásait a terület- és a településrendezés felé. Kistelekre a következő releváns övezeti tartalmak vonatkoznak.

- Az országos ökológiai hálózat az országos jelentőségű természeti és természetközeli területeket és a közöttük kapcsolatot teremtő ökológiai folyosók rendszerét foglalja magába. Kisteleken a jó vízellátottságú, jellemzően csatornák mentén fekvő gyepek tartoznak ebbe a kategóriába, ahol új beépítésre nem lehet területet kijelölni.
- Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület kategóriában szerepelnek az őshonos fafajokból álló erdőtársulások fenntartására leginkább alkalmas erdők, melyek az igazgatási területen szétszórtan találhatóak. Új beépítésre ez az övezet sem használható fel.

4. térkép: Országos ökológiai hálózat övezete és kiváló minőségű erdőterület övezete

Forrás: Új-Lépték Bt. szerkesztés 2015.

- Az országos vízminőségvédelmi terület övezete a védelemre szoruló felszíni és felszín alatti vizek területét foglalja magába az emberi fogyasztásra, használatra, vízkivételre szolgáló vizek jó állapotának megtartása érdekében. Kistelek délkeleti igazgatási határrészét érinti az övezet
- Természeti adottságaik, rendszereik, valamint az emberi tevékenység kölcsönhatása, változása következtében kialakult olyan területek tartoznak a *tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület* övezetébe, amelyek a táj látványa szempontjából sajátos és megkülönböztetett fontosságú, megőrzésre érdemes esztétikai jellemzőkkel bírnak. A tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezetét az OTTrT-t módosító 2014. évi 98. törvény emelte országos övezetté, ahol a megye területrendezési tervének megalapozó munkarésze keretében meg kell határozni a tájjelleg helyi jellemzőit. A település teljes közigazgatási területére készülő településrendezési eszköz megalapozó vizsgálata keretében meg kell határozni a tájjelleg megőrzendő elemeit, elemegyütteseit, valamint a tájképi egység és a természeti adottságokhoz igazodó hagyományos tájhasználat helyi jellemzőit. A helyi építési szabályzat az építmények tájba illeszkedésének bemutatására látványterv készítését írhatja elő és a készítésre vonatkozó követelményeket határozhatja meg. Bányászati tevékenységet a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehet folytatni. A közlekedési és energetikai infrastruktúra-hálózatokat, erőműveket és kiserőműveket a tájképi egység megőrzését és a hagyományos tájhasználat fennmaradását nem veszélyeztető műszaki megoldások alkalmazásával kell elhelyezni. Kisteleken a Müller-széki tó és környéke érintett az övezetben.

5. térkép: Országos vízminőségvédelmi terület övezete és tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete

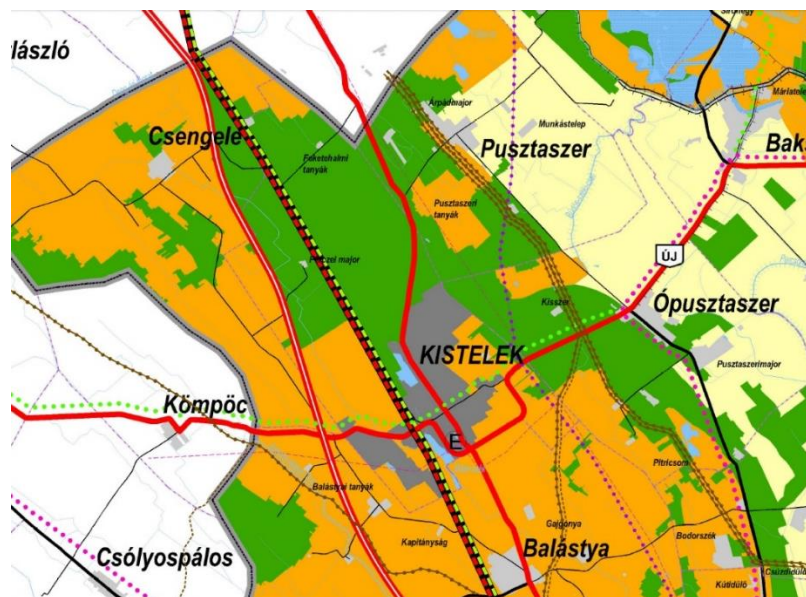

Forrás: Új-Lépték Bt. szerkesztés 2015.

1.3.2 Csongrád Megye Területrendezési Terve (CsMTrT)

A Csongrád Megye Közgyűlése rendeletével 2012. március 19-én elfogadott térségi szerkezeti terv Kistelekre vonatkozóan az országos elemek ábrázolásán túl az Ópusztaszer – Kistelek – Kiskunmajsa kerékpárutat jelöli meg térségi szerkezeti elemként, amelynek az ópusztaszeri iránya azóta meg is valósult, továbbá rögzíti a Kiskunfélegyháza – Kistelek – Szeged 120 kV-os vezeték nyomvonalát.

6. térkép: Kistelek területi elhelyezkedése Csongrád Megye szerkezeti tervében

Forrás: CsMTrT

A megyei területfelhasználási térségek az országosnál finomabb bontásban jelölik ki a tájhasználat módját, Kistelek területe mégis nagyrészt erdőtérségben van jelölve. A helyi mezőgazdálkodás megtartása érdekében a város kezdeményezte az előírt nagyfokú erdősisítés felülvizsgálatát.

Az OTtT-t módosító 2013. évi 229. törvény átmeneti rendelkezéseket is figyelembe véve a megyei terv övezetei közül a következő tartalmak vonatkoznak Kistelekre.

- Az *erdőtelepítésre javasolt terület* övezetbe többnyire a gyenge termőképességű mezőgazdasági területek tartoznak, amelyeknél gazdasági, vidékfejlesztési vagy környezetvédelmi szempontok indokolják az erdők létesítését, és azt természetvédelmi vagy termőhelyi okok nem zárják ki. Kisteleken túlzottan nagy területeket foglal magába az övezet, csökkentése indokolt a mezőgazdasági potenciál megtartása érdekében. Ezt a felvetést a megyei terv is szorgalmazta az országos terv felé, hiszen a megye meglévő erdőterületeit megduplázza az országos tervi előírás.
- Fokozatosan javasolja kivonni a megyei terv a szántóföldi művelésből a mély fekvésű, *rendszeresen belvízjárta területeket* és más célra hasznosítani. Felmerülhet a vizes élőhelyé alakítás lehetősége is. Kisteleken csak egy nagyobb területfoltot állapít meg az övezeti tervlap.

7. térkép: Térségi erdőtelepítésre alkalmas terület övezete és rendszeresen belvízjárta terület övezete

Forrás: Új-Lépték Bt. szerkesztés 2015.

Említi a megyei terv Kistelek kimagaslóan nagyarányú új beépítésre szánt területeit, melyek a jelenlegi belterület 140 %-át teszik ki, szemben a megyei 50 %-os átlaggal. Üdvözli továbbá az elkerülő út tervét, ami csökkenti majd a közlekedési eredetű levegő- és zajterhelést.

Turisztikai szerepkör szempontjából Kisteleket az *egészségturizmus* potenciális színtereként szerepelteti.

A tervezett új nyugat-keleti főútkapcsolat (Soltvadkert – Kiskunmajsa – Kistelek – Orosháza) és Tisza-híd kapcsán feltételezi Kistelek és Mindszent pozíció-javulását.

A megyei terv területrendezési ajánlásai – 27/2012. (II. 9.) Kgy. határozat 1. melléklete) élén a szerkezetalakításra vonatkozók találhatóak, amik megszívlelendők a fejlesztési tervezés során is:

- „1.1.1 A megye területén stratégiai feladatként javasolt kezelni
- a nagyarányú vízviszatarthatáshoz,
  - a megújuló energiaforrások sokoldalú alkalmazásának jelentős növekedéséhez
  - a tanyarendszer életképességének javulásához
  - a hiányzó határon túli közlekedési kapcsolatok kiépítéséhez
  - a folyók menti térségekben a komplex, differenciált tájgazdálkodás fejlesztéséhez szükséges területszerkezeti-településszerkezeti feltételek biztosítását.”

Ösztönzik az ajánlások a vasútban rejlő lehetőségek jobb kihasználását. A mezőgazdaság tekintetében javasolja a majorok, üzemközpontok fejlesztésének támogatását, a kialakult tanyás tájszerkezet megőrzését. Kijelenti:

„1.2.7 Az Országos Területfejlesztési Konceptióval összhangban a Megyei Közgyűlés is kinyilvánítja, hogy az Alföldre – így Csongrád megyére is – jellemző tanyás tájszerkezet egyedülálló nemzeti érték, amelynek megtartását, fejlesztését élővé tételét a településrendezés eszközeiben is biztosítani kell.”

„1.2.10 Megyei Közgyűlés támogatja a kialakult tanyák családi birtokközpontként való fejlesztési lehetőségét, ezzel összhangban a kialakult tanyák birtokközpontként való kialakíthatóságának területi minimumát az OTÉK szerinti 10000 m² helyett 2500 m²-ben javasolt meghatározni.”

Sajátos megyei térségeket határol le a CsMTrT, tovább finomítva a településrendszer és környezet alakításának kereteit. Kisteleket a **turizmusfejlesztés kiemelt célpontjai és térségi jelentőségű turisztikai attrakciók települései** övezeti lap a vadász-, termál-, lovas- és ökoturizmus kiemelt célpontjának tekinti.

1.4 A szomszédos települések hatályos szerkezeti terveinek Kistelek település fejlesztését befolyásoló megállapításai

Település neve	Kisteleket érintő elképzelések
Balástya	A község szerkezeti terve (2002) nem irányoz elő olyan változásokat, amelyek kihatással lennének Kistelekre, viszont azokat az elemeket sem tartalmazza, amit pedig Kistelek szerkezeti terve alapján a két településnek együtt kellene megvalósítania. Közlekedési vonatkozásban a Kiskunmajsza-Orosháza tervezett főútvonal Kistelek belterületét elkerülő nyomvonala hiányzik Balástya tervéből, amely a Balástya-Kistelek igazgatási határvonalon halad majd. Gazdaságfejlesztési kérdésben kezdeményezte Kistelek az M5 autópálya csomópont közelében lévő, Balástya igazgatási területére eső műszaki telep és kamion-pihenő bővítését Kistelek igazgatási határáig, mivel a város a közös határ mentén összefüggő iparterületet jelölt ki, amely a balástyai terület hozzákapcsolásával tovább nőhetne és elérhetné a kritikus nagyságot egy nagyberuházás befogadására.
Csengele	A település Kistelek közigazgatási területének É-i részén át tart kapcsolatot az 5-ös számú főúttal és – autópálya csomópont hiányában – a gyorsforgalmi úthálózat elérése is a bekötőutat használják Budapest felé. A község eredménytelenül kérte a közlekedési szaktárcát az M5 csengelei pihenőjének rákötését a bekötőútra, azonban a kapus helyébe lépő matricás

Település neve	Kisteleket érintő elképzelések
	fizetőrendszer esetleg nagyobb esélyt ad a nemleges döntés átértékelésére. A pályára való felhajtás megnyílása helyzetbe hozza a Kistelek É-i külterületrészén gazdálkodókat, tanyán élőket is, jobb elérhetőséget nyernének Kiskunfélegyháza, Kecskemét, Budapest irányába.
Ópusztaszer	A község Kistelekkel érintkező területei a szerkezeti terv szerint művelés alatt maradnak, beépítésük nincs előirányozva. A szerkezeti kapcsolatok kiépültek, de a Kistelek belterületet D-ről elkerülő főút megvalósulása esetén a község számolhatna egy útsatlakozási lehetőséggel a közös határon és ezzel javulna a község érintett külterületrészének elérhetősége.
Pusztaszer	Kistelek és a község közös határa mentén viszonylag hosszú szakaszon erdőterület húzódik, amelynek a község felőli oldalán tanyavilág található.

1.5 Hatályos településfejlesztési döntések

1.5.1 A hatályos Településfejlesztési Konceptió és Integrált Városfejlesztési Stratégia megállapításai

Településfejlesztési Konceptió

Kistelek Város Önkormányzatának Képviselő-testülete 32/2004. (III. 12.) számú határozatával fogadta el a város *Hosszútávlatú Településfejlesztési Konceptióját (HTK)*. Erre épült a településrendezési terv készítése 2004. évben.

Kistelek felvállalta a megyén belül térségközponti szerepkört, melyre tudatosan kíván felkészülni. Térségi irányító és koordináló településként a kibontakozni vágyó gazdasági, társadalmi, kulturális, környezetvédelmi, non-profit kezdeményezések életre keltését célozta meg, mert ezek az intenzív és hosszú távú fejlődés motorjává válhatnak. A fejlesztési dokumentum egészét az összefogás gondolata vezérelte. Az alkotók bíztak abban és a siker előfeltételének tekintették, hogy a kisváros társadalma aktív közösséggé formálható. A Konceptió a fejlesztés középpontjába az embert állította, ez a legfőbb prioritása. A konceptió 15 évvel Kistelek városi rangra emelkedése (1989) után készült, ezért a város ebben először határozta meg önmagát térségi központként. Leszögezte, hogy Kisteleknek „szüksége van a környező térségre, akár mint földterületre bizonyos létesítményekhez, akár mint pihenőhelyre vagy kikapcsolódási lehetőségre a városlakók számára. Fordítva pedig a környező térségnek szüksége van a város nyújtotta (kulturális, egészségügyi, kereskedelmi, stb.) szolgáltatásokra és munkalehetőségekre.”

Kisteleknek, mint városnak az önmagára találása elemi igénnyel mutatkozik meg a konceptióban. Saját arculatát kutatja, amely „egyreszt új elemeket tartalmaz és alkalmazkodik a kor igényeihez, elvárásaihoz, másrészt továbbviszi a múltban rejlő értékeket”. A városnak „egyensúlyt kell teremtenie a modern fejlődés és a történelmi örökség megóvása között; integrálnia kell az újat anélkül, hogy elpusztítaná a régit”. A dokumentum segítséget keres az európai városok hasonló útkeresésének tapasztalataiból, az uniós elveket újra és újra felidézve, adaptálva Kistelek helyzetére.

A városi lét lényegét keresve a konceptió széles síkon vázolta fel Kistelek távlatos céljait az alábbi 8 fő irányt határozva meg:

1. Gazdasági diverzifikáció, vállalkozásfejlesztés, lakossági jövedelemszerzés elősegítése
2. Közlekedési adottságok javítása: a közlekedési rendszer és infrastruktúra fejlesztése
3. Az épített környezet minőségének javítása: európai színvonalú kisváros felépítése

Kistelek megyei szerepköre a Konceptióban

A város megfogalmazza önmagát

4. A természeti környezet minőségének javítása, a környezetvédelmet szolgáló infrastruktúra és a zöldterületek fejlesztése
5. A kulturális, sport és szabadidős szolgáltatások bővítése és a hozzá tartozó humáninfrastruktúra fejlesztése, civil társadalom erősítése
6. Az oktatás átszervezésével életképes oktatási intézményrendszer kialakítása, humánerőforrás-fejlesztés
7. Az egészségügyi ellátás és szociális gondoskodás erősítése
8. Térségi gondolkodás, integráció bővítése: a kooperációk fokozása, közös, térséget erősítő programok indítása

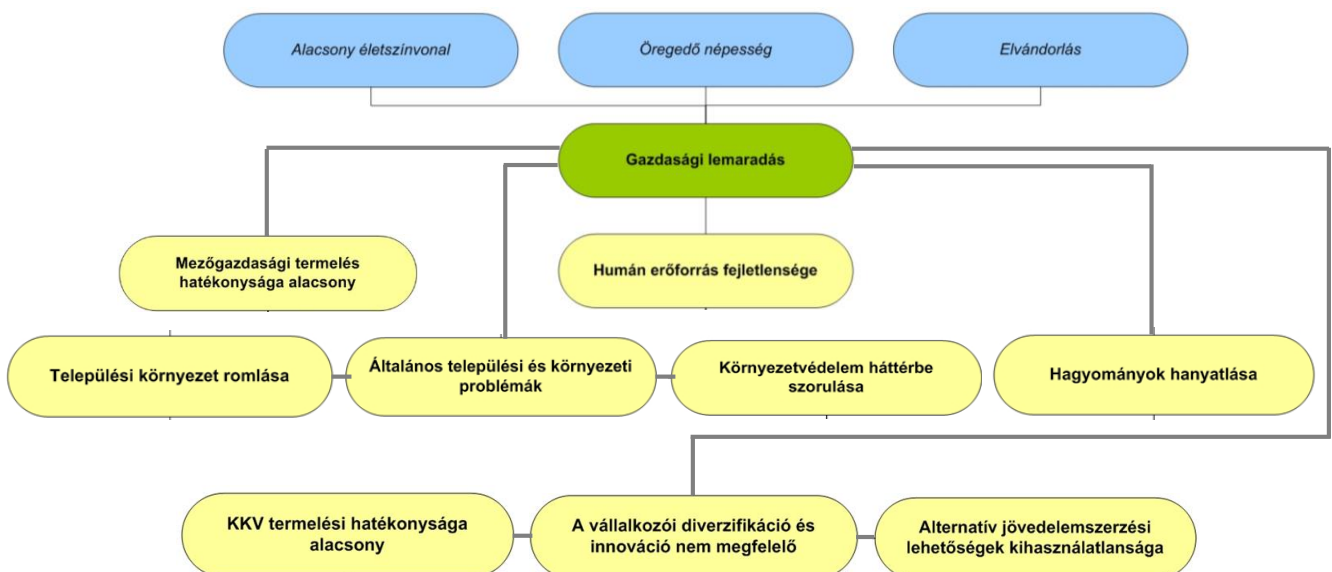
Célrendszer a Konceptióban

A dokumentum minden fejlesztési irányhoz további 8-10 célt kapcsol, így csaknem 100 pontban szabta meg a jövőbeni feladatait, amelyek mindegyike a szükséges erőforrások hiányában nyilvánvalóan nem teljesülhetett az elmúlt egy évtizedben. A koncepcióra alapozott stratégiai tervezés során vált csak láthatóvá a szándékok hierarchiája. A *tényleges prioritások* az IVS célfa ábrából bontakoznak ki, amely szerint a kulcskérdés a gazdasági felzárkózás és fejlődés, ezen keresztül küzdhetők le a legfőbb problémák: az alacsony életszínvonal, a népesség elöregedése és elvándorlása. Az Önkormányzat a *hosszútávlatú fejlesztési koncepciójának módosítását határozta és indította el* a mostani ITS-készítéssel egyidejűleg. Az elmúlt 7 évben megvalósult fejlesztések eredményeiből levont következtetések alapján tisztább kép bontakozhat ki a város kitörési pontjairól.

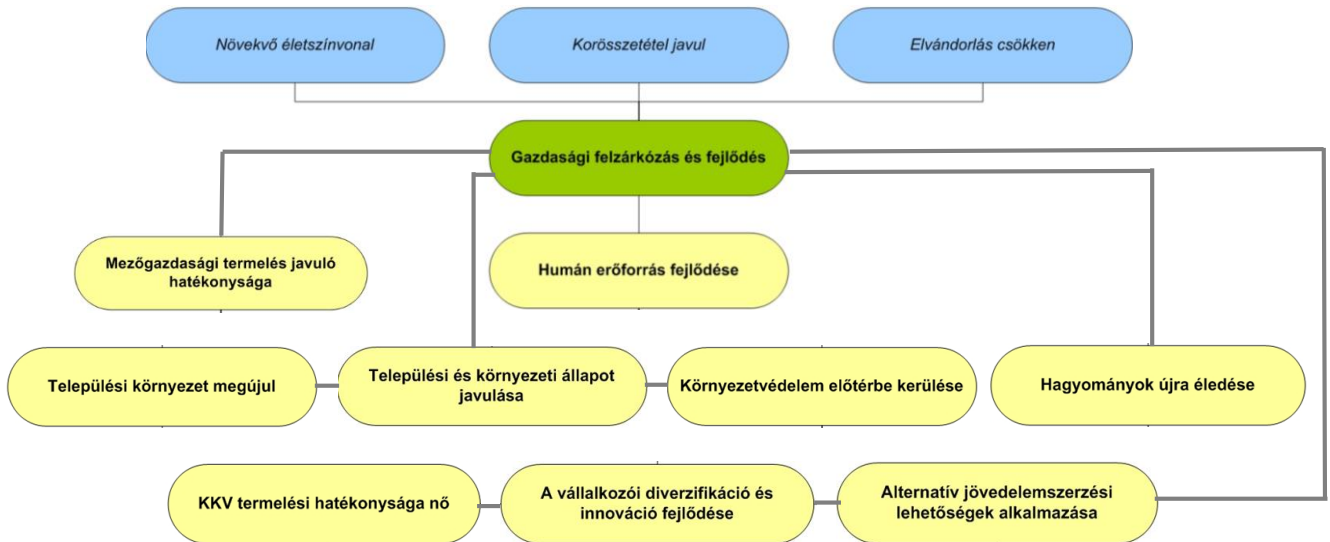
Integrált Városfejlesztési Stratégia

2008-ban munkálta ki a város az *Integrált Városfejlesztési Stratégiát (IVS)* a városközpont funkcióbővítését célzó településfejlesztési pályázatához. A koncepció készítését követő években olyan külső-belső, főleg gazdasági jellegű változások történtek, amelyek újabb kihívások elé állították a még alig létrejött várost. Az IVS aggóva érzekelte, hogy romlik a lakosság körösszététele, a fiatalokat nem sikerül helyben tartani, a mezőgazdasági termelés hanyatlik, a munkanélküliség jelentős. Pozitív hozzáállással áterrelte a hangsúlyt a dokumentum az *iparfejlesztésre* és az *idegenforgalom* felhozására, ezektől várva a problémák orvosolhatóságának kulcsát. A középtávú tematikus célok kifejtése azonban nem elég markánsan tükrözte ezeket a prioritásokat és a koncepcióból már ismert 8 főirány azonos fajsúlyú körvonalazását tartalmazta. A problémafa és célfa viszont – épp műfajánál, a hierarchizálásnál fogva – rávilágított az alapproblémákra és az igazi megoldási irányokra.

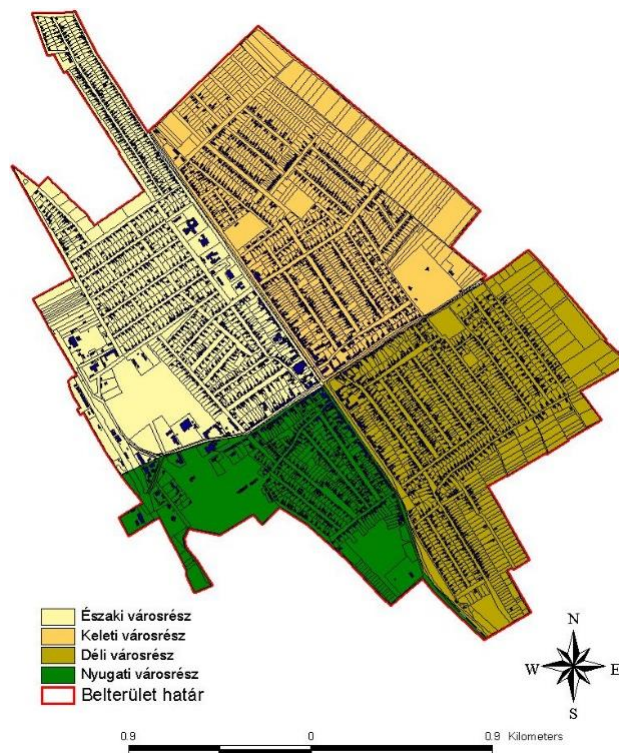
A probléma lényegét az IVS következő ábra-részletei mutatják:

A célok hierarchiáját az IVS következő ábra-részletei mutatják:

8. térkép: Kistelek városrészei, forrás: IVS 2008

Az ITS 5 városrészt határolt le, négy a belterületen fekszik, az 5. maga a külterület.

Az északi városrész volt a legfejlettebb a vizsgálatok idején, intézmény-ellátottsága és társadalmi mutatószámai alapján. A területre vonatkozó cél a közszolgáltatások további fejlesztése és a lakóterület bővítése.

A keleti városrészben az oktatási-művelődési szerepkör marad a meghatározó célirány, a déliben pedig a gazdaságfejlesztés.

A nyugati városrész egyrészt az idegenforgalom célterülete, másrészt feladat a lemaradással fenyegető hatások megállítása, a szociális rehabilitáció a viszonylag rossz fejlettségi mutatók miatt.

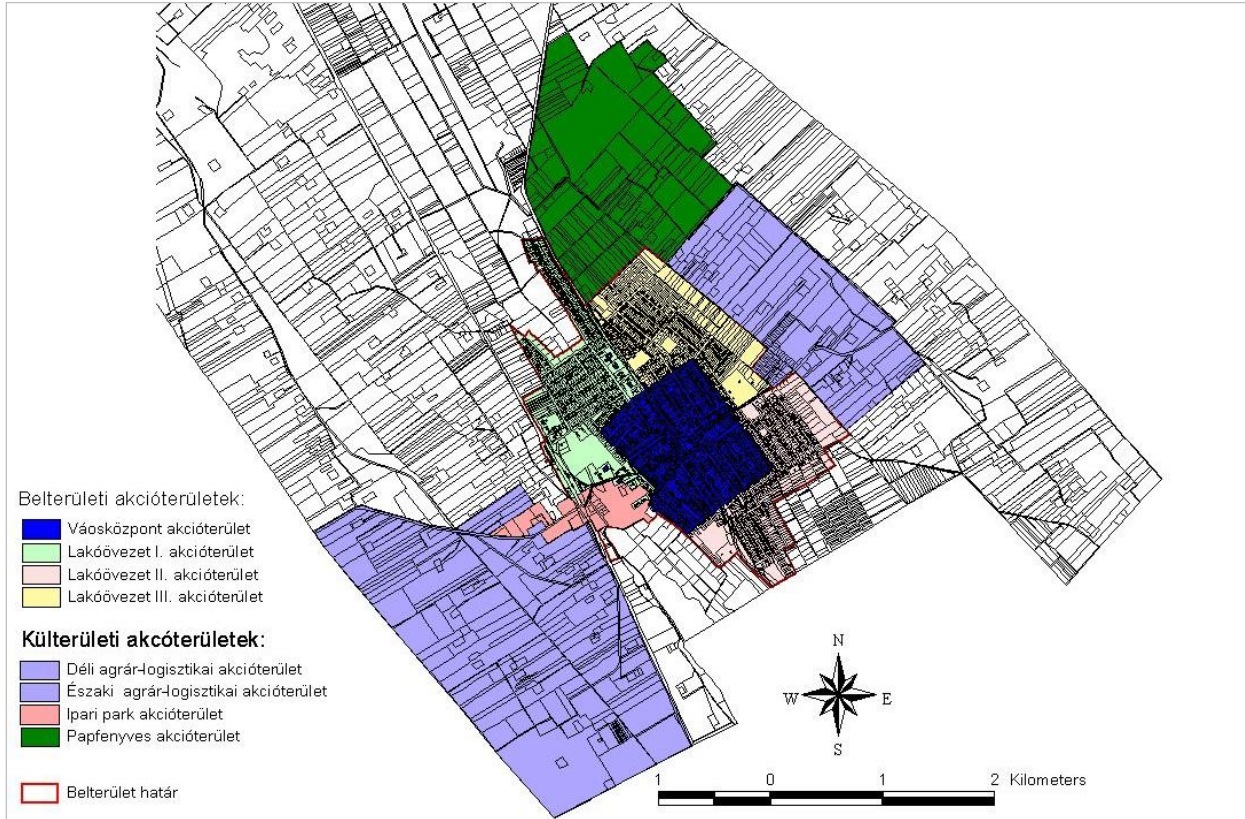
A külterülethez, mint városrészhez kapcsolódó célokat nem említette a dokumentum a többivel egy sorban, viszont az akcióterületek között az is nagy hangsúlyt kapott.

KISTELEK VÁROS INTEGRÁLT VÁROSFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJÁNAK CÉLRENDSZERE

Az IVS a 2007-2013. időszakra 8 akcióterületet jelölt ki az alábbi ábra szerint:

9. térkép: Kistelek IVS akcióterületei

Forrás: Kistelek IVS 2008.

Az IVS-ben tervezett projektek legnagyobb része a tervezési időszakon belül lezárult. Érdeemes áttekinteni részletesen is az egyes akcióterületek és városrészek fejlesztési projektjeinek megvalósulási mértékét annak érdekében, hogy a félbemaradt, vagy – főleg megfelelő forrás hiányában – elmaradt fejlesztések az ITS-be szükség szerint bekerülhessenek.

2. táblázat: IVS projektek megvalósulása

VÁROSKÖZPONT		
Tervezett projekt	Városrész	Megvalósulás (Igen/Nem/Részben)
1. Az Aqua Hotelt és a Városi Kisfürdő épületének összekötő zárt közlekedőjének kialakítása	Nyugati városrész	Igen
2. Kistelek városközponti parkolók kialakítása	Nyugati-, déli-, keleti-, északi városrész	Igen
3. Kossuth u. 1. alatti Városi Könyvtár épületének közterület felőli homlokzati felújítása	Nyugati városrész	Igen
4. Kossuth utca 11, 13, 15. sz. alatti üzlethelyiségek utcai homlokzatának felújítása	Nyugati városrész	Nem
5. KKV Irodaházak (I.-II.) kialakítása a tervezett buszmegálló melletti területen	Keleti városrész	Igen

VÁROSKÖZPONT		
Tervezett projekt	Városrész	Megvalósulás (Igen/Nem/Részben)
6. A Kisteleki Általános Iskola épületének Közösségi Művelődési Központtal történő bővítése	Keleti városrész	Igen
7. Szent István téri közpark és közterület rehabilitáció	Keleti városrész	Igen
8. A Gyimesi Nyomda és a Kiss Üzletház homlokzati rekonstrukciója	Keleti városrész	Nem
9. A Szent István Római Katolikus Templom homlokzat és tetőfelújítása	Északi városrész	Igen
10. Polgármesteri Hivatal homlokzati felújítása, bejárati előtetők és kapuzat készítése	Északi városrész	Igen
11. A Szt István Római Katolikus Templom és a Polgármesteri Hivatal körül elhelyezkedő közpark és közterületek rehabilitációja	Északi városrész	Igen
12. Vállalkozásfejlesztés hatékonyságának növelése. A Vállalkozásfejlesztő Iroda infrastruktúrális és eszközfejlesztése	Nyugati városrész	Nem
13. Aqua Hotel bővítése (a volt körzeti orvosi rendelő helyén)	Nyugati városrész	Nem
14. Kisteleki Helytörténeti Gyűjtemény (múzeum) infrastruktúrális és eszközfejlesztése, az alternatív jövedelem-szerzés feltételeinek kialakítása	Nyugati városrész	Részben
15. Szilárd burkolattal ellátott utak bővítése	Déli városrész	Nem
16. Terelőszigetek kialakítása	Nyugati-, déli városrész	Nem
17. Belterületi kerékpárutak megújítása	Nyugati-, déli-, keleti-, északi városrész	Igen
18. A fűtcák járdáinak és a városközpont tereinek díszburkolattal történő kiépítése	Nyugati-, déli-, keleti-, északi városrész	Részben
19. Kistérségi Multifunkcionális Sport - és Rendezvénycentrum funkcionális átalakítása, bővítése és infrastruktúrális fejlesztése	Nyugati városrész	Igen
20. A Városi Kisfürdő bővítése	Nyugati városrész	Nem
21. Szent László tér infrastruktúrális fejlesztése és parkosítása	Nyugati városrész	Igen
22. Bercsényi utca nyomvonalának megváltoztatása	Keleti városrész	Igen
23. Buszpályaudvar kialakítása	Keleti városrész	Igen
24. A Kisteleki Általános Iskola rekonstrukciója és bővítése II:	Keleti városrész	Igen

VÁROSKÖZPONT		
Tervezett projekt	Városrész	Megvalósulás (Igen/Nem/Részben)
A Kisteleki Általános Iskola főépület homlokzati rekonstrukciója és teljes körű akadálymentesítése		
25. A Kisteleki Általános Iskola rekonstrukciója és bővítése III: tornaterem és sportudvar kialakítása	Keleti városrész	Igen
26. A Kisteleki Általános Iskola rekonstrukciója és bővítése IV: Kisteleki Általános Iskola eszköz-ellátottságának bővítése, humánerőforrás fejlesztés	Keleti városrész	Igen
27. Játsszótér kialakítása a Szent István téren	Keleti városrész	Részben
28. A városközpont parkjaihoz és zöld felületeihez kapcsolódó öntözőrendszerek kiépítése	Nyugati-, déli-, keleti-, északi városrész	Részben
29. Belterületi csapadékelvezetés nyílt és zárt burkolt mederburkolat kialakításával	Nyugati-, déli-, keleti-, északi városrész	Igen
30. A Szakorvosi Rendelő bővítése	Nyugati városrész	Igen
31. Egészséges életmód népszerűsítéséhez kapcsolódó infrastrukturális fejlesztések, komplex szolgáltatási csomag kifejlesztése	Nyugati-, déli-, keleti-, északi városrész	Igen
32. Kárpátia Kincsház Kht. felnőttképzési tevékenységeinek bővítése	Északi városrész	Nem

LAKÓÖVEZET I.		
Tervezett projekt	Városrész	Megvalósulás (Igen/Nem/Részben)
1. Rózsaliget Kollégium felújítása és szálláshely kapacitásának bővítése	Nyugati városrész	Részben
2. Árpád Fejedelem Gimnázium, Gazdasági és Informatikai Szakközépiskola fejlesztése I: épület-rekonstrukció és -bővítés	Nyugati városrész	Részben
3. Árpád Fejedelem Gimnázium, Gazdasági és Informatikai Szakközépiskola fejlesztése II: eszközellátottság bővítése és humánerőforrás fejlesztése	Nyugati városrész	Részben
4. Árpád Fejedelem Gimnázium, Gazdasági és Informatikai Szakközépiskola fejlesztése III: szakmai képzések bővítése	Nyugati városrész	Részben
5. Szilárd burkolattal ellátott utak bővítése	Nyugati-, déli-, keleti-, északi városrész	Részben

LAKÓÖVEZET I.		
Tervezett projekt	Városrész	Megvalósulás (Igen/Nem/Részben)
6. Belterületi kerékpárutak megújítása:	Nyugati-,déli-,keleti-,északi városrész	Igen
7. Belterületi csapadékelvezetés nyílt és zárt burkolt mederburkolat kialakításával	Nyugati-,déli városrész	Igen
8. Erzsébet utcai játszótér felújítása	Nyugati városrész	Nem
9. Strand szabadidőpark fejlesztése	Nyugati városrész	Részben
10. Fiatalok lakáshoz jutásának segítése, a fecskéház program folytatása	Déli városrész	Nem
11. Az Ifjúság Téri Óvoda infrastrukturális és eszközfejlesztése	Nyugati városrész	Igen
12. A szociális feladatellátás infrastrukturális és eszköz-állományának bővítése a Gondozási Központ fejlesztésével	Nyugati városrész	Igen

LAKÓÖVEZET II.		
Tervezett projekt	Városrész	Megvalósulás (Igen/Nem/Részben)
1. Szilárd burkolattal ellátott utak bővítése	Északi városrész	Igen
2. Belterületi csapadékelvezetés nyílt és zárt burkolt mederburkolat kialakításával	Nyugati-,északi városrész	Igen
3. A temető és Kegyeleti Park fejlesztése. Kegyeleti Park Temetőskanzen kialakítása (a magyarság temetkezési szokásai)	Északi városrész	Nem
4. József Attila és Damjanich utcai játszótérek felújítása	Északi városrész	Nem
5. Sporttelep rehabilitációja	Északi városrész	Részben

LAKÓÖVEZET III.		
Tervezett projekt	Városrész	Megvalósulás (Igen/Nem/Részben)
1. Szilárd burkolattal ellátott utak bővítése	Keleti városrész	Igen
2. Belterületi kerékpárutak megújítása	Északi városrész	Igen
3. Belterületi csapadékelvezetés nyílt és zárt burkolt mederburkolat kialakításával	Déli-,keleti-,északi városrész	Igen
4. Móra utcai játszótér felújítása	Keleti városrész	Igen

PAPFENYVES		
Tervezett projekt	Városrész	Megvalósulás (Igen/Nem/Részben)
1. Papfenyves környéki területek erdősítése	Külterületi akcióterület	Nem
2. Papfenyves Termál Pihenőpark kialakítása	Külterületi akcióterület	Részben
3. A Termálvíz megújuló energiájának hasznosítása a Papfenyves Termál Pihenőpark projektben	Külterületi akcióterület	Részben

AGRÁR-LOGISZTIKAI AKCIÓTERÜLET		
Tervezett projekt	Városrész	Megvalósulás (Igen/Nem/Részben)
1. Dísznövény Árverési Csarnok kialakítása	Külterületi akcióterület	Nem
2. Térségi Agrárlogisztikai Központ továbbfejlesztése	Külterületi akcióterület	Nem
3. Élelmiszeripari fejlesztés	Külterületi akcióterület	Nem

IPARI PARK		
Tervezett projekt	Városrész	Megvalósulás (Igen/Nem/Részben)
1. Az ipari park teljeskörű infrastrukturális kiépítése (villamosenergia, gázellátás, szennyvíz és csapadék elvezető rendszer, víz-ellátás, úthálózat, csarnoképületek)	Déli városrész	Részben
2. Az ipari park szolgáltatásainak fejlesztése	Déli városrész	Részben
3. Az ipari park területének bővítése és a hozzá tartozó infrastruktúrák kiépítése	Déli városrész	Részben
4. Ipari park inkubátorház és innovációs központ kialakítása	Déli városrész	Részben
5. Ipari park menedzsment humán-, infrastrukturális és eszköz fejlesztése	Déli városrész	Nem
6. Munkahelyteremtés és a hazai, külföldi befektetői tőke etelepüléséhez szükséges feltételek megteremtése	Déli városrész	Részben
7. Az ipari park gazdaságfejlesztési célú együttműködésének erősítése (klaszterek és innováció)	Déli városrész	Nem

AZ EGÉSZ VÁROST ÉRINTŐ AKCIÓK (AKCIÓTERÜLETRE NEM LESZŰKÍTHETŐ FEJLESZTÉSEK)		
Tervezett projekt		Megvalósulás (Igen/Nem/Részben)
1. Komplex turisztikai termék, szolgáltatás, programcsomag kifejlesztése		Nem
2. Járdarendszer megújítása, bővítése az egész város területén		Nem
3. A város zöld felületeinek rendezése és bővítése		Nem
4. A nyugdíjasház program továbbfejlesztése a város egészében		Nem
5. Az önkormányzati tulajdonú bérlakások korszerűsítése		Részben
6. Ivóvízhálózat korszerűsítése, ivóvízminőség javító program		Igen
7. Villamos energia közműhálózat energiatakarékos szempontú korszerűsítése		Nem
8. Belterületi csapadékvíz-elvezetés nyílt és zárt burkolt mederburkolat kialakításával		Nem
9. A szennyvízcsatorna hálózat teljes településen történő kiépítése és a szennyvíztelep korszerűsítése		Igen
10. IT technológia fejlesztése a város intézményeiben		Részben
11. A közbiztonság feltételeinek javítása a város egészében		Részben
12. Térségi információs hálózat kialakítása		Részben

EGYÉB KÜLTERÜLETI FEJLESZTÉSEK		
Tervezett projekt		Megvalósulás (igen/Nem/Részben)
1. Kerékpár-úthálózat bővítése (környező településekkel összekötő szakaszok)		Részben
2. Várost elkerülő úthálózat fejlesztése		Részben
3. Mezőgazdasági feltáró úthálózat fejlesztése		Részben
4. A volt hulladéklerakó rekultivációja és a szelektív hulladékszállítás feltételeinek kialakítása		Igen

1.5.2 Hatályos településfejlesztési és településrendezési szerződések

Kistelek Város Önkormányzata a településfejlesztéseihez olyan szerződési formát hívott eddig segítségül, amellyel vevőkijelölési jogot alapított külterületi akcióterületeire. A magánjogi szerződéseket az érintett telektulajdonosokkal 3 évre kötötték meg, majd meg is hosszabbították. A betelepülni kívánó vállalkozások számára megnyugtató a tény, hogy az Önkormányzattal tudnak közvetlenül tárgyalni a területszerzésről, a telektulajdonosoknak pedig megnő az esélyük a területük értékesítésére jóval a piaci érték fölött.

Településrendezési szerződés megkötésére ez ideig nem került sor. Kistelek a vállalkozások sikere érdekében a tervezést is szolgáltatja a fejlesztési szereplők számára, az infrastruktúra kiépítését pedig az általa értékesített területek vételárában érvényesíti.

Kistelek legtöbbször nincs alkupozícióban ahhoz, hogy a fejlesztések szereplői felé addicionális beruházási igényekkel lépjen fel. Pillanatnyilag inkább az a létérdeke, hogy akár saját áldozatvállalással is, de bevonzza ezeket a szereplőket a város érdekkörébe.

1.6 Településrendezési Tervi előzmények

1.6.1 Hatályban lévő településrendezési eszközök

Kistelek Képviselő-testülete a Településszerkezeti tervet a 93/2005. (IX. 28.) Kt. határozatával, az Építési Szabályzatot (HÉSZ) a 32/2005. (IX. 28.) Kt. rendeletével fogadta el. Szabályozási terv csak a város három átalakuló területére, azaz a Termál-pihenőparkra, a városközpontra és az Agrár-logisztikai Park területére készült. A helyi szabályok térképi értelmezésének megkönnyítésére, az övezeti határok láttatására Övezeti terv fedi le a szabályozással nem rendelkező területeket.

2008-ban módosítási eljárás zajlott le, amely változásokat hozott a Városközpont Szabályozási Tervében, valamint gazdaságfejlesztési célból bővítette az Agrár-logisztikai Park területét. A Képviselő-testület a Településszerkezeti terv módosítását a 120/2009. (V. 06.) Kt. számú határozatával, a HÉSZ-módosítást a 13/2009. (V. 06.) Ktr. számú rendeletével hagyta jóvá.

A 2013-ban jóváhagyott módosítás a Termál-pihenőparkot, a várost elkerülő útnyomvonalat, az új nyomvonalszakasz mellett fekvő külterületi üzemeket, valamint a külterületi erdő- és mezőgazdasági területek elrendezését érintette. Elfogadása a 66/2013. (IV. 03.) Kt. határozattal és a 10/2013. (IV. 03.) önkormányzati rendelettel történt meg.

Jelenleg is van folyamatban módosítási eljárás, amit két vállalkozás kezdeményezett. A Prysmian Magyar Kábel Művek Kisteleki gyár a telephelyének jelentős mérvű bővítését kérte. A Harmath és Társa Kft. Majsai úti telephelye pedig ipari helyett a mezőgazdasági üzemi fejlesztési pályára állt rá és ilyen értelmű módosítást igényelt.

A **Településszerkezeti terv** hivatott annak meghatározására, hogy a településfejlesztési koncepcióban foglalt célok megvalósítását a település szerkezetének, a területfelhasználásnak és a műszaki infrastruktúra-hálózatoknak milyen térbeli elrendezésben lehet a legoptimálisabban biztosítani. A területek 2004-ben tervezett fejlesztései nem teljesen fedik a jelenlegi szerkezeti tervi kijelöléseket. A különbségek leginkább abból adódnak, hogy a gazdaságfejlesztés a saját szempontjai szerint próbál teret nyerni, amik a településfejlesztési és -rendezési tervműveletek során nem feltétlenül voltak ugyanazok, mint az elmúlt években, vagy épp napjainkban. Nem lehet jól előre látni azt, mely ipari üzemek lépnek fejlődési pályára és melyek parkolóra.

A tervanyag alátámasztó munkarészei a módosítások során szükség szerint frissültek, de döntően még a 2004. évi vizsgálatokra támaszkodnak, elavultak, ezért a *településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről* szóló 314/2012. (XI.8.) Kormányrendelet előírásainak megfelelően 2018. december 31-ig elkészítendő új településrendezési eszközökhöz jelen vizsgálatok műszaki és környezeti tartalmú alapos kiegészítésére lesz szükség, térképileg is feltárva a tulajdonviszonyokat, a műszaki infrastruktúra összes elemét és a társadalmi vonatkozású adottságok térbeli elhelyezkedését.

A hatályos terv meghatározó szerkezeti elemei összhangban vannak a területrendezési tervekkel, de előbbre is mutatnak azoknál, hogy a nyilvánvaló előnyök megmutatásával visszahasson rájuk. A város és térsége érdekeinek proaktív érvényesítését célzó eltérések elsősorban közlekedési jellegűek, hiszen annak nyomvonalai rendelkeznek a legnagyobb térszervező erővel. A déli elkerülő útszakasz azért kerülhetett be a megye szerkezeti tervébe, mert a Város előre gondolkodva megtervezte a megoldását, nem akarván hagyni, hogy a tetemes átmenő forgalom, ami a Soltvadkert – Kiskunmajsa – Kistelek – Mindszent (új Tisza-híd) – Orosháza új főúti kapcsolatból adódik, a város kellős közepén haladjon át. Ugyanilyen előre mutató elképzelése van Kisteleknek a légi teherforgalom megteremtésére, létre hozva az intermodális közlekedési hálózatot.

1.6.2 Hatályos településszerkezeti terv megállapításai, megvalósult elemei

A településszerkezeti terv attitűdje

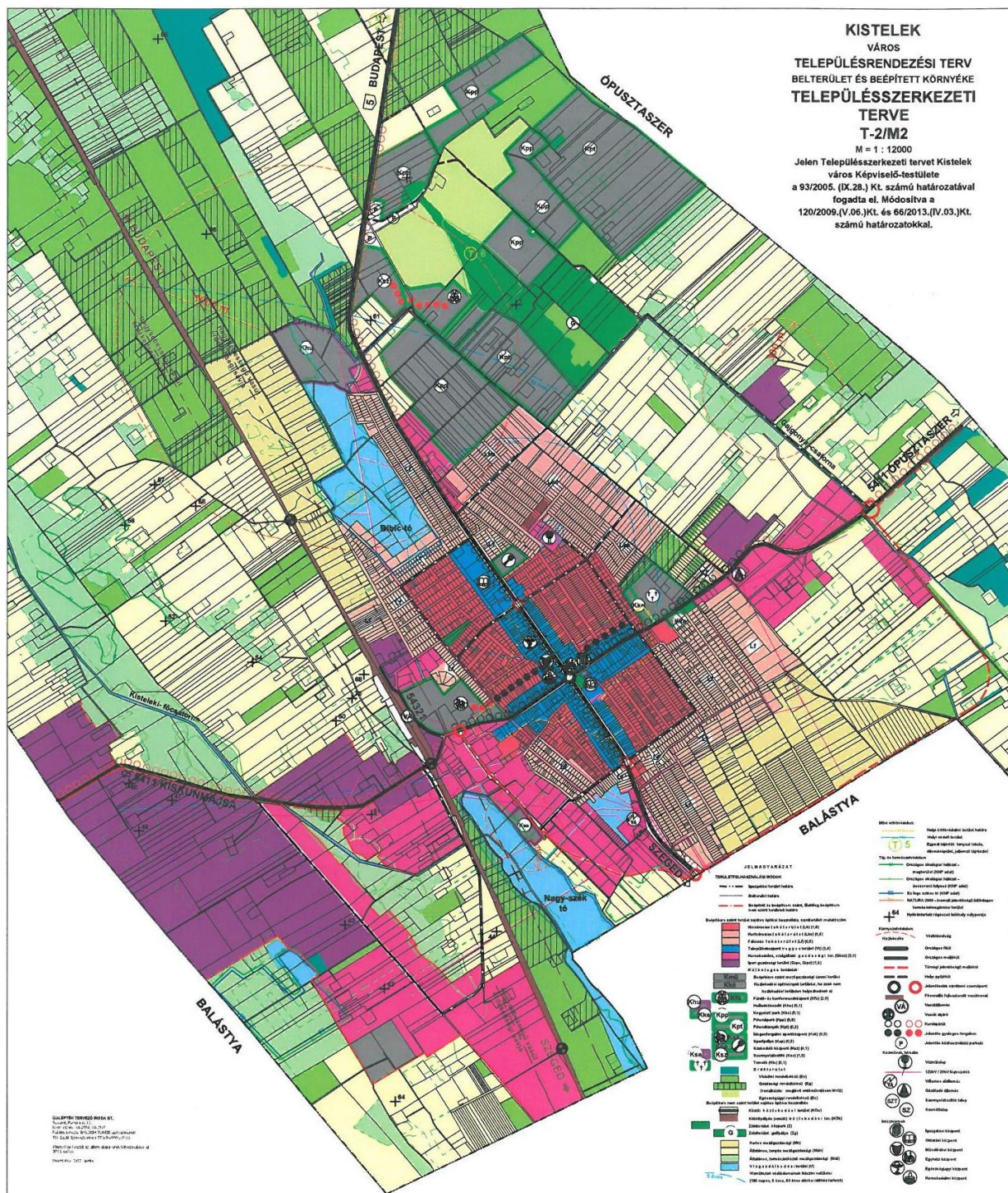
A rendezési terv a kialakult állapotban rejlő lehetőségek érvényre juttatását és a város nagyformátumú fejlesztési elképzeléseinek alátámasztását tekintette legfőbb feladatának. Egyidejűleg készült a hosszútávú településfejlesztési koncepcióval (röviden: HK), egymásra hatásuk is tetten érhető az elkészült anyagokban. A koncepció ugyan nem emelte fő prioritássá a gazdaság- és a turizmusfejlesztést, a térbeliség szintjén azonban (amiről a rendezési terv szól) egyértelmű ezek hangsúlya, hiszen a belső társadalmi fejlődés sokszor nem válik épített valósággá, az üzemek és szállodák – mint a gazdaság és idegenforgalom térformái – ezzel szemben többnyire a várostest terjeszkedését valószínűsítik. E mellett a lakóterület fejlesztés bőséges tartalékokkal rendelkezik Kisteleken.

A lakóterületek alakításának alapelvei

Az egy háztartásban élők számának tendenciális csökkenése a stagnáló-csökkenő népességszám mellett is szükségessé teszi a lakótelek-kínálat biztosítását. Új lakótelkek létesítése a lakáspiac mobilitását is fenntartja. Ez a folyamat a városban kiegyensúlyozottan és tervszerűen zajlott főként az északi városrészben és – kisebb részben – a keleti városrészben. Északon a kertvárosias, délkeleten a falusias használati forma a hagyományos. A szerkezeti terv hozzávetőleg további 150 db új telket jelölt ki északon és 200 db-ot délkeleten. A terv nagy biztonsággal tesz eleget a létező és várható igényeknek, amikor *mintegy 7700 fő népességgel számol* (a lakosság száma azóta tovább csökkent, ma már alig haladja meg a 7000 főt). Azokat a kijelöléseket célszerű felülvizsgálni, amelyek gazdasági jelentőségű fóliaházaz kertészeteket érintenek.

10. térkép: Kistelek hatályos szerkezeti terve – belterület és környéke

Forrás: Új-Lépték Bt. 2015.

Központrendszer, intézményellátás fejlesztésének alapelvei

A terv a városon áthaladó országos utak tengelykeresztje mentén fekvő, tömbméretű, vagy egy telekmélységig terjedő telekcsoportjait *településközpont* vegyes kategóriába sorolta be. Ezekhez a sávokhoz köthető leginkább Kistelek kistérségi központi szerepköre jelenleg és távlatban is, ezért lényeges szempontja a rendezési tervnek, hogy vonzó városképi megjelenést nyerjenek. A terület fejlesztése csak a meglévő beépítés belső átalakításával, vagy bontás utáni építéssel lehetséges, nincsenek szabad tartalékai.

A gazdasági területek alakításának alapelvei

A gazdaságnak a HK-ban előírányzott diverzifikációja jegyében, fejlesztési tanulmányterveket is figyelembe véve a terv jelentős területeket jelöl ki gazdasági rendeltetésű beépítés céljára.

Az *Ipari Park bővítés* a jelenlegi iparterületek folytatásaként, az M5 beközeledő útja mentén fejlődhet ki az ott meglévő majorokhoz, üzemekhez csatlakozva. A területet feltáró, kiépítendő útvonal mentén tetszőleges ütemezéssel települhetnek le a környezetüket nem zavaró, *kereskedelmi szolgáltató gazdasági* tevékenységet folytató vállalkozások (138,4 hektár), a térség zöldség-gyümölcs és virágtermelésével összefüggő árufeldolgozást és -elosztást célzóva, valamint a jelentős mértékű zavaró hatást nem okozó *egyéb ipari* vállalkozások (177,8 hektár). A több mint 300 hektár nagyságú beépítésre szánt területnek a természeti területtel és a környező mezőgazdasági területekkel határos szélein jelentős fásítási és gyepesítési kötelezést alkalmazni a szabályozás. A meglévő tanyák még sokáig fennmaradhatnak az üzemektől függetlenül, vagy azokkal kooperálva.

Kereskedelmi szolgáltató gazdasági területek az 5-ös út átkelési szakaszához északkeletről csatlakozva is működnek (pl. gépjármű kereskedés és szerviz), ezek környezetében kisebb bővítési lehetőséget biztosít a terv. A déli városrészben formálódó *Ipari Park* és bővítési területe szintén ilyen kategóriába tartozik (44,5 ha).

Kistelek meglévő *ipari gazdasági területei* általában a vasútvonal mentén, jól elkülönülő tömbökben fekszenek. A vasútállomás közelébe települt telephelyek többsége kiürült vagy alulhasznált, új funkciók megjelenése várható. A strand környékén lévő telephelyek felszámolását tervezi a szerkezeti terv a *HK 5. sorszámú stratégiai céljában szereplő* szabadidőpark-fejlesztést elősegítendő. Ipari üzemek alakultak ki az Ópusztaszeri út mentén is (kábelgyár, Unichem környéke).

A különleges területek alakításának alapelvei

A *Temetők és kegyeleti parkok* elhelyezkedése megfelelő, a lakóterülettől erdővel elválasztott, a város közútjain és gyalogosan is jól megközelíthető.

A Rákóczi utca végén található egykori liget területének a fele még ma is beépítetlen. Területét a strand melletti telephelyek rovására megnövelve alkalmassá válik a lakosság pihenőhelyeként történő *szabadidő-park* funkcióra.

Termálvízre alapozott *fürdő-, szálló- és konferenciaközpont* kialakítására ad lehetőséget a terv a *HK 1. és 5. sorszámú stratégiai célja* megvalósítása érdekében a belterületől É-ra fekvő ún. „Pap-fenyves” körül. A létesítménycsoport egy átfogó idegenforgalmi és szálláshelyteremtő akció bázisául is szolgál majd. A tervezett fürdőhöz kapcsolódóan tervezi a város a *sport-központ* elhelyezését, amelyben – fő funkcióként – egy sportcsarnok és több szabadtéri sportpálya kaphat helyet.

A meglévő és tervezett erdő környezetében *pihenőpark* formájában (egymástól elkerítetlen kialakítással) apartmanház-csoportok megvalósítása lehetséges. Elképzelhető, hogy a fejlesztési terület egy-egy részén nyugdíjas-lakópark jön létre. A földszintes épületek átlagosan 2-4-6-8 férőhelyes szállásegységeket foglalnának magukba. Közösségi létesítmények is hozzátartoznak a pihenőpark funkcióhoz (sport, vendéglátás, szolgáltatás, kiskereskedelem, szórakozás, stb.). Elképzelhető a lakófunkció befogadása is.

A pihenőparkoknál kisebb beépítési intenzitással vendégfogadó *pihenő-tanyákká* formálhatók a termálfürdő vonzásában meglévő tanyaudvarok, s létesíthetők új, tanyaudvar-szerű pihenőhelyek is. A területen meglévő gyepek megmaradnak, s további gyepesítés szükséges a beépítésekhez kapcsolódóan. Fásítandó területként is igen nagy kiterjedésű sávokat jelöl a terv mikroklimatikus, tájésztétikai és környezetvédelmi okokból. Ez a területhasználati mód a hagyományos szórványtanyás tájhasználatra emlékeztet, de idegenforgalmi jelleget hordoz.

Zöldfelület fejlesztés alapelvei, követelményei:

A HVK a már meglévő, de minőségében nem megfelelő területek rekonstrukcióját, valamint újak létrehozását irányozza elő a komplex hálózat kialakítása érdekében. A rendezési terv parkokból, utakat kísérő zöldsávokból, fasorokból, intézmények és lakóterületek parkosított kertjeiből, mezőgazdasági területekből, és az erdőkből igyekszik zöldfelületi hálózatot létrehozni.

A város növényzete az alföldi ökológiai viszonyoknak általában megfelel, ugyanakkor a zöldfelület mennyisége és minősége teljes mértékben átalakítást igényel. A zöldfelület mennyiségi és minőségi növekedésében döntő fontosságú szerep jut a két fejlesztési területnek.

A terv a meglévő zöldfelületi elemek estében rekonstrukciót, a település egészére pedig új zöldfelületi elemek létrehozását fogalmazza meg. A feladatokat ütemezni nem egyszerű feladat, miután építésnek és fenntartásnak párhuzamosan kell haladnia. A legfontosabb tennivalók:

- Fokozatosan, ütemezve, kiviteli terv alapján megoldandó a fasorok rekonstrukciója, pótlása, telepítése
- Zöldsávok felújítása terv alapján
- Köztertek, közparkok rekonstrukciója terv alapján, szabványos játszóterek építése
- A zöldterület mennyisége nem csökkenhet.
- Erdőterv alapján az erdőfunkcióknak megfelelő erdőfoltok telepítendőek.

Tájrendezés, külterületi területfelhasználás alapelvei, követelményei

A mező- és erdőgazdálkodásnak a termőföldek privatizációja és a tsz-ek megszűnése utáni átrendeződése még nem fejeződött be Kisteleken. A tájhasználatot jelenleg két jelenség formálja: egyrészt az intenzívebb kertgazdálkodás a belterület közelében (fóliázás) és a nagyobb tagban művelt magángazdaságokban (szőlő-gyümölcskultúra, gondozott szántó), másrészt a művelés felhagyása a belterülettől távolabb fekvő, felaprózódott parcellákon. A földek igen gyenge átlagos minősége miatt (kb. 17 AK/hektár) a szántóművelés csak a kötöttebb talajú déli határrészeken folytatható gazdaságosan.

A várost átszelő két belvízlevezető csatorna (Gajgonyai-csatorna és Kisteleki-főcsatorna) mentén nedvesebb talajú gyepek húzódnak, ezek esetében a természetvédelem szempontjai nyertek prioritást. A *hagyományos tanyás gazdálkodású általános mezőgazdasági terület* a legjellemzőbb művelési forma a külterületen. *Kertes mezőgazdasági terület* besorolásúak a belterület környéki intenzív művelésű kerthasználatú telekcsoportok. A rendezési terv az erdő- és mezőgazdálkodás helyszíneit és üzemközpontjait többnyire a kialakult állapot szerint tartalmazza. Nem kíván beavatkozni a művelési ág váltás kérdésébe.

Településrendezési feladatok a Stratégia megvalósítása szempontjából

Kistelek hatályos Településrendezési eszközeinek (Településszerkezeti terv és Helyi Építési Szabályzat) nagyfokú rugalmassága ellenére valószínűsíthető, hogy néhány stratégiai fejlesztési szándék megvalósítása szükségessé teszi módosításukat a tervezési időszakban. Az önkormányzat által indítandó projektek kevésbé, a vállalkozások beruházási akciói viszont vélhetően több esetben el akarnak majd térni a lefektetett szabályoktól, lévén hogy előre nem tudnak pontosan számolni a létesítés építési programjával és a megvalósítás feltételeivel. A nyomvonalas létesítmények (a repülőtér is ide tartozik) építése során a rendezési tervműveletekre szintén szükség lehet, mert ezek eleve csak szakági tanulmány- vagy engedélytervre alapozva illeszthetők be a TrT-be.

Településrendezési eszközök módosítása a Stratégia megvalósíthatósága érdekében

1.7 A település társadalma

1.7.1 A népesség főbb jellemzői

1.7.1.1 Demográfia

Kistelek város demográfiai helyzete számos tendencia tekintetében hasonlóságot mutat az országos és a megyei kedvezőtlen folyamatokkal. Az adatokból jól látszik, hogy az utóbbi 25 évben 726 fővel esett az állandó népesség száma. A népességcsökkenés különösen az elmúlt évtizedben volt jelentős, 2001 és 2011 között közel 7%-kal csökkent a lakónépesség száma, míg azt megelőzően csupán 2,4%-os volt a fogyás. A város helyzete az országos változásoknál kedvezőtlenebb. Csongrád megye népességfogyása is tartós és jelentős: 1990 óta az állandó népesség 30 ezer fővel, a lakónépesség 21 ezer fővel csökkent, vagyis egy kisvárosnyi lakossággal kevesebben élnek itt.

3. táblázat: Kistelek város népességszám változása 2001 és 2011 között

Adattípus	1990	2001	2011	Lakónépesség 2001/1990 (%)	Lakónépesség 2011/2001 (%)	Lakó- népesség / állandó népesség 2001	Lakó- népesség / állandó népesség 2011
Állandó népesség (város)	7 870	7 641	7 343			99,42%	96,15%
Lakónépesség (város)	7 786	7 597	7 060	97,57%	92,93%		
Állandó népesség (megye)	434 143	418 574	403 888			103,53	103,36
Lakónépesség (megye)	438 842	433 344	417 456	98,75%	96,33%		
Állandó népesség (ország)	10 381 959	10 078 138	9 773 777			99,42%	96,15%
Lakónépesség (ország)	10 374 823	10 198 315	9 937 628	98,30%	97,44%		

Forrás: KSH Népszámlálás (1990, 2001, 2011)

Népességszám
alakulása

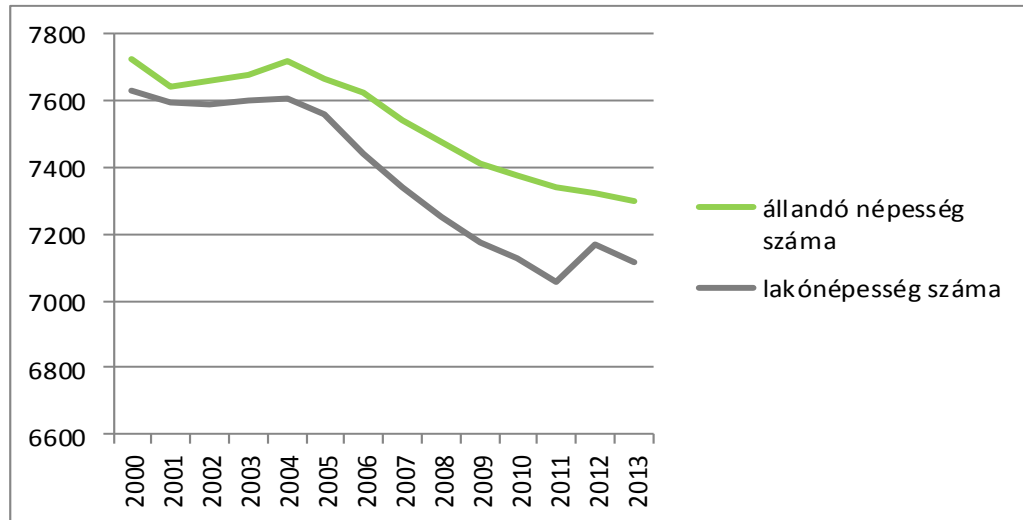
Kistelek város állandó és lakónépesség számának változását részletesen vizsgálva elmondható, hogy 2000 óta a népességszám csökkenése tartós. A lakó- és állandó népességszám közötti különbség azonban csökkent a városban és az itt jelenlevő lakónépesség 2009. óta növekedésbe ment át. Kisebb pozitívumként említhető, hogy az elmúlt néhány évben a népességcsökkenés dinamikája az állandó népesség számának tekintetében is lelassult.

Népsűrűség

A város területe 69,19 km², népsűrűsége a 2011. évi népszámlálási adatok alapján 106 fő/km², amely az országos értékekkel szinte megegyező, míg Csongrád megyéhez képest (95 fő/km²) magas népsűrűségű városról van szó. Ennek oka, hogy a megye rurális jellegének köszönhetően, ritkán lakott településszerkezettel és kiterjedt tanyavilággal rendelkezik. A 2001. évi adatokhoz képest a népsűrűségben is kisebb csökkenés tapasztalható (3,6%), ez a népességszám-csökkenésnek tudható be.

3. ábra: Kistelek város népességszámának alakulása 2000 és 2013 között (fő)

Forrás: KSH Tájékoztatási Adatbázis

4. táblázat: A népsűrűség alakulása, fő/km² 2001. és 2011.

Terület	2001. év	2011. év	Változás (%)
Kistelek város	110	106	96,4
Csongrád megye	98	95	96,9
Magyarország	108	105	97,2

Forrás: KSH Népszámlálás (2001, 2011)

5. táblázat: Kistelek város népmozgalmi adatai (fő, 2001. és 2011.)

Adattípus	2001	2011
Élveszületések (előző népszámlálás óta, fő)	61	50
Halálozások (előző népszámlálás óta, fő)	112	119
Természetes szaporodás (előző népszámlálás óta, fő)	-51	-69
Vándorlási különbözet (előző népszámlálás óta, fő)	-2	-6
Teljes népmozgalom (tényleges szaporodás) (előző népszámlálás óta, fő)	-53	-75

Forrás: Népszámlálási adatok (KSH) 2001, 2011

A fenti trendek, vagyis a népességszám csökkenésének oka több tényezőre vezethető vissza. Egyrészt a migrációs folyamatok, másrészt a természetes szaporodás, vagyis a születések és halálozások száma határozza meg. Kistelek város esetén az utolsó két népszámlálás adatait vizsgálva elmondhatjuk, hogy természetes fogyásról beszélünk, vagyis a halálozások száma meghaladta a születéseket, a fogyás szinte azonos mértékű a két időpontban. A lakosság számának csökkenése kisebb részt a városból történő elvándorlásnak tulajdonítható, amely tényezői között szerepel a fiatalok elköltözése az ország gazdaságilag fejlettebb térségeibe a térségi munkaerő-piaci krízis következtében, valamint megemlíthető a külföldre történő migráció megjelenése is.

Népmozgalom

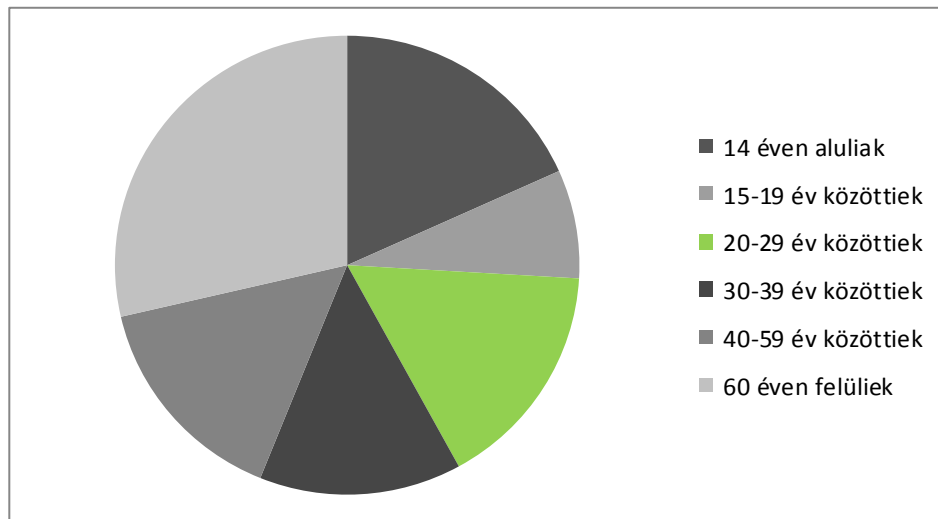

Korösszetétel

A népesség korösszetételének elemzése egyértelműen rávilágít a két népszámlálás időpontja közötti idősödés folyamatára, vagyis a 60 éven felüliek arányának növekedésére (2011-ben 23,9%-ról 26,1%), ezzel együtt a fiatal korosztály arányának csökkenésére (14,9%-ról 13%-ra). Fontos hangsúlyozni, hogy ez új feladatokat és kihívást jelent a város számára, hiszen egyrészt fontos lenne megállítani a fiatal korosztály elvándorlását, másrészt át kell gondolni a település oktatási és szociális intézményrendszereinek kapacitását, fenntartását, mind a fiatal, mind az idős korosztály megfelelő kiszolgálása érdekében.

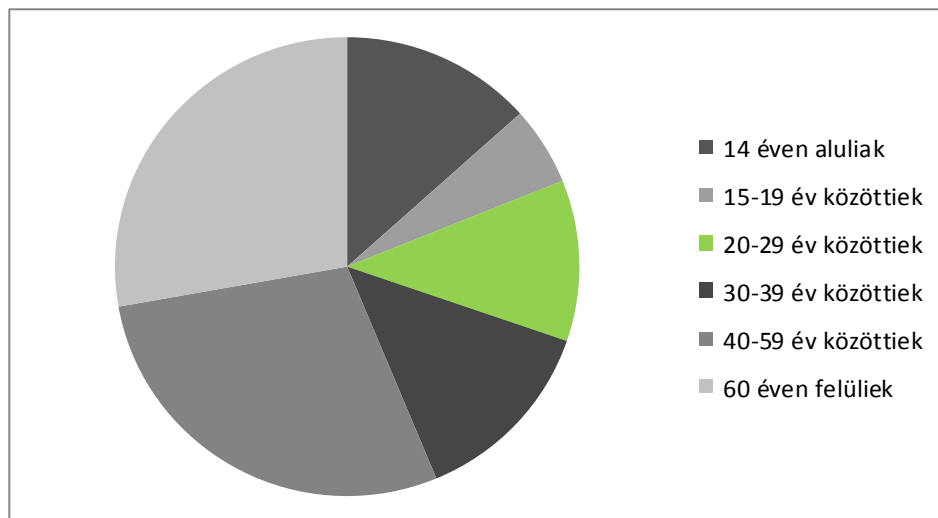
Az elöregedés trendje nemcsak a városra jellemző, hanem a kisteleki járás esetén is jelentkezik, de kevésbé nagymértékben, mint a városban (24,1-ről 24,9%-ra). A Csongrád megyei, valamint az országos tendenciákkal összehasonlítva azonban a város korszerkezetének átalakulása markánsabb, tehát nagyon fontos az elöregedéshez és népességcsökkenéshez kapcsolódó problémák időben történő felismerése és kezelése.

4. ábra: Kistelek Város korszerkezete (2001)

Forrás: Népszámlálási adatok (KSH) 2001

5. ábra: Kistelek Város korszerkezete (2011)

Forrás: Népszámlálási adatok (KSH) 2011

A városban az **eltartott népesség rátája** (a gyermeknépesség (0–14 éves) és az idős népesség (65–X éves) összege a 15–60 éves népesség százalékában) a népesség előregedési tendenciája alapján 2001 és 2011 között: 63,4%-ról 64,7%-ra, vagyis kismértékben növekedett.

A város **öregedési indexe** arról nyújt információt, hogy miként alakul az idős és fiatal korosztály egymáshoz viszonyított aránya. A 2001. évi adatok alapján 100 fiatalkorúra 160 idős jutott, míg 2011-ben ez a szám elérte a 213-mat, vagyis több mint kétszer annyi az időskorúak aránya, ami szintén az előregedés időződés egyik fő jelzőszáma.

A népesség **nemek szerinti megoszlása** tekintve nőbőblet jelentkezik: míg 2001-ben 53,3% a nők, 46,7% a férfiak aránya, s ez az olló 2011-re is tovább nyílt, a nők aránya 54%-ra emelkedett.

Összességében elmondható, hogy Kistelek számos olyan jelet mutat a demográfiai adatok szerint, amely a későbbiekben komoly kihívások elé állítja a várost. Annak ellenére, hogy a népességszám folyamatosan csökken, kisebb pozitívumként említhető, hogy lelassult a népességfogyás trendje. A társadalom strukturális átalakulásának egyik legfontosabb eleme a város népességének előregedése, amely az itt működő intézmények átalakítását is szükségessé teheti.

1.7.1.2 Nemzetiségi összetétel

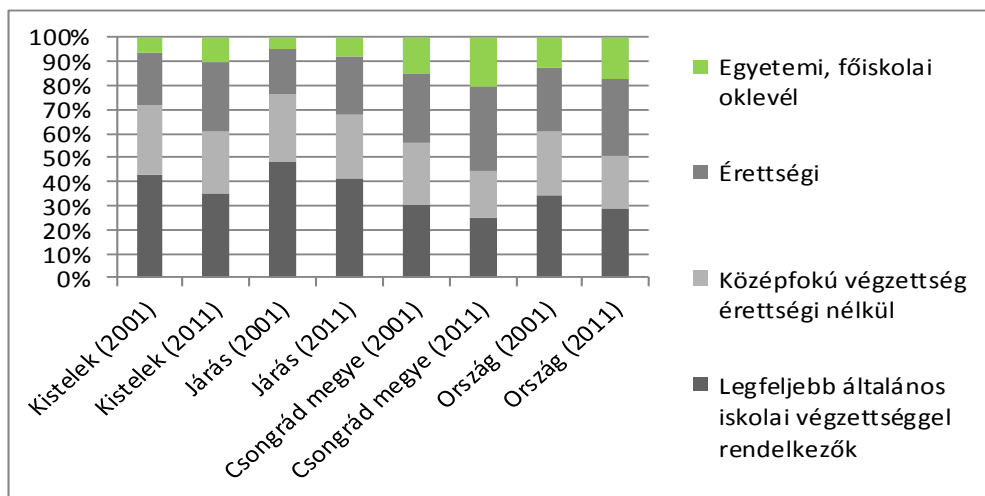
Hazai nemzetiségek

A népszámlálási adatok alapján a roma kisebbség aránya 1,6 % volt 2011-ben, azonban a Cigány Kisebbségi Önkormányzat közlése szerint a városban élő roma népesség száma mintegy 400 fő.

1.7.1.3 Képzettség

Kistelek város lakosságának képzetségi szintje, a két népszámlálás adatait összehasonlítva változáson ment keresztül, kedvező irányú, kismértékű közeledés történt az országos és megyei adatokhoz viszonyítva, de még így is jelentős elmaradás tapasztalható. Míg 2001-ben az itt élők közel 32,7%-a csupán általános iskolai végzettséggel rendelkezett, s a diplomások aránya 5% volt, addig 2011-re lecsökkent az általános iskolai végzettségűek aránya (30%), a felsőfokú végzettségűek pedig 8,9%-ra nőtt. Ezzel párhuzamosan fontos megemlíteni, hogy a középfokú végzettségűek aránya jelentős növekedést mutatott, különös tekintettel az érettségivel rendelkezők: 16,8%-ról 24,8%-ra. Ez a fordulat egyértelműen kedvező jeleket mutat, amely lényeges az itt levő munkaerőpiaci helyzet szempontjából is. *Vagyis olyan fejlesztésekben is lehet gondolkodni a térségben, amelyek egyértelműen a képzetten munkaező foglalkoztatását teszik lehetővé.*

6. ábra: A 7 évesnél népesség legmagasabb iskolai végzettség szerinti aránya (a népesség %-ában, 2001, 2011)

Forrás: Teir adatok (2001, 2011)

1.7.1.4 Foglalkoztatottság

A 1990-es évek elején lezajlott gazdasági recesszió Kisteleket éppen a várossá válását követő években érintette. Hatására megszűnt mindkét mezőgazdasági szövetkezet, a költségvetési üzem, a kenyérgyár, melyek a lakosság jelentős részét foglalkoztatták. A helyükbe lépő vállalkozások kisebb létszámot foglalkoztatva, de a termelés intenzitását nem csökkentve kezdtek működni. A két mezőgazdasági termelőszövetkezetben dolgozóknak csak kis százaléka volt képes önállóan, saját tulajdonú területeken mezőgazdasági termelésbe kezdeni. Ezek az emberek hiába rendelkeztek megfelelő szaktudással és tapasztalattal, tőke és infrastruktúra nélkül nem tudtak olyan vállalkozásba és termelésbe kezdeni, amely biztosította volna családjaik számára a megélhetést. Foglalkoztatás és munkahelyek számában Kistelek meglehetősen elmaradott, így sok kihívással szembenező település, még napjainkra sem sikerült pótolni a rendszerváltás következményeként kiesett munkahelyeket.

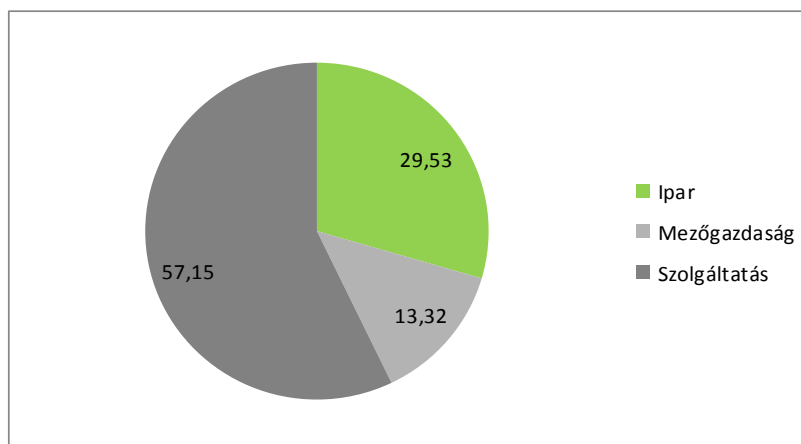
Kisteleken 2011-ben a foglalkoztatottsággal kapcsolatos mutatók az országos és megyei helyzetképnél kedvezőbb képet mutatnak, a változások markánsak voltak az elmúlt bő tíz évben. Ha a gazdaságilag aktív (15 és 64 év közöttiek) népességen belül vizsgáljuk a foglalkoztatottak arányát, Kisteleken kedvező változások történtek a foglalkoztatottság és munkanélküliség alakulásában 2001 és 2011. között. A foglalkoztatottak aránya több mint 10%-kal növekedett, ami jóval nagyobb, mint a megyei járásközpontok, valamint az országos növekedés. A munkanélküliek aránya szintén csökkent, különösen igaz ez a kisteleki járáshoz tartozó települések esetén. A kedvező foglalkoztatás egyértelműen a város gazdasági fejlődésének jeleit mutatja.

6. táblázat: A foglalkoztatottság és munkanélküliség főbb adatainak alakulása (% , 2001 és 2011)

Terület	Foglalkoztatottak aránya		Munkanélküliek aránya	
	2001	2011	2001	2011
Kistelek	49,3	58,3	5,6	5,3
Kisteleki járás	48,9	56,2	5,5	4,8
Csongrád megyei járásközpontok	52,8	58,1	5,8	4,8
Magyarország	53	57,9	6,5	5,7

Forrás: KSH Népszámlálás, 2011

7. ábra: A foglalkoztatottak arányának alakulása nemzetgazdasági ágak szerint (% , 2011)

Forrás: KSH Népszámlálás, 2011

A foglalkoztatottak nemzetgazdasági ágak szerinti megoszlását tekintve a tercier ágazatok dominanciája jellemző, a foglalkoztatottak 44%-a a szolgáltató szférában dolgozik. Az ipar szintén jelentős, míg a mezőgazdaságban dolgozók aránya közel tíz százalékos (az itt levő

mezőgazdasági és élelmiszeripari üzemeknek köszönhetően), amely az országos érték (5,1%) közel kétszerese.

A foglalkoztatottság további fontos mutatója az ingázók arányának alakulása, mivel képet kapunk arról, hogy Kistelek funkcionális szerepköre mennyire érvényesül vonzáskörzetben, valamint hogy milyen a város munkaerő-megtartó képessége.

2001-ben a foglalkoztatottak 30,5%-a naponta ingázott más településen levő munkahelyére, 2011-re ez az arány kis mértékben 31,2%-ra növekedett. Ezek az arányok azonban jóval kedvezőtlenebbek, mint a megyei járásközpontok (13,2%) adatai, inkább az országos arányhoz közelít. (34,5%). Ha a kisteleki járást vizsgáljuk, akkor növekedés történt az ingázók arányában, vagyis az adatokból az érzékelhető, hogy a járás egészének csökkent a munkaerő megtartó képessége és a foglalkoztatottak távolabbi településre járnak dolgozni.

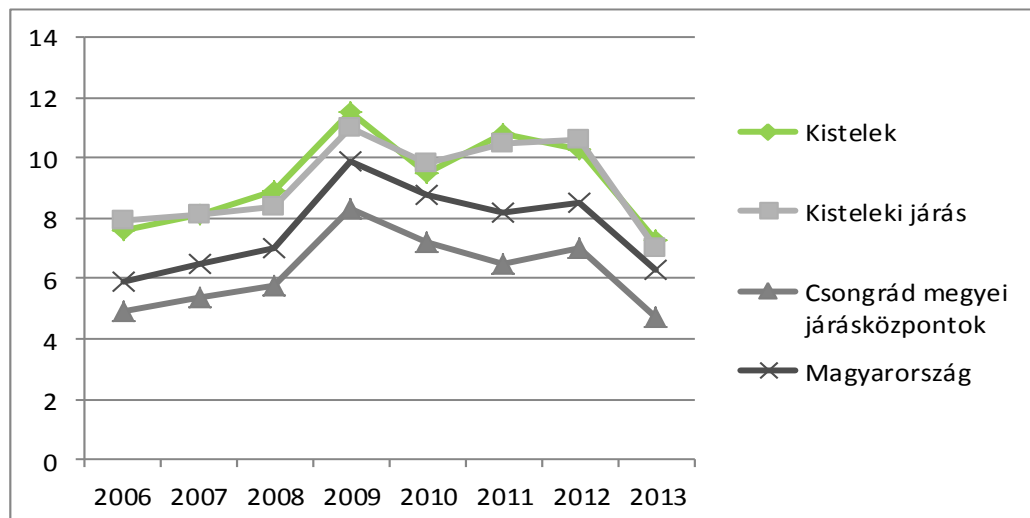
7. táblázat: Naponta ingázó foglalkoztatottak arányának alakulása a Kisteleki Járás településein (% , 2001 és 2011)

Település	2001	2011
Baks	48,4	61
Balástya	24,5	33
Csengele	13,4	21,5
Kistelek	30,5	31,2
Ópusztaszer	34	39,5
Pusztaszer	29,1	45,7

Forrás: KSH Népszámlálás 2001 és 2011.

A nyilvántartott álláskereső, munkanélküliek arányának alakulása az elmúlt évtizedben ingadozó képet mutat Kistelek város esetében, hiszen a gazdasági válság ebben a térségben is éreztette hatását. A válságot megelőző évben, 2006-ban 7,6% volt az arány, amely 2009-re 11,5%-ot ért el, azóta csökken az álláskereső aránya.

8. ábra: Nyilvántartott álláskereső aránya a munkaképes korú népesség százalékában (%)

Forrás: TeIR

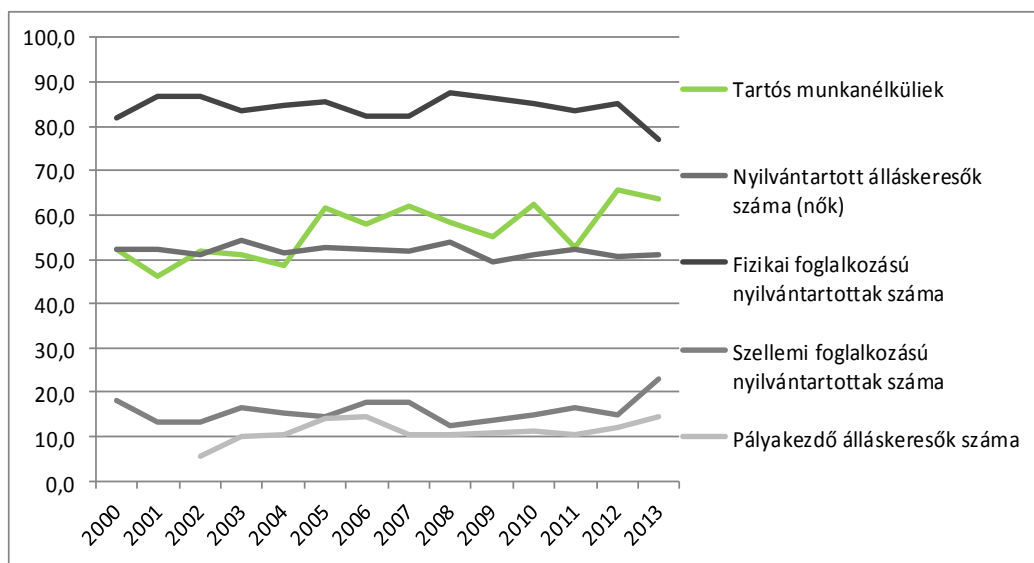

A legfrissebb adatok szerint 2015. januárban Kisteleken 338 főt regisztráltak álláskeresőként, ez az aktív korúak 6,86%-át teszi ki, vagyis folytatódik a pozitív foglalkoztatási trend és a kétezres évek eleji értékekhez közelítenek az adatok. Ez azért is fontos, mert általában a téli időszakban – különösen a mezőgazdasági területeken, a szezonális munkák következtében – általában magasabb a munkanélküliek száma (forrás: afsz.hu).

A munkanélküliek strukturális megoszlását tekintve elsőként a tartósan álláskereső arányát vizsgáljuk. Az elmúlt bő tíz év során növekvő trend figyelhető meg ebben az esetben, a legmagasabb arány 2012-ben volt tapasztalható, közel 66%-kal, míg a legalacsonyabb 2001-ben (46%).

9. ábra: Kistelek város nyilvántartott álláskeresőinek főbb strukturális jellemzői 2000 és 2013 között (a nyilvántartottak %-ában)

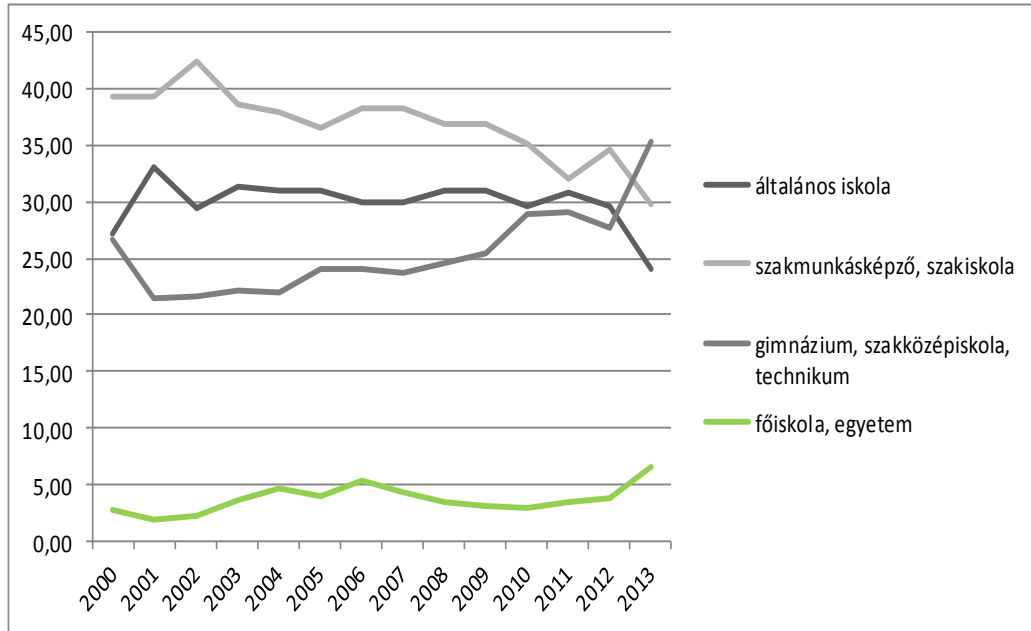
Forrás: KSH Tájékoztatási Adatbázis

A trendek az egyes vizsgált munkaerő-piaci csoportok szerint változatos képet mutatnak. A fizikai foglalkozású nyilvántartottak száma csökkent, míg a szellemi és pályakezdőké növekedett. Stagnált a női álláskereső aránya (45-50%). A pályakezdő álláskereső száma az elmúlt években növekedett, amely fontos kihívás lehet a település számára, hiszen a jövő generációja számára a munkahelyek biztosítása egyik kulcsfontosságú eleme a népesség megtartásának is.

A fentiek mellett fontos elemezni az álláskereső iskolai végzettségét is, hiszen a gazdasági szféra résztvevői ezekből a csoportokból meríthetnek. Nőtt a szakképzett, főleg diplomás munkanélküliek aránya, amely országos jelenség, viszont csökkenő tendenciát mutat az általános iskolai és szakiskolai végzettséggel rendelkezők aránya. A gimnáziumi, szakközépiskolai végzettséggel rendelkező álláskereső száma folyamatos növekedési tendenciát mutat.

10. ábra: Kistelek város nyilvántartott álláskeresőinek iskolai végzettsége 2000 és 2013 között (a nyilvántartottak %-ában)

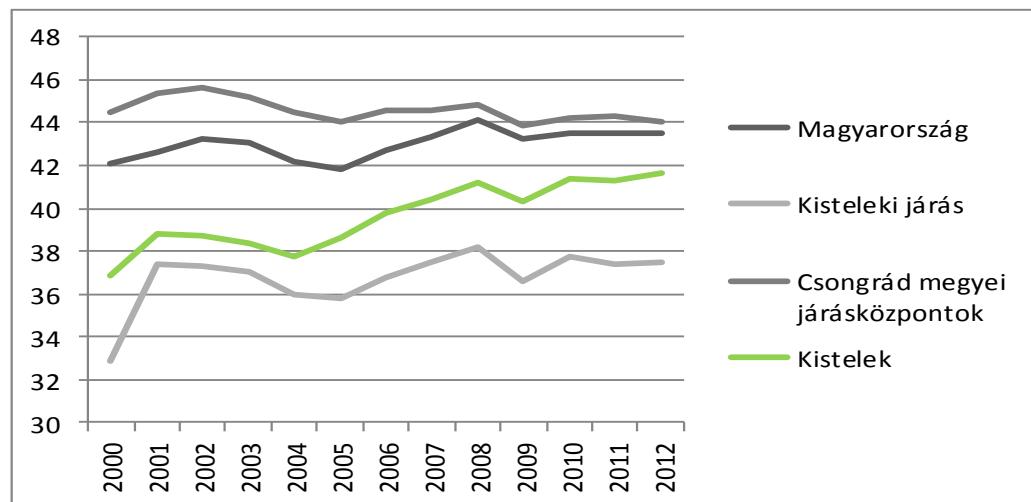
Forrás: KSH Tájékoztatási Adatbázis

1.7.1.5 Jövedelmi viszonyok

Jövedelem

Kistelek város jövedelmi viszonyai kedvező képet mutatnak mind az országos, mind pedig a megyei értékekhez képest, ami az egyre kedvezőbb foglalkoztatásnak, valamint a mérséklődő munkanélküliségnek is köszönhető. A városban 100 lakosra 42 adófizető jut, számuk növekedése az elmúlt 13 évben folyamatos, különösen igaz ez a 2008-ban elkezdődött gazdasági válság időszakát követő években.

11. ábra: A 100 lakosra jutó adófizetők számának alakulása

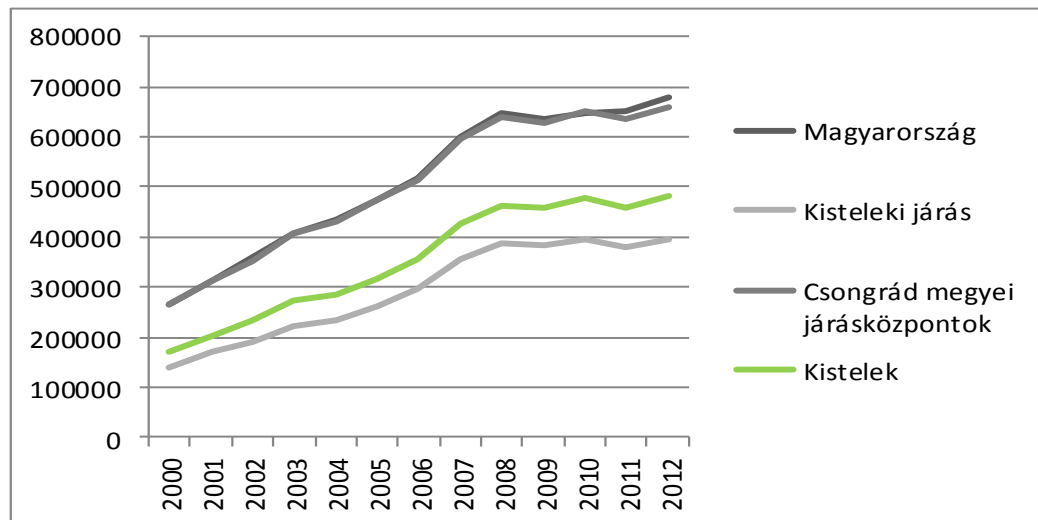

Forrás: TeIR

Az egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem – hasonlóan a többi vizsgált terület trendjéhez – folyamatosan növekszik, az érték alakulása a magyarországi átlaghoz viszonyítva jóval alacsonyabb, de kedvezőbb, mint a kisteleki járásé. 2008 óta, a válság hatásaként viszont stagnálás figyelhető meg, 480 000 Ft körül mozog az egy főre jutó jövedelem nagysága Kisteleken.

12. ábra: Az egy főre jutó nettó jövedelem alakulásának változása

Forrás: TelR

A városban a 2013. évi adatok alapján 2385-en részesülnek nyugdíjban, ellátásban és egyéb járandóságban, közülük 1556-an öregségi nyugdíjra jogosultak. Az elmúlt évtizedben a szociális segélyben részesülők száma ingadozó képet mutatott az elmúlt évtizedben. Míg 2001-ben 31 fő, 2006-ben 62 helyi lakos, úgy 2013-ban csupán 28 fő kapott ilyen jellegű támogatást. Ennek összege a tíz év alatt megduplázódott, s jelenleg meghaladja a 300 ezer Ft-ot.

8. táblázat: A szociális segélyben részesítettek számának és összegének alakulása Kisteleken (fő, ezer Ft, 2001-2013)

	2001	2006	2013
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma	31	62	28
Rendszeres szociális segélyre felhasznált összeg (ezer Ft)	4746	6718	8567
Egy főre jutó rendszeres szociális segély összege	153,097	108,355	305,964

Forrás: TelR

A személyi jövedelemadó alakulása Kisteleken hasonlóképp alakul a megyei adatokkal. 2008-ig, tehát a gazdasági-pénzügyi válság begyűrűzésének évéig folyamatos emelkedés volt tapasztalható (2001: 3,3 milliárd Ft; 2008: 6,3 milliárd Ft), majd a válság hatásai következtében csökkenés, azóta pedig stagnálás, lassú erősödés jellemzi a települési SZJA-t (2011: 4,4 milliárd Ft). Az adózók száma kismértékben emelkedett, jelenleg 3031 fő adófizető.

A személygépkocsi ellátottság a Csongrád megyei adatokhoz (az ezer főre jutó gépkocsik száma 2001-ben 24 db; 2011-ben 29 db) képest hasonló képet mutat (Kisteleken 22-ről 29-re nőtt a számuk), amely szintén jelzi a népesség jövedelmi viszonyainak növekedését.

Segélyezés

2015. március 1. napjáig az aktív korúak ellátását a települési önkormányzat jegyzője állapította meg és folyósította, melynek keretében foglalkoztatást helyettesítő támogatás és rendszeres szociális segély megállapítására volt lehetőség. Rendszeres szociális segélyre azon rászorult személy volt jogosult, aki egészségkárosodott, vagy aki a rá irányadó nyugdíjkorhatár előtt 5 évvel állt, vagy aki az önkormányzat rendeletében meghatározott feltételeknek megfelelt (pl. mentális állapota miatt mentesítést kapott), vagy 14 év alatti gyermeket nevelt és a településen nincs biztosítva a gyermek napközbeni ellátása. A rendszeres szociális segélyben részesülők száma 2009-ben 21 fő volt, amely 28 főre növekedett 2013. évben, 2015. februárjában a rendszeres szociális segélyben részesülők száma 20 fő volt.

2015. március 01. napjától az aktív korúak ellátását nem a települési önkormányzat jegyzője, hanem a megyei kormányhivatal járási hivatala állapítja meg és folyósítja.

Az önkormányzat által nyújtott segélyek közül kiemelhető volt a lakásfenntartási támogatásban részesültek magas száma, amely a válság negatív gazdasági következményeivel, a megélhetés és lakásfenntartás problémáival hozható összefüggésbe. 2015. március 01. napját követően a lakásfenntartási támogatás finanszírozása kikerült a központi finanszírozás alól, és a települési önkormányzatnak saját költségvetése terhére volt lehetősége megállapítani települési támogatást. A Kistelek Városi Önkormányzat a korábbi lakásfenntartási támogatáshoz hasonló segélyformát létrehozva szociális rendeletében szabályozta a lakhatáshoz kapcsolódó rendszeres kiadások viseléséhez nyújtandó települési támogatást, melynek keretében a korábbi lakásfenntartási támogatásban részesülők köre továbbra is jogosult a lakhatáshoz kapcsoló költségeinek rendszeres hozzájárulásra. Ezen kívül 2015. március 01. napját követően a korábban méltányossági jogcímen közgyógyellátásban részesülőket is tovább támogatja az Önkormányzat, rendeletében szabályozza a gyógyszerkiadások viseléséhez nyújtandó települési támogatást (gyógyszertámogatás), melynek keretében a magas gyógyszerköltségű és alacsony jövedelemmel rendelkező, de alanyi, illetve normatív úton közgyógyellátásra nem jogosultak gyógyszerköltségeikhez továbbra is rendszeres hozzájárulásban részesülhetnek.

A rendkívüli települési támogatásban (2015. március 01. napját megelőzően: rendkívüli önkormányzati segélyben) és a rendszeres gyermekvédelmi támogatásban részesülők száma jelentős mértékben nem változott (kis mértékben csökkent.)

9. táblázat: A különböző típusú segélyekben részesültek számának alakulása Kisteleken (fő)

Segélyezési terület	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Aktív korúak	96	205	295	255	319	256
Időskorúak	11	11	5	4	n.a.	n.a.
Rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény	349	192	292	200	216	224
Ápolási díj	51	26	24	22	36	16
Óvodáztatási támogatás	5	14	17	22	19	10
Lakástámogatás	109	137	252	244	333	254
Átmeneti segély	187	245	208	312	183	257
Rendkívüli gyermekvédelmi segély	214	189	173	121	74	79
Temetési segély	58	29	68	40	47	20
Közgyógyászati támogatás	277	368	258	285	63	65
Mozgáskorlátozottak támogatása	54	31	39	34	n.a.	n.a.

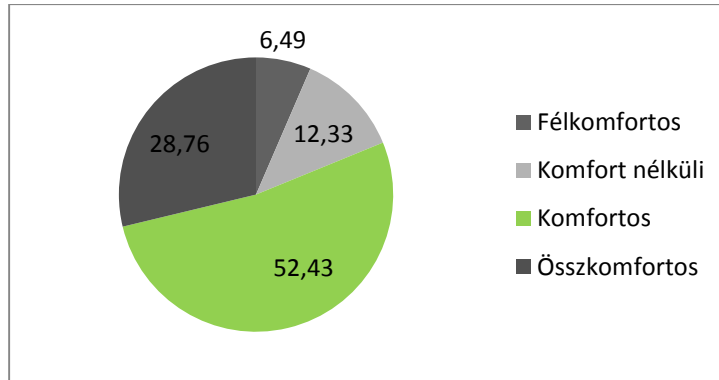
Forrás: Önkormányzati adatok

1.7.1.6 Életminőség

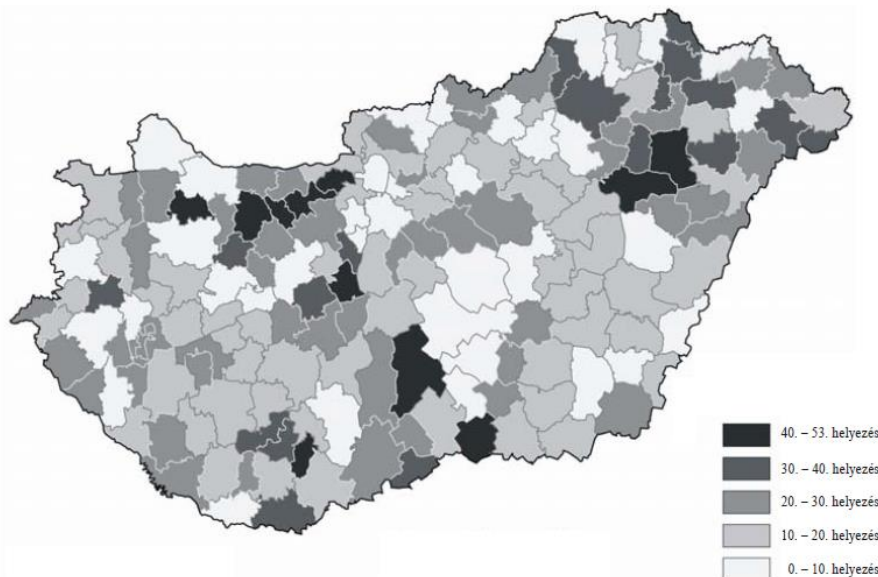
A Kisteleki járás 70,79 éves születéskor várható élettartam tekintetében közelít Csongrád megye átlagértékéhez. A nők várható élettartama 74,29, míg a férfiaké 70,49 év (Németh N. – Csité A. 2007⁵). A Human Development Index, vagyis a társadalmi fejlettség egyik fontos mutatószáma 0,382 amely a Csongrád megyei értékhez képest alulreprezentált (Farkas 2012)⁶. A korábbi kistérségi felosztást vizsgálva kiderül, hogy Kistelek a középmezőny vége felé helyezkedik el.

13. ábra: A lakások komfortfokozatának alakulása Kisteleken (2011, a lakásállomány %-ában)

Forrás: TelR

14. ábra: A HDI értékének pozíciói kistérségenként

Forrás: Farkas 2012.⁷

A lakosság életminőségét alapvetően meghatározza szűkebb lakókörnyezete, lakásának jellege és komfortfokozata. Az elmúlt tíz évben a várost minőségi javulás jellemezte a lakásállományban. A lakásállomány 2%-kal, közel 65 lakással bővült 2001 óta a városban, száma a 2011. évi népszámláláskor 3388 darab volt. Szinte felére csökkent az alacsony komfortfokozatú lakások aránya (33,4%-ról 19,4%-ra).

⁵http://hetfa.hu/wp-content/uploads/HMM03_Csite_Nemeth_ASzuleteskorVarhatoEllettartamKisteresegeiEgyenlotlensegei.pdf

⁶ <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/terstat/2012/03/farkas.pdf>

⁷ <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/terstat/2012/03/farkas.pdf>

10. táblázat: Kistelek lakásállományának közműellátottsága (a lakásállomány %-a)

	Ivóvízhálózatba bekapcsolt lakások aránya (2001)	Ivóvízhálózatba bekapcsolt lakások aránya (2011)	Közcsatornába bekapcsolt lakások aránya (2001)	Közcsatornába bekapcsolt lakások aránya (2011)
Magyarország	92,9	95,1	53,5	72,8
Kisteleki járás	65,1	68,4	4,7	5,5
Csongrád megyei járasközpontok	96,7	95,1	57,6	83,1
Kistelek	85,9	90,1	9,2	10

Forrás: Népszámlálás (KSH), 2001, 2011

A lakásállomány közműellátottsága, kismértékben javult az elmúlt bő 10 év során. Az ivóvízhálózatba kapcsolt lakások aránya 90% feletti, míg a csatornázottság jelentősen elmarad a megyei és országos értékektől.

A közműfejlesztés a város egyik legfontosabb feladata. Kistelek város szennyvízelvezetése és tisztítása része a Nemzeti Szennyvíz-elvezetési és -tisztítási Megvalósíthatósági Programnak. Az erről szóló 25/2002. (II.27.) Korm. rendelet szerint Kistelek egyedül alkot egy agglomerációt és a rendelet mellékletében a 10000-15000 lakosegyenérték (továbbiakban LE) közötti szennyvízterheléssel, normál területen jellemezhető agglomerációk között szerepel, vagyis a rendeletben előírtak szerint a települési szennyvizek közműves szennyvíz- elvezetését, a szennyvizek biológiai szennyvíztisztítását, illetőleg a települési szennyvizek ártalommentes elhelyezését meg kell valósítani legkésőbb 2015. december 31-ig. A projekt megvalósítása 2014. októberben kezdődött meg.

A város népességének egészségi állapotát a 2013. évi „Egészségfejlesztési programterv” a kistérség településeire kitékintve vizsgálta. Megállapította, hogy a Kisteleki kistérségben mind a demográfiai mutatók, mind az epidemiológiai mutatók elmaradást mutatnak az országos, régiós átlagtól egyaránt. A negatív egészségügyi értékek egyik oka a külterületen élő lakosság nagy aránya. A leggyakoribb betegségek a térségben a keringési-, anyagcsere-, mozgásszervi megbetegedések és daganatok. A programterv a zászalajára tűzte a kiemelkedő betegségcsoportok kialakulásának megelőzését az életmódváltásra ösztönző, az egészséges táplálkozásra nevelő és a szenvedélybetegségek leküzdését segítő programokkal. Egészségügyi szűrésekkel a korai felismerésre fókuszál a szövődmények elkerülését segítve és ezáltal a lakosok minőségi életéveit növelve. Külön figyelmet fordít a külterületen élők és a kisebbséghez tartozók megkeresésére és bevonására. 2013-ban pályázati támogatással létrejött az Egészségfejlesztési Iroda, amely azóta is folyamatosan szervez szűrőprogramokat, életmódváltó programokat, valamint segíti az ÁNTSZ által szervezett szűréseket. Az EFI helyileg a szakorvosi rendelő épületében található.

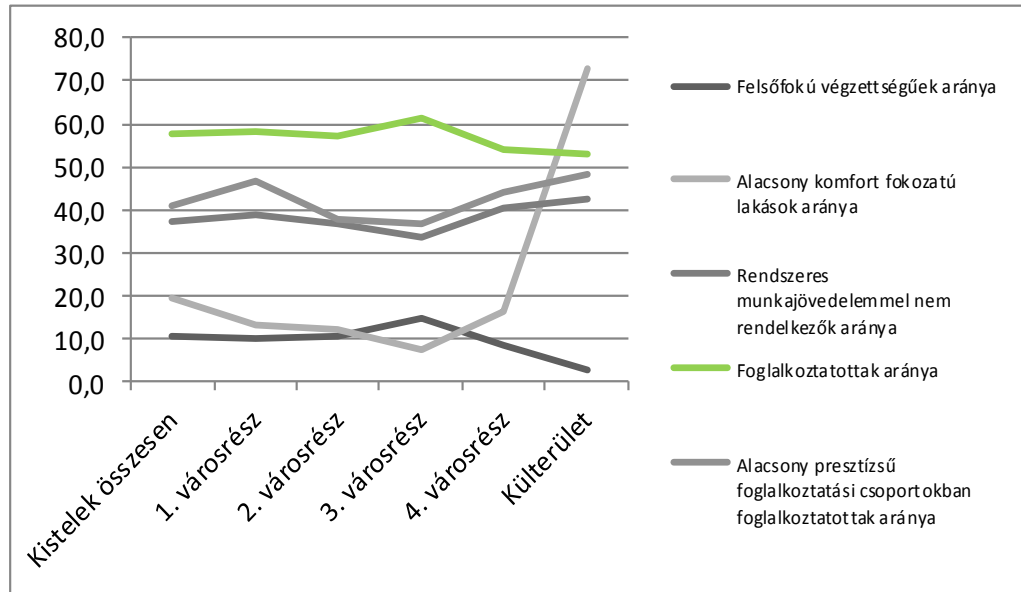
1.7.2 Térbeli, társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok

Kisteleken súlyos társadalmi problémák egyelőre nem tapasztalhatók, de a román munkavállalók (és a velük érkező inaktív családjuk) bevándorlása aggodalommal tölti el a helybélieket és a helyzet a későbbiekben konfliktusokhoz vezethet.

Az egyes településrészek között kialakultak egyenlőtlenségek, ezek azonban csak az egyes társadalmi és lakásállománybeli mutatók között jelentkeznek. A település 4 belterületi városrésze, valamint a külterületre tagolódik. A városrészek közötti különbségek a komfortfokozatban tűnnek ki leginkább.

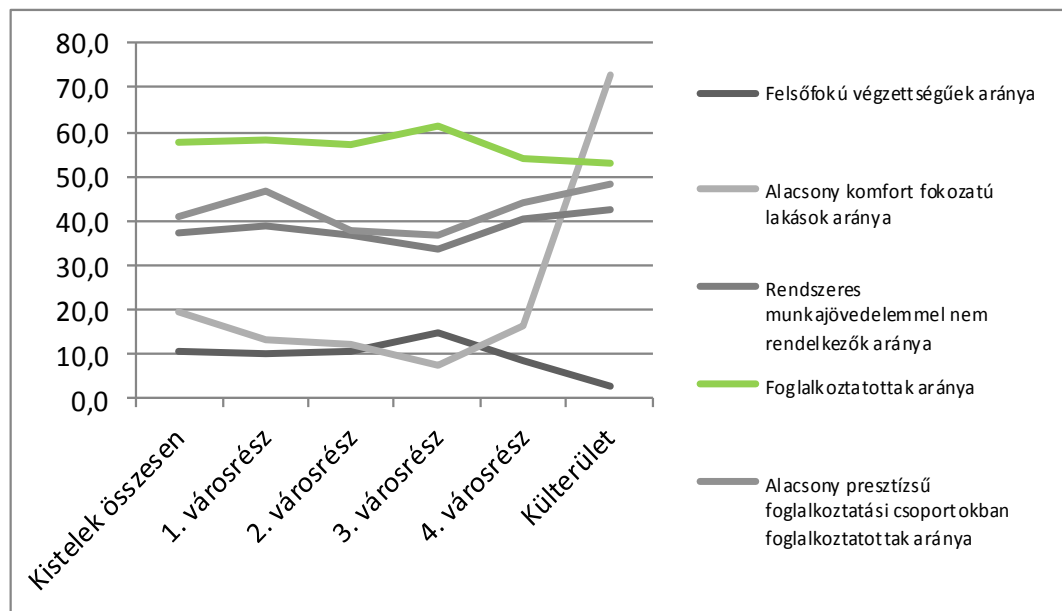
15. ábra: A városrészek közötti társadalmi különbségek alakulása Kisteleken

Forrás: KSH Népszámlálás 2011

A város egészéhez képest a külterületi lakásállomány zöme alacsony komforttal rendelkezik, míg a többi városrészben ez 15% alatti értéket mutat. A foglalkoztatottak aránya 10% szóródást mutat, vagyis jelentős egyenlőtlenségek nem tapasztalhatók a városban.

16. ábra: A városrészek közötti társadalmi különbségek alakulása Kisteleken

Forrás: KSH Népszámlálás 2011

1.7.3 Települési identitást erősítő tényezők

1.7.3.1 Történeti és kulturális adottságok

Településtörténet

Kistelek város története több mint egy évezredre is visszanyúlik, erről tanúskodnak a honfoglalás előtti szórványtelepek. A környékbeli ásatások tanúsítják, hogy a település határa a rézkor óta, rövidebb-hosszabb ideig, több népnek életfeltételeket biztosított.

A középkori Kistelek helyét nem ismerjük, de bizonyos, hogy templomos hely volt. A török uralom ideje alatt elpusztult, ám templomának romjai a török hódoltság után még álltak. 1702-ben a területet kun pusztákkal együtt elzálogosították a Német Lovagrendnek. A szegediek azonban igényt tartottak a puszták birtoklására. 1731-ben a király Kisteleket, több más pusztával együtt, Szeged városának adományozta. A helytartótanács 1774-ben utasította Szeged városát, hogy Kistelek pusztán 100 jobbágyteleknek megfelelő földet hasítson ki és a pusztát népesítse be. A telepítésnek a postaút védelme és a letelepített jobbágyoktól várható földesúri és vármegyei szolgáltatások voltak a fő indítékai. 1775-ben a terület fölmérésére kiküldött Balla Antal mérnök elkészítette Kistelek térképét, s az új falu helyét az 1720-ban már létező postaállomástól és a csárdától kissé északra, a budai országút mellett jelölte ki.

A telepítés 1778 végéig zajlott, 101 jobbágy, 19 házas zsellér és 3 házatlan zsellér telepedett meg Kisteleken. A falu neve - a 18. századi forrásokban Kis Telek a trágyázott föld jelentésű „telek” szó jelzős összetétele. A telepesek zömmel a Pest megyei Tápiószőlőből, a Jászságból, Heves, Nógrád megyéből és a szomszédos szegedi szállásokról (tanyákról) érkeztek. A felvidékiek között számos szlovák származású család (Holtsík, Kriván, Sisák, Slezák, Szvetlik stb. nevű) telepedett le. A kisteleki jobbágyok úrbéri szolgáltatásaik nagyobb részét pénzzel megváltották Szeged városától, ami előnyös volt számukra. A robotnak csak kisebb részét kellett ledolgozniuk és azt a földesúr közhasznú célra, erdőtelepítésre fordította. Nagy károkat okozott ugyanis a gyakori homokfúvás: tönkretette a vetéseket, házakat temetett be, ezért a község szélén elterülő területre 30 ezer nyár- és fűzfacsomót ültettek, 1805-ben pedig a kisteleki jobbágyok robotmunkájával telepítették a csengelei erdőt.

A népesség rohamosan gyarapodott: 1784-ben 249 családban 1303 személy élt Kisteleken és négy évtized múltán, 1828-ig megkétszereződött a lakosság (2606 fő). Jellemző, hogy a telkesjobbágyok száma mérsékelten, míg a zselléreké sokszorosára nőtt: 1828-ban 116 jobbágyot, 254 házas és 67 házatlan zsellért írtak össze. A zselléresedés országsszerte kibontakozó folyamat, de Kisteleken szembetűnően nagymértékű.

Az 1848-49-es szabadságharc délvidéki csatáiban kisteleki nemzetőrök is részt vettek. A jobbágyfelszabadítás után 150 jobbágy vált birtokos parasztgazdává, s ugyanakkor 378 házas és 295 házatlan zsellér élt a községben. A zsellérek a helybeli gazdáknál, vagy a szomszédos Pallavicini uradalomban részesmunkával, bérmunkával keresték kenyerüket, vagy kézműves mesterséget űztek. A 19. század második felében kialakult egy kisszámú ipari és kereskedői vállalkozó réteg. A Pigniczky testvérek gőzmalma a századfordulóra 8-10 főt foglalkoztató vállalkozássá nőtt, 1912-ben a család áramfejlesztő telepet létesített, amivel számos helybeli családnak is szolgáltatott villanyáramot.

Az iparosok és a gazdák hiteligényeit az 1890-es évektől helyi pénzintézetek a Kisteleki Takarékpénztár Rt. (alapítva: 1892), a Kisteleki Önszegélyező Egylet (1894) és a Közgazdasági Takarékpénztár Rt. (1910) elégítették ki. 1871. január 1-jétől Kistelek jogot kapott országos vásárok tartására. Évente négy vásárt rendeztek és különösen állatvásárai voltak forgalmasak. A nagyközség szerepkörének növekedését mutatja, hogy 1874 és 1878 között járási székhely volt. A helyi társadalom polgárosulását mutatják a dualizmus korában létesülő rétegszervezetek, egyesületek. Az első világháborúig 17 társadalmi egyesületet hívtak életre, melyeknek fontos szerepük volt a korszerű gazdasági ismeretek, a művelődés terjesztésében, a társasélet szervezésében.

A századfordulón a nagyközség népességének 76%-a a mezőgazdaságból, élt, tehát az iparos és kereskedői réteg gyarapodása mellett Kistelek döntően agrártelepülés volt.

1914 őszén a belterületi iskolában 60 ágyas szükség-kórházat rendeztek be. 1915-ben a mezőgazdasági munkák végzésére 300 orosz hadifoglyot küldtek a községbe. 1920 és 1926 között a szegényparasztoknak több mint 400 házhelyet osztottak ki. Nőtt az önálló, földdel és bérlettel rendelkező parasztok száma és aránya a mezőgazdasági népességben. 1927-ben felépült a polgári iskola és az Ipartestület székháza. Amikor Kisteleket 1926-ban a csongrádi járáshoz csatolták, a képviselő-testület kérte, tegyék a nagyközséget ismét járási központtá, vagy maradjon a dorozsmai járásban. Kérelmét nem teljesítették, de a következő évben létrehozták a Csongrádi Járási Szolgabíró Hivatal kisteleki kirendeltségét, amivel a megye Kistelek alközpont szerepét ismerte el.

A Pigniczky cég áramfejlesztőjét 1924-ben tették ismét üzemképesé és 1928-tól a községi közvilágításra is használták. 1941-ben 277 ház, a lakóépületek 13%-a volt árammal ellátva. A húszas években a bővizű artézi kutakra vezetékes ivóvízellátást is kiépítettek: 1941-ig 722 lakóházat kapcsoltak be a vezetékes vízszolgáltatásba, ami városi szintű ellátást biztosított.

Az 1930-as években a gazdaságok fele 0-5 holdas törpebirtok volt. Mivel ekkora föld nem tartott el egy családot, a törpebirtokosok zöme földet bérelt és részesmunkát vállalt. Rajtuk és a kisparasztokon kívül 150 fős kigazda és középparaszt (20-50 holdas) és kb. 130 fős gazda és nagygazda réteg (50-200 hold között) élt Kisteleken. 1930-ban a lakosság egynegyede élt tanyán és a szőlőhegyekben (Öreghegy és Újhegy) épített házban.

1945-46-ban 726 földigénylő közül 590-nek juttattak földet, majd ők alakították az első termelőszövetkezeti csoportot. Az 1960-as években három új termelőszövetkezet alakult. A fiatal munkaerő ezután a városi iparba áramlott és a mezőgazdasági keresők aránya 1960-tól 1970-ig 52,5 %-ról 34,3 %-ra csökkent, miközben az iparban, építőiparban dolgozó keresők aránya elérte a 39 %-ot.

1961 előtt helyben négy ipari üzem működött: a gépállomás (1953-tól), a tejüzem (1955-ben létesült), az Erdő és Fafeldolgozó Gazdaság (1959) és a kenyérgyár. 1961-ben a gépállomás helyén létrejött a HÓDGÉP Vállalat Kisteleki Üzemegysége, majd 1972-ben megkezdte a termelést a Fővárosi Kézműipari Vállalat Kisteleki Üzemegysége. E városi üzemek vidékre telepítése valamelyest csökkentette az ingázó munkások számát. 1949. január 9-én alakult, három értékesítő szövetkezet egyesülésével az egységes Földműves-szövetkezet, amely a település kereskedelmi ellátását városi szintre emelte.

1953 őszén kezdődött a gimnáziumi oktatás, egy volt gazdaház felújított helyiségeiben. 1963 szeptemberétől a gimnáziumnak új, kétemeletes, korszerű épület ad otthont, ahol 1978 óta postaforgalmi szakközépiskolai tagozat is működik. 1975-ben 150 férőhelyes kollégium épült. A két intézmény körzeti szerepkört lát el.

Kistelek 1970. január 1-jétől nagyközség, 1984-ben városi jogú nagyközség, 1989. március 1-jétől város lett. Öt környező település - Baks, Balástya, Csengele, Ópusztaszer, Pusztaszer - kereskedelmi, közlekedési, oktatási és egészségügyi központja.

Kulturális értékek

A kulturális értékek sokszínűségét növeli a város testvérvárosi kapcsolatrendszere is: Olaszországban Gerace történeti kisvárosával (Calabria), Lengyelországban Poreba városkával, Dániában Arslér városával (Funen sziget) ápol a város szoros kapcsolatot.

A kultúra ápolásának lehetőségei azok a kultúrtörténeti értékek, hagyományok és ezeket felelevenítő rendezvények, amelyek a történelmi múltat, építészeti emlékeket, a magyar néprajzi és folklór hagyományokat, zenekultúrát, a népi iparművészeti értékeket mutatják be.

A kisteleki járásban kiemelkedik, és önálló vonzerővel rendelkezik Ópusztaszeren a Nemzeti Történelmi Emlékpark, mely nemzeti emlékhelyünk, régészeti, történelmi, művelődés – történelmi, képzőművészeti, természettudományos és néprajzi emlékekkel a Feszty – körképpel, a romkerttel, a skanzennel. Emellett az emlékpark egész évben programokkal, rendezvényekkel, lovas produkciókkal várja a látogatókat.

Építészeti emlékek közé tartoznak még az egykori tanyai iskolák, a népi építészetet őrző házak (napsugaras házak), emlékművek (pusztaszeri Hétvezér emlékmű), útmentén állított kőkeresztek. Az emlékpark mellett az építészeti örökség részei az ópusztaszeri volt Pallavicini kastély, a pusztaszeri ravatalozó, Csengelén az Árpád-kori templommaradvány, a műemlék jellegű templomok Kisteleken, Ópusztaszeren és Balástyán. Jelenleg nem áll védelem alatt a Kisteleken a XX. század elején épült Kócsó kápolna és az előtte lévő kálvária.

A kulturális turizmus más lehetőségeit nyújtják azok a rendezvények, programok, amelyek a helyi szellemi és tárgyi, néprajzi emlékeket, kézműves hagyományokat, iparművészeti tárgyakat mutatják be. Kisteleken a város közintézményei számos kulturális programnak adnak helyet, ilyen többek között a volt Skála áruházból átalakított, majd bővített Sport- és Rekreációs Központ. Rendezvényterei alkalmasak közösségi programok, sportversenyek és sportbemutatók, színházi előadások, koncertek megvalósítására mind a helyi lakosság, mind az idelátogató turisták számára. A 2008-as városrehabilitációhoz kapcsolódóan kialakított Szent István téren új Művelődési Központ épült 2012-ben.

1.7.3.2 Civil szerveződések

A település civil szervezetei hatékonyan tudnak hozzájárulni Kistelek jó hírnevének öregbítéséhez belföldön és külföldön egyaránt. Olyan feladatot vállalnak fel, amellyel a hátrányos helyzetű, idős, beteg, vagy lelkileg sérült emberek közérzetét, érdekeik hatékonyabb képviselését, életminőségük javítását szolgálják. Ezen szervezetek részt vesznek az önkormányzati feladatvállalásokban is, amivel alulról, a társadalomból kiindulva erősítik a társadalmi megújulást. Ebben a tevékenységükben az önkormányzatnak kötelessége támogatást nyújtani.

Kisteleken jelenleg 33 civil szervezetet támogat az Önkormányzat, amely szervezetek leginkább szociális és oktatási területre, valamint a szabadidő (sport, kultúra) hasznos eltöltésére alakultak, illetve közösségépítő segítségnyújtás támogatására hoztak létre egyesületeket, így e tevékenységek a város életében fontos szerepet játszanak.

11. táblázat: Jelentősebb civil szervezetek a városban (2015. évi adatok szerint)

Civil szervezet neve	Tevékenység
KARATEDO DOSHIKAN Karate Klub	sport
Fitt Forma Kisteleki Egészségvédő, Életmód- és Sportegyesület	sport
Harmónia Egyesület, Kisteleki Pedagógusok Kórusa	kulturális
Ifjú Keresztények Egyesülete	ifjúsági
Ifjú Kistelekiek Szervezete	ifjúsági
Kerékpáros Klub	sport
Kistelek és Térsége Gazdakör	hobby
Kistelek és Térsége Közművelődési és Hagyományőrző Kör	kulturális
Kistelek és Vonzáskörzete Lelki Segítőinek Egyesülete	szociális
Kistelek Város Művelődéséért és Sportéletéért Közhasznú Közalapítvány	kulturális és sport

Civil szervezet neve	Tevékenység
Gördögök Kisteleki Görkorcsolya Klub	sport
Kisteleki Citerabarátok Egyesülete	művészeti
Kisteleki Fallabda Klub	sport
Kisteleki Galambász Egyesület	hobby
Kisteleki Horgászegyesület	sport
Kisteleki Kertbarát Kör	hobby
Kisteleki Kézilabda Klub	sport
Kisteleki Kistérségi Küzdősport Egyesület	sport
Kisteleki Mozgákorlátozottak Egyesülete	humán
Kisteleki Nagycsaládos Egyesület	humán
Kisteleki Nők Klubja	kulturális
Kisteleki Petőfi Sándor Diák Sportegyesület	humán, kulturális
Kisteleki Polgárőrség Közhasznú Egyesület	közbiztonság
Kisteleki Sportegylet	sport
Kisteleki Testedző Egyesület (KITE)	sport
Kisteleki Turisztikai és Természetjáró Egyesület	turizmus, környezetvédelem
Kisteleki Városi Nyugdíjas Klub	humán
Kisteleki Városvédő és Szépítő Egyesület	kulturális, művészeti
Kollázs Művészetekt. Alapítvány	kulturális
KYOKOSHIN Karate Kistelek	sport
Magyar Vöröskereszt	szociális
Nők a Családokért és Gyermekéért Közhasznú Egyesület	szociális
Pro-Art TáncStúdió Kulturális és Sportegyesület	sport

Forrás: önkormányzati adatok

A civil szféra fontosságát igazolja, hogy jelentős fejlesztés történik a városban egy új többfunkciós közösségi tér kialakítására, amelyet civil szervezetek és egyesületek vehetnek majd igénybe a kialakítandó játszótérrel együtt A „Szociális célú városrehabilitációs fejlesztések a leghátrányosabb helyzetű Kistérségben - Kisteleken” című projekt – a 17 db bérlakás építése mellett – egy másik építési projektelemet is tartalmaz, még pedig a civil szabadidős ház kiépítését, bővítését a vásártéren. A kialakítandó közösségi teret civil szervezetek, egyesületek vehetnek igénybe rendezvényszervezés céljából, és öltözőket is kapni fog a helyiség. Az épület mellett egy fitness parkot is létrehoznak.

1.8 A település humán infrastruktúrája

1.8.1 Humán közszolgáltatások

1.8.1.1 Oktatás

Óvodák

Kistelek városa az oktatási rendszer hierarchiában levő intézmények szinte mindegyikét biztosítja az itt élők számára: a bölcsődétől kezdve a középfokú intézményig, valamint a művészeti oktatás is jelentős.

Kisteleken a fenntartó Térségi Intézményi Társulás két óvodát működtet: Hétszínvirág Óvoda, Szivárvány Óvoda. A két intézménybe a KSH 2013. évi adatai szerint összesen 196 gyereket írtak be. 2006-ban az óvodai feladatellátási helyek száma 234-ről 200-ra csökkent és a 2013-as évben fordult elő először, hogy nem tudták teljesen megtölteni az óvodákat a településen és környékén lakók gyermekei. Mindkét óvodaépület 2007 óta pályázati forrásokból több fejlesztésen esett át: tornaszoba épült, megvalósult a nyílászárók cseréje, a fűtés korszerűsítés, a hőszigetelés, a tető és az udvari játékok cseréje.

Az óvodai nevelők több programot is szerveznek a gyerekeknek (Szület, Napsugaras Ősz, Mártonnap, óvodai sportnap stb.) Az óvodák saját alapítvánnyal is rendelkeznek, melyek a beérkező adományokat is az épületfejlesztésre fordítják: Szivárvány Óvoda – „Kistelek Ifjúság Téri Alapítvány”, Hétszínvirág Óvoda – Alapítvány a Petőfi utcai Óvodáért.

Az óvodákban 2013-ban a hátrányos helyzetű gondozott gyermekek száma 63 fő, amely a beíratott gyermekek több mint egynegyedét jelenti.

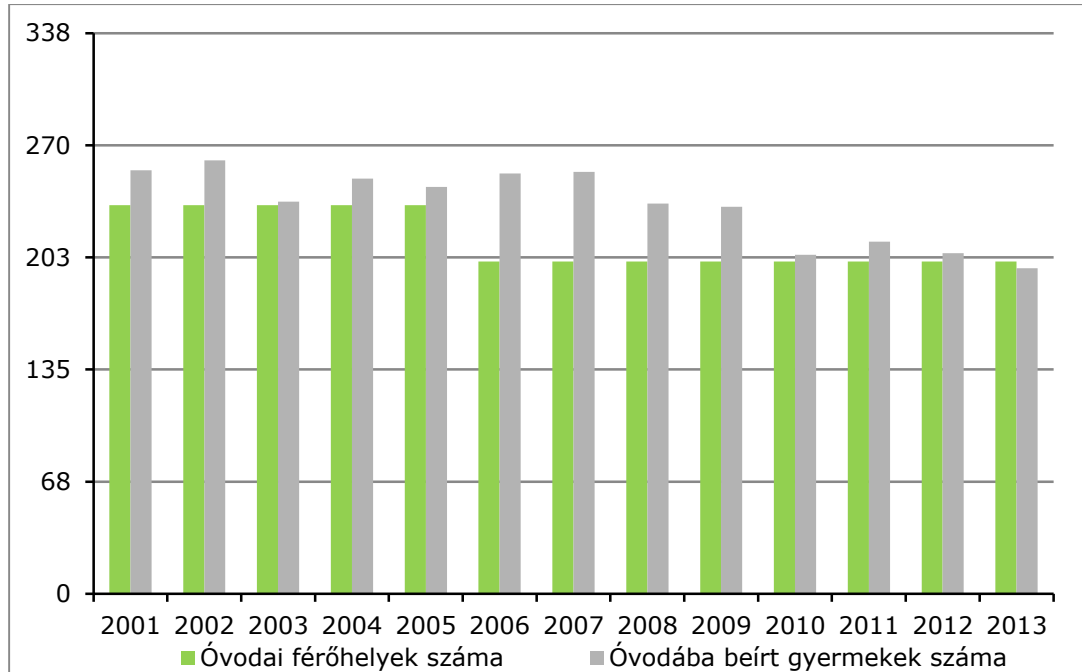
17. ábra: Az óvodai kapacitás kihasználtságának alakulása Kisteleken (%)

Forrás: KSH 2001-2013

18. ábra: Óvodai férőhelyek és a beiratott gyermekek számának alakulása Kisteleken

Forrás: TelR

A Bóbita és a Varázskréta családi napközi már 2010 októberétől működik Kisteleken. A Kistelek Kistérségi Társulás pályázati támogatásból alakított ki két helyiséget a Rózsaliget Kollégium épületében, ahol a Bóbita Családi napközi 2-5 éves gyerekeket lát el, a Varázskréta pedig az általános iskolásoknak biztosít helyet és segítséget a délutáni tanuláshoz.

Alapfokú oktatás

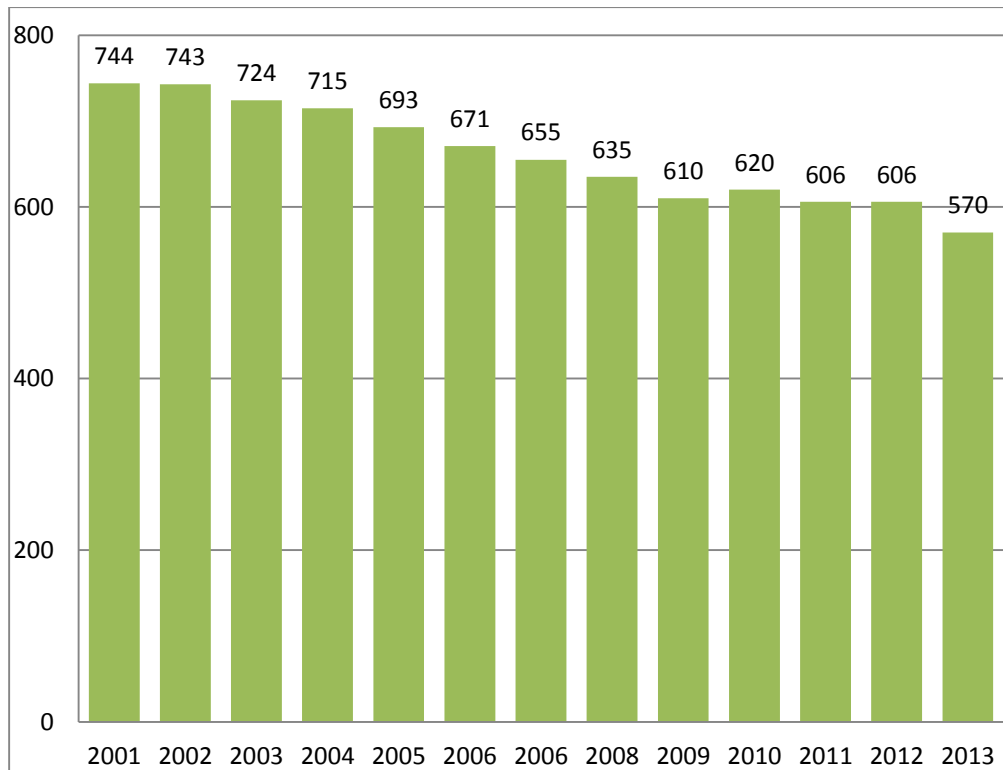
Kistelek városban egy általános iskolai működik, a nagy hagyományokkal rendelkező Kisteleki Általános Iskola. A Petőfi utca 9-es szám alatt található intézmény elődjében 1825-ben kezdődött meg a tanítás. A kisteleki alapfokú oktatás történetében fordulópontot jelentett a 2004-2005-ös tanév, amikor Kistelek két önálló általános iskolájának összevonásával megalakult a Kisteleki Általános Iskola. Az elmúlt évek során a település lélekszámának csökkenésével arányosan a tanulóink létszáma is kevesebb lett. A felújított és kibővített épülethez jelenleg 2 tornaterem, 1 bitumenes sportpálya és 1 játszóudvar tartozik.

Az elmúlt években történt, fenntartással és működtetéssel kapcsolatos átszervezések következtében a KLIK (Klebsberg Intézményfenntartó Központ) kisteleki tankerület illetékességi területéhez tartozik az általános iskola Csengelén és Kisteleken. A kisteleki intézmények üzemeltetője az Önkormányzat Kisteleki Gazdasági Ellátó Szervezete. Ópusztaszer és Pusztaszer településeken a katolikus egyház vette át az iskolát.

Az általános iskolai nappali oktatásban résztvevő tanulók száma 2013-ban 570 fő volt. Az elmúlt évek (2001 óta) tendenciája szerint ez a szám egyértelműen csökkenő - több mint 150 fővel tanulnak kevesebben a városi oktatási intézményben. Ezzel párhuzamosan az általános iskolai osztályok száma a vizsgált időszakban 36-ról 26-ra csökkent. A város iskolájába más településről bejáró általános iskolai tanulók aránya 12,98% volt a 2013/2014-es tanévben.

19. ábra: Az általános iskolai tanulók számának alakulása Kisteleken (2001-2013)

Forrás: KSH

Középfokú oktatás

A városban egy középfokú oktatással foglalkozó gimnázium és szakközépiskola működik. Az Árpád Fejedelem Katolikus Gimnázium és Szakközépiskola 1953-ban egyetlen, reál tagozatos osztállyal, 47 diákkal kezdte meg működését Állami Általános Gimnázium néven. Az alapítás után 10 évvel, 1963-ban megépült a gimnázium jelenleg is használt épülete. 1973-ban vette fel az iskola Árpád Fejedelem nevét. A gimnáziumi képzés előbb mezőgazdasági, majd 1976-ban postaforgalmi szakközépiskolai oktatással egészült ki, amelyhez 2006-ban társult az informatikai szakképzés. 2013. szeptember 1-jétől az intézményt a helyi katolikus egyház működteti. 2004-ben egy nagyszabású iskola-rehabilitáció keretében megújultak az épület nyílászárói, napelemeket szereltek fel és plusz hőszigetelés is került az épületre.

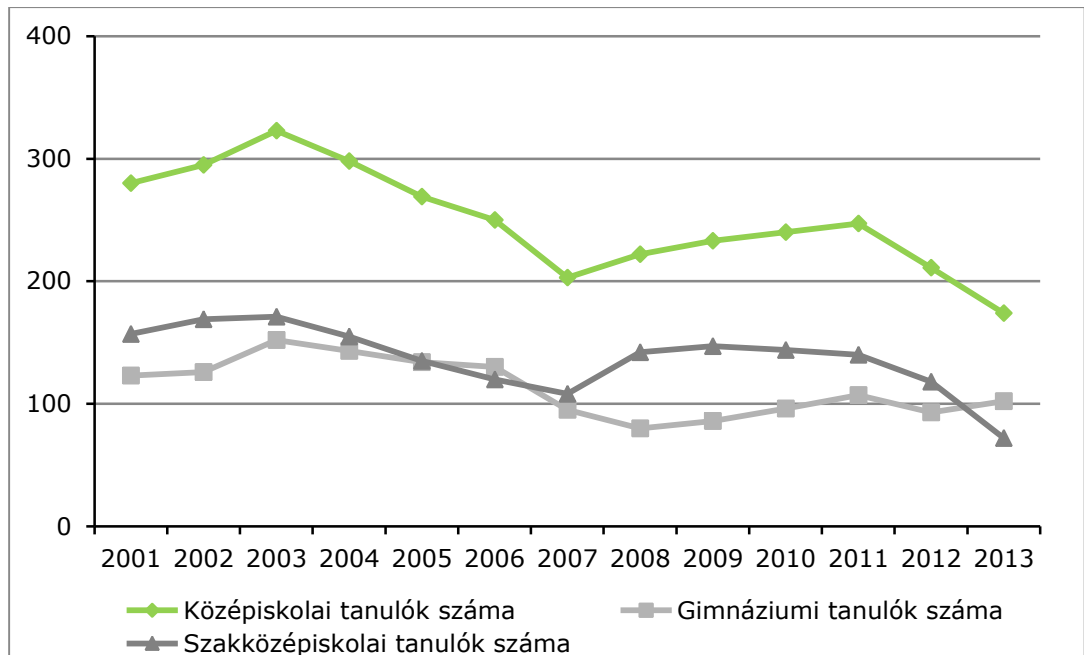
Az intézményben több mint 3300 tanuló szerzett az eddigi évek (61 tanév) során érettségi bizonyítványt és több mint 300 diák OKJ-s bizonyítványt.

2013-ban 174 tanulója van az iskolának, akik gimnáziumi és szakközépiskolai osztályokban, esti tagozaton és szakképzésben tanulnak. A számok itt is csökkenő tendenciát mutatnak (2003-ban 323 diákja is volt az iskolának). A más településről bejáró középiskolások aránya 17,24% volt a 2013/2014-es tanévben (mintegy 60 diák).

Az intézmény gimnáziumi részén angol-informatika és angol-média tagozatos, valamint kis létszámú testnevelés és tánctagozatos osztályokban tanulhatnak a diákok. A szakközépiskolai és szakképző osztályokban 3 olyan szakképzést tud nyújtani az iskola a diákoknak, melyek segíthetik a továbbtanulást vagy az elhelyezkedést, munkába állást: postai üzleti ügyintéző, a logisztikai ügyintéző és informatikai rendszergazda képesítést tud nyújtani.

20. ábra: A középiskolai tanulók számának alakulása Kisteleken (fő), 2001 és 2013 között

Forrás: KSH

12. táblázat: Az intézmények kapacitás-kihasználtsága Kisteleken

	Kapacitás	Jelenlegi kihasználtság	Kapacitás-kihasználtság
Kisteleki Általános Iskola	702	564	80,34
Hétszínvirág Óvoda	100	92	92,00
Szivárvány Óvoda	100	91	91,00
Rózsaliget Kollégium	80	22	27,50
Bölcsőde	24	24	100,00
Középiskola	280	171	61,07

Forrás: Önkormányzati adatok

Kollégium

Minden tanuló számára kedvezményes elhelyezkedést tud az iskola biztosítani az épület mellett álló Rózsaliget Kollégiumban. A létesítmény kihasználtsága drasztikusan lecsökkent az utóbbi években (1997-ben még 92 fő, jelenleg 25 fő a létszám), ezért egyik szárnyát szociális bérlakások számára (17 db) alakította át az Önkormányzat a szociális városrehabilitációs projekt keretében.

Művészeti oktatás

A Kisteleki Alapfokú Művészeti Iskola 2004-ben alakult, folytatva a jogutód Kistelek Városi Önkormányzat Művészeti Iskola feladatát. Székhelye Kistelek főutcáján, a Petőfi 8. alatt van, fenntartója a Kollázs Művészetoktatási Alapítvány. Az iskola több helyszínen, többek között Balástyán és Bakson is tevékenykedik. A növendékek 6-22 éves korig előképző, alapfok és továbbképző évfolyamon járhatnak az intézménybe. Tanszakok:

- Zeneművészet: furulya, klarinét, fuvola, trombita, vadászkürt, tenorkürt, harsona, hegedű, cselló, zongora, ütőhangszerek
- Képző és iparművészet: grafika, kézműves
- Dráma-színjáték: színjáték
- Táncművészet: gyermektánc (néptánc)

A Pro-art Művészetoktatási Intézmény alapvető célja: a táncművészet ágai iránt érdeklődő tehetséges gyermek és ifjúsági korosztályok számára intézményes keretek között lehetővé tenni a tanulmányi alapok elsajátítását. Az iskolában a táncoktatás 6 éves kortól indul. A 12 évre kidolgozott pedagógiai program lehetőséget ad a tanulók mozgásműveltségének és mozgáskultúrájának sokirányú fejlesztésére, fizikai állóképességének, ügyességének, ritmusérzékének, tér és formaérzékének fejlesztésére és gazdagítására.

Az intézmény az óvodásokra is gondolt, nekik 4-6 éves korig a mini manó csoportban biztosítanak lehetőséget arra, hogy elsajátítsák az egyszerűbb gyerektáncokat, rendszeresen mozogjanak, játékos formában még pici korban megszeressék a táncot.

1.8.1.2 Egészségügy

Kistelek városa 2013-ban készített egy Egészségfejlesztési programtervet, melyben értékeli a város és térség helyzetét, megvizsgálja az egészségügyi állapotokat, felméri a térségi egészségfejlesztési kapacitásokat és értékeli azok tevékenységét. A végső cél egy összetett, a kistérség teljes lakossága életminőségének, életfeltételeinek javítását szolgáló egészségfejlesztési terv elkészítése volt. Az egészségfejlesztés célja, hogy az egyének, közösségek képessé váljanak az egészség feletti kontroll megszerzésére annak érdekében, hogy javuljon az egészségi állapotuk és az életminőségük, hiszen a tapasztalatok szerint a tudásátadás, az információközvetítés mellett a legnagyobb szerepe az egészségfejlesztésben a tényleges részvételen alapuló, begyakorolható és a mindennapi életben megvalósítható tevékenységeknek van.

A magyar lakosság egészségi állapota mind a környező országokhoz, mind az európai országokhoz viszonyítva kedvezőtlen. A dél-alföldi régió lakosainak életkilátásai és életminősége az országos átlaghoz képest is rendkívül alacsony. A kistérség lakosságának megbetegedési mutatói, illetve a halálozások kilenczede 4 haláloki főcsoportra korlátozódik: a keringési rendszer betegségeire, a daganatos megbetegedésekre, valamilyen külső ok (baleset, öngyilkosság, mérgezés) miatt bekövetkezett halálozásokra és a alkoholfogyasztással összefüggő emésztőszervrendszeri betegségeire. Az öngyilkosság gyakoriságát tekintve a Kisteleki kistérség országosan vezető helyen áll. A lakosság előregedőben van, a 60 évnél idősebb lakosok aránya 24,9% az állandó lakosok számát tekintve. A testi és lelki betegségek jelentős része életmódbeli tényezőkre (dohányzás, túlzott alkoholfogyasztás, kedvezőtlen táplálkozási szokások, fizikai inaktivitás) vezethető vissza. A szív és érrendszeri, valamint a daganatos megbetegedések csökkentésével, az egészséget szolgáló egyéni magatartásminták kialakításával elérhető a lakosság életminőségének javulása és ezzel összefüggésben a társadalom jövedelemtermelő képességének növekedése.

Alapellátás

Az egészségügyi alapellátás Kisteleki Kistérség valamennyi településen biztosított. A házi- és gyermekorvosok száma a térségben 14 fő, akik közül Kisteleken 6, Bakson, Balástyán és Csengelén 2-2, míg Ópusztaszeren és Pusztaszeren 1-1 fő látja el a betegellátási feladatokat. Valamennyi háziorvos aktívan részt vállal az egészségfejlesztési projektben, mutatja ezt a maximális létszámban megkötött együttműködési megállapodások száma.

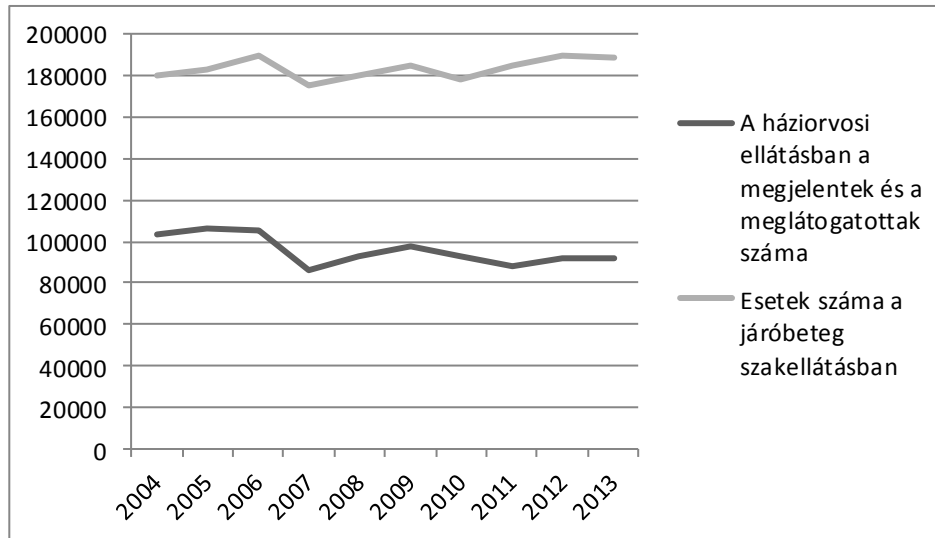
A KSH legfrissebb adatai és a háziorvosok, gyermek háziorvosok visszajelzése alapján a térségre igaz az az állítás, mely szerint a betöltött és aktív háziorvosi körzetek leterheltségének tekintetében a hazai rangsor középmezőnyében helyezkedik el a település.

Kisteleken 2 fő gyermekorvos és 4 fő háziorvos látja el az alapellátási feladatokat. Védőnői szolgálat 2006 óta 3 fővel üzemel a településen, míg 2004 óta 4 fő látja el a körzeti ápolónői szolgálatot.

21. ábra: A háziiorvosi ellátásban részesülők száma Kisteleken

Forrás: KSH

Szakellátás

A kistérség egészségügyi központja Kistelek, ahol a Kisteleki Térségi Egészségügyi Központ Nonprofit Kft. koordinátorként működik a Kisteleki Önkormányzat, önkormányzati egyesületek és a Járóbeteg Szakellátó között azzal a céllal, hogy az egészségügyi ellátórendszerrel integráltan együttműködve, elősegítse a kistérség egészségfejlesztési programjait, egyfajta összekötő kapocs az egészségügyi alapellátás, a járóbeteg szakellátás és lakosság között.

Az ellátási lánc további alapköve a Kisteleki Térségi Járóbeteg Szakellátó Kft., melynek hatóköre a térség minden településére kiterjed. Elvégzi a járóbeteg szakellátást, valamint szakmailag koordinálja a térségi háziorvosok, gyermek háziorvosok és védőnői szolgálat munkáját. Az egészségügyi ellátás színvonalának emelése érdekében folyamatosan nő a rendelések komplexitása, s az igényekhez alkalmazkodó új szakrendelések (pl. audiológia, ortopédia) bevezetését valósították meg. A már meglévő szakrendelések színvonalát pedig lehetőség szerint új műszerek beszerzésével (képalkotó diagnosztika, echocardiographia), illetve a nyitva tartás rugalmas alakításával (07-19), valamint az idős és mozgáskorlátozott emberek jobb kiszolgálásával (rámpa, lift) javítják. A térség központjában a szakrendelőkön kívül gyógyászati segédeszközök boltja és mentőállomás is található.

Az egészségügyi feladatok ellátását segíti a kistérségben kialakított védőnői hálózat, amely kistérségi szinten 9 fővel működik (Kisteleken 3 fővel). A külterületeken élők szociális és egészségügyi esélyegyenlőségének fokozása mellett fontos probléma az, hogy a tanyai iskolák és olvasókörök megszűntével, a tanyákon élők kulturális szempontból is leszakadnak, így a hátrányos anyagi körülmények mellett komplex elzártságuk tovább fokozódik.

A prevenció tevékenységeket elsősorban az alapellátás orvosai végzik a védőnői hálózat segítségével egyrészt a rendelőkben megjelenő, ill. a praxisba tartozó betegeknél és családtagjaiknál végzett szűrővizsgálatok, másrészt az életkorhoz kötött szűrések keretében. A legfőbb prevenció tevékenységet a Kisteleki Térségi Egészségügyi Központ Nonprofit Kft.-hez integrált Egészségfejlesztési Iroda vette át 2013. júliusban.

Csongrád megye, ezen belül is a Kisteleki Kistérség lakosságának egészségi állapota kisebb eltérésekkel az országos helyzetet tükrözi.

Kisteleken általánosságban megállapítható, hogy a megbetegedési mutatók az országos átlagnál rosszabbak a cukorbetegség, a magas vérnyomás, az ischaemiás szívbetegség, az asthma bronchiale, és a pszichiátriai megbetegedésekben. A haláloki szerkezet évek óta azonos, az észlelt kisebb változásokból messzemenő következtetéseket nem lehet levonni. Összességében a keringési rendszer, mozgás- szervrendszer, endokrin rendszer és a daganatos megbetegedés dominanciája továbbra is jellemző. A területen magas a dohányosok, az alkoholfüggők és az elhízottak száma.

1.8.1.3 Szociális közszolgáltatások

Gondozási Központ:

- Szociális alapszolgáltatásokat nyújtó intézményegységek:
  - Szociális Központ és Gyermekjóléti Szolgálat
  - Gondozási Központ (ezen belül Idősek Klubja is működik)

A Szociális Központ és Gyermekjóléti Szolgálat kistérségi szinten látja el feladatait a személyes gondoskodás körében, a működés kapacitásának keretén belül, az ellátási területén – Kistelek mellett Bakson, Balástyán, Csengelén, Ópusztaszeren és Pusztaszeren. Az igénybe vehető szolgáltatások:

- étkeztetés
- házi segítségnyújtás
- jelzőrendszer házi segítségnyújtás
- családsegítés
- támogató szolgáltatás
- nappali ellátás
- átmeneti elhelyezést nyújtó intézmény
- gyermekjóléti szolgálat
- helyettes szülő
- családi napközi

Az időskorúakról történő gondoskodást a városban működő Gondozási Központ Idősek Klubja látja el, összesen 20 férőhellyel. A nappali ellátás elsősorban a saját otthonukban élő, tizennyolcadik életévüket betöltött, egészségügyi állapotuk vagy idős koruk miatt szociális és mentális támogatásra szoruló, önmaguk ellátására részben képes személyek részére nyújtott szolgáltatás.

Az Idősek Klubja lehetőséget biztosít a hiányzó családi gondoskodás pótlására, napközbeni tartózkodásra, hivatalos ügyek intézésének segítésére, társas kapcsolatokra, valamint az alapvető higiéniai szükségleteik kielégítésére, továbbá megszervezi az ellátottak napközbeni étkeztetését.

Intézmények,
szolgáltatások

13. táblázat: Az ellátottak számának alakulása a szociális ellátásban

Év	Tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények működő férőhelyeinek száma (db)	Tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézményeinek gondozottak száma (fő)	Szociális étkeztetésben részesülők száma (fő)	Házi segítség-nyújtásban részesülők száma (fő)	Idősek nappali ellátásában engedélyezett férőhelyek száma	Idősek nappali ellátásában részesülők száma (fő)
2000	115	121	95	21	15	16
2001	115	123	86	32	15	17
2002	115	121	78	36	15	15
2003	120	126	83	38	20	19
2004	120	121	64	42	20	19
2005	120	125	44	37	20	19
2006	124	124	67	37	20	17
2007	124	127	87	36	20	18
2008	124	127	94	50	20	20
2009	124	124	54	62	20	22
2010	124	122	76	45	20	21
2011	134	136	85	42	20	11
2012	134	134	80	45	20	19
2013	134	133	88	47	20	22

Forrás: KSH

1.8.1.4 Közösségi művelődés, kultúra

Intézmények

A városban számos jelentős kulturális nevezetesség található, amelyek nemcsak az itt élők életminőségéhez, hanem a turizmus szerepének növekedéséhez is hozzájárul.

Sport

Kistelek Város kiemelt figyelmet fordít az itt élők sportolási lehetőségeinek biztosítására, mind a versenysport, mind pedig a szabadidősportok terén. A Város 2009-ben elfogadott Sportkonceptiójában megfogalmazott legfontosabb feladat továbbra a városban széleskörűen elterjedt és eredményes sportágak szinten tartása és lehetőség szerinti fejlesztése. Kistelek Városban sportolásra az iskolák tornatermein kívül a Rendezvény- és sportcsarnokban nyílik lehetőség.

Kistelek Város Képviselő Testülete az alábbi sportegyesületeket és sport civil szervezeteket támogatja költségvetési rendeletében:

- Diák Sport Kör: Kisteleki Általános Iskola
- Kisteleki Testedző Egyesület (KITE)

- KITE Tájéfutó Szakosztály
- Kisteleki Sportegylet
- Doshinkán Karate Klub
- Kisteleki Kézilabda Klub
- Galambász Egyesület
- PRO-ART Táncstúdió Kulturális és sportegyesület
- Kistelek Művészetéért és Sportéletéért Alapítvány
- Kistelek Turisztikai és Természetjáró Egyesület
- Fitt Forma Kistelek Egészségvédő, Életmód és Sportegyesület
- Térségi Focisuli Kistelek Sportegyesület

1.8.2 Esélyegyenlőség biztosítása

Esélyegyenlőségi Program

Kistelek Város Önkormányzata a helyi esélyegyenlőségi program elkészítését az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (továbbiakban: Ebktv.) és az esélyegyenlőségi mentorokról szóló 321/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet, valamint a helyi esélyegyenlőségi program elkészítésének részletes szabályairól szóló 2/2012. (VI. 5.) EMMI rendelet rendelkezéseivel rögzítette az esélyegyenlőség érdekében szükséges feladatokat.

A program érvényesíteni kívánja az egyenlő bánásmód, és az esélyegyenlőség biztosításának követelményét, a közszolgáltatásokhoz történő egyenlő hozzáférés elvét, a diszkriminációmentességet, a szegregációmentességet és a foglalkoztatás, a szociális biztonság, az egészségügy, az oktatás és a lakhatás területén a helyzetelemzés során feltárt problémák komplex kezelése érdekében szükséges intézkedéseket. A köznevelési intézményeket – az óvoda kivételével – érintő intézkedések érdekében együttműködik az intézményfenntartó központ területi szerveivel (tankerülettel).

A legfontosabb beavatkozási területek és intézkedések közül kiemelhető a mélyszegénységben élők, a gyermek- és időskorúak, a nők, valamint a romák, munkanélküliek (különös tekintettel az 50 év felettiekre) helyzetének javítása. Az esélyegyenlőségi programban beazonosított problémák mellett a következő tényekkel kell szembenéznie Kistelek városának:

10. táblázat: Az esélyegyenlőséggel kapcsolatos problémák és megoldási elképzelések Kisteleken

Célcsoport	Az esélyegyenlőség szempontjából beazonosított problémák és lehetőségek	
	beazonosított problémák	fejlesztési lehetőségek, feladatok
Romák és/vagy mélyszegénységben élők	A roma és mélyszegénységben élő lakosság körében magas a munkanélküliség, sok az alacsony iskolai végzettségű, és szakképzettséggel nem rendelkező személy. A közmunkaprogramok átmeneti megoldást jelentenek, de valós választ nem adhatnak a szegénységből való kitörésre.	A romák és mélyszegénységben élők foglalkoztatásának bővítése.
	8 általános elvégzésének, a digitális írástudás, valamint a nyelvtudás hiánya akadályozza az elhelyezkedést	A cigányság tanulási alapképzettségének fejlesztése, valamint számítástechnikai és nyelvi képzések.

Célcsoport	Az esélyegyenlőség szempontjából beazonosított problémák és lehetőségek	
	beazonosított problémák	fejlesztési lehetőségek, feladatok
Gyermekek	A tehetséggondozás feltételei nem vagy csak részben biztosítottak iskolai keretek között.	Az iskolai és iskolán kívüli tehetséggondozás elősegítése.
	A szociális vagy tanulási hátrányokkal küzdő gyerekek egy része nem kerül be a középiskolai oktatásba, ill. lemorzsolódik, nem szerez szakképesítést.	A hátrányos helyzetű gyermekek, fiatalok és SNI-s tanulók felzárkózását segítő programok megvalósítása.
	A településen egyre több az elszegényedő család, erősebb tendenciát öltött a családok szétesése, megemelkedett a nevelés, gondozás, törődés hiányából adódó veszélyeztetettség.	A veszélyeztetett és mélyszegénységben élő gyerekek életkörülményeinek javítása.
Idősek	A településen népessége „öregedő” tendenciát mutat. Számottevő a nyugdíjas korú, de még aktív életet élő, közösségi életre nyitott lakos, melynek gyakorlására kevés lehetőség kínálkozik.	Az idősek közösségi életben való részvételének elősegítését szolgáló programok.
Nők	A társadalmi problémák nemek szerinti értelmezésének, a nemek eltérő szükségletei ismeretének, illetve elismerésének hiánya	Adatgyűjtési és elemzési terv készítése. Esélyegyenlőséggel kapcsolatos attitűdök fejlesztése az együttműködő szervezeteknél.
	A nők elleni erőszakos cselekedetekre vonatkozó adatszolgáltatás nem működik jól, kevés vagy nincs információ.	A nőket érő erőszakos cselekedetek feltérképezése, elemzése majd beavatkozások tervezése.
	A foglalkoztatott, az inaktív és a női népesség főbb demográfiai adatai nincsenek nyilvántartva teljes körűen (gyermekszám, állapot, demográfiai, adatok). A gyermekes családok gazdasági aktivitásáról felmérés nem áll rendelkezésre. A nők munkába állását és munkavégzését segítő szolgáltatások bővítésére igény mutatkozik.	A nők foglalkoztatásával kapcsolatos problémák feltárása. Beavatkozások tervezése a nők munkaerő-piaci esélyeinek javítása érdekében.
Fogyatékkal élők	A foglalkoztatáshoz jutás és a foglalkoztatásban való megmaradás felkészült támogató személyek, vagy az akadálymentesítettség hiányában nem valósul meg.	Adatgyűjtés a közszférában és a versenyszférában foglalkoztatott fogyatékkal élő munkavállalókról, és a célcsoport munkaerő-piaci érvényesülését segítő intézkedések megvalósítása.

Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program, saját szerkesztés

Kistelek Városa a fenti problémák beazonosítása mellett kialakította az esélyegyenlőség megvalósítását szolgáló intézkedési tervet, tehát egyértelműen elindultak a kezdeményezések. Az intézkedési terv célja olyan beavatkozások tervezése, amelyek a helyzetértékelésben felvetett problémákra megoldást nyújtanak. Ennek érdekében a Város a jövőbeni fejlesztések során egyértelműen fókuszál az az oktatás és a képzés területén a jogellenes elkülönítés megelőzésére, megszüntetésére, a közszolgáltatásokhoz, valamint az egészségügyi szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés biztosítására, a munkaerő-piaci, tevékenységi szegregáció visszaszorítására, a hátrányos helyzetűek munkaerő-piaci hátrányainak csökkentésére, foglalkoztatási esélyeik javítására, továbbá a hátrányos helyzetű csoportok tagjai részvételének elősegítésére a döntéshozatalban, ill. a közügyek irányításában.

1.9 A település gazdasága

1.9.1 A település gazdasági súlya, szerepköre

Megyei program szerinti gazdasági súly

Kistelek város gazdasági súlyát és szerepkörét érintően számos esetben említésre kerül a megyei területfejlesztési koncepcióban. A koncepcióban megjelölt fejlesztési célok közül Kistelek városra vonatkozóan kiemelhető a település, mint a Homokhátság térségközpontjának egyikének integrált fejlesztése. Kistelek mellett Mórahalom és Csongrád fejlesztésének célja a három város elérhetőségének, térség- és gazdaságszervező, foglalkoztató szerepének javítása, agrárlogisztika, feldolgozó kapacitások, háttérpar fejlesztése, sajátos csongrádi borvidéki-homokhátsági-pusztaszeri, valamint egészségturizmusra épülő turisztikai desztináció menedzsment, a gyógyvízre épülő egészségipar, a megye periferiáján lévő községek differenciált, célirányos kezelése-fejlesztése, társadalmuk helyi gazdaságának, önellátó kapacitásának erősítése. Az integrált fejlesztésnek kulcselemei a tanyás táj és az ott működő versenyképes (lehetőség szerint energetikailag önálló) kertgazdálkodás komplex fejlesztése, középpontba helyezve a tájstabilitást, az élhetőséget és a kertgazdálkodási vertikum (háttérpar, feldolgozás, logisztika, energia- és vízgazdálkodás, természetvédelmi területek, humán erőforrás) versenyképességének és fenntarthatóságának javítását.

A program szerint Kistelek fejlődési dinamikájának fenntartása nagymértékben segítheti a megyehatár menti leszakadó területek felzárkózását. Ehhez hozzájárulhat az egészségturisztikai lehetőségek (fürdők, gyógyászati létesítmények, szikes tavak mikroklímája), öko- és ifjúságturisztika kihasználása, továbbá az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark nemzeti zárandokhelyé válása (a Park kínálatának bővítése, színesítése), illetve a turisztikai szolgáltatások összehangolása. A fentiek mellett fontosak a leszakadást mérséklő programokra is, így az a kertgazdálkodás és turizmus mellett az erdősítés, utak fásítása, vizes élőhelyek kialakítása, gyümölcsösök telepítésének ösztönzése is.

Vállalkozások száma szerinti súly

Az ország dél-keleti részén elhelyezkedő járási központot a foglalkoztatás szempontjából, a rendszerváltozás következményeként az ország egészét sújtó munkanélküliségi hullám nagymértékben sújtotta. A gazdasági átalakulás során és következményeként megszűntek a település mezőgazdasági szövetkezetei, az ipari létesítmények, melyek a lakosság jelentős részét foglalkoztatták. A helyükbe lépő vállalkozások kisebb létszámot foglalkoztatva, de a termelés intenzitását nem csökkentve kezdtek működni. Ezek a hatások a jelenlegi gazdasági szerkezetre is kihatnak és Kisteleken nagyon lassan sikerült pótolni a rendszerváltás következményeként kiesett munkahelyeket, javítani a foglalkoztatási viszonyokat. A járás ma az ország egyik leghátrányosabb helyzetű térsége.

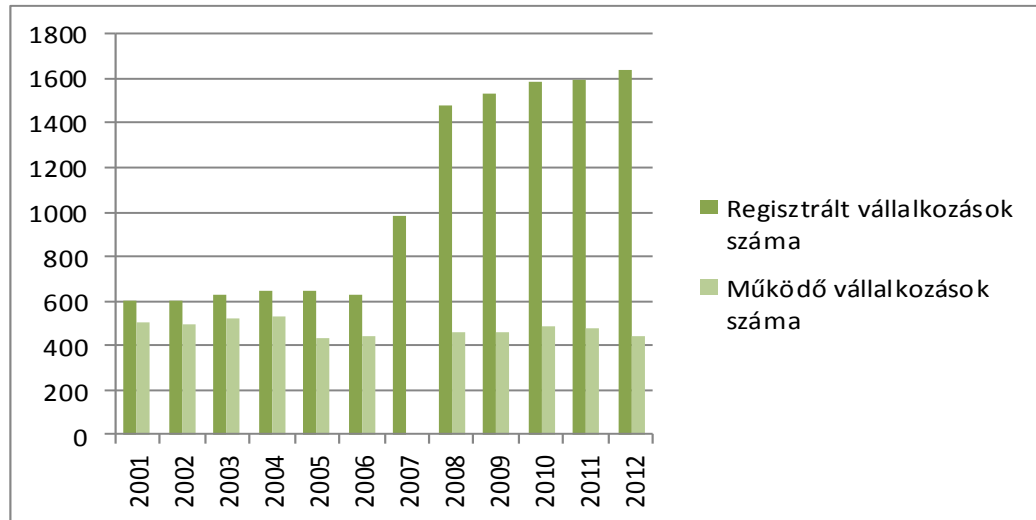
A városban a regisztrált vállalkozások száma 1683, a működő vállalkozások száma 444 (2012). Ez a regisztrált vállalkozások esetén magasabb (1597), míg a működő vállalkozások tekintetében kevesebb, mint 2011-ben, akkor 476 működő vállalkozást tartottak nyilván.

A Kisteleken működő vállalkozások a Csongrád megyében működők 1,7 %-át tették ki 2012-ben. A Kisteleki járásban 838 db van, azaz a járásban működő vállalkozások 51%-a található a városban. 2011-ről 2012-re a működő vállalkozások száma a járásban és Kisteleken is 7 százalékpontos csökkenést mutatott. A megyében működő vállalkozások 3,4%-a található a járásban.

2012-ben a működő vállalkozások 1000 lakosra vetített száma a megye esetében 64 lakos, Kistelek város értéke: 60 lakos, vagyis a város e tekintetben kedvezőtlenebb helyzetben van a megye egészéhez képest.

22. ábra: A regisztrált és működő vállalkozások számának alakulása Kisteleken

Forrás: KSH

A működő vállalkozások számát tekintve elmondhatjuk, hogy 2004 óta kismértékű csökkenés, majd stagnálás figyelhető meg, míg a regisztrált vállalkozások száma növekvő tendenciát mutat a településen.

Működő vállalkozások jellemzői szerinti súly

A működő vállalkozások nagyság szerinti megoszlását vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a mikro-vállalkozások dominanciája egyértelmű, azaz a településen lévő vállalkozások 94%-a mikro-vállalkozás (a megyéé 95,3%). A város arányaiban kismértékben magasabb a megyei aránnyal a kisvállalkozások (10-49 főt foglalkoztató cégek) vonatkozásában (5,4 %, megyei 3,9%). Összességében Kistelek aránya a megyei működő vállalkozások közül 1,7 %.

14. táblázat: A működő vállalkozások létszám kategória szerinti megoszlása Kisteleken (2012)

Területi egység	működő vállalkozások száma – alkalmazotti létszám alapján			
	1-9 fő	10-49 fő	50-249 fő	249- X fő
	mikro	kis	közép	nagy
Kistelek	418	24	2	0
Csongrád megye	24648	1024	151	19
Kistelek város részesedése a megye egészéhez viszonyítva (%)	1,70%	2,34%	1,32%	0,00%

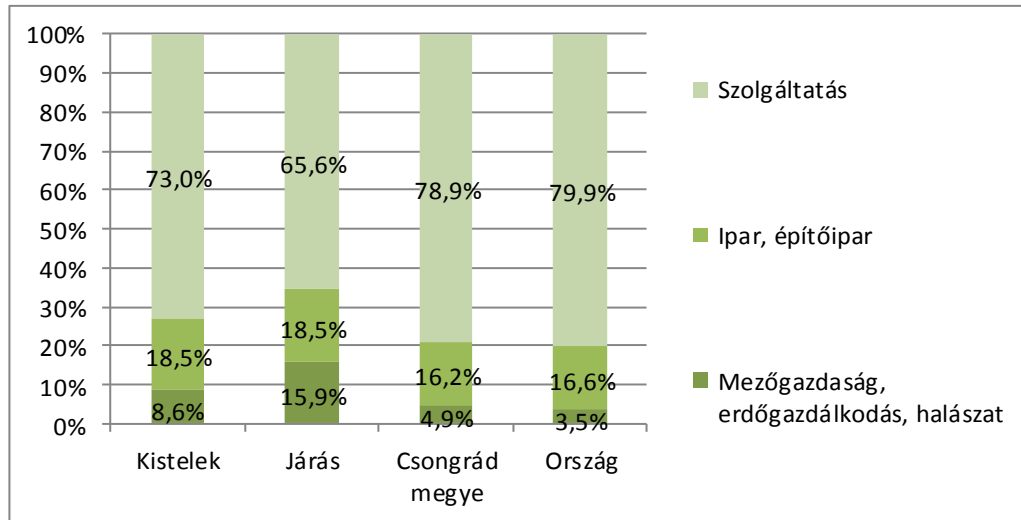
Forrás: TelR adatbázis

A város relatív helyzetét tükrözi mindezek mellett a működő vállalkozások nemzetgazdasági ágazatok szerinti megoszlása. Ezzel lehetővé válik a meghatározó ágazatok beazonosítása és összehasonlítása a megyei adatokkal.

Az adatokból jól látszik, hogy Kistelek városban is a tercier szektor dominál, aránya kissé elmarad a megyei és országos adatoktól. Az ipar részesedése nagyobb mértékű a megyei és országos viszonyokhoz képest, mind a kisteleki járás, mind pedig a város értékei esetén. A mezőgazdaság azonban nagyobb arányban van jelen, az érték (8,6%) megközelíti a megyei átlag (4,9%) kétszeresét (a járásban pedig háromszorosát (15,9%)).

23. ábra: A vállalkozások számának megoszlása nemzetgazdasági ágazatonként (2012)

Forrás: KSH

A 2012-es adatok szerint a működő vállalkozások közül a mezőgazdaságban, halászatban tevékenykedők aránya 8,8 % a településen, amely magasabb a megyei aránynál (4,9%).. Az iparban tevékenykedő működő vállalkozások aránya kissé elmarad a megyei értékhez képest, viszont az építőiparban Kisteleken már a működő vállalkozások 10,4 %-a tevékenykedik, szemben a megyei 8,75 %-kal. A városban legjelentősebben a gépjárműjavításhoz, szállítányozáshoz, kereskedelemhez kapcsolódó szolgáltatói szektor jelentőségét mutatja, hogy Kisteleken a működő vállalkozások közel 20 %-a tevékenykedik a szolgáltatói szektorban, hasonlóan a megyéhez. Jelentős a településen a szakmai, tudományos, műszaki tevékenység, az ezen a területen tevékenykedő vállalkozások a városban működő vállalkozások 11,1 %-át teszik ki.

15. táblázat: A vállalkozások gazdasági ágazatonkénti megoszlása Kisteleken és Csongrád megyében

Gazdasági ág	Kistelek város db	Csongrád megye db
Mezőgazdaság	38	1 267
Feldolgozóipar	25	1 820
Építőipar	45	2 251
Kereskedelem, gépjárműjavítás	86	5 603
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	49	3 999
Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	14	1 265
Szállítás, raktározás	20	889
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	20	1 224
Információ, kommunikáció	12	1 099
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	21	999
Ingtanügyletek	12	879
Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás	0	1
Oktatás	33	1 234
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	28	1 540
Művészet, szórakoztatás, szabadidő	12	572
Egyéb szolgáltatás	17	1 090

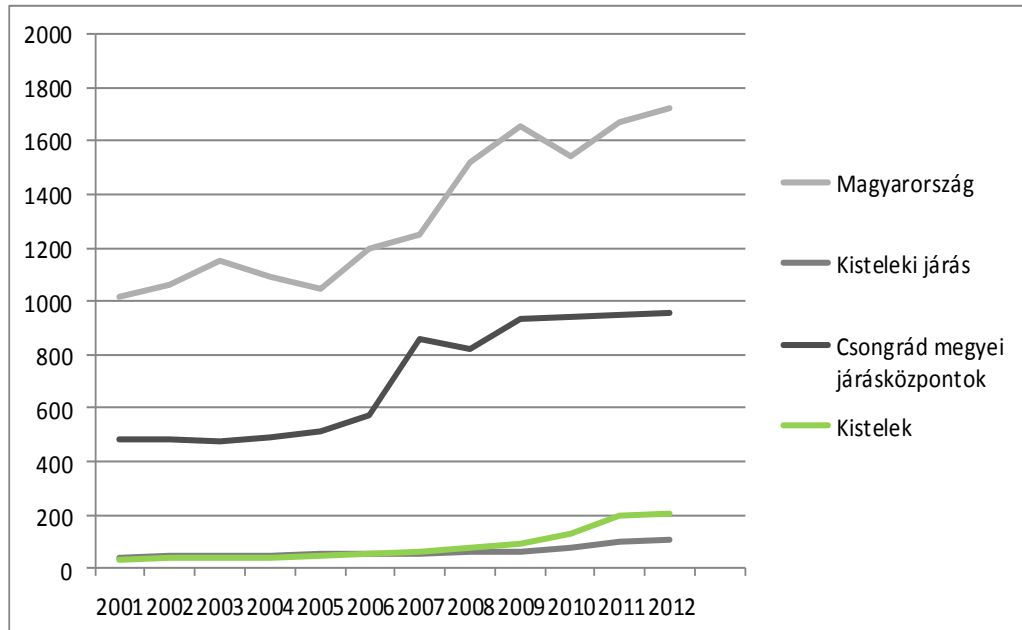
Forrás: Népszámlálás (KSH), 2011

Általánosságban kijelenthető, hogy az egy főre jutó jegyzett tőke aránya alacsony, mind a járásban, mind pedig Kistelek városban jóval az országos, valamint a többi járásközpont átlagértéke alatt helyezkedik el, kismértékű növekedés 2010-től következett be.

24. ábra: Az egy főre jutó jegyzett tőke alakulása 2000 és 2013 között (ezer Ft)

Forrás: KSH

1.9.2 A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői

1.9.2.1 Mezőgazdaság

A város egyik meghatározó és fontos gazdasági ága a mezőgazdaság. A város és hozzátartozó külterületek adottságai – a természeti és társadalmi, gazdasági erőforrások szerint is – elsősorban a mezőgazdaságnak kedveznek. Egyes belterületeken és a külterületeken hagyományosan a szántóföldi művelés és a zöldség- gyümölcsstermelés dominál.

A termelést a kisbirtokok túlsúlya jellemzi. Az elaprózottság mellett a jelenlegi birtokszerkezet másik hátránya a térbeli széttagoltság, azaz sok esetben a birtoktestek nem egy tagban, hanem több helyen, gyakran egymástól távoli határrészekben helyezkednek el.

Az őstermelők, egyéni termelők, gazdasági társaságok és szövetkezetek gazdálkodási színvonala rendkívül heterogén. Legtöbb esetben a birtokok elaprózottsága és széttagoltsága, az eszköz- és tőkehiány, a korszerű termelési ismeretek, szaktudás hiánya, ezekkel összefüggésben a technológiai elmaradás hatékony termelést nem tesz lehetővé. Kevés a jól felszerelt, magas színvonalon és jövedelmezően termelő gazdaság. Mezőgazdasági gépekkel szinte valamennyi termelő rendelkezik, ezek kora és műszaki állapota azonban a korszerű termelés feltételeinek a legtöbb esetben nem felel meg. Az önálló – a teljes technológiát megvalósító – géppark nem jellemző, a nagy értékű gépeket igénylő munkákat (szántás, betakarítás, talajmunkák) rendszerint bérből oldják meg.

Az öntözés feltételei a belterjes kertészeti kultúrákban és fóliás termesztés esetében megoldottak. A gazdaságok jelenleg fűrt kutakkal öntöznek. A szántóföldi termelés esetében a vízellátás nem biztosított. További nehézségeket okoz a mezőgazdasági termelésben a tőkeszegénység, amely megakadályozza a nagyobb beruházásokat, gátja a műszaki, technológiai fejlesztéseknek.

A városban jellemzőek a családi vegyes gazdaságok, ahol a birtokok kis mérete miatt elsősorban a kertészeti kultúrák (szőlő, gyümölcs, fűszerpaprika, szabadföldi zöldség- és virág) termesztetők. E gazdaságokban terjedt el a fóliás és üvegház termelés. A gyümölcs- és szőlőtermesztés az 1980-1990-es években tovább csökkent, melynek oka nem az adottságok hiánya, hanem a kertészeti kultúrák magasabb jövedelemképző ereje. A barack és almatermesztés kiemelkedő volt a térségben, de a fent említett ok, valamint az utóbbi évek belvizei következtében jelentős részük tönkrement.

A szántóföldek jelentős részén szabadföldi zöldségtermelés folyik. Ezek közül legfontosabbak a paprika, paradicsom, fűszerpaprika, káposzta, karaláb, zeller, eper, vöröshagyma, fokhagyma, saláta. Fóliás zöldségtermesztés jellemző a településen. A virágtermelés is nagy kultúrával rendelkezik (szegfű, liliom, gerbera, tulipán). Legfontosabb szántóföldi kapás növények a burgonya és a kukorica. A területek nagyságát tekintve a gabonatermesztés dominál – őszi búza, őszi árpa, rozs, tritikále. A gyepterületek aránya a mezőgazdasági összterület negyed részét adja, amelyek jelentős részét ma is az állattartásban hasznosítják.

Az állattenyésztés is átalakuláson ment át az 1990-es években, a termelőszövetkezetek nagy állatállománya megszűnt vagy magánkézre jutott. Ennek következtében csökkent az állatállomány és visszaesett a génállomány színvonala. Jellemző ma a sertésenyésztés, amely a jelenlegi felvásárló-rendszer következtében a viszonylagosan kis állomány is túltermelést mutat. Kisebb mértékű a szarvasmarha-, ló- és juhtartás. A lovakat általában saját használatra tartják, de van néhány, az idegenforgalmat is

A legjelentősebb mezőgazdasági vállalkozás az M+M Kisteleki Sajtgyár Kft., amely 100 %-os magyar tulajdonú, 57 főt foglalkoztató vállalkozás. A privatizációt megelőzően az üzem Kisteleki Sajtüzem néven a Csongrád Megyei Tejipari Vállalat, majd annak jogutódja a Szegedtej Rt. üzemegységeként folytatott termelési tevékenységet. Sem termelési sem pénzügyi önállósággal nem rendelkezett. A vállalati tevékenységek megosztása miatt csak két fő terméket állított elő: krémfehérsajtot és ömlesztett sajtot. A Kisteleki M+M Sajtgyártó Kft. megalakulásának időpontja 1994. A tulajdonosok fő törekvése széles termékpaletta kialakítása és a hazai piacon való jelenlét erősítése volt, ennek megfelelően alakítottuk ki félkemény, gyúrt és ömlesztett sajtgyártó üzemrészeinket. Jelenleg a sajtgyártó vállalkozás juhtej felvásárlása és feldolgozása Magyarországon a legnagyobb, juhtúró értékesítésben pedig piacvezetők az országban.

1.9.2.2 Ipar

Kistelek és környéke jelenleg iparhiányos térség, ahol a mezőgazdaság – és az erre épülő élelmiszer feldolgozás – a fő ipari szektor. Az agrártermelés a kilencvenes években azonban jelentős átalakuláson ment keresztül. A termelőszövetkezetek megszűnésével átalakultak a gazdasági élet helyi, meghatározó tevékenységét jelentő mezőgazdaság tulajdonviszonyai, valamint az ipari szereplők is új struktúrában működnek. Mára az ipar fő profilja a hagyományokkal bíró kábel- és gépkatrészgyártás, az élelmiszer és malomipar, az építőipar, valamint a kézművesipar.

Az elmúlt évtizedekben, különös tekintettel a 2000-es évek után, a gazdasági szerkezetváltás hatására erőteljesen fokozódott a vállalkozói aktivitás és új cégek jelentek meg a helyi piacon is, amelyek a kedvező közlekedés-földrajzi helyzetet, valamint az Önkormányzat befektetőbarát politikáját is kihasználva telepedtek meg a városban. Ennek egyik legfontosabb eleme volt, hogy 2005 októberében fogadta el Kistelek Város Önkormányzata a város Településrendezési Tervét, amelyben meghatározta a város lehetséges gazdaságfejlesztési területeit. Ebben a vezetés kijelölte a Kistelek és Térsége Ipari Parkot Kistelek város délnyugati körzetében, az M5-ös autópálya becsatlakozási pontjánál, egy 33 hektáros területen, amely 2005. decemberében pályázat útján elnyerte a Kistelek és Térsége „Ipari Park” címet.

A fenti tevékenységekhez kapcsolódóan az Önkormányzat egy a vállalkozásokat felkaroló innovációs- és inkubátorház létrehozását tűzte ki célul, amely sikeresen valósult meg, felépült az 1560 m²-es csarnok. A kisteleki inkubátorház olyan alap- és kiegészítő szolgáltatásokat (titkárság, levélkézbesítés, fax, gépelés stb.) biztosít, amelyekre a vállalkozásoknak mindig és rendszeresen szüksége van, másrészt műhely és raktárberletet biztosít. Rendelkezik egy tárgyalóteremmel, amelyet bérelni lehet tárgyalások, illetve oktatások megtartására, valamint a kiegészítő szolgáltatások széles körét tudja biztosítani. Az ipari park fejlesztése az elmúlt években tovább folytatódott, döntően közműfejlesztéssel (víz-gerincvezetékét létesítettek, megépítették a középnyomású földgázelosztó vezetékét, kialakították a közvilágítási hálózatot, valamint az energiaeellátó-hálózatot és a csatlakozó kifeszültségű hálózatot alakítottak ki).

Az új vállalkozások megjelenése számos pozitív hatást eredményezett, hiszen egyrészt a helyi és térségi munkanélküliség csökkent, másrészt a kedvező földrajzi elhelyezkedés révén az ipari park vonzást gyakorol a környező városok (Szeged, Kiskunmajsa, Kiskunfélegyháza, Mórahalom) felszabadult munkavállalóira is, továbbá a vállalkozói és befektetői tőke kedvezően hat a térség megélhetési lehetőségeire. Az ipari parkban működő vállalkozások:

- Deákdelta Kft.
- Eurotrenton Kft.
- Port-Ép Kft.
- Auroscienec Kft.
- Probart Kft.
- Tiszaszolg Kft.
- Közüzemi Szolgáltató Kft.
- Hybrid Consult Kft.
- Double Printing Kft.
- Aquaplus Kft.
- Argus Kft.
- Lochner Kft.
- Mediamotion Kft.
- Tener – Prosper Kft.
- Burkolólap2000 Kft.
- Habrahab Kft.
- E-Piac Kft.
- M+M Kisteleki Sajtgyár Kft.
- EuroKistelek Kft.

A településen a jelentősebb külföldi érdekeltségű vállalkozások száma alacsony. Az öt legnagyobb foglalkoztató vállalkozását vizsgálva látjuk, hogy összességében 461 főt foglalkoztatnak, amely a település összes foglalkoztatottjának 19%-át teszi ki.

A közelmúlt egyik legjelentősebb befektetője Kisteleken az amerikai tulajdonú Prysmian volt, amely megvásárolta az 1976-ban létrehozott Kisteleki Kábelgyárat. A kisteleki kábelgyár főleg erősáramú vezetéseket gyárt rézvezetővel, valamint speciális jelző- és vezérlő kábeleket. Jelenleg MKM Magyar KÁBEL Művek Prysmian Kft. néven üzemel az egység, foglalkoztatottainak száma 273 fő.

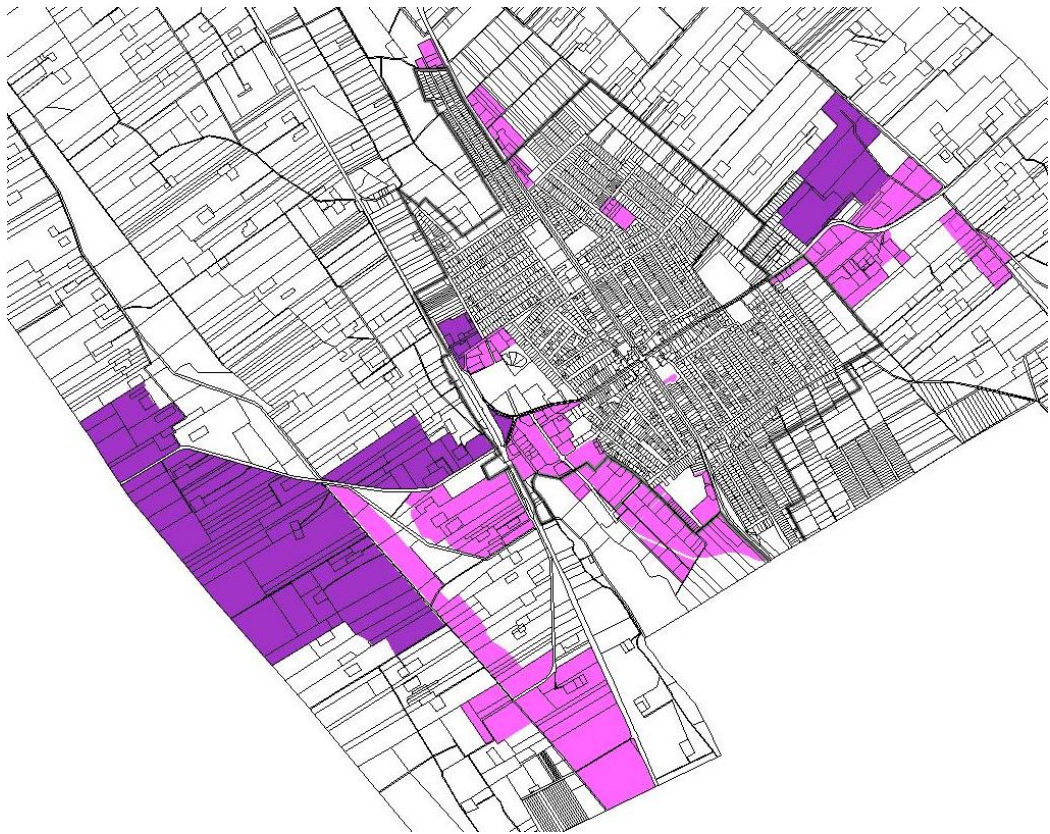

A további jelentős vállalkozások közül ki kell emelni a mintegy 23 éve alakult UNICHEM Kft.-t. Magyar magánszemélyek kis csoportja hozta létre, akik saját erőből, a növekvő piaci igényekhez folyamatosan alkalmazkodva létesítették a jelenlegi, kémiai alapanyagot gyártó bázist. A cég termékeket elsősorban a víz- és szennyvíztisztításban, valamint az ipar számos területén, így például a papír-, a textil-, az olaj-, az energia- és az élelmiszeriparban alkalmazzák a fázisszétválasztás vegyszereként. Foglalkoztatottainak száma 44 fő.

Az építőipari vállalkozások közül kiemelhető a PROBART Kft, amely jelenleg 135 főt foglalkoztat. A cég elődje, a GÁZÉPSZERKER KFT 1992-ben alakult Kisteleken, amelyből 2000 év végén átalakulással jött létre a jelenlegi társasági forma. Tevékenysége a gázelosztó hálózatok-, gázcsatlakozó polietilén (PE) és acél vezetékek, gáznyomás szabályozó állomások, ivóvíz és szennyvízcsatorna hálózatok kivitelezésére, építésére, technológiai szerelésére terjed ki.

11. térkép: A város ipari (lila) és kereskedelmi szolgáltató (pink) gazdasági hasznosítású területei

gazdasági
infrastruktúra

Forrás: Új-Lépték Bt. szerkesztés

1.9.2.3 Szolgáltatások

A főbb nemzetgazdasági ágazatok közül a szolgáltató szektorban működő vállalkozások aránya 73%, tehát Kistelek város esetén is egyértelműen a tercier szektor dominál. A szolgáltató ágazatban működő vállalkozások alszektorok szerinti megoszlását tekintve kiderül, hogy a kereskedelem- és gépjármű javításhoz, a szakmai-tudományos és műszaki tevékenységhez, valamint az oktatáshoz, egészségügyhöz és pénzügyekhez kapcsolódó vállalkozások dominálnak.

16. táblázat: A szolgáltató szektor egyes alágazataiban működő vállalkozások aránya Kisteleken (% , 2012.)

Álágazat	A tercier vállalkozások %-ában
kereskedelem, gépjárműjavítás nemzetgazdasági ágban	25,60
szakmai, tudományos, műszaki tevékenység nemzetgazdasági ágban	14,58
oktatás nemzetgazdasági ágban	9,82
humán-egészségügyi, szociális ellátás nemzetgazdasági ágban	8,33
pénzügyi, biztosítási tevékenység nemzetgazdasági ágban	6,25
szállítás, raktározás nemzetgazdasági ágban	5,95
szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás nemzetgazdasági ágban	5,95
az egyéb szolgáltatás nemzetgazdasági ágban	5,06
adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység nemzetgazdasági ágban	4,17
vízellátás; szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmentesítés nemzetgazdasági ágban	3,57
információ, kommunikáció nemzetgazdasági ágban	3,57
ingatlanügyletek nemzetgazdasági ágban	3,57
művészet, szórakoztatás, szabadidő nemzetgazdasági ágban	3,57

Forrás: TelR

A városban számos vendéglátóhely, ruházati üzlet, élelmiszer vegyesüzlet és áruház működik. Ezer lakosra az országos és megyei átlagnál magasabb számú (17,6 db) kiskereskedelmi hálózati egység jut.

A **turizmus** térségi szerepköre kiemelt jelentőségű, hiszen országosan is kiemelkedő attrakció található a Kisteleki járason belül, az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark, szabadtéri néprajzi múzeum, skanzen és kirándulóhely, melyet 1982-ben hoztak létre. Legismertebb kiállított műve Feszty Árpád „A magyarok bejövetele” című körképe, valamint látófalai között kiemelhető a Szabadtéri néprajzi gyűjtemény, ezzel a park az ország öt skanzenjének egyikét képezi. 19 épületegyüttesel és három szabadtéri kiállítással rendelkezik, kialakítása 1978-ban kezdődött meg. Az épületegyüttesek az ország különböző tájait mutatják be, a látogató betekinthez a 19. századi falvak és tanyavilág életébe, a különféle mesterségekbe, láthat iskolát, postát, szatócsboltot, szélmalmot, kisvasutat, pékműhelyt is. Itt tekinthető meg a kocsigyűjtemény és a mezőgazdasági gépek gyűjteménye. Az Emlékpark ezen kívül számos programot, rendezvényt kínál látogatói számára. Azt mondhatjuk tehát, Kistelek szempontjából kivételes lehetőséget nyújt az, hogy az ország egyik leglátogatottabb desztinációja (évi 300-400 ezer fő) szomszédságában található a város, ennek kiaknázása, a turizmus fejlesztése a város egyik új fejlődési irányvonala, ágazata lehet.

Szintén a település szomszédságában, Ópusztaszeren található a térség egyik legújabb attrakciója, a Csillagösvény Útvesztő Öko-Élménypark, amely Közép-Európában egyedülálló, labirintus tematikájú élménypark a környéken fellelhető természetes alapanyagokból épült fel. A Tejút ősi magyar elnevezését viselő park kiváló kikapcsolódási lehetőséget, családoknak, iskolás, óvodás csoportoknak és csapatépítő tréningeknek egyaránt. A sövénylabirintus a 21. század mérnöki precizitásával megtervezett fagyal-ültetvény. A legendás csodaszarvast formázó sövényfalak 3,5 kilométer hosszan kanyarognak. Az elágazásoknál a térség történetével, kultúrájával, élővilágával, érdekességeivel kapcsolatos, többféle tematikájú, választhatóan magyar

vagy angol nyelvű kérdésekre adott válaszok segítenek a helyes út megtalálásában. Aki jó választ ad, a helyes irányba megy tovább, aki rosszat, zsákutcába jut. Az útvonal fahidakon vezet át, végül egy kilátó nyújt pihenési lehetőséget. A fűzfafonat-labirintus 1200 méter hosszúságú, embermagasságú falait a Tisza-parti füzek ágaiból fonták, és egy honfoglalás kori övcsat mintáját formázza. A logikai szőnyeglabyrinthok szórakoztató és egyben gondolkodtató interaktív játékok, ahol a vaslogika, a következetesség, vagy éppen a kibicek segíthetnek a megoldásban. A számháború pálya 138 fája az igazi hungaricumnak számító számháborúzásnak ad otthont. A rejtőzés és megtalálás izgalmát, a csapatjáték örömét nyújtja gyerekeknek, szintúgy, mint a lélekben fiataloknak. A kisebbeket fajtászótér, népi játékok és egy hangulatos, a mozgáskoordinációt fejlesztő kötél-labirintus várják.

A város kiemelkedő attrakciója a gyógy- és termálfürdő. A 2004-ben átadott, családias hangulatú fürdőben négy medence, szauna és különféle kezelések várják a vendégeket. A zárt légterű termálfürdő hévize mintegy 2000 méter mélyről, 84°C-os hőmérséklettel tör a felszínre. A nátrium-hidrogénkarbonátban és metakovasavban gazdag, lágy, fluoridos jellegű gyógyvíz.

A gyógyvízzé minősítés folyamán reumatológiai betegségben szenvedő pácienseknél követéses módszerrel megállapították, hogy számottevő és mérhető objektív és szubjektív javulás következett be, mely a kisteleki termálfürdő mozgásszervi betegségekre vonatkozó kedvező hatásait bizonyítja.

A rekreáció és aktív turizmus lehetőségei közé tartozik a vízi turizmus és sportok, természetjárás és megfigyelés, kerékpározás, horgászat, vadászat, lovaglás, egyéb szabadidős és sporttevékenységek.

A természetjárás és megfigyelés (ökoturizmus) terén Kistelek és környéke kiváló adottságokkal rendelkezik. Ide tartozik több országos és helyi védettségű természeti érték (csengelei Péter-tavi madárrezervátum és kocsányos tölgyfa-csoport, pusztaszeri Fülöpszék és Büdösszék, kisteleki Bibic – tó, Balástya és Kistelek közötti Müller-szék). Ezek mellett a legnagyobb védett terület a Pusztaszeri Tájvédelmi Körzet, amelynek területén – a Duna–Tisza közti homokvidék és a Tisza-völgy réti és szikes talajú zónájának érintkezésénél – országosan védett jellegzetes élővilág alakult ki, s amelynek területéhez az 55 hektáros Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark is tartozik. Részben a természeti, részben a kulturális adottságokhoz sorolható a Pusztaszeri Hétvezér emlékmű Természetvédelmi Terület. E területek mellett a Tisza melletti ártéri területek, a kistérséghez tartozó erdők is lehetőséget nyújtanak a túrázáshoz.

Kerékpározási lehetőségek turisztikai szempontból csak részben adóttak. A Szeged–Ópusztaszer közti út az országos kerékpáros turistaútvonal része.

Horgászási alkalmat Kistelekhez közel lévő Tisza és néhány kisebb természetes tó mellett egyre több mesterségesen kialakított tó is biztosít. Vadászat szempontjából jelentősebb erdőterületekkel Ópusztaszer rendelkezik, de Kistelek területén is vannak apróvad vadászatra alkalmas erdők. Lovaglási, lovas túrázási lehetőség több helyen van Kistelek külterületein, elsősorban a tanyasi turizmus fejlődéséhez kapcsolódóan. Felmerült hosszabb útvonalak kiépítésének, megvalósításának igénye és módja.

Kisteleken a 2000. év végén kezdődött el a sportcsarnok építése. A csarnok kapcsolódik a volt Skála áruházból átalakított Rendezvényház épületéhez, majd újabb átalakítás után (fürdő létesítése) együtt alkotják a Sport- és Rekreációs Központot. Az épület alkalmas közösségi programok megvalósítására (sportversenyek és sportbemutatók), aktív pihenésre (fürdő) és felüdülésre-gyógyulásra mind a helyi lakosság, mind az idelátogató turisták számára is.

Építészeti emlékek közé tartoznak még az egykori tanyai iskolák, a népi építészetet őrző házak (napsugaras házak), emlékművek (pusztaszeri Hétvezér emlékmű), útmentén állított kőkeresztek.

Az emlékpark mellett az építészeti örökség részei az ópusztaszeri volt Pallavicini kastély, a pusztaszeri ravatalozó, csengelei Árpád – kori templommaradvány, a műemlék jellegű templomok Kisteleken, Ópusztaszeren és Balástyán. Jelenleg nem áll védelem alatt a Kisteleken a XX. század elején épült Kócsó kápolna és az előtte lévő kálvária. A kulturális turizmus más lehetőségeit nyújtják azok a rendezvények, programok, amelyek a helyi szellemi és tárgyi, néprajzi emlékeket, kézműves hagyományokat, iparművészeti tárgyakat mutatják be.

A tanyasi turizmus is nagy lehetőségeket rejt magában a város és tanyái számára, hiszen a kereslet adott az óriási tranzitforgalom, az Ópusztaszerre illetve Kiskunmajsára (termálfürdő) érkező vendégek révén. Magába foglalja a falusi és tanyai vendéglátást, az aktív turizmust, az agroturizmust (helyi és mezőgazdasági termékek eladása és bemutatása), a helyi szellemi és tárgyi emlékeket, kézműves termékeket bemutató programokat, a népi kultúrára, hagyományokra (pl. népzene – citerazenekar) épülő rendezvényeket, a gasztronómiai- és borturizmust. A falusi, tanyasi turizmus – azzal, hogy erősíti a helyi identitástudatot, kiegészítő tevékenységet, pótlólagos jövedelemforrást jelent – a fejlődés ösztönzőjévé válhat.

A turisztikai kínálat alakulását tekintve elmondhatjuk, hogy kereskedelmi szálláshelyadóként van jelen a 2004-ben átadásra került szálloda (Aqua Hotel) és a helyi kollégium (Rózsaliget Kollégium).

17. táblázat: A kereskedelmi szálláshelyek férőhelyeinek adatai

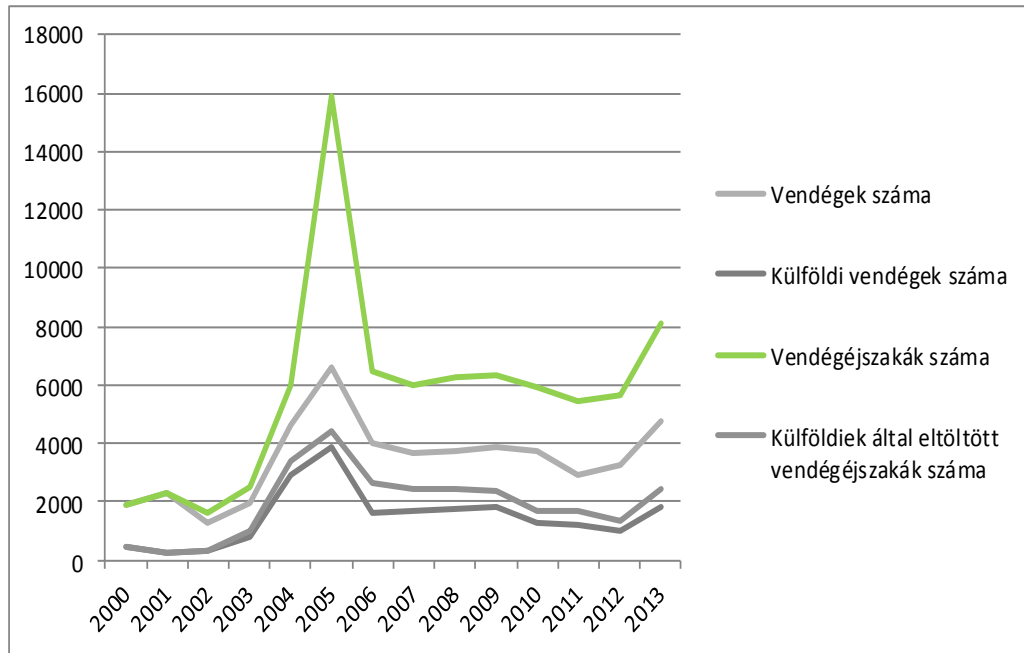
	Szállodák szállásférőhelyeinek száma	Összes kereskedelmi szálláshely szállásférőhelyeinek száma
2000		68
2001		112
2002		176
2003		127
2004	54	230
2005	54	230
2006	54	230
2007	54	150
2008	54	275
2009	54	275
2010	54	152
2011	51	141
2012	51	141
2013	56	146

Forrás: KSH

A keresleti oldalt elemezve az látható, hogy növekszik a vendégek, valamint az itt eltöltött vendégéjszakák száma. A 2005. évi hatalmas kiugrás és magas kihasználtsága az M5-ös autópálya építésének munkálataival magyarázható, amikor a kisteleki szálláshelyek teljes körűen kihasználásra kerültek. Ezt követően az évi 6000 eltöltött vendégéjszaka folyamatos volt, az elmúlt években azonban növekedés vette kezdetét mind a vendégek, mind pedig a vendégéjszakák számának alakulásában.

25. ábra: A vendégek és a vendégéjszakák számának alakulása Kisteleken

Forrás: KSH

A jövőbeni turisztikai fejlesztési tervek igen sokrétűek a városban. Kiemelkedő egyrészt a hazánkban egyedülálló szolgáltatásokat nyújtó beruházás megvalósulása HungaroMed Hotel és Komplementer Gyógyászati Központ néven, mely a tervek szerint már 2015 őszén már fogadhatja is az első vendégeket. A központ a keleti helyett a nyugati filozófiára épít, s olyan terápiás lehetőségek vehetőek igénybe, melyek egyetlen hazai szállodában sem érhetőek el, legközelebb Ausztriában vagy épp Németországban található hasonló profilú gyógy szálló.

A HungaroMed gyógyászati központjában pszichoterápia, hagyományos kínai orvoslás, hagyományos természetgyógyászat, infúziós terápiák, fizikoterápia, lovas terápia, masszázs és csontkovácsolás, valamint betegség-specifikus diéták is várják majd a szállóvendégeket. A szolgáltatásokat ambuláns kezelések formájában is igénybe lehet majd venni, vagyis a kistelekieket is invitálják a gyógyászati központba. A hotelben 30 szoba, 8 betegszoba kap helyet, a földszinten önálló wellness-részleggel és mintegy 600 négyzetméteres gyógyászati központtal. A szálloda 100 adagos konyhával, 50 főt befogadó étteremmel épül fel. Az erdővel körülvett, hat hektáros területen felépülő komplexum kertjét is úgy alakítják ki, hogy a gyógyulást, kikapcsolódást segítse elő.

1.9.3 A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai, települést érintő fontosabb elképzelések

Kistelek városban az elmúlt évek során olyan pozitív gazdasági folyamatok indultak el, amelyek elősegíthetik a térség hátrányos helyzetből történő kikerülését, megállíthatja a kedvezőtlen demográfiai folyamatokat és növelhetik a térség munkaerő megtartó képességét.

Az elmúlt években a Város vezetése a gazdaság fejlesztését tekintette a legfontosabb feladatnak, amely tevékenység eredményeképp most már olyan pozitív jelek is megfigyelhetők, miszerint a környékről költöznek Kistelekre – főleg a fiatal korosztály – hiszen a munkahely mellett számos szolgáltatás, szórakozási és rekreációs lehetőség is rendelkezésre áll (ide sorolhatjuk az ifjúsági centrumot is). A gazdasági szervezetek és a város kapcsolata kiválóan mondható. A cégek nemcsak a foglalkoztatottságban játszanak nagy szerepet, hanem a város fejlesztésében is közvetetten részt vesznek (pl. a Prysmian a kerékpárút építés során az út tervezési folyamatának finanszírozását segítette). Az élelmiszeripari cégek közül a sajtgyárral szintén jó kapcsolatot ápol a város, például a gasztronómiai fesztivál szervezésében és lebonyolításában is együtt működik a város és a cég, valamint a szennyvíztisztítással kapcsolatos kérdésekben az Önkormányzattal fog együttműködni a tisztítás kialakításra, amelynek ez év végéig meg kell történnie.

A gazdaságfejlesztés jelentőség jelzi, hogy a gazdasági és fejlesztési kérdésekben negyedéves egyeztetések történnek polgármester és a helyi vállalkozók között. A települést érintő legfontosabb elképzelések a következők:

- helyi kkv-k fejlesztése és a település fogadóképességének fejlesztése a cél
- a balkáni piac kiaknázása
- a Budapestről, külföldről érkező befektetők letelepedésének elősegítése,
- a pályázati lehetőségek folyamatos kiaknázása
- az egészségturizmus fejlesztése
- az ipari park bővítése
- repülőtér fejlesztése, amely regionális szinten is kulcsfontosságú pozíciót tölthet be
- intermodális csomópont fejlesztése (vasút-közút jelenléte)
- a környező nagyvárosok gazdasági szervezetei beszállító hálózati lehetőségeinek kiaknázása (pl. Mercedes Kecskeméten)
- rozsmalom létesítése, élelmiszer-feldolgozás
- K+F tevékenység

1.9.4 A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők

Elérhetőség

Kistelek versenyképességét, jövőbeni fejlődését alapvetően határozza meg fekvése, közlekedés-földrajzi szempontból kiváló elhelyezkedése, hiszen autópálya mentén, a határ közelében, nagyvárosok vonzáskörzetében, valamint nemzetközi vasútvonal mellett helyezkedik el. Éppen ezért a település egyfajta kapuként is hat a balkáni és nyugat-európai piacok között, A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők között említhető, hogy olyan turisztikai attrakciók található a település szomszédságában, amely évente több százezer embert vonzanak, így ennek kihasználása, a településen átmenők „megállítása” szintén nagy kihívást jelent a jövőben.

Munkaerő
képzettsége

A versenyképességet befolyásoló humán tényezők közül ki kell emelni a munkaerő kvalifikáltságát. Amint korábban említésre került, jelentősen növekedett a középfokú végzettséggel, érettségivel, valamint felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya a településen, amely megfelelő kiindulópontot nyújthat a kvalifikáltabb munkaerőt igénylő ágazatok megtelepedésére is. A munkanélküliek száma az elmúlt bő tíz évben 300 és 500 fő körül mozgott, 2013-ban jelentős csökkenés történt. Fontos hangsúlyozni, hogy a regisztrált munkanélküliek közül kismértékben növekedett a képzetek aránya.

K+F és innovációs
láncok

Kistelek, mint a kistérség központja olyan térségi központ, amely a térség versenyképességét is meghatározó innovációs potenciál hordozója. A város tömöríti azokat az intézményeket és szereplőket, gazdasági és humánerőforrásokat, amelyek képesek és alkalmasak az innovációra,

valamint a folyamatos megújítás képességét hordozzák magukban. Ide tartoznak többek között a középfokú, szakirányú képzés, a vállalkozói kapcsolatok fejlesztései.

A város gazdasági növekedésének mozgatórugói a versenyképes ágazatok jelenléte és a szolgáltatási szféra növekedése illetve az önkormányzati fejlesztési stratégiák bővülése. Jelenleg a kutatás egyes ágazatai megfelelő intézmények és humán erőforrás hiányában szinte egyáltalán nincsenek jelen.

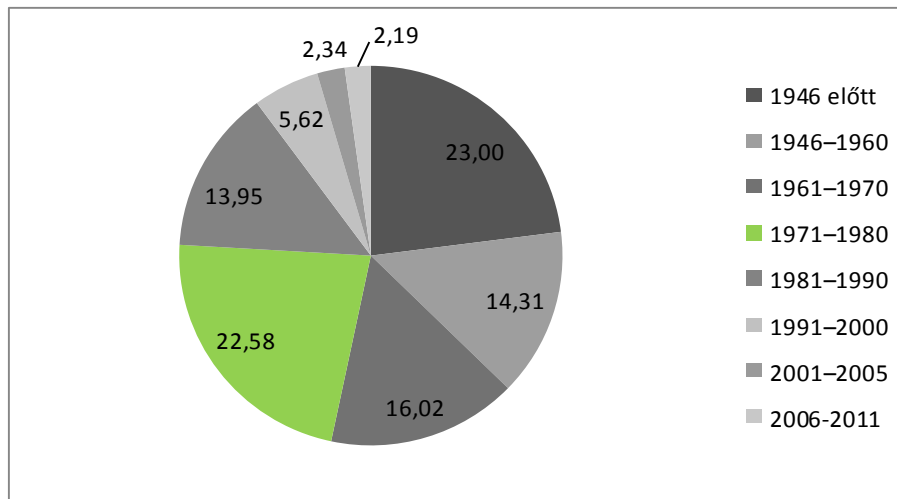
1.9.5 Ingatlanpiaci viszonyok (kereslet-kínálat)

A város teljes lakásállománya 2011-ben 3418 db volt (2001-ben 3323 db), vagyis 1000 lakosra 487 lakás jutott a KSH adatbázisa szerint (járási szinten ez az érték 494 db, míg megyei szinten 456 db). 2000 és 2011 között a 2011-es értékhez viszonyítva 1,3%-kal bővült a lakásállomány. Városi szinten az alacsony komfort fokozatú lakások aránya 19,4% volt, amely jelentős mértékben csökkent a 2001. évi 33,4%-os arányhoz képest.

A város lakásállományának közműellátottsága szintén növekedett 2001 és 2011 között. A közüzem ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások aránya 2001 és 2011 között 85,9%-ról 91%-ra nőtt Kisteleken. A közcsatorna hálózatba bekapcsolt lakások aránya csak kismértékben ugyan (9,2%-ról 10,2%-ra), amely messze elmarad a térségi átlagértékektől. Ennek javítását az Önkormányzat elsődleges feladatnak tűzte ki célként az elkövetkező időszakban.

A lakásállomány kor szerinti alakulását vizsgálva megállapítható, hogy Kisteleken a lakások közel 23%-a – a város hosszú történeti múltjához kapcsolódóan – 1946 előtt épült, 38%-a 1961 és 1980 között. A rendszerváltozást követő években épült a jelenlegi lakásállomány közel 11%-a.

26. ábra: A lakásállomány kor szerinti megoszlásának alakulása Kisteleken (a lakásállomány %-ában)

Forrás: Népszámlálás 2011.

Az elmúlt években indult bérlakás-program és Fecskeház építés célja a fiatal munkaerő helyben tartása, a családi életvitelük alapjainak segítése, amelynek keretében több periódusban épültek bérlakások. A legutolsó, 2014 nyarán elkezdődött beruházás keretében 17 új lakás várja a fiatalokat, segítve ezzel helyben maradásukat.

Az ingatlanárak alakulásában a 2001 és 2011. év adatait vizsgálva megállapíthatjuk, hogy pozitív trend figyelhető meg a város esetén, amelyek a pozitív település fejlesztési folyamatoknak is köszönhetőek. A különböző lakóingatlanok terén a változás mértéke eltérő volt. A családi házak esetén, a négyzetméterárak szinte megduplázódtak, a többlakásos lakások ára 2,7-szeres

növekedést mutat. Összességében a lakások 180%-kal emelkedtek, amely kissé elmarad a megyei átlagértékektől.

18. táblázat: Ingatlanárak változása: 2000, 2005, 2011.

	2000. év		2005. év		2011. év	
	Kistelek	Csongrád megye	Kistelek	Csongrád megye	Kistelek	Csongrád megye
Lakóingatlanok /családi ház/	37 000	53 000	61 000	100 000	63 000	89 000
Lakóingatlanok /többlakásos/	37 000	68 000	92 000	144 000	101 000	149 000
Lakóingatlanok /panel/	-	63 000	-	120 000	-	122 000
Lakóingatlanok /lakás összesen/	37 000	62 000	65 000	129 000	68 000	128 000

Forrás: KSH

1.10 Az Önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz- és intézményrendszere

1.10.1 Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program

Kistelek Város Önkormányzatának az elmúlt évekbeli költségvetési adatai részletes elemzésre kerülnek, mivel így megismerhetők a tendenciák, vagyis az, hogy az elmúlt évek fejlesztései és a várost érintő társadalmi-gazdasági változások miként érintik a bevételeket és kiadásokat.

A 2014. évi költségvetésének bevétel és kiadási főösszege 4,543 milliárd forint. Ebből a legjelentősebb tételt a beruházások képezeti, amely 3,029 milliárd forintot tesz ki. A dologi kiadásokra 522 millió forint, a felújításokra 328 millió forint, míg intézményfinanszírozásra 253 millió forint került elfogadására a város költségvetésében.

19. táblázat: Az önkormányzati költségvetés főbb összegeinek alakulása Kisteleken

Megnevezés	2013. év
BEVÉTELEK	(adatok ezer Ft-ban)
Működési bevételek	94 241
Közhatalmi bevételek	285 600
Működési célú támogatások államháztartáson belülről	554 024
Működés összes bevétele	933 865
Felhalmozási bevételek	10 000
Felhalmozási célú támogatások államháztartáson belülről	3 494 787
Felhalmozási célú átvett pénzeszközök	22 945
Finanszírozási bevételek	336 052
Bevétel mindösszesen	4 797 649
KIADÁSOK	
Működési kiadás	1 128 490
Finanszírozási kiadás	303 746
Felhalmozási kiadás	3 365 413
Kiadás összesen	4 797 649

Forrás: Kistelek Város Önkormányzatának adatszolgáltatása

A bevételi oldal részletesebb vizsgálata azért is szükséges, mert a különböző adónemek képezik a város bevételi forrásait, ezáltal képet kaphatunk a gazdaság helyzetéről egyaránt. A bevételi oldal legnagyobb arányát az helyi adóbevételek, valamint az állami támogatás képezi. A helyi adóbevételek közül 2014-ben 250 millió forint volt az iparűzési adó nagysága (2009-ben 178,6 millió forint volt), a gépjárműadó 25 millió forintot tett ki, míg a kommunális adó nagysága meghaladta a 8,1 millió forintot. Az önkormányzati vagyon üzemeltetéséből származó bevétel 54,1 millió forintot ért el, az ingatlanok értékesítéséből származó bevétel 10 millió forint volt 2014-ben.

A városban 2013.06.28-i fordulónappal - törvényben foglaltak alapján - került sor adósságkonszolidációra, melynek lényege az volt, hogy a Magyar Állam részben átvállalja az 5000 fő feletti települési önkormányzatok 2012.12.31-én fennálló adósságállománya és járulékainak meghatározott összegét.

Az Önkormányzat és Magyar Állam között megkötött megállapodás alapján, amely az állam által átvállalásra kerülő adósságállomány összegét rögzíti, Kistelek Város Önkormányzatának 372.064,54 CHF és 644.264,98 EUR adósságát átvállalta az ÁKK, valamint 128.978.569 Ft költségvetési támogatással kifizette a Magyar Államkincstár.

Kistelek Város Önkormányzatának legfontosabb célkitűzése a 2014 és 2020. év közötti időszakra vonatkozóan egyértelműen a helyi gazdaság erősítése, a gazdasági környezet fejlesztése, a vállalkozások fejlesztéseinek ösztönzése és támogatása, valamint az turizmus fejlesztése. E célok érdekében az Önkormányzat, a vállalkozói és civil szektor bevonásával elkészítette a 2014-2020-as időszakra vonatkozó gazdaságfejlesztési projektsomagját, mely a gazdaságfejlesztési infrastruktúra (gazdasági övezetek, az ipari zóna magas minőségű infrastruktúrával való ellátása, hiányzó vonalas közművek kiépítése, gazdasági szolgáltató központ és szolgáltatások fejlesztése stb.), turisztikai fejlesztések és helyi termékfejlesztés terén határozza meg a térségi gazdaságfejlesztés legfontosabb hosszú- és középtávú irányait.

A gazdasági programon felül az Önkormányzat átgondolta, aktualizálta és újrafogalmazta azokat a településfejlesztési tereket is, melyek szintén megvalósításra kerülnek a következő időszakban.

Ezek vonatkoznak a vállalkozásbarát, népességmegtartó, városi fókuszú településfejlesztési eszközökre, a fenntartható települési közlekedésfejlesztésre, az energiahatékonyság növelésére és a megújuló energia felhasználás erősítésére, az egészségügyi- és szociális alapellátás infrastrukturális fejlesztése, a leromlott városrészek rehabilitációjára.

1.10.2 Az Önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere

Kistelek városban a városfejlesztéssel kapcsolatos döntési jogkörrel a Képviselő-testület rendelkezik. A **Képviselő-testület** az általa elfogadott rendeletek és határozatok révén dönt többek között az erre célra rendelkezésre álló pénzeszközök nagyságáról, az egyes ilyen jellegű pályázatokhoz szükséges önerő biztosításáról. A testület feladata továbbá a város térbeli fejlődését nagymértékben befolyásoló településszerkezeti terv, helyi építési szabályzat és szabályozási terv elfogadása, módosítása. A Képviselő-testület döntéseinek előkészítésében fontos szerepet játszanak a testület különböző **bizottságai**, amelyek a következők:

- Pénzügyi, Gazdasági, Közbeszerzési és Ügyrendi Bizottság
- Közművelődési, Ifjúsági, Köznevelési és Sport Bizottság
- Szociális és Egészségügyi Bizottság

A Város fejlesztéseinek előkészítésében és lebonyolításában a Város tulajdonában levő Kisteleki Városfejlesztési Kft. is aktív szerepet vállal.

Az Önkormányzat ezen felül számtalan olyan pályázati projektet valósított meg, amelyek mind közvetett, mind közvetlen módon kapcsolódtak a település fejlesztéséhez, a gazdaság élénkítéséhez és a település versenyképességének növekedéséhez, amelyek az alábbiakban kerülnek részletesen kifejtésre.

1.10.3 Gazdaságfejlesztési tevékenység

Kistelek térségében a gazdaság fejlődésének egyik fő hajtóereje a különböző pályázati források kiemelkedő szintű kiaknázása, amelyek mind közvetetten, mind közvetlenül hozzájárulnak a város versenyképességének növekedéséhez. A városban és környékén pályázói kedv folyamatos bővülése tapasztalható, melyben jelentős szerepet játszhat a szabad vállalkozási zónák kialakítása, amely során kormányrendelet nyilvánította szabad vállalkozási zónává Kistelek területét 2013-ban. A szabad vállalkozási zónákban történő fejlesztések kiemelt támogatásban részesültek, tekintettel hátrányos munkaerő-piaci helyzetükre. A rendelet alapján a város jogosult a szabad vállalkozási zóna jelentette előnyökre és kedvezményekre, melyeket az itt működő vállalkozások igénybe vehetnek. Ezek az előnyök, párosulva a város által biztosított lehetőségekkel, kiemelkedően kedvező feltételeket biztosítanak az itt működő, valamint az ide betelepülni kívánó vállalkozások számára.

A Szabad Vállalkozási Zóna címet elnyert Kisteleki Ipari Zóna komplex fejlesztési stratégiával és a 2014-2020-as évekre optimalizált pályázati stratégiával rendelkezik, mely hierarchikus rendszerbe foglalja a kistérségi gazdaság fejlesztésére vonatkozó szándékokat. A megvalósítás előtt álló, tervezett intézkedések a következők:

- A Kistelek környéki ipari zóna további, magas szintű infrastruktúra fejlesztése
- A térségben működő, illetve betelepülni kívánó vállalkozások korszerű telephelyi feltételeinek a megteremtése
- Üzleti szolgáltatások további kialakítása, folyamatos fejlesztése a KKV-k versenyképességének támogatására
- Befektetés-ösztönzés
- A kistérség gazdaságfejlesztő szervezetének kialakítása
- A húzóágazatokban új munkahelyek létrehozását eredményező beruházások
- A vállalkozói kultúra és ismeretek fejlesztése
- Az idegenforgalmi kínálat térségi összehangolt fejlesztése
- a mezőgazdasági üzemek életképességének javítása, versenyképességük fokozása
- A vállalkozások innovációs versenyképességének fejlesztése, megerősítése, KFI beruházásainak támogatása
- Szakmai ismeretek és új technológiák továbbadása, a technológiai transzfer elősegítése
- Ökoinnováció
- Az információs és kommunikációs technológiák bevezetése, terjesztése a vállalkozások körében
- Infrastrukturális beruházások a társadalmi befogadás területén
- A gyarapodó tudástőke célját segítő szolgáltatások infrastrukturális fejlesztése
- Foglalkoztatás ösztönzése és a vállalati alkalmazkodóképesség fejlesztése
- Alacsony széndioxid kibocsátású gazdaságra való áttérés városi környezetben
- A környezetipar kibontakoztatása
- Megújuló energiaforrások alkalmazása, energetikai és energia - hatékonysági fejlesztések
- Környezetügyi szemléletformálás, klímaváltozásra történő felkészülés,

- A gazdálkodás szempontjából is kulcsfontosságú természeti erőforrások védelme
- Hálózati gazdaság fejlesztése
- Stratégiai K+F+I együttműködések és kezdeményezések előmozdítása
- Nemzetközi partnerekkel közös fejlesztési stratégiák kidolgozása
- Határokon átnyúló projektek tervezése, kivitelezése a húzóágazatokban
- Jó gyakorlatok átvétele –átadása a nemzetközi szakmai piacon
- Új, horizontális és vertikális, kapcsolatok kiépítése

Kistelek Város Önkormányzata számos Európai Unió részfinanszírozású projektet valósított meg az elmúlt években. Ezek egy része közvetlenül a gazdaságfejlesztésre irányult, míg a többi a gazdasági tevékenységek infrastrukturális hátterét alakította és fejlesztette.

Ezt alátámasztja, hogy mind a nyertes pályázatok száma, mind az elnyert támogatási összeg folyamatosan növekedett, továbbá a munkahelyteremtő támogatásnak köszönhetően az elmúlt négy évben 124 új munkahely teremtése valósult meg. A Kisteleki járás területéről 2014-ben 8 pályázó nyert el támogatást mintegy 159 millió Ft értékben, mellyel 60 új munkahely létesítése valósult meg. Ezek a vállalkozások többek között az építőipar területén végzik tevékenységüket, illetve pékség üzemeltetésével, rendezvényszervezéssel, villanyszereléssel foglalkoznak.

A munkahelyteremtő beruházások mellett a gazdasági környezet fejlesztése is alapvető fontosságú a településen. A közműszolgáltatások terén jelentős beruházások valósultak meg, melyek a város közintézményeinek fűtését a helyben feltárt termásvíz hasznosítására építi, kiváltva ezzel a gáz felhasználását, a környezetszennyezést-, és a költségek csökkentését elérve.

Az egyik legfontosabb beruházás a térségi Agrárlogisztikai Központ létesítése volt. A három hektáros fejlesztési területen épült, 3600 négyzetméteres központ egyharmada hűtött terület. A beruházás 450 millió forintba került. Ebből 350 millió forintot a termelő-értékesítő szövetkezet (azaz a TÉSZ) fedezett, nagyjából uniós támogatásból, 100 millió forintot az Önkormányzat finanszírozott, szintén főleg támogatásból. A TÉSZ azóta megszűnt, a tulajdonviszonyok átalakultak.

A közvetett eszközök tekintetében kiemelhető, hogy a helyi és letelepedő vállalkozások számára inkubátorház létesült. Az inkubátorház megépítésének átfogó célja a leghátrányosabb helyzetű kistérség gazdasági életének fellendítése volt, míg a projekt közvetlen célja az 1.560 m²-es inkubátorház felépítése és szolgáltatásokkal történő ellátása a Kistelek és Térsége Ipari Parkban,

Az elmúlt években az Ipari Park fejlesztésére is sor került. A munkálatok 2011 júniusában kezdődtek, év végére be is fejeződtek, a projekt 2012 májusában zárult, melynek keretében víz-gerincvezetékét létesítették, megépítették a középnyomású földgázelosztó vezetékét, kialakították a közvilágítási hálózatot, valamint az energiaellátó-hálózatot és a csatlakozó kisfeszültségű hálózatot. Nagyjából 20 hektárt, a zöldmezős területet fejlesztették ebből az összegből.

A további fejlesztések közül kiemelhető, hogy Kistelek Önkormányzata – együttműködve többek között a Csongrád Megyei Agrár Nonprofit Kft.-vel, Zombolya Város Önkormányzatával és Románia egyik legnagyobb kereskedelmi kamarájával – a magyar-román határon átnyúló program keretein belül támogatást nyert arra is, hogy egy közös regionális termékpiac alapjait hozza létre. Ennek részeként egy közös, interregiós termékvédelmet, valamint minőségbiztosítási hálózatot alakítanak ki. Ennek egyik legfontosabb eleme a kisteleki ágazati tanácsadói kompetencia-központ (Non-profit térségi innovációs termék-export és -import tanácsadói és kereskedelmi kompetencia központ), ahol a tapasztalatok, szakismeretek átadása, elméleti képzés, export- és importinformációk, valamint pályázati és energetikai tanácsadás zajlik.

1.10.4 Foglalkoztatáspolitikai

Kistelek Város Önkormányzata jelentős szerepet vállalt a közmunka program lehetőségeinek biztosításában az érintettek számára. A program azért is fontos, mert az alacsony iskolai végzettségűek nehezen, vagy csak alkalmi jelleggel találnak munkát.

Az elmúlt évben több, a helyi sajátosságokat, közfeladatokat figyelembe vevő közmunka program kialakítására került sor, sikeresen pályázott erre a Város, valamint már a 2016-os évre is rendelkezésre állnak források a közmunkaprogram lebonyolítására, amellyel munkát biztosítanak az itt élők számára. A programok keretében lehetőség nyílik képzések szervezésére is, amelyben a Város is szerepet vállal.

2013-ban 109 fő vett részt közfoglalkoztatási programokban, 60 fő hagyományos közfoglalkoztatásban, valamint 100 fő a képzésben.

2014-ben az alábbi közmunkaprogramokat bonyolította a Város:

- Téli és egyéb értékteremtő program (2014.06.01-2014.10.31) keretében 9 fő került alkalmazásra. Kistelek belterületén botanikus kertet hozott létre az Önkormányzat, amely otthont ad a környezetünkben előforduló fák, cserjék, bokrok növénygyűjteményeinek (kőrisek, juharok, csepleszmegegy, törökmogyoró, különböző évelő növények és díszfűvek). Lehetőséget ad kikapcsolódásra, ismeretterjesztésre, kulturális és oktatási programok lebonyolítására. A programban foglalkoztatottak itt hasznosíthatják korábban szerzett tudásukat, a növények szaporításától a kiültetésig. Fő tevékenység a növények ápolása, gondozása, locsolása volt.
- Mezőgazdasági utak rendbetétele (2014.08.01-2014.12.31): a program keretében 15 fő került alkalmazásra a mezőgazdasági külterületi utak folyamatosan gréderezési és hengerelési munkáiban. Gondot jelent a tanyavilágban, hogy a földutak viszontagságos időjárási viszonyok között, különösen belvíz idején járhatatlannokká válnak. Az utak mellett belgő fák nyeseése szintén folyamatosan végzett tevékenység volt.

2015-ben a következő közmunkaprogramokat, képzéseket indította el az Önkormányzat:

- Kistérségi Start munka mezőgazdasági projekt: résztvevőinek száma 45 fő, melynek keretében burgonyát, batátát, fűszerpaprikát, valamint egyéb zöldségeket termesztnek. A program 2015. 03. 16. és 2016. 02. 28. közötti időszakban tart.
- Helyi sajátosságokra épülő térkő gyártás: a résztvevők száma 20 fő, a megvalósulás időtartama 2015. 04. 01. – 2015. 11. 30.
- Hagyományos közfoglalkoztatás: 17 főnek ad munkát, a projekt 2015. 03. 03. és 2015.08. 31. között valósul meg.
- Téli közfoglalkoztatási OKJ képzések: motoros fűrészes kezelő, települési karbantartó, valamint családellátó képzést biztosított 45 fő számára biztosított, a lebonyolítás időtartama 2014. 12. 01. – 2015. 03. 31. volt.

1.10.5 Lakás és helyiséggazdálkodás

Kistelek Város lakáspolitikájának egyik legfontosabb pillére volt az elmúlt években a szociális bérlakások, azon belül az ún. fecskéházak építése, amelynek elsődleges célja a fiatal korosztály helyben tartásának, letelepedésének biztosítása, valamint a lakáshoz jutás elősegítése. Az elmúlt években több olyan beruházás történt, amely során bérlakások épültek és kerültek átadásra, főleg a fiatal korosztály helyben maradását, letelepedését szolgálva. 2002-ben került sor egy 7 lakásos és 2005. évben két 5 lakásos önkormányzati bérlakás építésére. 2014-ben a „Szociális célú városrehabilitációs fejlesztések a leghátrányosabb helyzetű kistérségekben” projekt keretén belül

Bérlakás állomány

17 új bérlakás építése zajlott le a városközponttól északra elhelyezkedő, korábban kollégiumként funkcionáló épület egyik szárnyának átalakításával.

Jelenleg Kistelek Város Önkormányzata a 3/2015. (II.11). önkormányzati rendelete alapján dönt a lakás és nem lakás céljára szolgáló helyiségek bérletéről, a lakbérek mértékéről, valamint az elidegenítésére vonatkozó szabályokról.

A rendelet pontosan meghatározza a bérlakáshoz jutás feltételeit, a kritériumrendszerét, valamint a lakások bérleti díját, szociális és nem szociális alapon egyaránt.

Az Önkormányzat tulajdonában jelenleg 57 összkomfortos lakás van, ezek közül 17 lakás a Jókai úti Fecskeházban, a többi pedig az Ifjúság téren. Alapterületüket tekintve a Fecskeházban 40 és 73 nm közötti, míg az Ifjúság téren 25 és 62 nm közötti lakások állnak rendelkezésre.

Az összkomfortos lakásokon kívül 30 komfortos lakás, 1 félkomfortos, valamint 9 komfort nélküli lakás áll önkormányzati tulajdonban. A lakásokat szociális rászorultság alapján (pályázat útján), bérlő kijelölési jog alapján, lakáscsere esetén, törvényben előírt elhelyezési kötelezettség alapján, valamint a rendeletben előírt közérdekű célok megvalósítása végett adják bérbe. Az Önkormányzat a jövőben a lakásállomány egy részét el kívánja adni, a fennmaradó, felújítást igénylő ingatlanokat pedig renoválja, korszerűsíti.

1.10.6 Intézményfenntartás

Kistelek Város Önkormányzata az intézmények fenntartásában, valamint a Város tulajdonában álló gazdasági szervezetek működtetésében is részt vállal.

A szociális feladatok teljes egészében átkerültek 2009. január 1.-jétől a Kistelek Környéki Települések Többcélú Társulás fenntartásába. A csökkenő gyermeklétszám, valamint a kedvezőtlen központi finanszírozás miatt 2007. július 1.-től közoktatási feladatokra Kistelek Város Önkormányzata és Pusztaszer Község Önkormányzata Térségi Intézményi Társulást hozott létre, 2008. július 1.-től csatlakozott Baks község Önkormányzata két oktatási intézménnyel.

A Térségi Intézményi Társulás által létrehozott önállóan gazdálkodó Térségi Közös Igazgatású Köznevelési és Gyermekjóléti Intézményhez Kisteleken a Bölcsőde, a Szivárvány Óvoda és a Hétszínvirág Óvoda, Pusztaszeren a Csizmazia György Óvoda tartozik. Kistelek Város Önkormányzata, mint gesztor látja el a pénzügyi-gazdasági feladatokat.

A TKI ellátási területei:

- Bölcsőde - TKI Köznevelési és Gyermekjóléti Intézmény
- Hétszínvirág Óvoda - TKI Köznevelési és Gyermekjóléti Intézmény
- Szivárvány Óvoda - TKI Köznevelési és Gyermekjóléti Intézmény

Az oktatási intézmények fenntartói és működtetői rendszerének átalakulásával a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ Kisteleki Tankerületéhez a következő intézmények tartoznak:

- Kisteleki Általános Iskola
- Rózsaliiget Kollégium
- Csongrád Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Kisteleki Tagintézménye

Az Önkormányzat nem adta át az épületeket, létrehozta a Kisteleki Gazdasági Ellátó Szervezetét, mely az épületüzemeltetést, karbantartást végzi.

Kistelek Város Önkormányzatának többségi tulajdonában álló, illetve részvételével működő gazdálkodó szervezetek adatai és a tulajdoni részesedések mértéke

- Kárpátia Kincsház Kistelek Térségi Humán Innovációs, Oktatási és Közszolgáltató Közhasznú Nonprofit Kft.. A város 100%-os tulajdonos.
- Kistelek és Térsége 2006 Szennyvíz Beruházási Kft. (Önkormányzati részesedés: 7,5%)
- Kisteleki Kistérség- és Gazdaságfejlesztő Kft. (Önkormányzati részesedés: 16,66%)

- Kisteleki Térségi Egészségügyi Központ Nonprofit Kft., melynek fő feladata a járóbeteg szakellátással és a védőnői feladatellátás. (Önkormányzati részesedés: 74%)
- Kisteleki Városfejlesztési Kft. (Önkormányzati részesedés: 100%)
- MAGMAPLUS Kisteleki Hőszolgáltató és Víziközmű Kft. (a fürdő üzemeltetését végző kft., amelynek önkormányzati részesedése 99%).

1.10.7 Energiagazdálkodás

Kistelek Város nagy hangsúlyt fektet a környezeti fenntarthatóságra, így a megújuló energiaforrások használatára. A Város célul tűzte ki, hogy „zöld várossá” váljon, ennek eléréséhez a rendelkezésre álló energiahordozókkal való hatékony gazdálkodás, a levegőtisztaság védelme, az egészséges környezet megóvása érdekében egyre nagyobb szerephez kell jutniuk az alternatív energiaforrásoknak.

A korszerű energiagazdálkodás gondolata már közel 15 éves múltra tekint vissza a városban. Kistelek Város Önkormányzata 2002-ben határozta el a város alatti geotermikus energiavagyon többlépcsős hasznosítását. Először egy 2100 méter mélységű úgynevezett termelőkutat alakították ki, 2004-ben pedig termálfürdőt építettek az onnan feltörő, 82 Celsius fokos, kedvező összetételű termálvízre alapozva. 2005. októbere és 2007. júniusa között egy újabb, 1700 méter mélységű kutat fúrattak, amely képes a termálvizet a hasznosítás után visszajuttatni a homokkőrétegbe. Ezt a mintegy 5 kilométer hosszú távvezeték építése követte, amellyel a termálvizet elvezethették a közintézményekhez, majd korszerűsítették nyolc közintézmény fűtési rendszerét.

Ezt követően a fenti kezdeményezéseket és célokat szem előtt tartva az Önkormányzat számos projektet valósított meg, döntően pályázat útján elnyert forrásból. Ezek közül kiemelhetők a közintézmények energetikai korszerűsítését célzó projektek, valamint a fenntarthatóság jegyében megvalósított befektetői ösztönzés és gazdasági környezet biztosítása, így a város déli határában, közvetlenül a transzformátor-állomás mellett megújuló energiát hasznosító napelemes 500 kW energiát előállító kiserőmű, amely 2013-ban került átadásra. A fejlesztés keretében közel 11.000 m² területen 2124 darab napelem került telepítésre. A kiserőmű az ország egyik legkorszerűbb napelem parkja lett, a beruházás értéke meghaladta az 500 millió forintot. Az Önkormányzat is sikeresen pályázott több intézmény napenergia-ellátásának kiépítésére.

1.11 Településüzemeltetési szolgáltatások

A 2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól a helyi önkormányzatok által ellátandó településüzemeltetési feladatokat a következők szerint definiálja: köztemetők kialakítása és fenntartása, a közvilágításról való gondoskodás, kéményseprő-ipari szolgáltatás biztosítása, a helyi közutak és tartozékainak kialakítása és fenntartása, közparkok és egyéb közterületek kialakítása és fenntartása, gépjárművek parkolásának biztosítása. Tágabb értelemben a településüzemeltetési feladatok körébe sorolhatjuk a településen élő lakosság, vállalkozások, intézmények közszolgáltatásokhoz, komfortérzethez kapcsolódó igényeinek kielégítéséhez, illetve az élhető, fenntartható települési környezet megteremtéséhez és fenntartásához szükséges, az önkormányzat által nyújtott szolgáltatásokat is.

Kisteleken a településüzemeltetéshez kapcsolódó alapvető feladatokon szolgáltatásbiztosító gazdasági társaságok:

- Táv hőszolgáltatás: Magmaplus Kisteleki Hőszolgáltató és Víziközmű Kft.
- Vízellátás, szennyvíztisztítás: Alföldvíz Zrt.
- Gázszolgáltatás: Dél-alföldi Gázszolgáltató Zrt.

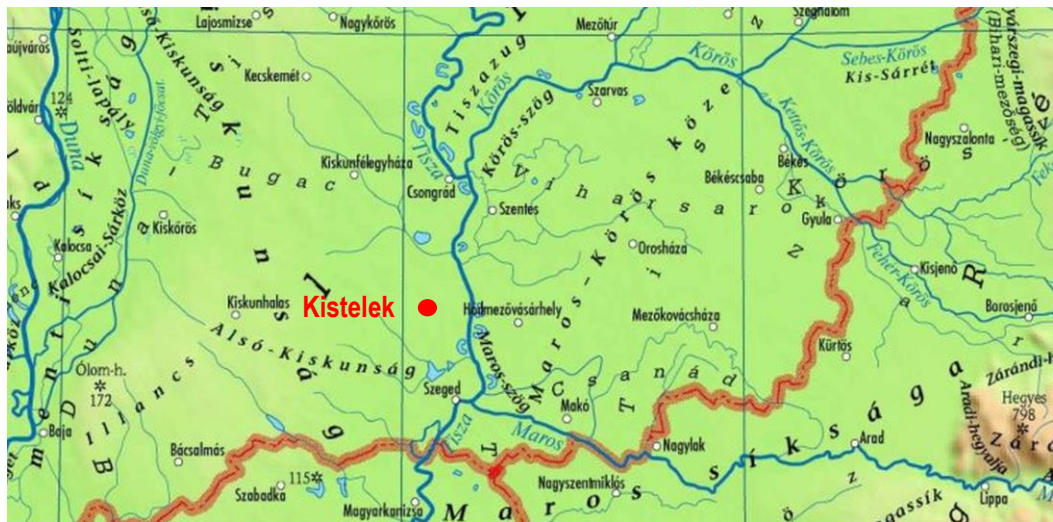
1.12 Táji és természeti adottságok vizsgálata

1.12.1 Természeti adottságok

A település 69,19 km²-nyi közigazgatási területe a Duna-Tisza közti síkvidék középtáján, a Dorozsma-Majsai-homokhát kistáj ÉK-i részén fekszik.

A Dorozsma-Majsai-homokhát 1687 km²-nyi területe Bács-Kiskun és Csongrád megyében helyezkedik el, területe Kiskunhalastól Szegedig, a Jászszentlászló-Pusztaszer vonaltól a déli országhatárig terjed.

27. ábra: Részlet a Kárpát-térség hegy- és vízrajza térképéből

Forrás: <http://www.eng.unideb.hu/userdir/forian/Vizes/1.jpg>

1.12.1.1 Domborzat és talajviszonyok

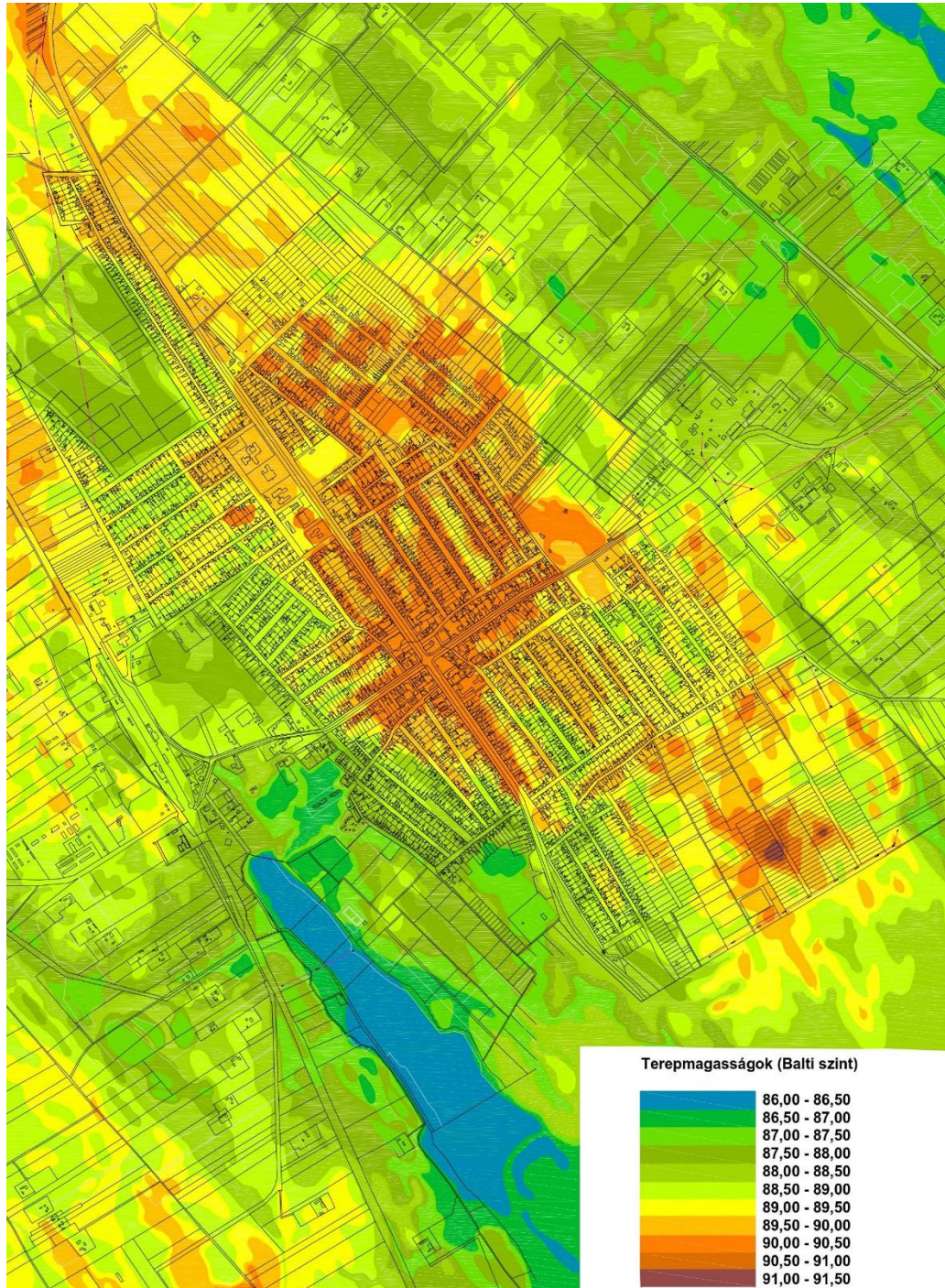
A Duna-Tisza köze – a Kiskunság – délkeleti részén fekvő Kistelek területe 88 m és 98 m tengerszint fölötti magasságok között fekszik. A Kisteleki kistérség domborzata két jól elhatárolódó részből áll, egyrészt a Tisza árteréből, másrészt a homokhátság tagolt, változatos, enyhén a Tisza felé lejtő felszínéből. A térség legmélyebb része 76 mBf körüli, míg a legmagasabb térszint 104,5 mBf körül alakul. A közel harminc méteres szintkülönbség tagolt, lefolyástalan belső medencékkel tarkított felszint takar. A kistérség K-i pereme lejt a Tisza felé, ÉNY irányból DK irányba. Az uralkodó ÉNy-DK-i szelek laza szerkezetű futóhomokból néhol buckás homokhátakat képeztek. A homokhátak közötti laposok rossz lefolyásúak, időszakosan vízzel borítottak.

A megfelelően tagolt felszín kiválóan alkalmassá teszi a kistérséget a vízvisszatartáson alapuló gazdálkodásra. Természetesen a vízvisszatartás más megközelítést igényel az ártéri területeken és mást a homokhátságon. Fontos, hogy a mezőgazdasági, illetve vegetációs vízigényeket ne a víztartalekot képző rétegvizek elfogyasztásából, hanem a felszíni vizekből fenntartható módon biztosítsák.

A jelenkori felszín legnagyobb részét a Dunából származó pleisztocén kori hordalékból kifújtt (0,1-0,3 mm átmérőjű) futóhomok fedi. A homokhátak közötti semlyékekben, mélyedésekben a talaj karbonátjait a víz kioldotta, és szilárd, lyukacsos szerkezetű kőzet: réti mészkő (népi nevén darázkő) képződött. A vízfolyások mentén homokos iszapok és réti agyagok települtek, alapzatukban néhol réti mészkő és mésziszap képződött.

További rövid bekezdés a helyi talajokról, bővebben a 1.17.1 részben.

12. térkép: Belterület és környéke domborzata

Forrás: Új-Lépték Bt. szerkesztés

1.12.1.2 Éghajlat

Kistelekre és környékére a meleg, száraz éghajlat a jellemző:

- levegő évi középhőmérsékletének sokévi átlaga: 11,1 o C
- eddigi leghidegebb év középhőmérséklete: 9,0 o C 1940-ben
- eddigi legmelegebb év középhőmérséklete: 12.8 o C 1934-ben

ITS DA Konzorcium

TRENECON COWI

map

Éves napfénytartam

Az éves napfénytartam 2030-2050 óra között változik, ezen belül nyáron valamivel több, mint 800, télen pedig 190-200 óra napsütés a valószínű. A hőmérséklet évi vegetációs időszaki átlaga 10,5-10,7 °C, illetve 17,5 °C. Országos viszonylatban itt emelkedik tavasszal a leghamarabb a hőmérséklet középértéke (április 5-10 között) 10 fok fölé, és itt süllyed legkésőbb 10 fok alá (október 20-25). A 10 °C-ot meghaladó középhőmérsékletű napok száma 198-201 nap körüli. A fagymentes időszak ápr. 1-jén kezdődik, és okt. 25. körül ér véget. A településen és környezetében a legmelegebb nyári napok maximum hőmérsékleteinek átlaga 34,0 °C fölötti, míg a leghidegebb téli napok minimumainak átlaga -16,0 és -16,5 °C közötti.

A terület sajátossága a korai tavasz, a meleg nyár (július 22,7 °C), a hosszantartó ősz és az enyhe tél (január -0,3 °C). A korai tavasz következtében a növényzet vegetációs periódusa és a virágzás országos viszonylatban itt kezdődik meg legkorábban.

Csapadék

Az évi csapadék 540–580 mm körül alakul, a vegetációs időszakban várható csapadékmennyiség a kistérségben 310-330 mm között van. A tél csapadékszegénysége miatt tartós és jelentős vastagságú hóréteg csak ritkán alakul ki. A Kisteleki kistérség kontinentális éghajlatú, alapvető jellemzője a szélsőséges csapadékmegoszlás, melynek szélsőségei egyszerre jelentkeznek éven belül, de az évek között is. A térség vízellátottságára a télvégi, kora tavaszi, illetve a nyárvégi, őszi vízbőségek mellett a tavaszi, kora nyári vízhiányok jellemzők. A lehetséges párolgás sok év átlagában jellemzően meghaladja a tényleges párolgás mértékét.

Szél

A Meteorológiai Intézet szerint Szeged térségében az átlagos szélesebesség 3 m/s. A következő széladatok a mértékadók:

Szélirány	Gyakoriság (%)
É	16,0
ÉK	9,0
K	6,0
DK	10,0
D	17,0
DNy	10,0
Ny	11,0
ÉNy	16,0
Szélcsend	5,0

1.12.1.3 Vízrajz

A kistérség a Tisza vízgyűjtőmedencéjéhez tartozik. Kistelek a dunai szerkezeti árok DK-i határán van, mélyföldtani felépítése a szénhidrogén kutatófúrások alapján vált ismerté. A medencealjzat 4000-4500 m mélységben helyezkedik el, amelyre nagy vastagságú tengeri majd folyóvízi üledékköszlet települt. A tengeri üledékképződés során keletkezett kőzetek közül a felsőpannoniai homokkő rétegek hévizet tárolnak. Ezek alsó határa mintegy 2000-2500 m.

A folyóvízi összletet 100-150 m vastagságú eolikus eredetű, finom szemcsés rétegsor fedi, amely gyengébb vízáradó képességű homokrétegeket tartalmaz. E rétegekből feltárható víz csak kezeléssel tehető ivóvízként felhasználhatóvá, mert a szabványosnál magasabb vas, ammónia és arzén tartalmúak. A futóhomokos felszíni képződményekben tárolt víz nem alkalmas ivóvízellátásra, miután a beszivárgó szennyeződések ellen földtanilag nem védett és már többnyire elszennyeződött.

Egészében száraz, gyér lefolyású, erősen vízhiányos terület, de a mély fekvésű területeken a csapadékos időszakokban a belvíz mégis problémát jelent. A belvizet a településről a Kisteleki főcsatorna vezeti le ÉNy-DK- i irányban a Fehér tóba, mint átmeneti tározóba, majd a Tiszába. A városból kivezetett csapadék vizek befogadója a Bibic-tó, a Müller-széki-csatorna és a Gajgonyai-

csatorna. Az időszakos vízfolyásokon nagyobb vízhozamokra általában csak nyár elején lehet számítani, míg az év nagyobb részében vizet alig találunk bennük. A vízfolyások vízminősége általában II. osztályú. Számos kisebb-nagyobb felszíni víz található Kistelek területén, a folyószabályozások előtti Fehér-tónak a maradványai közül (Nagy-szék-tó, Müller-szék-tó, Bibic-tó), melyek az idő folyamán fokozatosan elmozsarasodnak. A település állandó felszíni vizei a Müllerszék-tó és az Ószeszék-tó, illetve mesterséges halastavak, amelyekben halgazdálkodást folytatnak. Mellettük időszakos vízborítású tavak, nádasok, zsombékos területek is kialakulnak. A talajvíz magas, általában 0,5-3 m között váltakozik, de süllyedése megfigyelhető. Erősen csapadékos időben akár a felszínt is elérheti.

28. ábra: Település és környékének vízrajza

Forrás: <http://okir.kvvm.hu/fevi/>

A település és környékének felszíni és felszín alatti vizeinek bemutatását az 1.17.2 fejezet tartalmazza.

1.12.1.4 Növényzet

A terület potenciális vegetációja erdőssztyepp jellegű. A művelésre alkalmas, magasabb fekvésű területeken főként szántókat, gyümölcsösöket, részben erdőültetvényeket létesítettek, a kistérség területének közel 30%-a erdővel borított. A természetes növénytakaró ma már csak foltokban

Növényzet

lelhető fel, de azért még akad példa a nyáras-borókásokra, sztyeppfoltokra, lápokra, mocsaras területekre. Egyedülállóak a környék szikes réteinek növénytársulásai, közülük külön kiemelve a száraz területeken ősszel virágzó sziki sóvirágot. A szélbarázdákban és néhány maradégerinchez kötődő pusztafolton a természetközeli vegetáció jó állapotban maradt fenn, ma is extenzíven legeltetik, kaszálják vagy felhagyták. A semlyékek északnyugati részein kékperjés és kormos csátés láprétek, a mélyebb területeken magassásosok, nádasok vannak. A szélbarázdák délkeleti lefolyástalan részein szoloncsákos fehértippanos szikes rétek, mézpázsitos szikfokok találhatóak. A Kiskunsági-homokhát felől a Tisza felé haladva a szikesek aránya nő a láprétek rovására.

A területen fellelhető növényfajok száma 600-800, elsősorban a természetközeli területeken előforduló védett fajok száma 50-70 (pl. mocsári gólyahír, mocsári kosbor, agárkosbor). Jellemző a gyomfajok térnyerése, előforduló özönfajok pl. zöld juhar, bálványfa, gyalogakác, selyemkóró, amerikai kőrís, amerikai alkörmös, kései meggy, akác, aranyvessző-fajok.

A természetes növénytakaró ma már csak foltokban lelhető fel, de azért még akad példa a nyáras-borókásokra, sztyeppfoltokra, lápokra, mocsaras területekre. Egyedülállóak a környék szikes réteinek növénytársulásai, közülük külön kiemelve a száraz területeken ősszel virágzó sziki sóvirágot. Fontos megemlíteni, hogy a kistérség területének közel 30%-a erdővel borított.

Kistelek és környezete időszakosan víz borította területen a sziki mézpázsit (*Puccinella limosa*) az uralkodó, de nem ritka a sziki üröm (*Artemisia santonicum*) sem. A vaksziken a bárányparéj (*Camphorosma annua*), a pozsgás zsázsa (*Lepidium crassifolium*), a magyar sóvirág (*Limonum gmelini*) és az orvosi székfű (*Matricaria camomilla*) sem ritka. A pusztába ékelődő kisebb löszös talajú hátaikon ősszel hozza sárga virágát a vetővirág. Ez a Duna-Tisza közén nagyon ritka növény a hazánkban éri el elterjedésének legészakibb határát.

1.12.1.5   Állatvilág

Az emlősök közül előforduló fajok a település külterületein (a teljesség igénye nélkül): a fokozottan védett vidra és denevérfajok, cickányok, mezei nyúl, róka és őz. A térség madárvilága páratlan értékeket hordoz. A pusztaszeri Büdös-szék, a kisteleki Bíbic-tó és Müller-szék, a Baks határában húzódo Csaj-tó vonuló és költő madarak tízezreinek fontos pihenő és költőhelye. Gémekek, partfutók, lilealakúak, vöcskők, récék és nemes ragadozó madarak találtak itt háborítatlan élőhelyre. Az átalakult tó ma is igen gazdag madárvilágnak ad otthont. Eddig a tavon és környékén 280 madárfajt figyeltek meg. A régi szikes mocsarak nyújtotta táplálkozási és pihenési lehetőségeket pótolják az időszakosan leengedett halastavak iszapos medrei. Az iszapban maradt vízi rovarok, kétéltűek, halak bőséges táplálékot nyújtanak a parti és gázló madaraknak.

A természetközeli területeken előforduló madarak pl.: bíbic, piros lábú cankó, sárszalonka, szalakóta, gyurgyalag, gulipán, gólyatöcs. A tóegységeket szegélyező nádasokban leggyakrabban a cserregő- és foltos nádiposzáta és a nádirigó hangját hallhatjuk, de szép számban költ itt a kékbegy is. A nagy kiterjedésű nádasokban gémtelpek is kialakulnak. Jelentős állományait találjuk itt a kis- és nagykócsagnak, kanalas géznek, vörösgémnek, és a bakcsónak, de fészkel a törpegém és a bölömbika is. Az alábbi madárfajok előfordulása a település teljes területére kiterjed: vadgerle, cinegék, füstifecske, partifecske, fehér gólya, balkáni gerle, házi veréb, varjúfélék, szarka és fácán. A mélyebb vizű halastavak nagy kiterjedésű nyílt vízfelülete fontos pihenő és táplálkozó helye a hazánkon átvonuló vadlibák (nagyililik, vetési- és nyári lúd) és récék tömegeinek. A récék és libák nem csak vonulási időben gazdagítják a tó madárvilágát, hanem fészkelnek is itt.

A kétéltűek közül számos békafaj, a hüllők közül a mocsári teknős, a vízisikló és gyíkfélék fordulnak elő főképp a természetközeli területeken. A halak közül a réti csík előfordulása feltételezhető a Kisteleki-főcsatornában és a Müllerszék mélyebb részén, valamint annak övcsatornájában. A

rovarvilágból a bogarak kevésbé feltűnőek és kevésbé is kutatottak. A lepkék közül leggyakrabban az atalanta lepkével és a nappali pávaszeggel valamint a bogáncslepkével találkozhatunk.

1.12.2 Tájhasználat, tájszerkezet

Tájtörténet

Az évmilliók alatt a Kárpátok vizeit az Alföldre vezető folyók feltöltötték a területet, legfinomabban szemcsézett hordalékukat rakták itt le. A Tisza terjedelmes hordalékkúpokot épített lelassult folyásával, óriás kanyarjaival új és új medret mélyítve magának, az elhagyott vízjárásokban pedig változatos élővilágot hagyott hátra. Másutt a durvább hordaléka nyomán futóhomok jött létre. Az eltérő alapkőzetten különböző élőhelyek, lösz- és homokpuszták biztosítják az egyedi növény- és állatvilág életfeltételeit.

Kistelek természetföldrajzi helyzete, a város és környezetének domborzata, az éghajlat, a környező talajok termőképessége, a felszíni vizek bősége meghatározták a táj szerkezetét, a tájhasználat alakulását. A település jellemzően síkvidéken található, alapvetően mezőgazdasági művelés alatt álló területekkel meghatározott környezetben helyezkedik el.

A térségben megtelepülő ember korai tájalakító tevékenységét őrzik a kunhalmok. Ezek a 3-4000 éves 'építmények', elsősorban temetkezési céllal épültek, de voltak köztük határ- és őrhalmok is. Kistelek telepítésére a bécsi udvar utasítására Szeged szabad királyi város területén, az ő és Csongrád vármegye előljáróságának irányításával került sor. A XVIII. század végén a Dorozsma-Majsai-homokhat napjainkhoz képest kevésbé volt lakott, sokkal természet közelebbi képet mutatott. Ebben az időszakban a török hódoltság pusztítása miatt a korábban sem sűrűn lakott táj majd 1500 km²-es területén néhány elszórt tanyán és pár kisméretű falun (Kistelek) kívül más település nem létezett. Akkoriban a Duna-Tisza köze egészének elsődleges tájhasznosítása az extenzív, legeltető állattartás színtere volt, a tájat ekkor még a homoki sztyepprétek alkották. A szélbarázdákban üdőbb gyepek: kékperjés láprétek, szikes rétek, mézpázsitos szikfokok léteztek. Nyílt vízü szikes tavak inkább a kistáj keleti szélén voltak jellemzőbbek, számuk a jelenleginél több lehetett. A mai tömedernél lényegesen nagyobb kiterjedésű volt a Müllerszék, amelynek nyílt vizei a mai nagy kiterjedésű mézpázsitos szikfokokra is kiterjedtek. A lakott és elhagyott tanyák környéki facsoportokon kívül táj szinte fátlan volt. A folyamatos legeltetés miatt az erdők megújulási lehetősége is korlátozott volt. Kistelek környékén igen nagy volt a tanyasűrűség, ezek környezetében felszántották a homoki sztyeppréteket.

A XIX. század közepére intenzívebbé váló emberi tájatalakítást jelzi az, hogy a kistáj keleti része egyre inkább a tájban ma is uralkodó kistáblás szántók, kertek mozaikja lett a homoki sztyepprétek helyett.

Nőtt a szántóterületek aránya, a túllegeltetett homoki gyepeket pedig szőlőművelésbe vonták a homok megkötése végett. A természetes vegetáció fokozatosan tűnt el a területről.

13. térkép: Kistelek és környékének térképe 1806-1869 között

Forrás: Habsburg birodalom második katonai felmérésének térképe

A XIX. század vége és a XX. század első évtizede a térség gazdasági fejlődésének egyik aranykora. A tanyaszám tovább sűrűsödött a térségben, az 1879-es árvíz is elősegítette a homokhátságra való kiköltözést, illetve a XX. sz. elején épült vasútvonalak további lehetőséget biztosítottak a termények könnyebb a piacra juttatására. A Kisteleki-legelő egy részén erdő és szőlőtelepítés is történt ekkoriban.

Az emberi tájátalakítás, az élőhely-struktúra átrendeződése, pusztulása az utolsó 100 évben gyorsult fel. Az 1950-es évektől a sűrű tanyahálózat elemeiből kialakított faluhálózat a központi hatalom központosítási törekvéseit, a tanyavilág felszámolását szolgálta. Az 50-es évek térképei alapján a táj ekkorra egységesen igen mozaikos művelési szerkezetűvé vált, amelyben a kistáblás gazdálkodás volt a meghatározó. Ekkor alakul ki napjaink tájszintű gyepfolt-mintázata, amit a szikesek és láprétek szigetszerű foltjainak hálózata alkot. Ekkoriban nagyobb lendületet vett a belvízrendezés, a melioráció a semlyékek kiszáradását idézte elő. A nyílt vízfelszínű szikes tavak helyén szikes rétek és mocsarak alakultak ki, illetve némelyiket halastóvá alakították. A tsz-esítés és az új falvakba költözés ellenére a tanyavilág – gyakran a falusi lakosság második otthonaként, munkahelyeként - továbbélt, mert a tanyasi kisüzemben az intenzív zöldség-és gyümölcsstermesztés hatékonyabb volt. Új nagytáblás szőlőket telepítettek a kisteleki Öreg-szőlőknél, valamint erdőtelepítések is történtek döntően gyorsan növő, ipari célú fafajtákkal (akác, nemes nyár, fekete és erdei fenyő).

Napjainkban egyre több szántót hagynak fel ebben a kistájban, az egykori nagyüzemi tsz-gyümölcsösök, szőlők jó részét kivágták. A Dorozsma-Majsai-homokhát legnagyobb tájátalakítását a 2005-re megépült M5-ös autópálya okozta. Kisteleken jelenleg az ipari területek terjeszkedése és az útépítések veszélyeztetik a belvizes, természetes élőhelyekkel borított semlyékeket.

A Dorozsma-Majsai-homokhát a kiterjedt tanyavilág és az elszórt, szinte egyenletesnek mondható falvas településszerkezet mellett nem minősül jelentős beépítettségű tájnak. A mező- és erdőgazdálkodásnak a termőföldek privatizációja és a tsz-ek megszűnése utáni átrendeződése még nem fejeződött be Kisteleken. Jellemző, hogy amíg intenzívebbé válik a gazdálkodás a belterület közeli kertekben (fóliázás) és a nagyobb tagban művelt magángazdaságokban (szőlő-gyümölcskultúra, gondozott szántó), addig a belterülettől távolabb fekvő, felaprózódott parcellákon a művelést nehezen tudják megoldani, sokszor felhagynak vele. A település külterületén és annak környezetében a tájhasználat a CORINE adatbázisa szerint a következőképpen jellemezhető.

Az egykori szikesesek helyén, a belterülettől észak- és délnyugatra jelenleg is több szikes tó (Molnárszék-tó, Bibic-tó), illetve egyéb mocsaras terület található meg. A kevésbé intenzíven művelt területeken számos természetes formáció található. A kistérségben túlnyomórészt csak természetes gyepek maradtak meg. Természetes erdők jobbára a hullámtéren, illetve az egykori ártéren találhatók.

Az igazgatási terület északi részén a szántóterületeket lassanként telepített erdőültetvények (termőterületek kb. 18%-a) váltják fel (lomb- tűlevelű és vegyes erdők, illetve erdő-cserjés területek), melyek közé sok helyen gyepgazdálkodási terület illetve egy-egy nagyobb szőlősgyümölcsös ékelődik. Az egyéves szántóföldi kultúrák, a szőlő és gyümölcsstermesztés mellett az erdősítések, elsősorban a nemesnyárasok területe a meghatározó, de nagy területet foglal el az akác is. Az Országos Erdőállomány Adattár aktuális adatai alapján Kistelek város közigazgatási területén 1641,8 hektár erdő található, ebből védelmi rendeltetésű erdő 30,4 hektár, gazdasági rendeltetésű erdő 1611,4 hektár, közjóléti erdő nincsen.

A földek igen gyenge átlagos minősége miatt (kb. 17 AK/ha) a szántóművelés csak a kötöttebb talajú D-i határrészeken folytatható gazdaságosan.

Tájhasználat,
tájszerkezet

Az OTrT-ben és az MTT-ben meghatározott jellemző tájhasználat és a célkitűzések alapján a Településszerkezeti Terv (93/2005. (IX. 28.) Kt. számú határozat, módosítva: 120/2009. (V. 6.) Kt. és 66/2013. (IV.3.) számú határozattal) a következő elemekből építi fel Kistelek tájszerkezetét:

- Meglévő erdőtömbök – a jellemzően beerdősült területek tömbjei.
- Tervezett gazdasági erdőterületek – elsősorban a kedvezőtlen talajadottságú, meglévő erdőkhez kapcsolódó feketehalmi (ÉK-i), perceli (ÉNy-i) területeken és a belterület É-i folytatásában, főleg a felhagyott szántóművelésű táblákban.
- Egészségügyi-szociális-turisztikai erdő – a jelenleg gazdasági célú, Pap-fenyves elsődleges rendeltetésének parkerdővé változtatásával, a környezetminőség javítása érdekében.
- Vízgazdálkodási területek – a nyílt természetes, ill. természetyszerű vízfelületek (egyben az országos ökológiai hálózat magterületei), csatornák valamint a vízvisszatartást és rekreációt szolgáló új tó/tavak.
- A természetvédelem szempontjából értékes mezőgazdasági területek – a természetvédelmi törvény által védett „ex-lege” területek (pl. Müllerszéki tó), a potenciálisan kijelölt természeti területek, a helyi (megyei) védettség alá tartozó Bibic-tó, s az ezeket övező gyepek (egyben az országos ökológiai hálózat részei).
- Visszagyepesítésre javasolt, a természetvédelem szempontjából fejlesztendő mezőgazdasági területek – a megműveletlen, aprótelkes egykori szőlők helyén („Kisteleki szőlők”, 5-ös út menti szőlők).
- Kertes mezőgazdasági terület – a belterület környéki intenzív művelésű kerthasználatú telekcsoportok.
- A hagyományos tanyás gazdálkodású általános mezőgazdasági területek – Kistelek korábban domináns szántóművelésű területei közül a belterülethez közelebb esők, melyek jelenleg is gondozottak, s többnyire tanyákkal tarkítottak.
- Új beépítésre szánt különleges területek fásítási, vagy gyepesítési kötelezettségű részei – a pihenőparkok és pihenőtanyák telkein, valamint az új agrárkereskedelmi fejlesztési területen igen nagyarányú zöldfelületi fedettségnek kell teljesülnie, ami a házak használatbavételének feltételeként jól számon kérhető, megvalósulása tehát jó eséllyel várható.

A tájhasználat igen szoros összefüggésben áll a természeti adottságokkal. A tájhasználati formákat tekintve e kistérséget is az intenzív gazdálkodás túlsúlya jellemzi, ezen belüli specialitás az intenzív zöldségtermesztés. Az összképtől csak a Tisza egykori ártere különbözik, ahol viszont a nagytáblás, intenzív szántóművelés túlsúlya jellemző. A tájhasználat csekély arányban alkalmazkodik a vízháztartást stabilizálni képes természetes rendszerekhez. Az adottságok megőrzését és gazdagítását lehetővé tevő tájhasználat általában hiányzik. A kistérségben túlnyomórészt csak természetes gyepek maradtak meg. Természetes erdők jobbra a hullámtéren, illetve az egykori ártéren található. Igazán komoly hatást e maradványok nem gyakorolnak a térség vízháztartására.

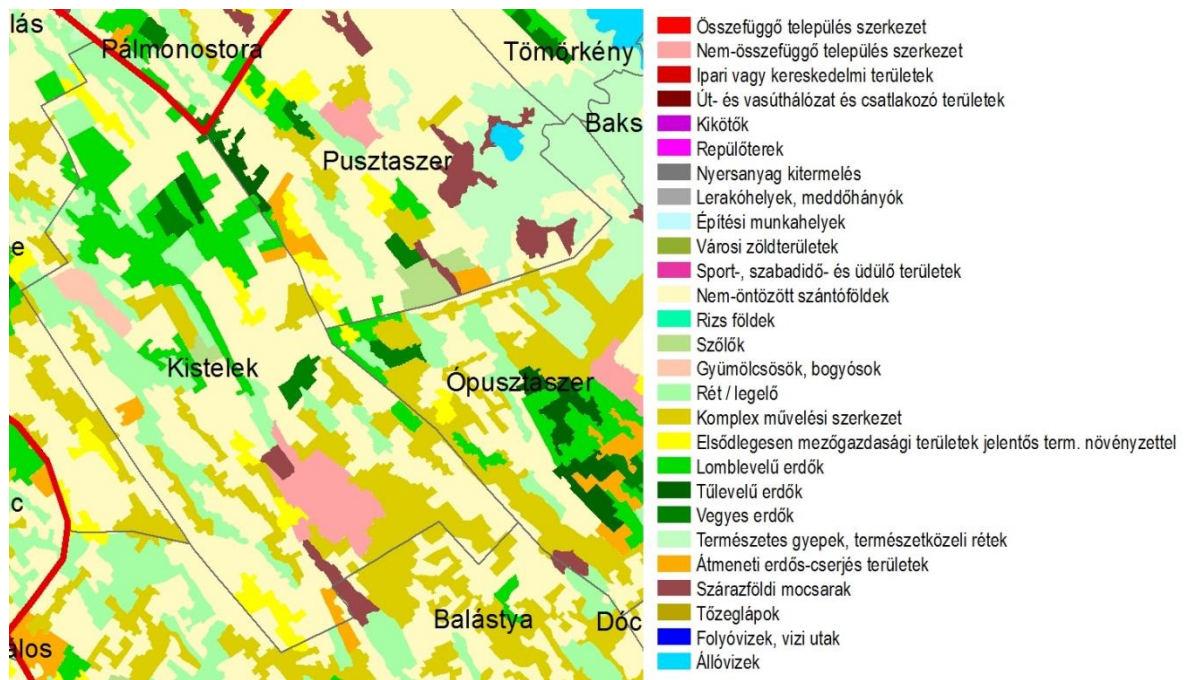
A homokhátság tájhasználatára többé-kevésbé alkalmazkodik a mozaikos adottságokhoz. Igen nagy gondot jelent azonban a vízhiány-, illetve vízpótlás kérdése. A térségben a vízpótlást jelenleg nem a felszíni vizek visszatartásával, hanem a rétegvizek felhasználásával oldják meg, ami miatt komoly veszélybe kerülhet a jelenlegi tájhasználat hosszú távú fenntarthatósága. A tájhasználatnak az adottságokhoz való alkalmazkodása fontos volna tehát mind a gazdálkodás, mind a vízhiánnyal és árvízzel, belvízzel kapcsolatos problematika oldása szempontjából. Az adottságokhoz való alkalmazkodás a kistérségben mozaikos tájszerkezet kialakítását jelenti, amelyben helye van a víznek és a vízmegtartást szolgáló természetes rendszereknek is. A fentieknek megfelelően a tájhasználat kialakítása során az alábbi mozaikokra célszerű támaszkodni:

1. Vizes élőhelyek, mocsárrétek, mocsárerdők, puhafaligetek
2. Gyepok, fáslegelők, esetleg puhafa ligetek
3. Keményfaligetek, gyümölcsösök, kis- és nagytáblás szántók, erdőültetvények.

A gazdálkodók megélhetésének alapját az e mozaikokhoz rendelhető (részben a hagyományoknak megfelelő, és általában a jelenleginél nagyobb munkaidényű) haszonvételek, illetve a térségi vízháztartásban, vízgazdálkodásban, tájfenntartásban, élőhely-védelemben betöltött társadalmilag fontos szerep, az állami közfeladatban való részvétel méltányos ellentételezése képezhetik.

29. ábra: Település és környékének tájhasználati térképe

Forrás: Corine

1.12.3 Védett, védendő táji és természeti értékek, területek

Az 1996. évi törvény a természet védelméről rendelkezése szerint természetvédelmi oltalom alatt állnak azok az erdő, gyepek, nádas művelési ágú területek, művelés alól kivettként nyilvántartott, és nem építmény elhelyezésére szolgáló, vagy bányaművelés alatt nem álló földterületek, valamint mező- és erdőgazdasági hasznosításra alkalmatlan földterületek, melyeket elsősorban természet közeli állapotok jellemeznek. Ezek az ún. természeti területek, melyek jelentőségét az adja, hogy – általában a nagy kiterjedésű szántók közé ékelődve – a természetes élővilág számára menedékhelyet biztosítanak. A természeti területeken történő gazdálkodásra szigorú előírások vonatkoznak, míg a művelési ágváltoztatáshoz a területileg illetékes természetvédelmi hatóság engedélyre van szükség.

A térség védett területe a csengelei akácos, amely az elsők között volt az országban, 1805-ben Vedres István mérnök kezdeményezésére itt kezdődött el a homokpuszták erdősítése.

A környék védett facsoportja az „Erzsébet királynő fái” nevű tölgyes, amely Erzsébet királyné (Sissi) emlékére őrizi immár másfél évszázada.

A Kistelek belterületén lévő Bibic-tó Európában egyedülálló társulásnak ad otthont: lakott területen belül, U-alakban körbevéve lakott ingatlanokkal, a házi szárnyasokkal együtt élve fészkel a gulipán és a gólyatöcs.

1.12.3.1 Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek

Az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény alapján a *tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület*: „országos területrendezési tervben megállapított, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervekben alkalmazott övezet, amelybe a természeti adottságok, rendszerek, valamint az emberi tevékenység kölcsönhatása, változása következtében kialakult olyan területek tartoznak, amelyek a táj látványa szempontjából sajátos és megkülönböztetett fontosságú, megőrzésre érdemes esztétikai jellemzőkkel bírnak.”

2015. január 1-től az illetékes nemzeti park igazgatóság szolgált adatot a területre vonatkozóan. Kistelek területén a Müllerszéki-tó és környéke tartozik az országos övezetbe. Az övezet által lefedett területen vízgazdálkodási, vasúti közlekedési, mezőgazdasági rendeltetésen kívül a szerkezeti terv beépítésre szánt területet is kijelöl, amelyek esetében a helyi előírások értelmében „csak fa-, vagy vakolt, illetve látszó téglafalazatú és természetes anyaggal (nád, faszindely, szilikát cserép) fedett épületek helyezhetők el.”

Egyedi tájértékek: tanyasi iskolák, külterületi vasútállomás épület, jellegzetes tájrészletek.

14. térkép: A település tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területe

Forrás: Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság (KNPI) adat

1.12.3.2 Nemzeti és nemzetközi természetvédelmi oltalom alatt álló vagy védelemre tervezett terület, érték, emlék

1.12.3.2.1 Nemzetközi természetvédelmi oltalom alatt álló területek a településen

A Natura 2000 területek kijelölésével számos úgynevezett különleges természetmegőrzési és különleges madárvédelmi területtel gazdagodott a térség, amelyek elsősorban a pusztai élőhelyek megmaradt foltjait védik. Az országos védelem alatt álló területek mellett a különleges természet megőrzési területeket jelölték ki Kistelek és Balástya között Közép- Csongrádi szikések

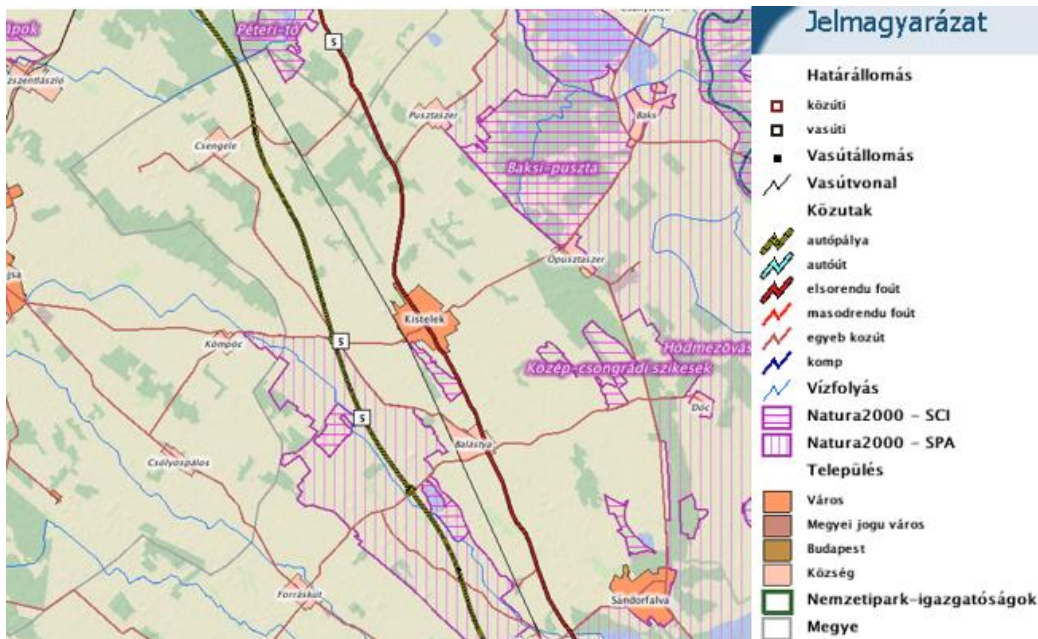
összefoglaló néven. Ezen területek egy része egyben a Balástya – Szatymaz környéki homokvidék különleges madárvédelmi területhez is tartozik. A kistérség értékes természeti területei főleg a Pusztaszeri Tájvédelmi Körzet területére koncentrálnak. Ezen kívül néhány Kistelektől D-re, elszórtnan elhelyezkedő folt bír természetvédelmi jelentőséggel a döntően intenzíven művelt mezőgazdasági tájban. A még valamennyire természetes jellegű foltok, élőhelyek között a kapcsolat nem megfelelően biztosított, ezért az ökológiai hálózat erősítésre szorul.

A Jávahagyott kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területek (SCI) közé tartozó Középcsongrádi szikesek (HUKN 20017) Natura 2000 terület.

A Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság által jelölt Középcsongrádi szikesek (HUKN 20017) Natura 2000 terület jelölő fajai:

Faj		Várható hatás
Magyar név	Tudományos név	
Kisfészű aszat	Cirsium brachycephalum	Védett
Vöröshasú unka	Bombina bombina	Védett
Dunai gőte	Triturus dobrogicus	Védett

30. ábra: A település és környékének Natura2000-es területei

Forrás: Természetvédelmi Információs Rendszer

A Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság által jelölt Középcsongrádi szikesek (HUKN 20017) Natura 2000 terület jelölő élőhelyei: 1530 *Pannon szikes sztyeppek és mocsarak.

1.12.3.2.2 Nemzeti természetvédelmi oltalom alatt álló területek a településen

A Pusztaszeri Tájvédelmi Körzet (22.325 ha) alapításának éve 1976. A Tisza 5-10 km széles területet járva folyton vándorló medrével alakította a Tisza-völgyet, így a mai tájvédelmi körzet területét is. Néhol alámosta, lerombolta a löszfelszín, és erre kiöntési üledéket rakott, például Csanytelek, vagy a Dongér környékén. Ahol nem tudott a löszfelszínrel megbirkózni, ott az szigetként kiemelkedve maradt meg.

A folyószabályozások után már a védőtöltéseken belül folytatódott a feltöltés, így ott már magasabb a térszín a régi, természetes ártér szintjénél. A magasabb szintekre települt falvak környékén a mezőgazdálkodás alakította át a tájat. A természetközeli állapotú szikes tavak, a nagy kiterjedésű

halastavak, az ártéri erdők, a szikes puszták, ez a „kultúrtáj” a maga mozaikosságával, máig is értékes természeti állapotokat őriz. Nemzeti természetvédelmi oltalom alatt álló területek:

- „Ex-lege” területek: a Széki-tó (Bíbic-tó), Nagyszék tó (vízi madarak fészkelő, tartózkodási helye, a Duna-Tisza közti szikes tóláncolat egyik jellegzetes területe a Müllerszék tó, ami átnyúlik Balástya község területére.
- Pusztaszeri Tájvédelmi Körzet (22.325 ha) Kistelek közigazgatási területét nem, csak annak szomszédos településeit érinti.

A tájvédelmi körzet közelében több országos jelentőségű természetvédelmi terület található a kistérségben.

- Pusztaszer község mellett tekinthető meg a Hét-Vezér Emlékmű Természetvédelmi Terület. Az emlékmű a honfoglalás millenniumára közadakozásból épült, 1900. június 24-én avatták fel. Az elkészült emlékmű a 7 domb (kunhalom) közül a legmagasabbra, a 35 méter átmérőjű Árpád-halomra épült. A mintegy 4 hektáros terület 1990 óta áll védelem alatt.
- A közelben található még a 41 hektáros Pusztaszeri Fülöp-szék Természetvédelmi Terület, amely jellegében a Búdös-székhez hasonlít, jelentős szerepet betöltve a vonuló és fészkelő vízimadarak táplálkozó és élőhelyében. Eddig 29 fészkelő és 130 átvonuló madár előfordulását észlelték. Tájképi értéke a szikes tó partján elterülő hagyományos tanyák láncolata, őrizve a kiskunsági táj hagyományos képét. A terület szabadon látogatható.
- Kiskunfélegyháza és Kistelek között félúton található az 1976 óta védett 740 hektáros Péteritő Természetvédelmi Terület. A növényzettel borított vadvizes területek, szikes rétek és legelők különleges pusztai növény- és állatvilággal emlékeztetnek az egykori nagy kiterjedésű szikes pusztákra. Az eredeti szikes tó partvonalát felhasználva alakították ki a táj arculatát meghatározó, három egységből álló halastórendszert. A tóparti, nagy kiterjedésű nádasokban gazdag madárvilág talált otthonra. Mintegy 200 madárfaj fordul itt elő. Itt található a Kiskunsági Nemzeti Park kutatószállása, ahol nyári természetismereti táborokat tartanak.

1.12.4 Ökológiai hálózat

Az ökológiai hálózat funkcionális elemei az alábbiak, melyek megtalálhatók a település területén és a környező területeken.

Magterületek

Magterületnek nevezzük a hálózat foltszerű, tetszőleges kiterjedésű területeit, melyek ideális nagyság esetén a lehető legtöbb populációnak, illetve az ezekből felépülő életközösségeknek az élőhelyei és genetikai rezervátumai.

Ökológiai folyosók

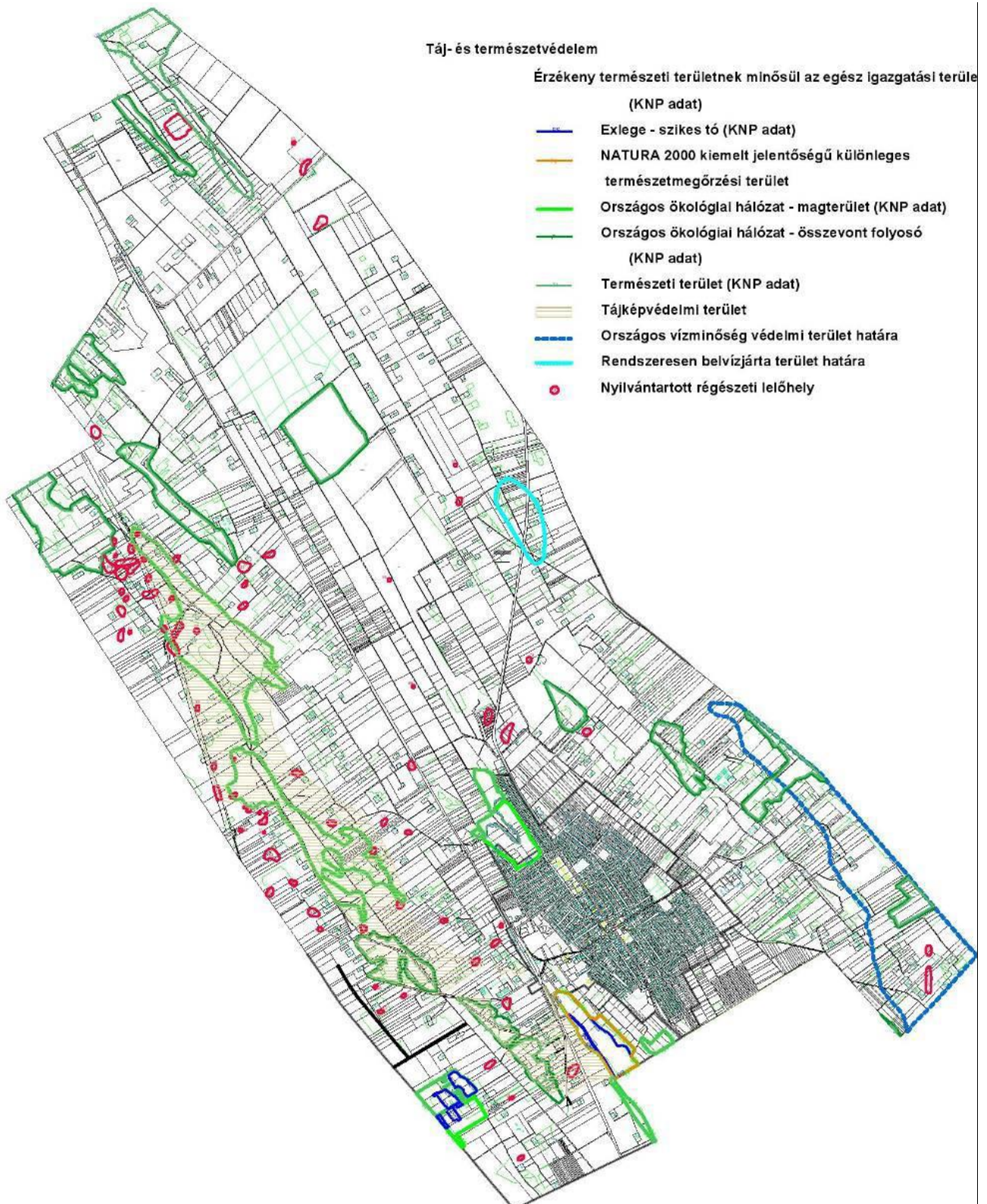
A magterületek közötti kapcsolatot a sávos, folytonos élőhelyek, vagy kisebb-nagyobb megszakításokkal jellemezhető élőhely-mozaikok, láncolatok, az úgynevezett ökológiai folyosók biztosítják. Ezek az élőhelyeket, élőhelykomplexumokat kötik össze, egyben biztosítják a génáramlást az egymástól elszigetelt populációk között.

Pufferterületek

A magterületek és a folyosók körül védőzónát (pufferzóna) kell kijelölni, ahol még a természetközeli élőhelyek aránya lehetőség szerint magas, feladatuk a magterületek és folyosók védelme az esetleges külső káros hatásoktól. Jelenleg a Képviselőtestület előtt van a településszerkezeti terv módosításáról szóló határozattervezet, amelynek melléklete feltünteti többek között a magterületet és az ökológiai folyosót, a következők szerint:

15. térkép: A település természeti területei

Forrás: www.kistelek.hu

31. ábra: Település és környékének természetvédelmi területei

Forrás: Természetvédelmi Információs Rendszer

1.12.5 Egyéb természeti értékek

1.12.5.1 Természeti területek

A természet védelméről szóló törvény rendelkezése szerint természetvédelmi oltalom alatt állnak azok az erdő, gyepek, nádas művelési ágú területek, művelés alól kivettként nyilvántartott, és nem építmény elhelyezésére szolgáló, vagy bányaművelés alatt nem álló földterületek, valamint mező- és erdőgazdasági hasznosításra alkalmatlan földterületek, melyeket elsősorban természet közeli állapotok jellemeznek. Ezek az ún. természeti területek, melyek jelentőségét az adja, hogy – általában a nagy kiterjedésű szántók közé ékelődve – a természetes élővilág számára menedékhelyet biztosítanak. A természeti területeken történő gazdálkodásra szigorú előírások vonatkoznak, míg a művelési ágváltoztatáshoz a területileg illetékes természetvédelmi hatóság engedélye szükséges. A Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatósága által kijelölésre került 18 db természeti terület, amelyek a természet védelméről szóló törvény korlátozott védelme alá esik.

A térség védett területe a csengelel akácos, amely az elsők között volt az országban, 1805-ben Vedres István mérnök kezdeményezésére itt kezdődött el a homokpuszták erdősítése. A környezet védett facsoportja az „Erzsébet királynő fái” nevű tölgyes, amely Erzsébet királyné emlékére őrzi immár másfél évszázada.

1.12.5.2 Természeti értékek helyi védelme

A Kistelek belterületén lévő Bíbic tavat (56,3 ha) Csongrád Megye Tanácsa a 3/1990 (VI.28.) számú rendeletében helyi jelentőségű védett természeti területté nyilvánította. A Bíbic tó a Duna-Tisza közti tólancolat legkisebb tagjai, az egyedülállóan lúgos kémhatású Tóalj víz a hazai gólyatölcs állomány legnagyobb populációval bíró élőhelye. A terület rendeltetése ezen felül a szikesekre jellemző élőhely megőrzése, a sziki növénytakaságok fennmaradásának biztosítása.

Szintén helyi védelem alatt (is) áll a részben Balástya területén lévő Müller-szék tó (83,7 ha). A Müller-szék közel 200 hektáros területe magában foglalja a szikes tavat, a szikes mocsarat és a

szikesedő rétet. Különösen a madarak miatt érdemel figyelmet. Itt költ a gulipán, a sziki lile, a gólyatöcs, a goda, a piros lábú cankó, a kendermagos réce. Vonulás idején nagy csapatokban pihennek itt a récék és a parti madarak.

A helyi jelentőségű természeti értékek közé tartoznak az alábbi fasorok, faegyedek:

- Védett fasor: Rákóczi utcai hársfasor
- Védett faegyed: Rákóczi utca 18 – tölgy
- Szent László tér – Szent István római katolikus templom kertje: 4 tölgyfa, 2 hárs
- Petőfi utca emlékmű mögötti tölgy
- Petőfi utca városi park: tölgy
- Kossuth utca OTP: 3 platán

Az országos védelmet nem élvező természeti értékeket a város rendezési terve vette lajstromba, mint helyi védett terület. Természetvédelmi jelentőségük miatt megfontolandó, hogy kezdeményezni kell e területek országos védelem alá helyezését, ezáltal is biztosítva megmaradásukat és a megfelelő művelési-fenntartási mód érvényesíthetőségét. A védett és a védelemre javasolt területeken kívüli természetközeli állapotú területeket a rendezési terv a településrendezés eszközeivel védendő területhasználatú területként biztosítja a település ökológiai hálózatában. A rendezési terv tartalmazza továbbá az egyedi tájértékek (tanyasi iskolák, külterületi vasútállomás épület, jellegzetes tájrészletek) helyének megjelölését is.

1.12.6 Tájhasználati konfliktusok és problémák kezelése

A tájhasználati konfliktusok jellegük szerint lehetnek reverzibilisek és irreverzibilisek, mérsékelhetőek és nem mérsékelhetőek, időtartamukat tekintve időszakosak, tartósak vagy véglegesek. Megkülönböztetünk funkcionális, tájökölógiai, környezetvédelmi, valamint vizuális konfliktusokat, utóbbi azonban nem azt jelenti, hogy egy-egy konfliktus tisztán besorolható valamelyik kategóriába. Gyakran előfordulnak átfedések, pl., hogy egy funkcionális konfliktus egyben környezetvédelmi, esetleg vizuális konfliktust is okoz.

A helyi rendezési terv parkokból, utakat kísérő zöldsávokból, fasorokból, intézmények és lakóterületek parkosított kertjeiből, mezőgazdasági területekből, és az erdőkből igyekszik zöldfelületi hálózatot létrehozni.

A város növényzete az alföldi ökológiai viszonyoknak általában megfelel, ugyanakkor a zöldfelület mennyisége és minősége teljes mértékben átalakítást igényel.

A tájhasználati konfliktusok az alábbiakban foglalhatók össze:

- A terület vízgazdálkodási problémái: helyenként belvízveszély, máshol a talajvíz jelentős süllyedése, termőföldek kiszáradása. A vízrendezések az értékes vizes élőhelyek kiszáradásához vezethetnek.
- Homokos területek deflációja.
- Intenzív mezőgazdasági tájhasználatok veszélyeztetik a természeti értékeket.
- A rendezési terv jelentősen növelné a beépítésre szánt területek nagyságát, ami termőterületek csökkenését, és az élőhelyek beszűkülését eredményezheti.
- Településképző zavaró tényezők: többemeletes, stílus- és hagyományidegen épületek a városban, a központi városrészben megjelenő esetlegesen elhelyezett pavilonok, rendezetlen településszegélyek, különösképp a gazdasági területek mentén.

- A települést átszelő, egyre növekvő forgalmú, európai országút elidegenítő megterhelést jelent a városrészek között.
- Gyomosodás, idegenhonos növényállomány térhódítása
- Helyi jelentőségű (védettségű) természeti területek használatának ellenőrzése, fenntartása szabályozatlan

A lakóterületi és gazdasági fejlesztési elképzeléseknek teret, területet biztosítva folyamatosan növekszik és tovább fog növekedni a települési terület (belterület).

Az új beépítésre szánt területek kijelölésénél szükséges figyelembe venni a tervezett úthálózat szerkezet-átalakító, területhasználat-módosító hatásait, valamint a védett, illetve védelemre tervezett természeti területek helyzetét, hiszen jelentős hatással vannak erre ezek a beavatkozások.

A beépítésre szánt területek új, elsősorban mezőgazdasági területeket foglalnak el, természet közeli területeket csak kivételes esetben érintenek. A belterület növekedése során szükséges a települési terület túlzott kiterjedésének megakadályozása, az ökológiai hálózat folyamatosságának biztosítása.

1.13 Zöldfelületi rendszer vizsgálata

1.13.1 A települési zöldfelületi rendszer elemei

1.13.1.1 Szerkezeti, kondicionáló szempontból lényeges, a zöldfelületi karaktert meghatározó elemek

A település, szűkebben a város lakóterületeinek környezetminősége a megfelelő infrastruktúra ellátás mellett meghatározóan függ a közterületek kialakításától, állapotától, a megfelelő területű és minőségű (biológiailag aktív, funkcionálisan jól kialakított, gondozott), jó város szerkezeti elhelyezkedésű zöldfelületi elemekből álló zöldfelületi rendszer helyi sajátosságaitól.

A település zöldfelületi rendszerének elemei a közterületen kialakított közparkok, közkertek, a jelentős zöldfelületű létesítmények kertjei (pl. különleges területek – temető, sport- és rekreációs területek; oktatási- és egészségügyi létesítmények kertjei), lakókertek, erdő- és mezőgazdasági területek (kiskertek). Ide tartoznak a vonalas zöldfelületi elemek (utakat, vízfolyásokat kísérő gyepes, illetve fásított zöldsávok), fasorok és nem utolsó sorban a mezo- és mikroklimatikus viszonyokat is befolyásoló, ökológiai és rekreációs értékű környezeti elemként a felszíni vizek.

Kistelek területén a környezetminőséget befolyásoló zöldfelületi adottságok a kialakult belterületi zöldfelületekre, a belterületi néhány utcáját kísérő fasorokra, fásított zöldsávokra, a részben mozaikos, részben tömbökben telepített erdőterületekre tekintettel átlagosak. Az utcafásítások rendszere és a zöldterületi adottságok jelentős fejlesztési potenciállal rendelkeznek, aminek megvalósításához azonban pályázati támogatás, illetve az önrészhez önkormányzati költségvetési fedezet szükséges. Mindazon elemek, melyek egy település mezo-klimatikus viszonyát jótékonyan befolyásolják (pl. fásított zöldterületek, utcai fasorok, erdők) a városban megtalálhatók, de további fejlesztést igényelnek.

Zöldterületek, parkok a Szent István téren és a Szent László téren, valamint a római katolikus templom körül vannak kialakítva.

A közelmúltban a legnagyobb szabadidőpark jellegű zöldfelület-rendezés a volt strand területén valósult meg. Megkezdődött a Papfenyves szabadidőparkká alakítása is.

Zöldterületek – közparkok, közkertek (közterületi közcélú, közhasználatú zöldfelületek)

A városnak két nagyobb, színvonalasan kialakított közparkja van. A település városi szintű közparkjai, a városközpont legértékesebb közterei a Szent István király római katolikus templom körül elhelyezkedő tér és az Árpád fejedelem u. és a Petőfi Sándor u. kereszteződésétől D-re kialakított Szent István tere.

A templomtér Kistelek városközpontjának igen karakteres, és értékes zöldterülete, amelynek több funkciója is van, városközponti reprezentatív díszter, a műemléki templom műemléki (védett) környezete, egyben pihenő/rekreációs szerepkörű körü közpark.

A városban több, korszerű játszótéri berendezésekkel felújított közterületi játszótér van: Szent László téren, Ifjúság téren, az Árpád utcán, valamint a Bezdán János utca és Damjanich utca kereszteződésében.

A belváros közterei gondozottak, fenntartásuk megfelelő. A külső városrészben általában szerény növényzettel, minimális felszerelési tárggyal rendelkező zöldterületek találhatóak. A lakóterületi közcélú zöldfelületek (lakóterületi közkertek) mennyiségi és minőségi adottságaik alapján kissé elmaradnak a lakosság becsült szükségleteitől. A város belterületének külső részei felé, gyakran az épületállomány, a közlekedési és a közmű-infrastruktúra adottságaihoz, állapotához hasonlóan a zöldfelületi ellátottság szintje is alacsonyabb, a kialakított, gondozott, közcélú, közterületi zöldfelületek (közkertek, út menti fásított zöldsávok) mértéke szerény, elsősorban minőségi fejlesztést igényel.

Utcafásítások, fasorok és fásított zöldsávok

A fasorok és zöldsávok szerepe a zöldfelületi rendszerben igen fontos, mert tagolják és humanizálják a beépített területeket, zöldfelületi kapcsolatot, folytonosságot biztosítanak a zöldfelületek nagyobb területi egységei, a megőrzendő élőhelyek között, ezzel segítve a városi zöldfelületek, ökológia jelentőségű élőhelyek rendszerének fennmaradását.

A településképi szempontból előnyös közterületi fasorok jellemzője az egységes korú és fajtájú állomány által kialakított egységes utcakép, amelyhez nagyon körültekintően kell megválasztani a szükséges faanyagot. A telepítési helyek kiválasztásánál fontos szempont, hogy a szakmailag is indokolt és a lakossági igények alapján is időszzerűvé vált helyeken, elsőként a város közösségi tereihez és az akcióterületekhez kapcsolódóan történjen új fásítás.

Az Árpád utca vonalán, egységes fajta alkalmazásával, kétoldali fásítást valósított meg a város. Az út mentén kialakított fásított zöldsáv javulást eredményezett a kapcsolódó területek környezetminőségében, hozzájárult a humanizált, „élhető” városias környezet létrehozásához. A tervszerűen, egységes fajtából kiültetett fasor rendezett településképet teremtett és példát mutat más utcák zöldfelületi rendezéséhez is. Az út menti területek rendezése, fásítása után a városközpont megközelítése mind a városlakók, mind a kistérségből és távolabbról ide látogatók számára egy rendezett, vonzó látványú közterületen történhet.

A közterületi fasorok, facsoportok tervezésénél, telepítésénél, fenntartásánál több szempontot is figyelembe kell venni:

- környezeti tényezők,
- élőhelyi adottságok, feltételek
  - a beépítettség mértéke,
  - a burkolt felületek aránya,
  - az utak téli sózásának mértéke,
  - a fejlődést gátló léghelyzetek jelenléte.

■ élőhelyi igények, tűrőképesség.

A helyi jelentőségű, értékes fasorok, faegyedek (ld. 1.12.5.2. pontban) körén kívül a város több pontján (lakókerterek, intézménykerterek, tanyaudvarok) is találhatóak értékes, idős faegyedek, facsoportok, fasorok. A lakókörnyezet minősége, a településkép szempontjából értékes zöldfelületi elemeknek, a fásított zöldsávoknak, mint „zöldfolyosóknak” a megtartása és újak létesítése a területhasználatától függetlenül fontos értékvédelmi és városüzemeltetési feladat.

Jelentős zöldfelületű különleges területek, intézménykerterek

Temetők

A városi köztemető és bővítési területének elhelyezkedése megfelelő, a lakóterülettől erdővel elválasztott, a város közútjain és gyalogosan (Árpád fejedelem u., stb.) jól megközelíthető. A temetőnek a kisebb fásított részét koros faállomány díszíti. A temető fásítása jellemzően hiányos. A temetőfásítás bővítése a terület kegyeleti használati értékét, egyben településképi értékét, biológiai aktivitását és ez által színvonalas kialakítású zöldfelületként a környezetre gyakorolt jótékony hatását is növelheti. Javasolt a tartalék temetőterületet előfásítani a temetkezésre igénybe vehető területeket, illetve parcellahelyeket is meghatározó kertépítészeti terv alapján.

A temető Ny-i része kegyeleti parkként színvonalasan gondozott, ahol a Kócsó kápolna környezetében a Kálvária stációt is restaurálták. A kegyeleti park értékes zöldfelületi és városképi elem. A Kálvária utcának a temető bejárata felé vezető szakaszán a helyhez méltó látványú, fásított zöldsávot alakítottak ki korábban.

Az Árpád fejedelem u. D-i oldalán a volt zsidótemető és környezete szintén kegyeleti parkként meghatározott különleges terület, amelynek rendezése megkezdődött. A zsidótemetőtől DNy-ra lévő, felszámolt régi temető helyén a kegyeleti szempontokra tekintettel csak gyepesített parkterületet alakítottak ki, amit a későbbiekben a kegyeleti elvárásoknak is megfelelő módon, pihenő és díszkertként városi köztérre vagy jelentős zöldfelületi intézménnyé lehetne fejleszteni.

Sportterület

A város Kossuth Lajos utcai sportpályája a belterület É-i részén, az 5-ös főúttal szomszédos ingatlanon fekvő jelentős zöldfelületű létesítmény. A sportterület a város zöldfelületi rendszerének értékes eleme, a beépített területeken kívüli része elsősorban gyepes, az ÉK-i részén kis mértékben fásított zöldfelület. A gyepes sportpályák a telek területét szinte teljesen igénybe veszik, így az 5-ös főút melletti telekhatáron nincs lehetőség védőfásításra.

Szabadidőpark

A Településrendezési terv a Rákóczi u. Ny-i végéhez csatlakozó egykori liget területét a volt strand és a mellette lévő gazdasági területek egy részének hasznosításával jelentős zöldfelületű intézményterületként, szabadidőparkként határozza meg. A volt strand környezetében lévő ligetben a tervezett Szabadidőpark területének egy részén a rendezés megtörtént.

Pihenőpark területe

A város É-i részén, meglévő és tervezett erdőkkel övezett területen jelentős kiterjedésű és zöldfelületű fejlesztési területet határoz meg a településrendezési terv, amelynek lehetséges programja a fejlesztők és a város elképzelése szerint: nyugdíjas lakópark, termálfürdő, konferencia központ, sportközpont, a meglévő tanyák többfunkciós hasznosítására és apartmanházak „pihenőparkok” kialakítására alkalmas üdülési és lakófunkciójú területek létesítése.

A területen a Hungaro-Med termál-hotel építése folyamatban van. Megkezdődött a Pap-fenyves mellett tervezett pihenőpark kialakítása is.

Különleges mezőgazdasági üzemi területek

A külterület jól megközelíthető részein intenzív gazdálkodást szervező mezőgazdasági üzemi központok is működnek, melyek környezetében intenzíven hasznosított tanyák is fellelhetők.

A mezőgazdasági üzemek és az intenzíven hasznosított tanyák környezetében gyakran létesítettek, illetve létesítenek intenzív fásítást, védelmi célú erdősávokat. A mezőgazdasági területeket kiszolgáló üzemi területek környezetében kialakult tájfasításoknak jelentős a mikroklimatikus hatása, ökológiai és tájképi értéke, ezért javasolt ennek a tájfasításnak a további bővítése, a bővítés és a megtartó védelem támogatása.

Erdőterületek

A város külterületének jellemzően az É-i részén, de mozaikosan a külterület más részein is általában homogén, egységes fafajta alkalmazásával telepített, gazdasági célú erdőket létesítettek. A település erdősültsége az országos átlag közeli, a közigazgatási területen az erdők területi aránya 18%. A hatályos településrendezési terv megállapítása, illetve tartalma szerint a racionális külterületi területhasználat gyakorlata esetén az erdők területe akár a kétszeresére növelhető. A Településszerkezeti terv gazdasági rendeltetésű tervezett erdőterületként elsősorban a kedvezőtlen talajadottságú, meglévő erdőterületekhez kapcsolódó ÉK-i fekvésű feketehalmi, az ÉNy-i fekvésű parcellai területeket és a belterületől É-ra lévő, gyenge termőhelyi adottságú, felhagyott szántó művelési ágú területeket határozza meg. Az erdőterületeknek jelentős a mezo- és mikroklimatikus hatása a szűkebb környezetükre és a város távolabbi beépített területeire is. Az erdőterületek, facsoportok, tanyafásítások ökológiai szerepe is figyelemre méltó.

Vízgazdálkodási területek

A város és a térség természeti, elsősorban domborzati adottságaiból adódóan a városszerkezetben fontos területfelhasználási elemek és egyben a természetvédelem szempontjából is értékes, védendő vízgazdálkodási területek a csatornák (Kisteleki-főcsatorna, Gajgonyai-csatorna, Nádastó-Nagyszéki-főcsatorna) és környezetük, amelyek egyben az országos ökológiai hálózat magterületei.

Mezőgazdasági területek

A Településszerkezeti terv természetvédelmi szempontból értékes, védendő mezőgazdasági területként (mezőgazdasági területek Mát jelű övezete) határozza meg az ökológia értékei alapján „ex lege” védett lápos, mocsaras területeket (Müller-szék-tó, Nagyszék-tó, Bibic-tó) és gyeses környezetüket, amelyek egyben fontos elemei az országos ökológiai hálózatnak és a város zöldfelületi rendszerének is. A nyílt vízfelszínű szikes tavak helyén visszamaradt vízállásoknak, mocsaraknak a felszíni vízvezetés rendszerében, a vízvisszatartásban jelentős a szerepük.

Gazdasági területek zöldfelületei

A város iparterületei, gazdasági létesítményei többségében az ÉK-DNy-i irányú közlekedési tengely, az 5411 jelű Kiskunmajsza- Kistelek összekötő úthoz kapcsolódva alakultak ki.

Általánosságban jellemző, hogy a gazdasági területek létesítményeinek telkén, a telephelyeken a kialakított zöldfelületek területi aránya csekély, a kialakított zöldfelületek biológiai intenzitása, fásítása, gondozottsága legtöbb esetben nem éri el az elvárható, szükséges mértéket. A gazdasági területeken belül a fásításnak mind környezetvédelmi, mind településkép-védelmi szempontból kiemelt szerepe van, ezért ezen területeken a környezetalakításban, a környezetfejlesztésben kiemelt fontosságú feladat a kötelező zöldfelületek maradéktalan kialakítása és lehetőség szerinti legnagyobb mértékű fásítása.

1.13.1.2 Zöldfelületi ellátottság értékelése

A mintegy 7100 fős népességű város parkfenntartással kezelt, gondozott zöldfelületeinek (Szent László tér, Szent István tere, Erzsébet u-i park, Szabadidő park) a figyelembe vételével az egy lakosra jutó közösségi zöldfelület nagysága 6-7 m² közötti. A közösségi zöldfelületek hiányát a pihenésre kialakított magánkertek és a funkcionálisan kialakított, értékes növényállománnyal rendelkező intézménykertek bizonyos szempontrendszer (pl.: jóléti rekreációs szerepkör, zöldfelületek környezeti levegőre gyakorolt kondicionáló hatása) figyelembe vételével kompenzálhatják.

1.13.2 A zöldfelületi rendszer konfliktusai, problémái

1.13.2.1 Mennyiségi problémák

A város külterületi fekvésű erdőterületei mellett nagy szükség van a város beépített területeit tagoló, a város lakosságának mindennapi pihenését szolgáló belterületi, különösen a városközpontban már megújult parkterületen kívüli, a központtól távolabb lévő lakóterületekbe ágyazott és egyben a hatályos településrendezési tervekben már meghatározott zöldfelületek mennyiségi és minőségi fejlesztésére, mert ez a környezetminőség, a lakosság egészsége és a településkép szempontjából is fontos.

A közterületi zöldfelületek mennyiségi növelésének költségvetési lehetőségei korlátosak. A jelentős zöldfelületű intézmények fejlesztése azonban mennyiségi és minőségi javulást is eredményezhet a lakosság zöldfelületi/rekreációs ellátásában, a városklíma javításában. A Pihenőpark területén tervezett fejlesztési szándékok megvalósításával a város jelentős nagyságú, kertépítészeti módszerekkel rendezett, rekreációs funkciójú területekkel gazdagodik.

1.13.2.2 Minőségi problémák

A város zöldfelületi rendszerének egyes elemeivel kapcsolatos minőségi problémák a következők:

- A városközponton kívüli zöldterületek, rekreációs területek gyalogos megközelítése nehézkes a járdák hiánya, rossz állapota miatt.
- Egy-egy nagyobb erdőtag jellemzően egykorú erdőállománya az erdőgazdálkodásban egy időben megvalósuló, nagy területekre kiterjedő kitermelést eredményezhet, ami kedvezőtlen, nehezen kompenzálható környezeti hatásokat okozhat.
- Az utcafásítások rendszere, a mezőgazdasági utak és csatornák menti területek tájfásítása is hiányos. Mindezek megvalósítása, pótlása jelentős javulást eredményezhet a környezetminőség/városklíma javításában, a település városképi/tájképi és ökológiai értékének emelésében.
- A légvezetéként vezetett közművek környezetében lévő fasorok fenntartásakor a légvezetékek védelme érdekében az érintett faegyedeket jelentősen csonkolni kell. A fák a csonkolásos visszametszés következtében jelentősen veszítenek a biológiai és az esztétikai értékükből. A környezeti probléma csak azzal oldható fel, ha a közműhálózat rekonstrukciója

esetén komplex közterület-rendezéssel a légvezetékeket földalatti kábelbe fektetéssel mind a közművek, mind az utcai fasorok védelme biztosítottá válik. A földalatti közművezetékek védőtávolságán belül ültetett, a közművezetékek állapotát veszélyeztető faegyedek kivágása, megfelelő helyen történő visszapótlása szükségessé válhat.

- A város É-i részén tervezett Termál-Pihenőpark és a kapcsolódó létesítmények még nem valósultak meg, ezek létesítése továbbra is potenciális fejlesztési lehetőség.
- A gimnázium és az idősek otthona körüli tömb tervezett közterületi rendezése még nem történt meg, aminek egyik nagy nehézsége a lakóterületet kiszolgáló garázsok áthelyezése, pótlása. Az intézmények körüli közterület-rendezés minőségi változást eredményezne a környezetben.

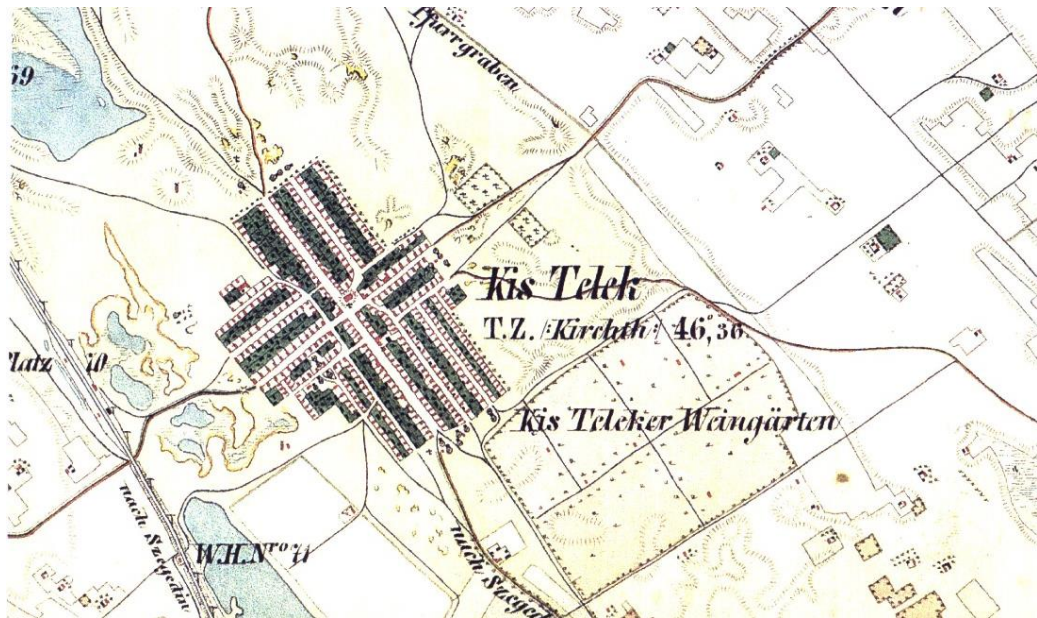
1.14 Az épített környezet vizsgálata

1.14.1 A területfelhasználás vizsgálata

1.14.1.1 Településszerkezet, helyi sajátosságok vizsgálata

A település helyét a pusztában a Buda és Szeged közötti országútnak a Kiskunfélegyháza és Szeged közötti felezésében jelölték ki, ahol a középkori falu templomának romjai álltak. Az országút itt fontos vármegyei utat keresztezett. Az új templomot e régi falakra építették, majd a ma is álló épületet szintén ezt a helyet megőrizve emelték. A középkori Kisteleket első említését 1420-ra teszik. A település 1853-ban váltotta meg magát földesurától, Szeged városától.

16. térkép: Kistelek a II. katonai felmérésen 1861-66.

Forrás: Örökségvédelmi hatástanulmány 2004.

A 2004. évi rendezési terv örökségvédelmi leírása találóan összegzi a város 100 évvel ezelőtti állapotát, státuszát: „A szegedi nagytáj idővel mezővárosi fejlettséget elérő, egykori határfaluja hatalmas tanyavilág középpontjaként szolgált. Népesebb határrészei: *Bogárczó tanyák, Csengelével határos tanyák, Feketealmi tanyák, Majsai úti tanyák, Újhegy, Vasútmelleti tanyák.* 1926-ban a község belterületén 1342, a külterületen 448 lakóház, az összes 25,2%-a állt. 1944-ben a lakosság 29,7%-a élt tanyán. Az ő igényeik és szükségleteik számos olyan mesterségnek –

képfestő, szappanfőző, kalapos stb. – életét hosszabbította meg, amely fölött az anyavárosban akkorra már eljárt az idő. A mindezekhez szükséges szakmai készséget és ízlésbeli hagyományt Szegedtől örökölték. Az említett esztendőben 243 iparos működött Kisteleken – a legtöbbjük segéd nélkül. A mezőgazdasági népesség mindennapi szükségleteit ellátó iparágak voltak a legnépesebbek. A kereskedők száma ekkor 65. Két nagy malom és három daráló őrlött a településen.”

A tervszerű telepítésnek köszönhetően a város szabályos, jól átjárható és beépíthető szerkezettel rendelkezik. Máig keresztül halad rajta az 5-ös főút nyomvonala. Nyugat felől sokáig mocsarak öveztek, ezek maradványa a Bíbic-tó és a Müllerszék-tó, valamint a vasútállomás előtti zöldfelület. A vasútvonal, ami újabb térszervező elemként 1854-ben lépett be a település életébe, kijelölte a város nyugati irányú bővítésének határát. A település keleti oldalán szőlőskerteket műveltek a viszonylagos magaslatokon, s ma is kiskertek találhatók itt, zömmel intenzív kertészkedésre használva.

A városközponti funkciók a tengelykeresztet képező utak vonala mentén helyezkednek el, ami kedvező adottság, mivel egymást erősítik az üzletek, intézmények, kisvállalkozások. Jól áttekinthető a szolgáltatások választéka. A mögöttes utcákban védettebb fekvésben sorakoznak a paraszt-polgár jellegű hagyományos beépítések és a peremeken az új, tágasabb családi házas zónák. Kiteresedik az utcahálózat az 5-ös főút északi szakasza mentén, kicsit ötletszerű elhelyezéssel ide kerültek a nagyobb területigényű intézmények (óvoda, középiskola, kollégium, szociális otthon). A legújabb térszerkezeti beavatkozás magát a központot érintette, bontásokkal és körbeépítéssel létrejött egy városi főtér, a Szent István tér.

Történetileg kialakult kereteit ma már feszegeti a várostest, nagyobb bővítései északon (lakóterület) és délen (gazdasági terület) jöttek létre, utóbbi hamarosan eléri a természetvédelmi érdek által kijelölt korlátait és az igazgatási terület határát. Sajátos módon excentrikus a belterület helyzete az igazgatási területen belül: az ÉNy-DK irányban hosszan elnyúló földjeinek déli határára települt.

A város ambíciózus fejlesztési elképzeléseinek terepe a külterület. Több száz hektáron lehet gazdasági létesítményeket telepíteni a vasút és az M5 közötti területen és sokrétű idegenforgalmi funkciókat a belterület északkeleti határa mentén.

20. táblázat: Kistelek igazgatási területének ingatlannyilvántartási fekvések szerinti megoszlása

Ingatlannyilvántartás szerinti fekvés	Terület
Külterület	6383 hektár
Belterület	509 hektár
Zártkert	27 hektár

Forrás: fekvések adatai Járási Földhivatal 2015.

1.14.1.2 Beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területek

A szerkezeti terv szerint hosszú távlatban hozzávetőleg 700 hektár vehető igénybe beépítésre szánt rendeltetésben. Ez a belterületnek csaknem 140 %-a, ami kiugróan magas arány a többi megyei város és általában véve a településrendezési gyakorlat megszokott értékeihez képest (40 %). Nyugodtan kijelenthető, hogy kellő teret enged a zöldmezős fejlesztéseknek és felelős szemléletet tesz szükségessé nagy szabadságával (megfontolt ütemezés).

Az elmúlt 10 évben főleg a gazdasági területek térnyerése volt megfigyelhető a déli városrészben, a megépült Ipari Park feltárási út (a majdani elkerülő nyomvonal) mentén. Ugyanez nem mondható el a támogatással megvalósult vasúton túli ipari gyűjtőút környékéről, ahol lényegében nincs érdeklődés a gazdasági beruházásra, annak ellenére, hogy a város opciós jogot is szerzett a telkekre a betelepülés megkönnyítésére. Élénkülés tapasztalható viszont a belterület keleti határa mentén, a kábelgyár és az Unichem környékén. Itt fog majd az elkerülő főútszakasz visszakötni a meglévő országos út nyomvonalra.

A legnagyobb lakóterületi tartalékok a város északi részén kínálkoznak ahol az utca- és közműhálózat igény szerint továbbépíthető.

A különleges területek a pihenés, turisztika, kikapcsolódás jegyében lettek kijelölve az ún. „Termál-pihenőpark” területen, a várostesttől északkeleti irányban.

Különleges funkció a mezőgazdasági üzem, jellemzően a külterületen, valamint ide tartozik a temető és a kegyeleti park is a belterület keleti peremén.

21. táblázat: Területfelhasználási mérleg a szerkezeti terv rendeltetési besorolásai szerint

Területfelhasználási kategóriák	Terület / ebből igénybe még nem vett
Kisvárosias lakóterület	103 hektár
Kertvárosias lakóterület	67 hektár / 29 hektár
Falusias lakóterület	162 hektár / 25 hektár
Településközpont vegyes terület	46 hektár
Ipari gazdasági terület	226 hektár / 177 hektár
Kereskedelmi szolgáltató gazdasági terület	217 hektár / 166 hektár
Különleges terület	289 hektár / 251 hektár
Zöldterület (közpark, közkert)	47 hektár
Mezőgazdasági terület – általános	3018 hektár
Mezőgazdasági terület – kertes	161 hektár
Erdőterület	2437 hektár
Vízgazdálkodási terület	84 hektár

Forrás: Új-Lépték Bt. számítás 2015.

1.14.1.3 Funkció vizsgálata

Kistelek látványos eredményeket ért el az intézmény-ellátás fejlesztésében. Nem kevés erőfeszítéssel megőrizte középiskoláját. Az általános iskolát egyetlen összevont helyszínen modern körülmények között működteti. Hasonlóan jó szintet ért el az egészségügyi és a szociális ellátásban. Művelődési, kulturális és sportlétesítményeit folyamatosan fejleszti és bővíti.

22. táblázat: Városi funkciók listája

Funkció	Alfunkció	Intézmények megnevezése	darabszám
Humán funkciók	bölcsőde, óvoda	TKI Köznevelési és Gyermekjóléti Intézmény (Szivárvány Óvoda Hétszínvirág Óvoda, Bölcsőde)	1
	alapfokú oktatás és művészetoktatás	Kisteleki Általános Iskola (KLIK) Kollázs Művésztoktatási Alapítvány által fenntartott Kisteleki Művészeti Iskola	1
Pro-Art Alapfokú Művészetoktatási Intézmény		1	
egészségügyi alapellátás		Kisteleki Térségi Egészségügyi Központ Nonprofit Kft. 4 háziorvos 2 gyermek háziorvos 3 védőnő 2 fogorvos	1
	egészségügyi szakellátás	Kisteleki Térségi Egészségügyi Központ Nonprofit Kft. összesen 407 szakorvosi (26 féle) és 90 nem szakorvosi óra/hét	1
	középfokú oktatás, szakképzés	Árpád Fejedelem Katolikus Gimnázium és Szakközépiskola	1
	szociális alapellátás	Szociális Központ és Gyermekjóléti Szolgálat Étkeztetés (házhoz szállítva, vagy szociális intézményben) Házi segítségnyújtás Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás Családsegítés Gyermekjóléti szolgálat Nappali ellátás	1
	szociális szakellátás	Szociális Központ és Gyermekjóléti Szolgálat időskorúak gondozóháza (átmeneti elhelyezés) támogató szolgálat helyettes szülő családi napközi Napsugár Otthon	1
		idősek, pszichiátriai betegek és fogyatékkal élők gondozása	2
			1
			1
	kisgyermek és szülei közös ellátása (csak napközbeni)	Kipp-Kopp Biztos Kezdet Gyerekház	1
Közösségi funkciók	könyvtár, ifjúsági ház	Kisteleki Ede Városi Könyvtár és Ifjúsági Ház	1
	színház, mozi	-	-
	múzeum	-	-
	helytörténeti gyűjtemény	Vicsay Lajos Helytörténeti Gyűjtemény	1
	szabadidőpark	Szabadidős fitnesspark és civil ház (kialakítás alatt)	1

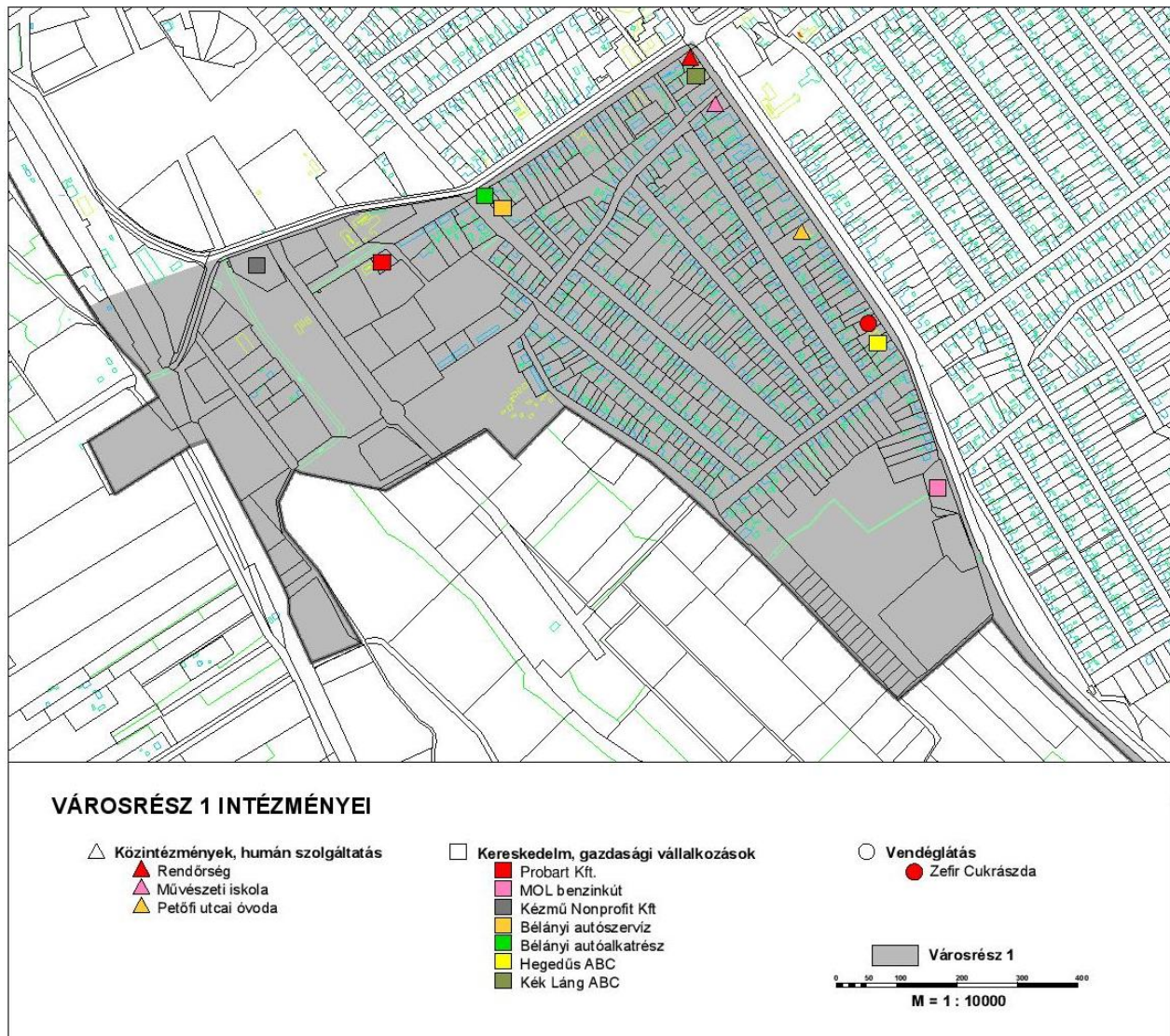

Funkció	Alfunkció	Intézmények megnevezése	darabszám
	sportcsarnok, rekreációs tér, uszoda, fürdő	Városi Sport- Rekreációs csarnok Városi Termálfürdő (gyógyvíz, tanuszoda)	1 1
	sportgyógyászat	MediSport Centrum	1
	művelődési központ és rendezvénytér	Klebelsberg Művelődési Központ	1
Igazgatási funkciók	rendőrség	Kistelek Rendőrkapitányság	1
	tűzoltóság	Kisteleki Katasztrófavédelmi Örs és Tűzoltóság	1
	okmányiroda	Kisteleki Járási Hivatal	1
	önkormányzati hivatal	Kistelek Város Önkormányzata	1
	kormányablak	Kisteleki Járási Hivatal	1
Közlekedési funkciók	autóbusz állomás	DAKK Zrt. Kistelek – központi állomás + alsó - felső	3
	vasútállomás	MÁV	1
	benzinkút	MOL Agip	2
	repülőtér	-	-
Gazdasági funkciók	Ipartelep	Kistelek és Térsége Ipari Park Agrár Park	2
	piac	Piac és Vásár	2
	pénzügyi szolgáltatók és bankok	Szegvár és Vidéke Takarékszövetkezet K&H Bank OTP Szőreg és Vidéke Takarékszövetkezet	4
	irodaház	Bástya Irodaház Kistérségi Irodaház	2
	szálláshely	Aqua Hotel	1
	vendéglátó egységek	Boda Vendéglő Aqua Hotel Titkok Kertje	3

A lakosság ellátását biztosító intézmények, humán szolgáltatások, üzletek, vállalkozások és vendéglátóhelyek térbeli elrendezését városrészenként térképek mutatják be.

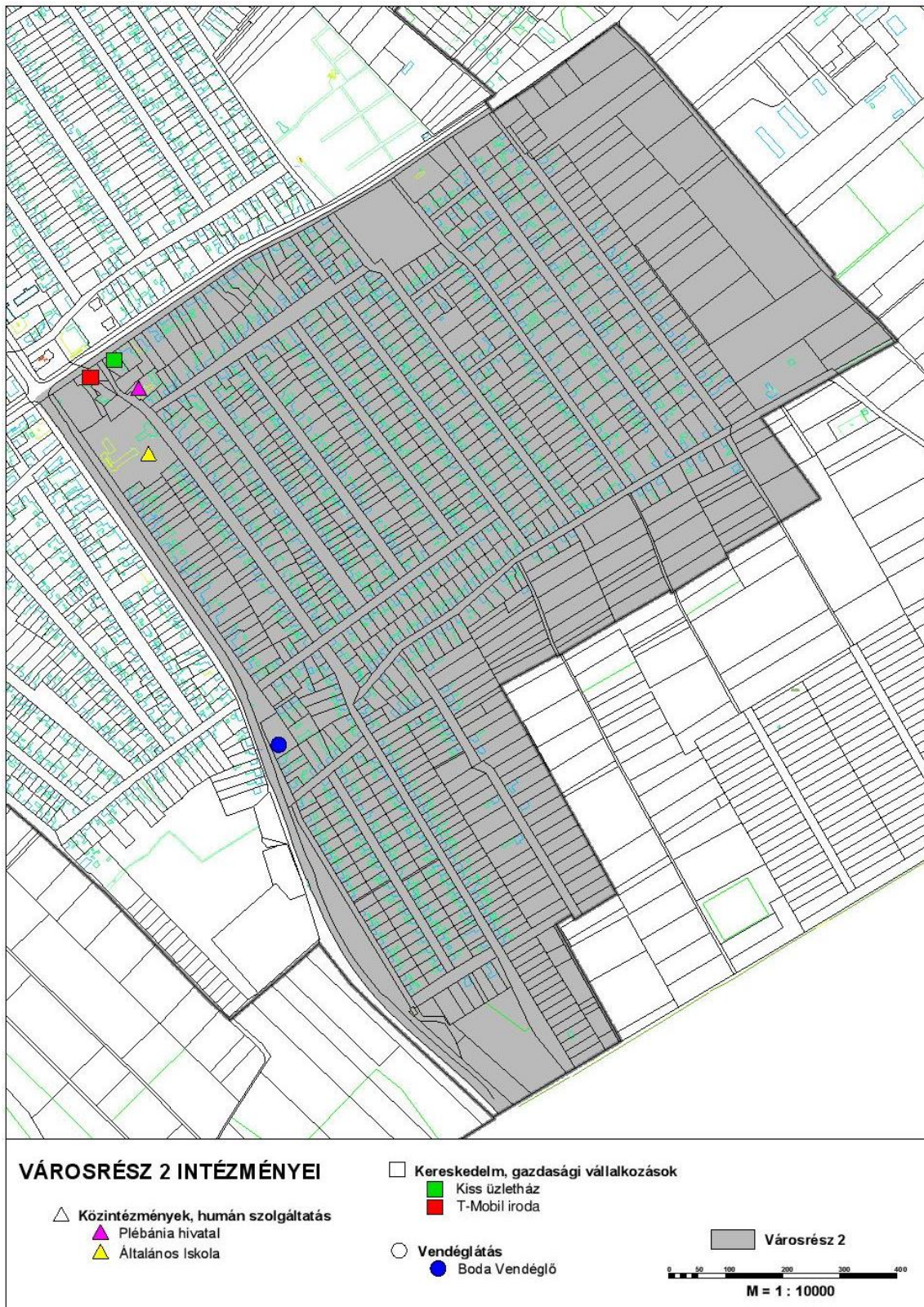
17. térkép: Déli városrész intézményei, ellátása

Forrás: Új-Lépték Bt. szerkesztés 2015.

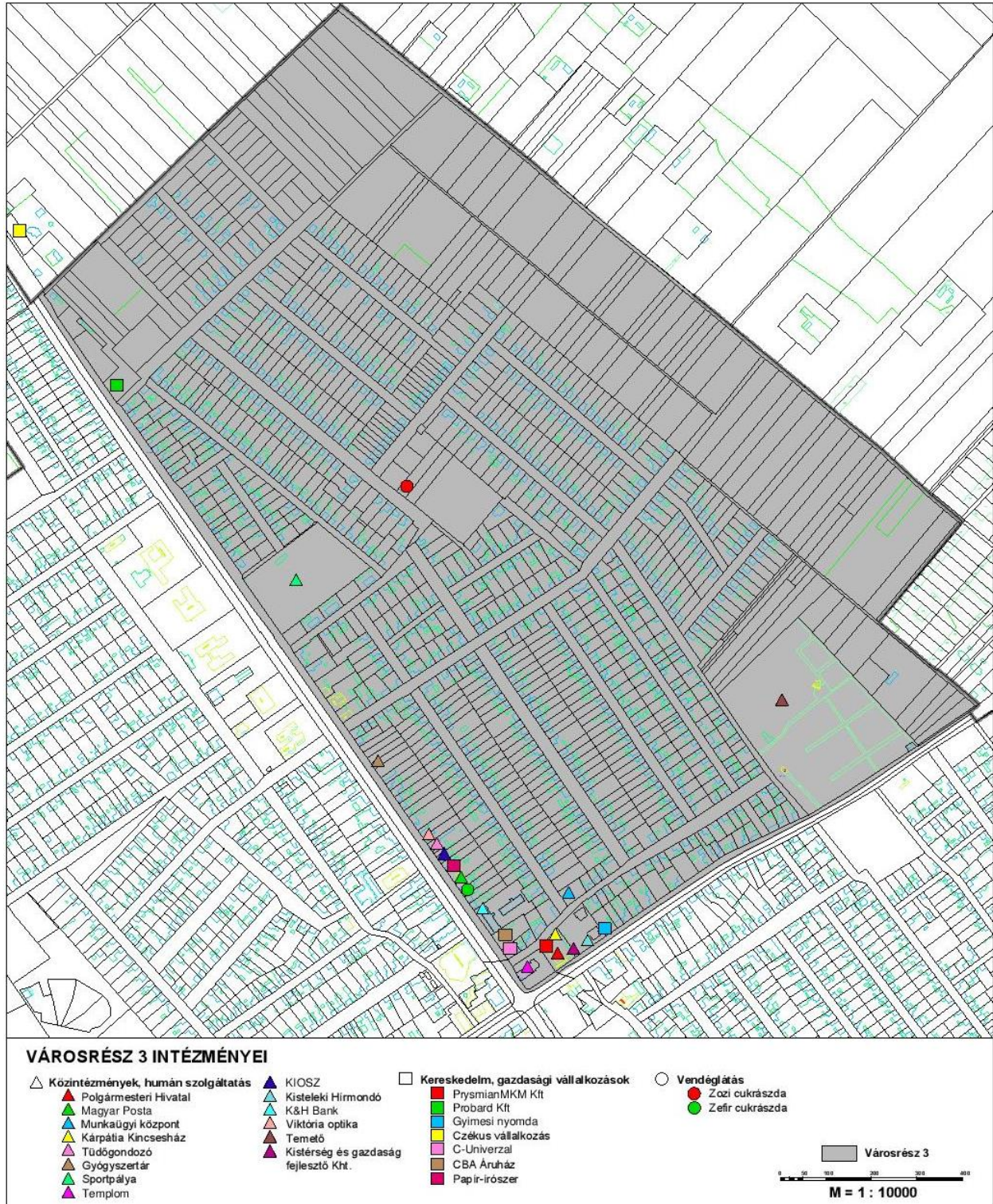

18. térkép: Keleti városrész intézményei és ellátása

Forrás: Új-Lépték Bt. szerkesztés 2015.

19. térkép: Északi városrész intézményei és ellátása

Forrás: Új-Lépték Bt. szerkesztés 2015.

20. térkép: Nyugati városrész intézményei és ellátása, forrás: Új-Lépték Bt. szerkesztés 2015.

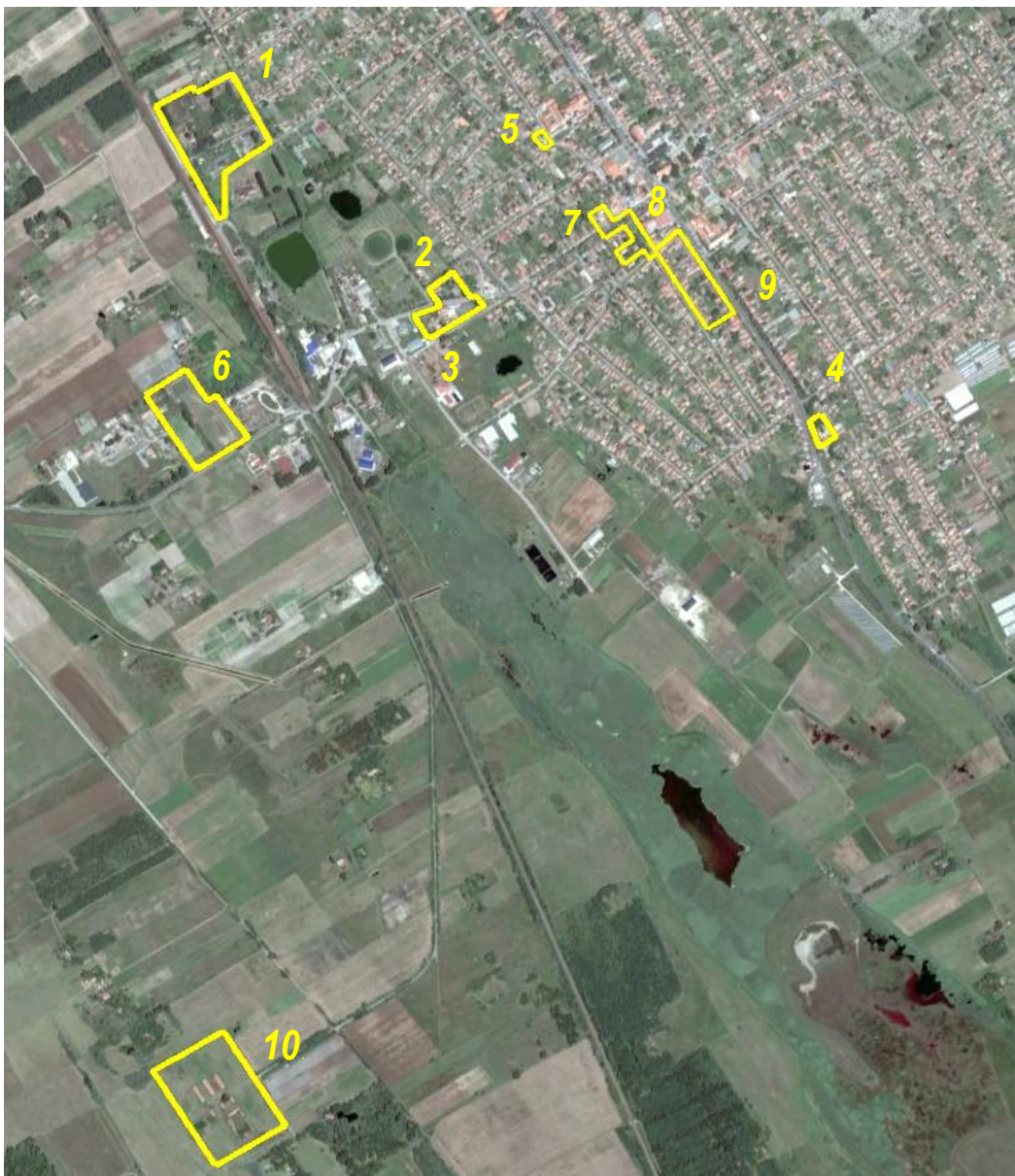

1.14.1.4 Alulhasznosított barnamezős és rozsdaterületek

Kisteleken csakúgy, mint a legtöbb városban a rendszerváltást követő gazdasági átrendeződés és a 2008-tól kialakult válsághelyzet miatt vannak felhagyott üzemek, úgynevezett barnamezős területek és kiürült, romló rozsdaterületek amelyek egyszerre jelentenek problémát (városképi degradáció) és lehetőséget (támogatott projektek). Barnamezős területként újrahasznosításra vár a vasút menti iparterület (1), ami jelenleg fafeldolgozó, használaton kívüli borpince-telephely és a felhagyott kenyérgyár telephelye. A volt pincegazdaság Rákóczi utcai telephelye (2), a megszűnt Rákóczi iskola ingatlana (3) és a volt Démász-telephely (4) szintén használaton kívül áll.

A lebontott kultúrház helyén (5) városképi hiány tátong, közvetlenül az egészségügyi központ szomszédságában. Üressé vált a Majsai úti Ipari Park területének egy része is (6).

32. ábra: Barnamezők és rozsdaterületek Kistelek belterületén

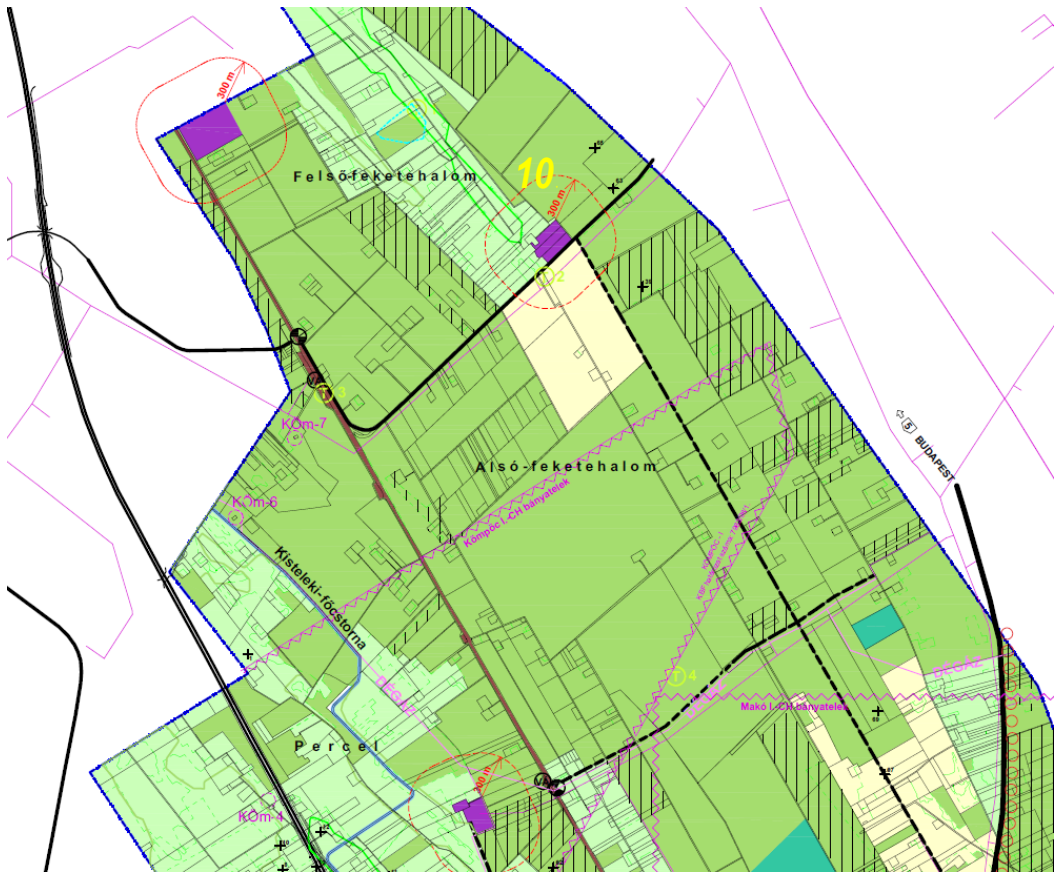
Forrás: Új-Lépték Bt. adatgyűjtés

A piac mellett évek óta üresen áll és állagromlásban van egy szerkezetkész, új társasház (7) hitelvisszafizetési probléma miatt. A piactér környékén lévő házak és közterületek nagy része szintén elhanyagolt. Ugyanezen a környéken, a Rákóczi utca déli oldalán a református egyház lebontott épületének maradványait (8) benőtte a fű. A Jókai utca – Petőfi utca helyi történeti és építészeti értékkel megáldott parasztpolgár házsora (9) elhanyagolt, üres. Ezek a helyszínek a várostestben, vagy annak közelében fekszenek, értékesek és több funkcióra alkalmasak.

A külterületi mezőgazdasági majorok közül barnamezőnek minősül a Majsai úttól délre fekvő volt tsz-major (10), melynek üresek az épületei, valamint az igazgatási terület északi részén (Csengelei út mellett) fekvő állattartó telep, aminek üzemeltetésével felhagytak. Mindkét major viszonylag jó adottságokkal rendelkezik (megközelítés, transzformátor-állomás, mélyfúrású ivóvízkút), alulhasznált állapotuk tehát a mezőgazdaság gyenge vállalkozási lehetőségeit tükrözi.

21. térkép: Barnamező Kistelek külterületének északi részén (volt major)

Forrás: www.ujleptekbt.hu

1.14.1.5 Konfliktussal terhelt (szlömösödött, degradálódott területek)

A város belterülete mentes a szlömösödéstől, nincsenek elértéktelenedést mutató részei. A városrészek fejlettségi szintje azonban nem egyforma. Az épületek avultsága és az utcák burkolathiánya miatt a belterület nyugati pereme lemaradni látszik a város átlagos állapotától. A Bibic-tó körüli nyugati és déli oldalának házsorai láthatólag kevésbé tudtak megújulni. Nélkülözik a tervezettség az Ifjúság tér közterületei, főként a kollégium környékén. A déli városrésznek a nyugati pereme szintén lemaradást mutat a fejlődésben, az átlagosnál több a gyenge, avult állapotú épület. Belvíz gondok is jelentkeznek a terület alacsony fekvése miatt és a szélő feltáró utca még burkolatlan.

22. térkép: Az átlagosnál gyengébben fejlődő területek Kisteleken

Forrás: Új-Lépték Bt. szerkesztés

A legtöbb romos, elhagyott, vagy gyenge állapotú épület a külterületen található, azon belül az igazgatási terület északi, gyengébb talajminőségű, nagyjából erdővel borított részein, ahol a lakott tanyák száma jelentősen megfogyatkozott és a meglévők is leromlott állagot mutatnak.

1.14.2 A telekstruktúra vizsgálata

Kistelek és környéke nagyjából sík terepen fekszik, de út- és tanyasorainak rendjét az egykori Pannon-tengeri hullámzás által alakított felszín ÉNy-DK-i terepvonulatainak koordináta-rendszere határozza meg. A város utca- és telekstruktúrája tervszerű telepítéssel alakult ki. A belterület az egymással nagyjából derékszöget bezáró országutak mentén jött létre. A szabályos rendet néhány hajlított utcavonal töri csak meg a városközpontban: mindegyik az országutak tengelykeresztjének közelébe törekedett, annak irányába kanyarodott. A telektömbök ezért néhol egészen elkeskenyednek (50 m) vagy szétnyílnak (150 m). Az átlagos tömbszélesség hozzávetőleg 90 m.

Változatosabb a telekstruktúra, ha a telekformákat, telekméreteket és a beépítés módját vizsgáljuk.

A **városközpont** intézménytelkei összevonások révén érték el az átlagos méretű lakótelek többszörös területnagyságát. Sajátságos módon általában szabadon átjárhatóak, kertjeik közterületként funkcionálnak (Polgármesteri Hivatal, Művelődési Központ, Városi Könyvtár, Aqua Hotel). Némiképp enyhítik ezek a kertek a nagyobb városi közpark hiányát. A közutak tengelykeresztjének minden ágát városiasan zárt és hézagosan zárt beépítésű, átlagosan 50 m mélységű teleksorok kísérik.

Az **északi városrész** a legkiegyenlítettebb telekszerkezetű és legegységesebb beépítésű. Legtöbb utcája ÉNy-DK irányú, az északias oldalon álló házak a jó építészeti tájolást példázzák. A nagyjából 1:4 arányú telkeken szűk oldalkertekkel tagolt, általában földszint + tetőtér beépítési magasságú házsorokat találunk. Újabb keletű próbálkozásként láncházak (József Attila utca) és szabadon álló épületek (Liget utca) is feltűnnek, de inkább csak kivételt jelentenek a szabály alól. A lakóutcák soraikat a futballpálya, a temető és a vízműtelep nagyobb beépítetlen foltjai lazítják csak fel.

A **keleti városrész** az északihoz hasonló szerkezetű, a már említett ÉNy-DK irányú utcák viszont közelebb vannak egymáshoz, rövidebb telkekre szabva fel a lakóterületet. A telkek inkább 1:2 arányúak, utcafrontjuk szélesebb. A lakosság sokáig általános gazdálkodó életmódjának következménye, hogy a lakóépület mellett utcavonalra épített magtárat, gabonást is emeltek. A hagyományos életmódhoz tekintélyes telekméretre volt szükség, a modern telekhasználati igények viszont már csak a lakókerthez szorítkoznak, így az egykor 20-24-28 méter széles és 40-50 méter hosszú gazdaporták sok helyen elfeleződtek és a beépítés az utcavonalon besűrűsödött.

A **nyugati városrész** utcái többnyire ÉK-DNy-i irányúak. A telkek többnyire 1:2 arányúak, utcafrontjuk viszonylag széles és a magtárok, gabonások elhelyezésének mintáját követve itt is számos melléképületet találunk az utcafronton. Az átmenő országutakra néző házak sok esetben egyemeletesek, a mögöttes kis utcákban azonban általában földszintes épületek állnak. Az 5-ös főút mentén található teresedés, amely egykor a város északi határán kívül kialakult vásártér volt, helyet ad a középiskolának, kollégiumnak a két szociális intézménynek és óvodának, s még egy többlakásos épületnek is szorítottak helyet a hozzá tartozó garázscsoporttal.

A **déli városrész** telekcsoportjai jellemzően a legkisebbek a városon belül, nem ritka a 300 négyzetméter körüli telekterület. A többi városrészhez hasonlóan az országutakat magasabb beépítés kíséri, a lakóépületek túlnyomó része azonban földszintes.

Részletes tulajdonjogi vizsgálat jelen munka keretében nem készült.

1.14.3 Önkormányzati tulajdonkataszter

Kistelek Város Önkormányzata a 2017. év végéig tartó időszakra kidolgozta vagyongazdálkodási tervét. A 2012. januári vagyonszázelemzés szerint az Önkormányzatnak összesen 1751 db ingatlan és vagyoni értékű joga volt, melyek értéke megközelítőleg 6 milliárd forintot tett ki.

Ennek megközelítőleg fele forgalomképtelen ingatlan, ami a nemzeti vagyonba tartozó helyi közutakat, műtárgyaikat, a tereket, parkokat, vizeket, közcélú vízellátási létesítményeket és az építményeket (azon belül az épületeket) foglalja magában. Egyik vagyonelem sem minősül nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű nemzeti vagyonnak.

A korlátozottan forgalomképes vagyon főként az önkormányzati közfeladatok ellátását, valamint a kötelező és önként vállalt feladatok ellátását biztosítja. Értéke 2012. januárban 1,6 milliárd forint volt. Legjelentősebb vagyonelemei ezen belül a Kisteleki Általános Iskola, a Klebelsberg Művelődési Központ, a Kisteleki Ede Könyvtár és Ifjúsági Ház, a Sport- és Rekreációs Központ, a Szakorvosi Rendelőintézet és a Rákóczi Ferenc Általános Iskola I-II. ingatlanjai. Utóbbi esetében csakúgy, mint a volt Démász-épületnél új funkció kialakítása jelent középtávon feladatot és tetemes költséget az Önkormányzat számára.

A forgalomképes (üzleti) vagyonával az Önkormányzat szabadon rendelkezhet. Kisteleknek 2012. januárban 1,4 milliárd forint értékű vagyona tartozott ebbe a kategóriába, közöttük a nem lakáscélú helyiségek, a lakások és az üres, beépítetlen telkek.

1.14.4 Az épületállomány és a környezet geodéziai felmérése

A város épületállományát és a környezetet tartalmazó részletes térkép az ITS készítését megalapozó vizsgálati munkarészben nem kerül kidolgozásra. Annak elkészítése településrendezési eszközök megalapozása során történik.

1.14.5 Az építmények vizsgálata

A város épületállományának a fejlődése a peremterületek fokozatos beépülésével és a kialakult várostest telkenkénti átépülésével valósult meg az utóbbi időszakban. Az épületbővítések és rendeltetésmódosítások az élet természetes velejárói, ezek az elmúlt években is jelentkeztek.

A rendszerváltás után lezajlott tulajdoni-szervezeti-gazdálkodási változások majd a 2008. körül bekövetkezett globális válság a hagyományos ipari üzemek kisebb részét padlóra vitték, de a többség a kihívások ellenére is meg tudott erősödni. Új csarnokok létesültek és épülnek az Ópusztaszeri út mentén (Unichem, Agropark, Prysmian Group Kábelgyár), az északi városrészben (Probart) és a Majsai út mellett is (M+M Sajtgyár). A kereskedelmi szférában a multinacionális cégek – egy helyi rendelkezés következtében – nem tudtak teret nyerni, viszont helyi vállalkozások több új áruházat és kis üzletet létesítettek, túlnyomórészt a várost átszelő országos utak mentén.

A leglátványosabb a városi intézmények gyarapodása volt. A városközpont funkcióbővítő rekonstrukciója nyomán főtér és közpark jött létre a buszpályaudvar, a Klebelsberg Művelődési Központ és a Kisteleki Általános Iskola új létesítményeinek térfalai által övezve. Új helyén (a volt plébánia épületében) kezdte meg működését a város könyvtára. Kialakult és újabb elemekkel gazdagodott a Multifunkcionális Községi Ház (sportcsarnok, fürdő, tanuszoda). Többfunkciós piaccsarnok létesült. A városháza rekonstrukciója lezajlott. A temető és környéke megszépült. Megújult a közterületek egy része is, elsősorban a városközpontban és környékén, a burkolási, közművesítési munkák és új köztéri szobrok kihelyezése eredményeként rendezettebbnek, városiasabbnak tűnik a településkép. Jelenleg a szennyvízberuházás zajlik.

Az új családi házas építés célterületei az északi és a keleti városrészben vannak. A városrészek épületeinek statisztikái is azt mutatják, hogy ezekben a legalacsonyabb az egyszobás lakások aránya. A külterület tanyáinak leromlása viszont folytatódott az elmúlt években is. Amíg a belterületi városrészekben maximum 13 % körüli a komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül, addig ez az érték a külterületi városrészben kiugróan magas, 58 % fölötti. Sok közülük kis alapterületű is, az egyszobás lakások aránya 17 %, szemben az 5 %-os városi átlagértékkel. Különösen a belterülettől távolabb, az északi határ részben fekvő, erdőterületekkel körülvett tanyák épületállománya volt képtelen a megújulásra, ezek általában igen gyenge minőségűek.

Társasházi beruházások alig akadtak, a családi ház építés volt és maradt jellemző. A kevés számú új építés mellett folyamatosan megújul a város meglévő lakóépület-állománya, tulajdonosaik bővítik, átalakítják, vagy bontást követően újraépítik házaikat.

1.14.6 Az épített környezet értékei

1.14.6.1 Régészeti terület, védett régészeti terület, régészeti érdekű terület

Kistelek területén elsősorban a nagyszámú közösségek megtelepedésével kapcsolatos lelőhelyek találhatóak. Szórványként előkerült bronz kard és bronz harci csákány már az első kutatások során egyértelműen bizonyították, hogy a középső és késő bronzkor határán a város közelében (a Kisteleki szőlők vasútállomásánál) biztosan létezett település.

Szintén szórvány leletnek számított a gepidák egy fontos lelet-együttese, a jellegzetes germán aranyozott ezüst övcsat és egy fibula egy V-VI. századi gazdag női sír lelete lehetett.

Az 1992-ben történt részletes terepbejáráskor összesen 78 lelőhelyet sikerült behatárolni. Ekkor vált ismertté, hogy egy viszonylag gyérnek mondható őskori megtelepedettség után a szarmata korban (a nagyállattartó közösségeknek kiválóan megfelelő földrajzi környezet miatt) hirtelen magasra ugrott a népesség száma. Ezután a népvándorlás-korban határozott visszaesést mutat a lelőhelyek száma, ám ezek jelentősége éppen ezért fokozódik. Ezután az Árpád-kor elejétől a késő középkor végéig a lelőhelyszámok gyakorlatilag folyamatos népesség-növekedésről tanúskodnak.

A lelőhelyek közül kiemelkedő fontosságúnak mondhatók a feltehetően mezolitikus kőszakkal jellemezhető, a Duna-Tisza közén szinte teljesen ismeretlen őskori lelőhelyek, valamint a területen korábban ugyancsak ismeretlen népvándorlás-koriak.

Az autópálya-feltárások tanulságaként bebizonyosodott, hogy az őskori objektumok a terület mély fekvése (és a magas talajvízszint) miatt gyakorlatilag feltárhatatlanok. Hiába voltak a felszínen valahogyan felkeveredett őskori leletek, a feltárások során egy ízben sem sikerült őskori objektumot teljes egészében kibontani. Nagyon érdekes eredményeket hoztak ugyanakkor a feltárási munkák a Duna-Tisza közti homokvilág településtörténetére nézve. Egy eddig szinte ismeretlen település-formát ismerhettek meg a kutatók, amely az évszázadokon át alig-alig változó pásztorvilág hagyatéka. Kiderült, hogy a szarmata kor, az Árpád-kor és a későbbi középkor pásztorja egészen a kora újkorig gyakorlatilag teljesen azonos építményeket emelt saját maga és az állatai számára is: a különböző karámok és kunyhók sokaságát tárták fel mindegyik említett korszakból, amelyek a megtévesztésig hasonlítanak egymásra.

Fotó: Különböző korú karámok és más objektumok

Jelenleg 78 lelőhely szerepel az országos nyilvántartásban, azért nem emelkedett a számuk, mert néhány kisebb lelőhelyet az újabb kutatások alapján egy-egy kiterjedtebb lelőhelybe vontak össze. A lelőhelyek nagy része határozottan a várostól nyugat-délnyugatra, az egy egykori érmeder vonalában kialakított *Kisteleki-főcsatorna mindkét oldali magaspártján* sűrűsödik össze. Ezt a területet gyakorlatilag bárhol földmunkával megbolygatják, biztosan lehet számítani lelőhely előkerülésére. A többi területen teljesen szétszórta helyezkednek el az eddig ismert lelőhelyek, amiken túl bizonyára számos további lelőhely lappang a régészeti észlelésre kevésbé alkalmas felszántatlan, vagy erdős területeken.

Források a jelen fejezethez: Vályi Katalin régész 2004. évi örökségvédelmi hatástanulmánya és a Forster Központ 2014. évi adatszolgáltatása

1.14.6.2 Védett épített környezet, a helyi egyedi arculatot biztosító építészeti jellemzők

A 2004. évi településrendezési terműveletek során alapos részletességgel megtörtént a helyi épített értékek beazonosítása. A viszonylagos egységben megmaradt épületegyüttesek területeit a helyi szabályozás területi védelem alá vonta, amelyre sajátos előírásokat állapított meg. Ezek az előírások azóta is érvényben vannak. A helyi védelem alá vont terület a történeti város keresztalakzatának megfelelően az egymást keresztező országutak mentén négy irányba nyúlványos. Központi része műemléki környezetbe tartozik.

23. térkép: Kistelek helyi értékvédelmi területe

Forrás: Új-Lépték Bt.

1.14.6.3 Világörökség és világörökségi várományos terület

Az OTrT-ről szóló 2003. évi 26. törvény szerint Kistelek város nem szerepel a világörökség várományos terület övezetében.

1.14.6.4 Műemlék, műemléki együttes

Kisteleken jelenleg egyetlen, országos védelem alatt álló épületet tartanak nyilván.

Kossuth u. – Árpád u. (Kossuth tér), római katolikus templom. A középkori, majd a helyén 1778/1782-ben, Szent Péter és Pál tiszteletére épített, vályogfalú, nádtetős templom helyét továbbra is megőrizve 1825-1831 között emelték. A kegyúr, a Szeged városa volt az építető, amit a bejárat fölötti, domborművű város címer ma is láthatóan mutat.

A szabadon álló, egyhajós, szegmentíves szentélyzáródású, homlokzati tornyos templom a szentély felé kontyolt nyeregzetével fedett.

A szentély D-i oldalához csatlakozik sekrestyével. Főhomlokzatának középtengelyében pilaszterekkel szegélyezett, timpanonnal lezárt rizalit van, felette magasodik az összetett sisakkal lezárt, tűzkiáltó erkéllyel tagolt torony. Csehsüveg-boltozattal fedett a hajó és a szentély, a bejáraton karzat található.

Források a jelen fejezethez: Ozsváthné Csegezi Monika 2004. évi örökségvédelmi hatástanulmánya és Magyarország műemlékjegyzéke: <http://www.forsterkozpont.hu>

1.14.6.5 Helyi védelem

A 2004-ben elkészült építészeti örökségvédelmi hatástanulmány átfogó képet nyújtott Kistelek értékeiről. 22 db népi lakóházat, parasztpolgárházat vagy gazdaházat továbbá a zsidó temető sírköveit országos védelemre ajánlotta eredetiben megőrződött építészeti jegyeik vagy történeti értékük alapján. További 67 épületet ítelt a tanulmány helyi viszonylatban kiemelkedő értéknek és még 61 épületet jellegében megőrzendőnek. 35 értékes részlettel rendelkező épületet is nyilvántartásba vett (portál, ablak, gyalogkapu, deszkaoromzat, vakolatdíszes oromzat, napsugaras oromzat, kovácsoltvas kapu). Lajstromot nyertek az ablakok, kapuk, portálok, oromzatok jellegzetes motívumai is, hogy mintául szolgálhassanak az utókornak. A tanulmány az értékes utcaképeket és az emlékműveket is megőrkítette.

A város ez ideig nem döntött a feltárt értékek helyi védelem alá helyezéséről.

Kistelek épületei közül hosszú ideig mindössze a templom épült tartós anyagból – kőből, téglából –, a többi épület, elsősorban lakóházak a könnyen mulandó sárból, vályogból. Emiatt nemigen található a telepítés idejének (1776) közeléből származó épületeket. Van néhány, amely az adott időhatárokat tekintve szép korral dicsekedhet, ezeket a település tisztos múltjának tanújaként mindenképpen valamilyen módon meg kellene őrizni még abban az esetben is, amennyiben az idők során részbeni átépítést szenvedtek el, mivel ezek helyreállíthatók. Sajátságos jellemvonása a településnek, hogy számos, az 1920-as és 1930-as években emelt vagy az időben átépített épülettel rendelkezik. Az akkor divatos art deco stílusirányzatnak érdekes, helyben jellemző példái láthatók; sok tisztos korú épület akkortájt veszítette el eredeti homlokzati megjelenését.

A vizsgálat eredményeként összegyűjtött, építészeti értékes épületek és épületrészletek lehetőséget nyújtanak egyrészt arra, hogy azokból a város kiválaszthassa azon épületek körét, amelyeket helyi védelem alá helyezve fenn kíván tartani hosszabb-rövidebb ideig az utókornak. Alapos átgondolást igényel a döntés, hogy hány helyi védelem alá helyezett épületet bír el a település. Azt azonban sohasem szabad szem előtt téveszteni, hogy amit egyszer engedünk elpusztulni, azt visszahozni már többet nem lehet.

A gazdaházakra jellemző beépítési forma is védelmet igényel: a lakóépület mellett utcavonalra épített magtárat, gabonást is emeltek. A két épületípus páros ritmusa igen szép dinamikájú utcakepet eredményezett, amit érdemes minél tovább fönntartani. A lakóház + gabonás együttesének fejlődése is nyomon követhető. A legkorábbi, illetve a legszegényebb helyzetet tükröző forma, amikor a hagyományos, fésűs beépítésű lakóháztól teljesen különállóan építették meg az utcavonallal párhuzamos gerincű, és nyilvánvalóan kis méretű gabonást. Ennél későbbi és módosabb forma, amikor a már fordított, parasztpolgárinak nevezett lakóházat és a tekintélyesebb méretű gabonást magas nagykapu köti össze. A legnagyobb módot és teljességgel mezővárosi képet mutató változat, amikor is egy közös, a teljes utcafrontot betöltő, azzal párhuzamos gerincű tető alatt együtt helyezkedik el a lakóház és a gabonás a természetesen szárazkapu bejárat két oldalán.

Források a jelen fejezethez: Ozsváthné Csegezi Monika 2004. évi rendezési tervhez készített örökségvédelmi hatástanulmánya

1.14.6.6 Nemzeti emlékhely

Kisteleken nem található nemzeti emlékhely.

1.14.7 Az épített környezet konfliktusai, problémái

Általában nehézséget okoz a településrendezés során, hogy az egyre intenzívebbé váló területhasználata okozta konfliktusokat megelőzze, vagy ha már előállt ilyen helyzet, akkor kezelje azt. Kistelek szerencsés helyzetben van, hogy történetileg kialakult utcahálózata és beépítési módja alkalmazkodni tud a modern kor megnövekvő forgalmához, a sokrétűbb telekhasználathoz, anélkül, hogy a lakhatás sokoldalúbb elvárásai szétfeszítenék ezeket a kereteket. Ehhez azonban sok esetben a közterületek gazdaságos és ésszerű átalakítására van szükség (pl. zárt csapadékvíz-elvezetés nyílt árok helyett, vagy árok lefedése parkolósáv kialakítása céljából).

A megújított, intézményekkel gazdagított városközpontot degradálódó területek övezik: leromlott, részben kiürült épületek találhatók a Petőfi utca központi szakaszán (a Művészeti Iskolát is beleértve) és nincs kialakult építészeti arculata a piactér környékének.

A város szerkezete történetileg nélkülözi a nagyobb közparkot. A városközpontban bontások révén létrehozott köztér nem tudja a pihenés, felüdülés élményét nyújtani korlátozott zöldfelülete miatt. A vasútállomás előtti beépítetlen terület nagysága és helyzete folytán parkká és szabadidő-eltöltési területté fejleszthető, viszont a város felé eső határai lakóépületekkel és telephelyekkel vannak beépítve, rajtuk keresztül csak konfliktusok árán lehet átvezetni a gyalogos és kerékpáros forgalmat a város központja és lakóterületei felé.

A vasút, mint közlekedési forma fontos a város számára, a vasútállomás és környéke azonban nem önkormányzati tulajdonú, ezért nincsenek hathatós eszközök a város birtokában az lehangolt állapot rendezésének megoldására.

A volt Vásárteret (északi városrészben, 5-ös számú főút átkelési szakasza mentén) nagyrészt intézmények telkei foglalják el, a körülöttük lévő közterület azonban méltatlan ahhoz a szerephez, amit be kellene töltenie, azaz az intézmények összefűzése, a sétahely és találkozási pontok biztosítása. Beékelődik a területbe egy társasház avult épülete és garázscsoportja, ezek nem, vagy csak nehezen távolíthatók el, humanizálásuk komoly kihívás.

A tanyavilág életben maradása több szempontból is előnyös volna a város jövője szempontjából, azonban jellemzően épp a legelesettebbek élnek a külterületen.

1.15 Közlekedés

1.15.1 Hálózatok és hálózati kapcsolatok

Település közlekedési szerepe

Kistelek kisvárosa a – Csongrád megyén belül kisebb területűnek és második legkisebb népességűnek számító – Kisteleki járás központja. Fekvése a megyében nyugati, a megyeszékhelytől, Szegedtől mintegy 30 km-re északra található.

Az ingázás helyzetét, változását az alábbi táblázat mutatja.

23. táblázat: A munkába járók volumene és módszerinti megoszlása (fő/nap)

Megnevezés	Összesen	Összesen	Személy- gépkocsival	Közösségi közlekedéssel	Kerékpárral (gyalog)
	2001*	2011			
Helyi közlekedő	1 675	2 650	545	50	1 538 (517)
Bejáró	413	843	377	415	51
Ópusztaszer	..	165	65	66	34
Szeged	..	144	71	73	0
Balástya	..	143	80	49	14

Megnevezés	Összesen	Összesen	Személy- gépkocsival	Közösségi közlekedéssel	Kerékpárral (gyalog)
	2001*	2011			
Pusztaszer	..	113	45	68	0
Baks	..	79	21	58	0
Eljáró	735	1 108	308	784	16
Szeged	..	715	129	586	0
Kiskunfélegyháza	..	108	12	96	0
Balástya	..	94	65	21	8
Ópusztaszer	..	53	32	17	4
Kecskemét	..	30	11	19	0

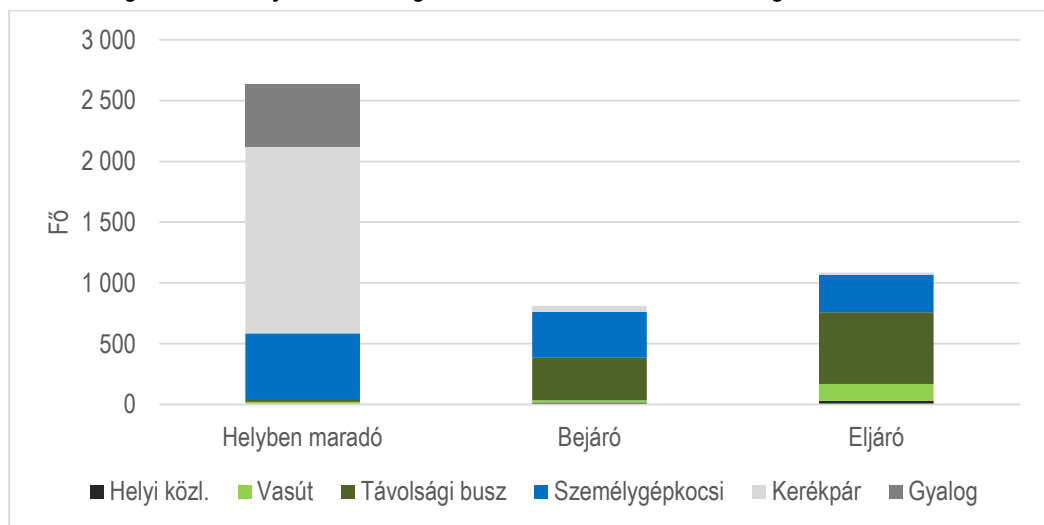
Forrás: Népszámlálás 2001, 2011, KSH., * 2001-ben csak foglalkoztatott

Az adatokból kitűnik, hogy az elmúlt évtized elején az eljárók száma 77 %-kal volt több, mint a bejárók száma. Tíz év alatt kiegyensúlyozottabbá vált az eljárók és bejárók aránya, már csak 31 %-kal nagyobb az arányuk, mint bejáróké. Összességben viszont az ingázók száma 70 %-kal lett több, mint a vizsgált időszak elején volt. A bejárók közel fele 2011-ben közösségi közlekedéssel érte el a várost, míg közel 45 %-a személygépkocsit használt. A kerékpár használat aránya 6% volt. A legfontosabb kiindulópontok Ópusztaszer Szeged, és Balástya, de Pusztaszerről is jelentős a bejárók száma. Az egyes településeken eltérő a jellemző utazási mód.

Az eljárók esetében még nagyobb mértékű a közösségi közlekedés aránya, eléri a 70 %-ot. A céltelepülés egyértelműen Szeged, de Kiskunfélegyházára is számottevő számú ingázó utazik. Az egyes településekre való ingázás jellemzően eltérő eszközökkel történik.

A helyi közlekedők és az ingázók utazásainak módszerinti megoszlását mutatja az alábbi ábra. A helyi utazások akók dolgozók utazásainak közel 58 %-a kerékpárral történik, de a gyalogos közlekedés aránya is közel 20-ot képvisel. A személygépjármű használat viszont csak mintegy 20 %-ot képvisel. Az bejárók inkább személygépjárművet, míg az eljárók inkább a távolsági buszok használatát részesíti előnyben. Az eljárók közel 13 %-a a vasutat veszi igénybe.

33. ábra: Ingázók és a helyben lakó dolgozók utazásainak módszerinti megoszlása

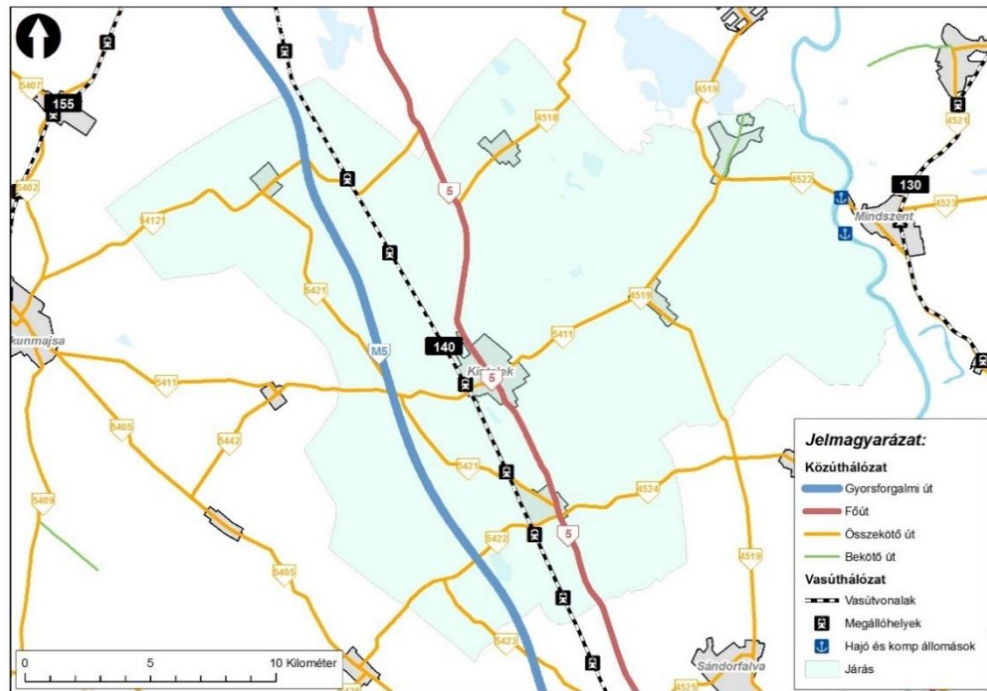
Forrás: KSH, népszámlálás 2011.

A városon halad át a megye egyik fontos főútja, a – fővárost Röszkével összekötő – 5. sz. elsőrendű főút. A várostól nyugatra, a vasút túloldalán, az 5. sz. főúttal párhuzamosan fut az M5 autópálya, amelyre az 5411. j. összekötő úton a település csomóponttal csatlakozik.

Külső kapcsolatok,
országos hálózat

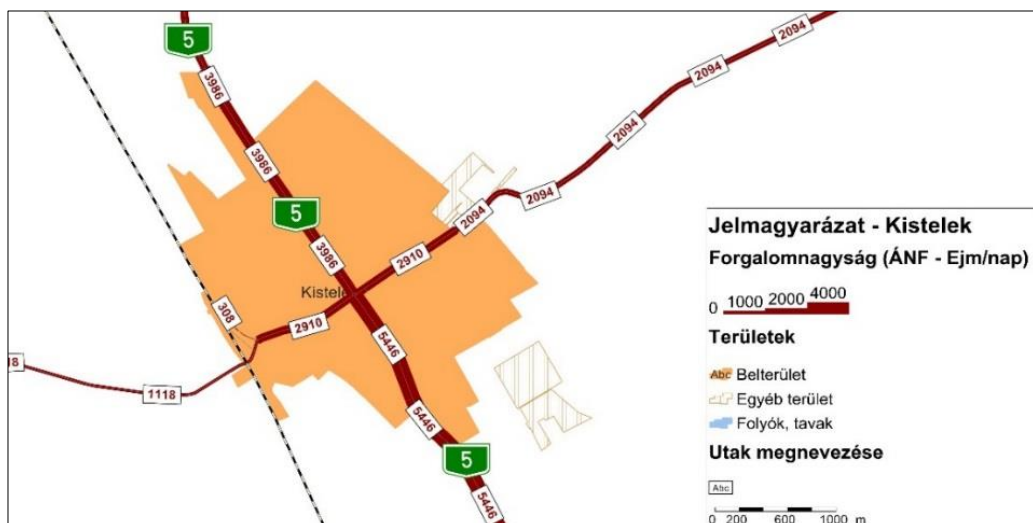
24. térkép: Kistelek környezetének országos jelentőségű főútjai

Forrás: Országos Közúti Adatbank, 2012. évi alaptérkép (szerzői aktualizálás és szerkesztés)

Közúti kapcsolatok tekintetében az M5 autópálya csomópontja a városközpontból nyugati irányban nem egészen 5 km-re érhető el. Ez egyben az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark legegyszerűbb megközelítő útvonala is. A főváros közúton 145 km autózással érhető el. Az M5 autópályán a Szerbiába vezető röszkei nemzetközi közúti határátkelő 40 km távolságban található és a város mellett elhaladó autópálya az M43 autópályán keresztül kedvező kapcsolatot biztosít Románia irányába is. A várost érintő országos közúthálózati elemek forgalmi terhelését az alábbi ábra mutatja.

34. ábra: Kistelek főbb útjainak forgalmi terhelése

Forrás: „Az országos közutak 2013. évre vonatkozó keresztmetszeti forgalma” kiadvány adatai, 2014. 07. Magyar Közút Nonprofit Zrt. (szerzői szerkesztés)

A legjelentősebb forgalom az 5. sz. főúton van. A keresztirányú 5411. j. összekötőút forgalma a 140-es számú vasútvonalat keresztezve, a város felé növekszik meg, majd külterületen ismét csökken. A legnagyobb forgalmat az országos utak belterületi keresztezésében lévő körforgalom bonyolítja le. A csomópont napi forgalma mintegy 7600 Ejm.

Autóbuszos közösségi közlekedés szempontjából a hálózati lefedettség – néhány összekötő út kivételével – lényegében megegyezik a közúthálózattal, fizikailag minden település elérhető. Az innen induló utasok Budapest és Szeged irányába rendelkeznek közvetlen járatokkal. A települést érintő járatokon az átmenő forgalom a jellemző. A város közigazgatási területén belül 15 helyközi megálló található.

Kistelek a 140-es számú, Cegléd - Szeged vasútvonal középállomása. Az „A” kategóriás, egyvágányú, villamosított vasútvonal az országos és a nemzetközi törzshálózat, egyben az Európai Unió TEN-T átfogó hálózatának része. A vasútvonal menetrendi szerkezete alapvetően ütemes jellegű.

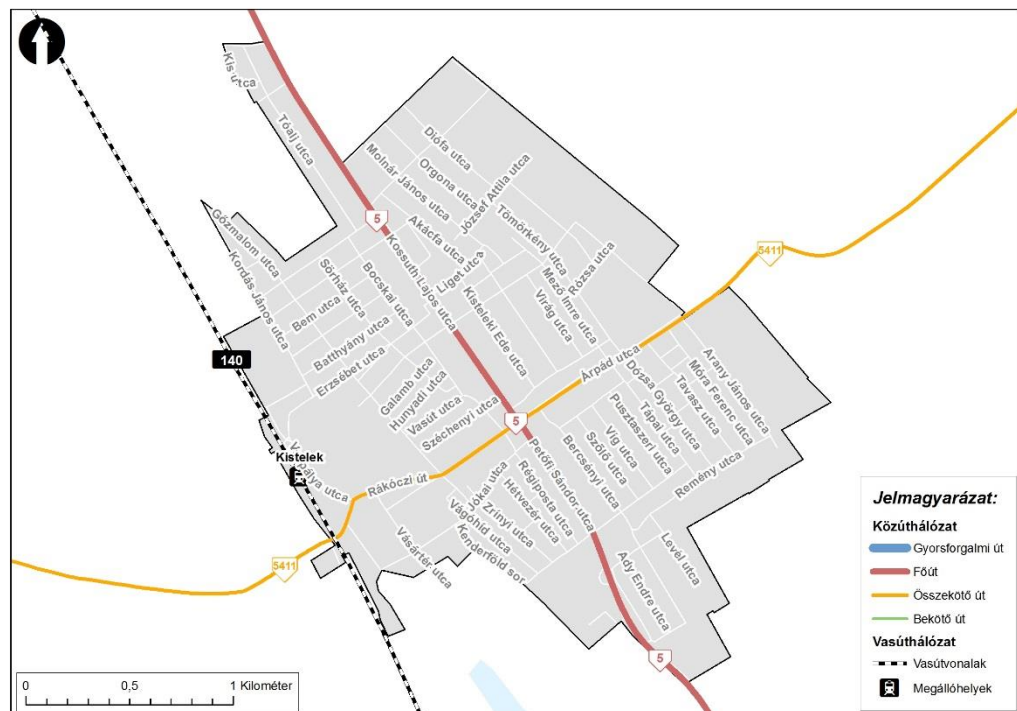
Repülőtéri kapcsolat szempontjából a Liszt Ferenc nemzetközi repülőtér 140 km távolságban érhető el.

1.15.2 Közúti közlekedés

A már ismertetett főúthálózati elemeken kívül a közúthálózati szempontból alközponti szerepű város a környező településekkel nyugati és keleti irányban is az 5411. j. Kiskunmajsa – Ópusztaszer (Rákóczi út – Árpád utca) összekötő úton áll kapcsolatban. A település közigazgatási területének északi részét, külterületen keresztezi az 54121. j. Csengele – Kiskunmajsa – összekötő út, mely az 5. sz. országos főúthoz csatlakozik.

A városi közúthálózatot mutatja az alábbi térkép.

25. térkép: Kistelek városi közúthálózata

Forrás: Országos Közúti Adatbank, 2012. évi alaptérkép (szerzői aktualizálás és szerkesztés)

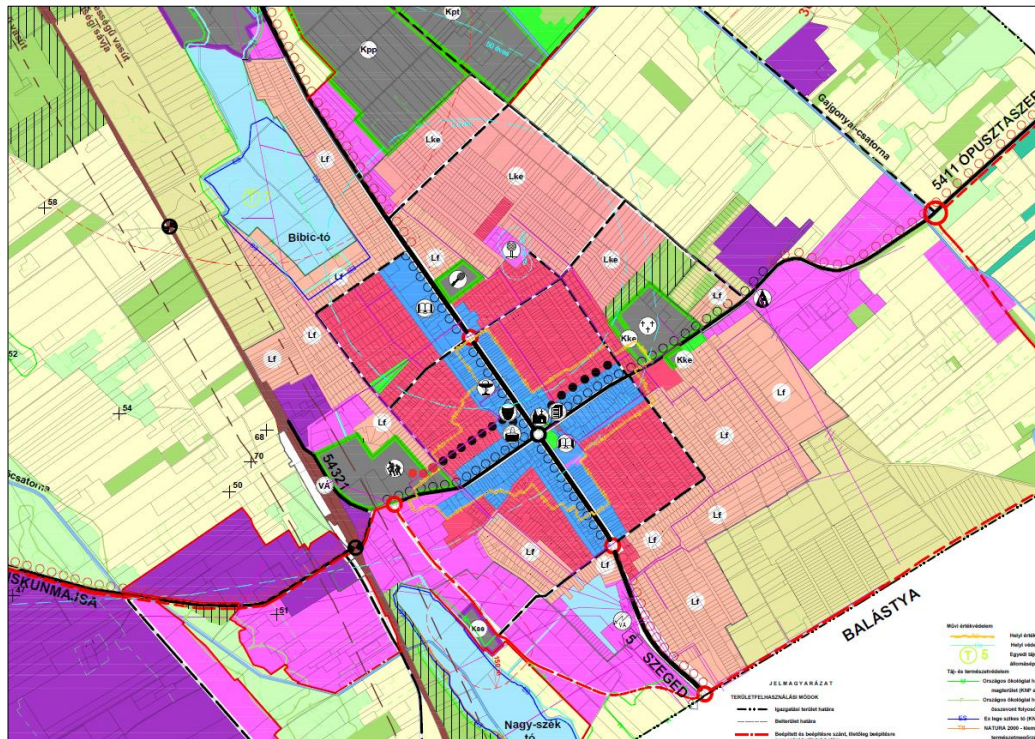
Városkörnyéki közúthálózat

Városi közúthálózat

Kistelek város belterületének és beépített környezetének részletes szerkezetét és a gyűjtőutak hálózatát mutatja a hatályos szerkezeti tervi kivonata.

26. térkép: Kistelek hatályos települészszerkezeti terve, belterület és beépített környéke

Forrás: Új-Lépték Bt. 2015.

A települést ÉNy-DK irányban szeli ketté az 5. sz. országos főút (Kossuth u., Petőfi u.) kapcsolatot biztosítva délre Balástyával, északra Pusztaszerrel, illetve Kiskunfélegyházával. Rá merőlegesen keresztezi azt, az autópálya kapcsolatot biztosító 5411. j. Kiskunmajsa – Kistelek – Ópusztaszer összekötőút (Rákóczi u., Árpád u.). Nyugatra, az autópályát keresztezve Kömpöccel, illetve Kiskunmajzával teremt kapcsolatot.

A keleti irányban, Ópusztaszeren át Mindszenten komppal, míg Csongrádon hidak révén van lehetőség a Tisza keresztezésére. A két út szinte szimmetrikusan négy részre osztja a várost. Az országos utak egyben a város forgalmi útjai is. Az utak 2x1 sávosak. A központ irányába az 5. sz. főút leállósávval, majd szervízúthoz kapcsolt parkolókkal bővül.

Az 5411. j. összekötőút a tervek szerint délről kerüli el a várost. Ennek első üteme, mely egyben a környező gazdasági területek kiszolgálását is biztosítja, már elkészült. A gazdasági terület az 5. sz. főútról csak a lakott területen keresztül közelíthető meg, illetve az autópályáról csak a település központján keresztül lehet megközelíteni a várostól keletre lévő településeket. A 040 hrsz. út a vasútvonal és az autópálya közötti gazdasági terület kiszolgálását biztosítja az 5411. j. összekötőútról. Az országos úthoz csatlakozó, már elkészült két szakasz összekötése még nem valósult meg, ezért működése nem teljes értékű.

A belterületi önkormányzati utak közül 53,9 km kiépített és 19,1 km kiépítetlen. Kisteleken 11,7 km kerékpárút van, valamint 100,1 km – teljes egészében kiépített – járda, illetve gyalogút. A város 2013-ban az út-, kerékpárhálózat és a járdák fejlesztésére 84,5 M Ft-ot, fenntartására 0 M Ft-ot, üzemeltetésére 11,8 M Ft-ot fordított.

Az Önkormányzat 152 km kiépítetlen külterületi közúttal rendelkezik. Ezek éves karbantartása mind a mezőgazdasági termelők, mind a külterületen élők számára elengedhetetlen.

Az utcahálózat – illeszkedve az országos utak vonalához - raszter jellegű, egymásra közel merőleges elemekből áll. A belső forgalom számára több, a település központját szegélyező és az országos utak felé futó gyűjtőút áll rendelkezésre. A település központja a Vásártér u. – Bocskai u. – Nyárfa sor – Kossuth Lajos u. – Damjanich u. – Bezdán J. u. – Tápai u. – Munkácsy u. – Csillag u. – Kenderföld sor – Gőzmalom u. által meghatározott terület. A legfontosabb forgalomvonzó intézmények, szolgáltatások, kereskedelmi egységek az országos utak mentén koncentrálódva ezen a területen található. Ilyenek pl. a rendőrség, polgármesteri hivatal, ABC, Petőfi utcai óvoda, általános iskola, posta, busz pályaudvar, munkaügyi központ, templom, CBA áruház, könyvtár, patika, szakorvosi rendelő, takarékszövetkezet, OTP Bank, Aqua Hotel, könyvtár, gimnázium, kollégium, stb.

Az országos utak burkolatai nem megfelelőek, a belterületen nyomvályúsak, felújításra szorulnak. Az önkormányzati utak burkolatminősége megfelelő.

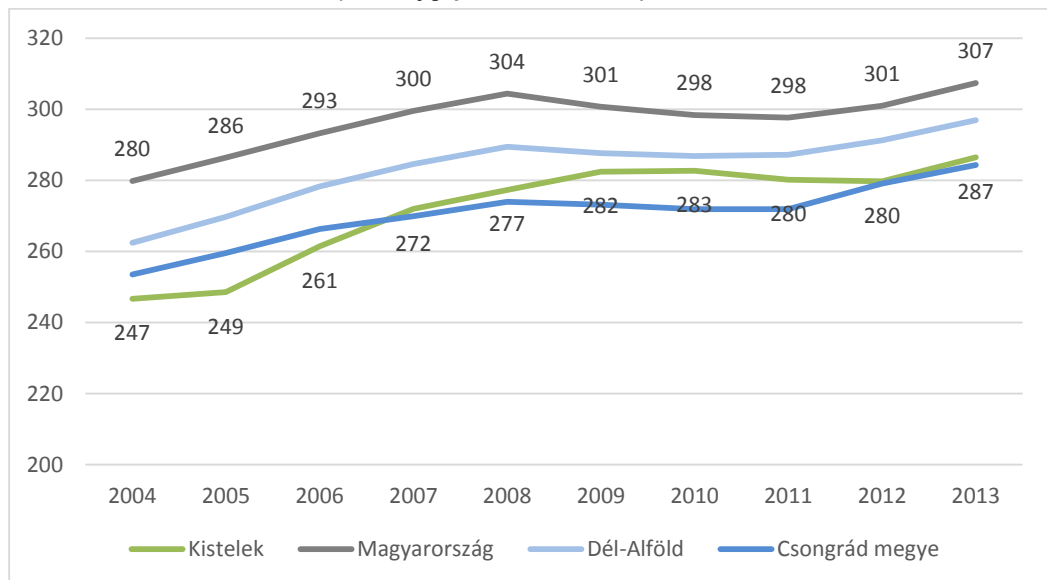
A településen szintbeni közúti csomópontok találhatóak. Jelzőlámpás csomópont nincs, az országos utak településközponti keresztezése körforgalom. Ezen túl fölé- és alárendelt utcák rendszerével biztosított a forgalomszabályozás, melyben a két országos útnak elsőbbsége van.

Az 5. sz. főúton, a biztonságos gyalogos, kerékpáros átközlekedés érdekében, négy gyalogosvédő sziget épült. Ezek a központban lévő körforgalommal egyetemben lassítják, a város életéhez igazítják a helyi és különösen a tranzitforgalom sebességét. Az országos mellékúton Ópusztaszer irányába csak a Kábelgyárnál épült egy sziget a kerékpárút átvezetésére. A helyi tapasztalat szerint nincs szembeűnően balesetveszélyes pont a településen. Mindezek mellett egyes utcákban, a forgalomcsendesítés érdekében, sebességcsökkentő küszöb beépítésére került sor. Ezek jelenleg elbontásra kerülnek a lakossági panaszok miatt. A motorizáció növekedésével új, már a lakóutcákat érintő közlekedési problémák is jelentkeznek a településen.

Forgalmi jellemzők

A település motorizációs fokának változását mutatja a 2004-2013 közötti időszakban Magyarország, Dél-Alföld és Csongrád megye értékeinek tükrében az alábbi grafikon.

35. ábra: Motorizáció alakulása (személygépkocsi/1000 lakos)

Forrás: KSH

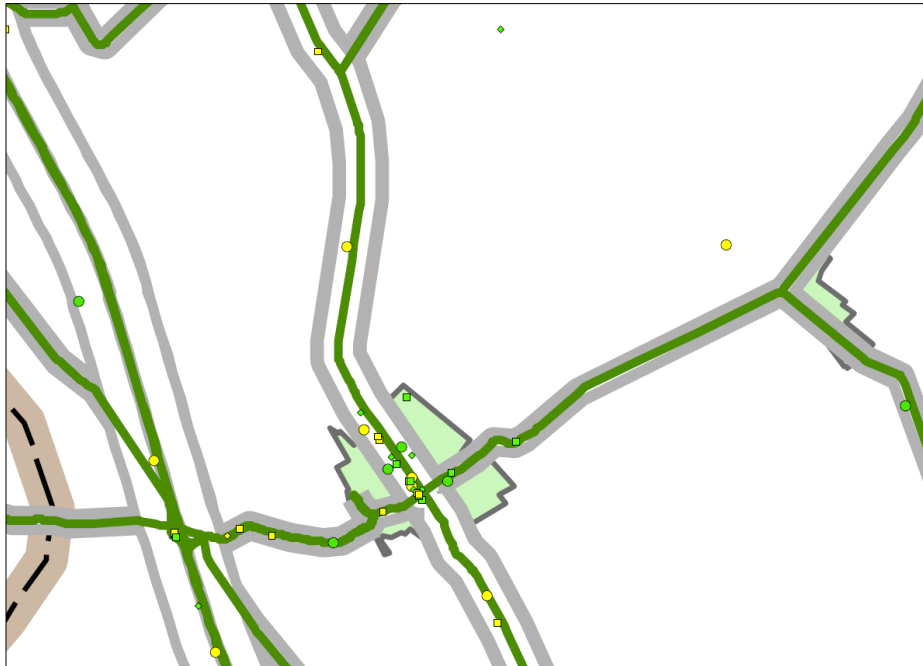
A településen a motorizáció, leszámítva a gazdasági válság időszakát, folyamatosan növekszik. A hatásokban fáziskésés tapasztalható a vizsgált térségek és az ország trendjéhez képest. A megyei átlagot a vizsgált tíz év alatt már 2007-ben átlépte a település ellátottsági értéke, majd a

válság időszakában az érték a megyei átlag alá süllyedt. 2013-ban kismértékben ismét nagyobb a motorizáció foka, mint a megyei átlag, de így sem éri el az országos átlagot értékét.

A balesetek súlyosságát és helyeiket mutatja 2011 és 2013 között az alábbi ábra. A vizsgált időszakban a legtöbb baleset az 5. sz. főúton, a település központjában volt, de néhány baleset az 5411. j. összekötőúton is előfordult. Ezek súlyos és könnyű balesetek voltak. A sűrűsödés szakasza egybe esik a szolgáltatások és intézmények sűrűsödésének helyével. Az önkormányzati utakon nem jellemzők a balesetek.

36. ábra: Balesetek helyei és súlyosságuk 2011-2013 között Kisteleken

Forrás: KKK

A növekvő személygépjármű szám fokozott terhelést jelent a közutakon, illetve a közterületeken. Ez elsősorban a parkoló igény növekedésében és a lakóutcák terhelésének fokozódásában jelentkezik. A város útjain általában torlódás nem tapasztalható. A vásári napokon alakul ki kisebb torlódás az 5411. j. összekötőút belterületi szakaszán, a vásár területe mentén. Ennek fő oka a parkoló hiánya.

Az autópálya kiépítésével csökkent az Észak - Dél irányú tranzitforgalom, és ezen belül a nehézgépjármű forgalom, mely révén élhetőbbé vált a település központja. A fokozatosan kiépülő kerékpárút hálózat révén – településre jellemző – kerékpározás biztonsága is jelentősen javult.

A településközponti funkciók Damjanich és Vásártér utcáig terjednek a körforgalomtól északra. Az első forgalom lassító, gyalogos védő sziget viszont csak az Egészségháznál található. A forgalomlassítás, a biztonságot nyújtó gyalogos és kerékpáros keresztezések kiépítésének hiánya korlátozza a főút két oldalán lévő városi funkciók elérését, a keresztirányú átközlekedést a gyalogosok, a kerékpárosok és az autósok számára is.

1.15.3 Parkolás

Az Önkormányzat a közterületi parkolásért díjat nem szed. Az elmúlt fejlesztési időszakban jelentős számú parkolót épített ki az 5. sz. főút mentén, a településközpontban a környező intézmények, szolgáltatások kiszolgálására. A nagyobb számú parkoló a Petőfi és a Kossuth utcában az Általános Iskolától közel a Vásártér utcáig található. Ezen kívül a központban leállósáv biztosítja a várakozást.

Az 5411. j. összekötőúton, mely a körforgalomban metszi a főutat, csak közvetlenül a piac és a Városháza környezetében bír néhány kiépített parkolóval. Ezen túl, a városból kihaladva, csak az út padkáján tudnak megállni a járművek. A településközpont funkciói mindkét irányban megtalálhatók, ezért ezeken a szakaszokon, közvetlenül a központban már jelentkezik a parkoló hiány. Itt rendezetlen, a földes padkát és a zöldsávot használó parkolás tapasztalható, mely zavarja a közlekedést és a környező városi funkciók – Járási Hivatal, piac - működését.

A vasútállomás előtti terület alkalmas a parkolásra, de rendezetlen, elavult, sáros felületei nem felelnek meg a jelenlegi elvárásoknak. Parkoló hiány tapasztalható még a főút menti gimnázium és a szakorvosi rendelőintézet mellett, valamint a Rákóczi utcán az országos kirakodó és állatvásár területe környezetében.

1.15.4 Áruszállítás

A településen az áruszállítás zavartalan. Az ipari park rendelkezik jelentősebb áruszállítási igényekkel. Az M5 autópálya felől a lakott területek érintése nélkül éri el a várost, de más irányokból csak a városon keresztül lehet megközelíteni. Az 5411. j. út várostól délre tervezett elkerülője jelentősen mérsékeli fogja a települési tranzitforgalmat.

Az utóbbi időben a lakóutcákban közlekedő nagyobb járművek jelentenek lakossági problémát. A keskeny burkolatú utcákban, melyek jelentős részében nincs, vagy csak egyoldalon van járda, a teherautók és buszok közlekedés, várakozása nem kívánatos, ezért az Önkormányzat súlykorlátozás bevezetését tervezi az érintett területeken. A terület pontos lehatárolása és a korlátozás pontos tartalma még nem kidolgozott, csak a probléma és az igény fogalmazódott meg.

1.15.5 Közösségi közlekedés

1.15.5.1 Autóbuszos közösségi közlekedés

Autóbuszos infrastruktúra

A helyközi új autóbusz pályaudvar nem régiben épült a Kossuth L. utcán. A közeli körforgalom révén minden országos útról könnyedén megközelíthető. Az igényes, térburkolttal kiépített burkolattal rendelkező állomás egy szélsőperonos és egy szigetperonon két autóbuszt tud egyszerre fogadni. Fűtött váró szolgálja az utasokat, de a peronok felett perontető nincs. Kiépített P+R parkoló nincs a településen, de a buszpályaudvar melletti parkolók alkalmasak erre a szerepre.

A belterületi megállóhelyek vagy nem rendelkeznek utasváróval, vagy elavult, leromlott állapotú, elbontásra érdemes szerkezetek vannak a megállóban. A Petőfi u. és a Kossuth u. külső szakaszán lévő megállópároknál a padkára szállít le a busz, de peron is csak egy megállóban van. Utastájékoztató hagyományos módon, megállóhelyi hirdetmény útján történik és az internet segítségével. Az utasvárók hiányosak és elavult kiépítettsége jelentősen rontja a szolgáltatás színvonalát.

Helyközi és távolsági autóbusz közlekedés

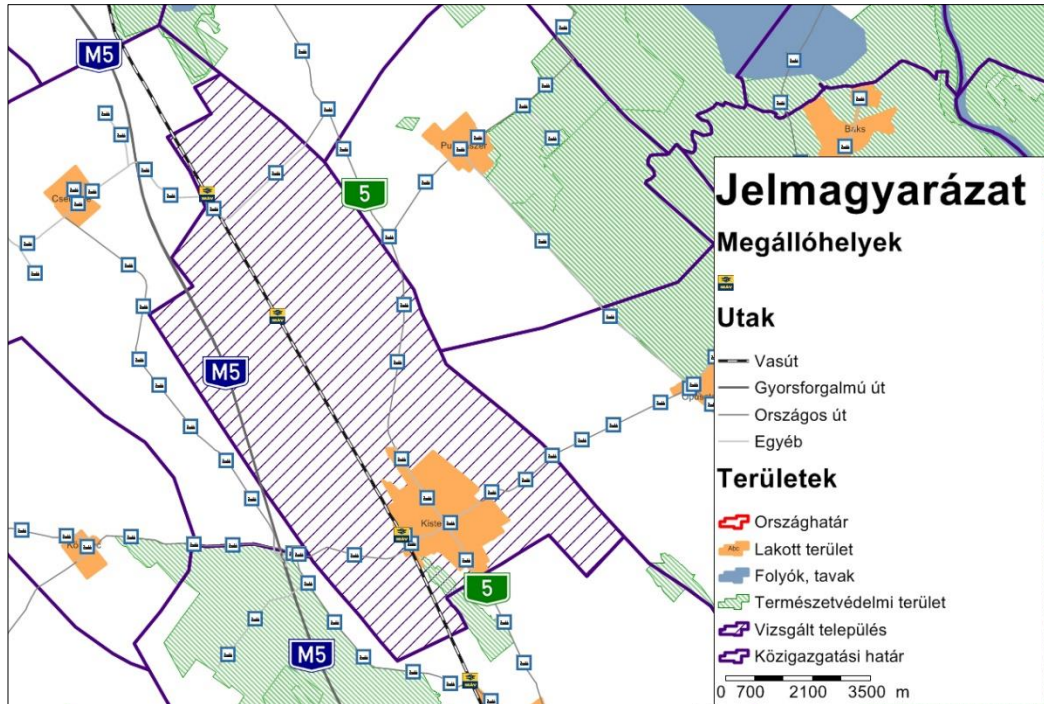
A várost érintő helyközi autóbusz szolgáltatást túlnyomó többségben a Kunság Volán Zrt. látja el, a közszolgáltatói szerződésben foglalt feltételekkel. A Kunság Volán Zrt. az Dél-alföldi Közlekedési Központ Zártkörűen működő Részvénytársaság (DAKK Zrt.) egyik alapítója.

A város rendelkezik közvetlen járatokkal mind a megyeszékhely Budapest (napi 6 induló járat, menetidő 02:22 – 02: 52 között), mind a megyeszékhely és regionális központ, Szeged (napi 39 induló járat, menetidő 00:29 – 00:40 között) felé.

A város közigazgatási területén található helyközi és távolsági autóbuszmegállók helyeit mutatja a következő térkép.

27. térkép: Kistelek helyközi és távolsági autóbusz megállói

Forrás: NKS országos modell, bemenő adatok: 2011/2012. évi autóbusz és vasúti menetrendek (szerzői szerkesztés)

Kistelek és környéke Volán hálózatát elemezve látható, hogy a hálózati lefedettség néhány összekötő út kivételével lényegében megegyezik a közúthálózattal, fizikailag minden település elérhető. A kisebb településeken jellemzően 1-2, a nagyobbakon ennél több megállóhely található. Kisteleken a helyközi megállóhelyek döntő többsége az 5. sz. főút és az 5411. j. összekötő út belterületi szakaszain, lefedve ezzel a települést. Kistelek közigazgatási területén 15 helyközi megálló található. A település központja, az oktatási és közintézmények és a vasútállomás is közvetlenül elérhető a környező településekről, bár utóbbit csak nagyon kevés járat érinti. Az átmenő forgalom a jellemző (a Kecskemét – Szeged útvonalon haladó járatok érintik a települést), a kapcsolat a környező településekkel jó.

A város helyközi megállóiban jellemzően legalább óránként áthalad helyközi busz, a legforgalmasabb helyeken (pl. Kistelek alsó, Gimnázium) kb. 50-60 járat áll meg egy munkanapon, de a kisebb forgalmú megállókban is 15-20 közötti. Napi 10-nél kevesebb járat a kis forgalmú megállóhelyeken sem jellemző. Az autóbusz állomáson, egy átlagos munkanapon kb. 130 járat indul vagy halad át.

Helyi autóbusz közlekedés

Kisteleken nincs helyi autóbusz közlekedés, a településen belüli kapcsolatot a helyközi járatok biztosítják.

1.15.5.2 Vasúti közlekedés

A települést érintő vasútvonalak, hálózati kapcsolatok

Kistelek települést a vele azonos nevű vasútállomás szolgálja ki. Az állomás a Magyar Államvasutak Zrt. által üzemeltetett 140-es számú, Cegléd – Szeged vasútvonal középállomása.

A 140-es számú, Cegléd és Szeged közötti vasútvonal „A” kategóriás, a nemzetközi törzshálózat, egyben az Európai Unió TEN-T átfogó hálózatának része, mely Cegléden keresztül Budapestet köti össze Szegeddel és a vasútvonal mellett fekvő további városokkal, településekkel, mint pl. Kecskemét, vagy Kiskunfélegyháza. A vasútvonal elsősorban a belföldi személy- és áruforgalom lebonyolításában játszik jelentős szerepet, de Kecskemétig a Mercedes-Benz Manufacturing

Hungary Kft. jóvoltából nemzetközi áruforgalma is jelentős. A vasútvonal 117,9 km hosszú, egyvágányú, villamosított, szakaszosan 200/210/225 kN tengelyterhelésre és 100/120 km/h sebességre engedélyezett. A vonalon önműködő térközi közlekedési rend van érvényben, a jelfeladás kiépített. A Kistelekhez csatlakozó vonalszakaszok rendre 210 kN tengelyterhelésre és 100 km/h sebességre engedélyezettek. A szolgálati hely Cegléd-től 86,7, Szegedtől 31,2 km-re található. A Magyar Államvasutak Zrt. fejlesztési tervei a (Budapest-) Cegléd-Szeged vasútvonalon a hiányzó második vágány legalább részleges kiépítését és az engedélyezési sebesség emelését tartalmazzák.

Vasúti szolgáltatás

Az állomást a 2014/2015. évi menetrend szerint egy hétköznapi nap átlagosan mintegy 44 személyszállító és mintegy 5 db tehervonat érinti. A vasútvonal menetrendi szerkezete alapvetően ütemes jellegű, a személyszállítás alapját az óránként, Budapest és Szeged között közlekedő IC vonatok jelentik, melyek Kistelek állomáson megállnak. Ezeket a vonatokat egészítik ki a reggeli és délutáni csúcsidőszakokban zömmel kétóránként, Kecskemét és Szeged között közlekedő személyvonatok. Hivatalos utasforgalmi adatok nem állnak rendelkezésre, a helyszíni tapasztalatok alapján azonban az állomáson jelentős, mintegy napi 100 fős utasforgalom van. A menetidő Szegedre 25 perc, Kiskunfélegyházára 20 perc, Kecskemétre 39 perc, Budapestre 116 perc.

A teherforgalom az állomást átmenetben érinti, helyi áruforgalom évek óta nincs.

Vasútállomási infrastruktúra, megközelíthetőség

Az összesen hat vágánnyal rendelkező állomás a város nyugati szélén, egyben a lakóövezet határán található, megközelíteni az 54321. j. állomáshoz vezető, Vaspálya utca nevű úton lehet.

A szolgálati hely Cegléd-től 86,7, Szegedtől 31,2 km-re található. Szomszédos szolgálati helyei Cegléd felé Csengele, mely 9 km-re, Szeged felé Balástya, mely 6,6 km-re található.

A helyi áruforgalom részére az I. számú vágány mellett, oldalrakodó, valamint használaton kívüli élőállat-rakodó és korszerűtlen vágányhídmérleg-akna is található. A rakodási lehetőségeket szolgálja továbbá a létesítményeket a kezdőpont felé követő burkolt rakterület is. Az átmenő és a megelőző vágányok között található a 355 m hosszú, sk+30 cm magas, betonlap burkolatú utasperon, mely az állomás utasforgalmát hivatott szolgálni. A peront a felvételi épület felől oldal felől, szintbeni átjárással lehet megközelíteni. A peronra történő akadálymentes feljutás rámpa segítségével biztosított, az állomás területe azonban nem akadálymentes.

A felvételi épületek (új és régi) az állomás bal, a település felőli oldalon található. Az utasforgalom részére jegypénztár és váróterem szolgál, mely a régi felvételi épületben található. A felvételi épület város felé történő kapcsolata rendezetlen, ki nem jelölt parkolóhelyek, kerékpártárolók és autóbuzsmegálló, valamint forduló is található.

Az állomási előtér rendezetlen, kijelölt parkolók nincsenek, a kerékpártárolók és a buszmegálló állapota elhanyagolt. Az állomás gyalogosútvonalai nem akadálymentesek.

1.15.6 Kerékpáros közlekedés

Jelenlegi helyzet

Kistelek város, mint alföldi település, kiterjedésénél fogva is kiválóan alkalmas a kerékpáros közlekedésre. A helyi utazások során - nem reprezentatív felmérés alapján⁸ - a lakosok 20 % gyakran használja a kerékpárját. (Az utazási szokásokat lásd az előzőekben!) A kerékpárhasználat legfontosabb motivációja a közlekedési forma olcsósága. A kerékpáros közlekedés elsősorban a településen belüli helyváltoztatásban játszik szerepet. Az utóbbi időben igény mutatkozott a munkahelyi célú kerékpárhasználatra, ezért a város tervei között szerepel a vasúti átjárótól az autópályáig kerékpárút építése. A szomszéd települések irányába jellemző a turisztikai és sportcélú kerékpározás.

⁸ Közlekedési célú kerékpáros kampány Kisteleken, RFÉ 2011.

Infrastruktúra

A város az országos utak mentén rendelkezik kerékpáros forgalmi hálózattal. Összesen 11, 7 km kerékpárútja van a településnek. A Petőfi és a Kossuth utcán elválasztott kerékpárút fut, melyen elérhető Balástya. Észak felé Nyárfasor utcáig tart, ahonnan a főút menti szervizút révén lehet a településszél épületeit elérni. Az 5411. j. összekötőút mellett, a belterület nagyobbik részén (Rákóczi és Árpád u.), önálló kerékpárút van, a Vágóhid utcától a vasútvonalig kerékpársáv, a Kábelgyártól elválasztás nélküli gyalog- és kerékpárút vezet Ópusztaszerre. Kömpöc és rajta keresztül Kiskunmajsa, valamint Pusztaszer kerékpárúton nem közelíthető meg.

A kerékpárutak burkolata általában megfelelő, jelentős részük néhány éve épült. Külterületen, a Kistelek-Ópusztaszer vonalon, a Kábelgyár után már felújításra szorul a burkolat.

Szabadidős célra nincs külön hálózat, az előbbieken részletezett hálózatot használják előszeretettel a kerékpárosok, különösen hétvégén.

A nemrégiben megvalósított fejlesztés eredményeként a Rákóczi és Árpád utcán a korábbi elválasztás nélküli gyalogos- és kerékpárút elválasztott lett, amivel – a helyi tapasztalatok szerint – jelentősen csökkent a gyalogosok és a kerékpárosok közti konfliktusok száma. Az autópálya forgalomcsökkentő hatása is jelentősen mérsékelte a balesetveszélyes helyzetek számát.

A gyűjtő és lakóutcák hálózata szabadon használható kerékpárral. Az egyirányú városközponti szerviz utakon ellenirányú kerékpáryom biztosítja a kétirányú kerékpáros közlekedést. Forgalom csillapított övezet nincs a városban. A terek kerékpárral átjárhatóak korlátozás nincs. Önálló kerékpáros útirányjelző táblákkal nem rendelkezik a hálózat.

Igények, forgalmi jellemzők

A településen a kerékpározási igény a központban és azon kívüli jelentősebb forgalmat vonzó intézmények irányába jelentkezik. Mindezek mellett a kerékpározás általános elterjedése miatt, minden lakóutca akadálymentesen használható legyen a kerékpárosok számára. Általában az intézményekhez, a szolgáltatásokhoz köthetően található kerékpártámaszok. Ezek többsége hagyományos, csak az első kereket rögzíti. Általánosságban támaszhiány tapasztalható, főként a piac, a buszpályaudvar, az általános iskola és a gimnázium környezetében.

A buszpályaudvar és a vasútállomás melletti tárolók B+R funkcióval is bírnak, de kiépítettségük nem felel meg ennek. Különösen a vasútállomás tárolói és környezetük elhanyagolt.

A hosszabb tárolásra kevés fedett tároló áll rendelkezésre, mely nem segíti a kerékpározás elterjedését. Mindezek mellett külterületen sincs fedett kerékpáros pihenőhely, mely a szabadidős és az ingázó kerékpárosokat védené az időjárás viszontagságaitól.

1.15.7 Gyalogos közlekedés

Infrastruktúra

A település közvetlen központjában kiselemes burkolattal ellátott járdák és gyalogutak vannak. Ezek minősége részben megfelelő, hiszen néhány éve épültek, a régebbi építésűek viszont több helyen leromlott állapotúak, felújításra és kiépítésre szorulnak. A településközpontban lévő – korábban már említett - intézmények, szolgáltatások stb. járdán, vagy gyalogúton megközelíthetők, de ezek minősége sem mindenütt kielégítő, állapota sok helyen leromlott. A településen a kiépített mintegy 100 km gyalogút és járda mellett 45,9 km hosszban nincs kiépítette járda. Ez a hiány a központtól messzebb lévő a lakóutcákra jellemző.

Igények, forgalmi jellemzők

Jelentősebb gyalogos igény a városközpontban, az országos utak mentén sorakozó intézmények, szolgáltatások mellett jelentkezik. Mindezek mellett a lakóutcák járdával még nem rendelkező szakaszain is elvárt a minimális gyalogos infrastruktúra kiépítése. Bár szinte teljes körű az utcák útburkolatának kiépítettsége, de a növekvő motorizáció és a csendesítés hiánya feltétlen szükségessé teszi a hiányzó járdák megépítését.

1.15.8 Egyéb, közlekedéssel kapcsolatos megállapítások

A település kiváló logisztikai pozícióval rendelkezik. A közvetlen közelében futó M5 autópálya, a 140-es sz. nemzetközi vasútvonal és a hozzájuk kapcsolódó gazdasági célú fejlesztési területek jelentős fejlesztési potenciált hordoz magában. A szomszédos nagyváros – Szeged – nemzetközi logisztikai adottságokkal bír, de a légi szállítás területén csak korlátozottak a lehetőségei. Nagyobb repülőgépek, akár áruszállítás céljából, nem tudják használni a megyeszékhely repülőterét. A jelenlegi repülőtér fejlesztése a környező beépített területek és infrastruktúrák miatt kétséges. Kistelek jelentős nagyságú külterülete alkalmassá teheti a tágabb térséget is kiszolgáló új, a szegedinél bővebb szolgáltatást nyújtó repülőtér létesítésére, amely kiteljesíthetné a kisváros logisztikai szerepkörét.

1.16 Közművek állapota és energiahatékonyság

1.16.1 Víziközművek

1.16.1.1 Vizgazdálkodás és vízellátás (ivó, ipari, tűzoltó, öntözővíz és termásvíz hasznosítás)

Kisteleken a víziközmű szolgáltató szervezet az ALFÖLDVÍZ Regionális Víziközmű-szolgáltató Zrt. Összesen 129 településen lát el hasonló feladatokat.

A 123/1997. (VII. 18.) Kormányrendelet értelmében az ivóvíz minőségű, az ásvány- és gyógyvízhasznosítást szolgáló igénybe vett, vagy távlati hasznosítást szolgáló közcélú vízbázisok esetén, ahol a védőidomnak van felszíni metszete, akkor védőidomot, védőövezetet kell kijelölni. Minden más esetben a védőidom, védőterület kijelölhető.

A vízellátás biztosításával kapcsolatos nehézségek valószínűleg nemcsak mennyiségi, hanem minőségi szempontból is növekedni fognak a jövőben. Kisteleket és vonzáskörzetét is érinti a Duna-Tisza közti homokhátságon tapasztalható talajvízszint ingadozás (csökkenő tendencia mellett), amely a hátság ökológiai egyensúlyának felbomlásához vezet. A homokhátság vízutánpótlásának megoldása mind területfejlesztési, mind ökológiai, mind mezőgazdasági szempontból stratégiai jelentőségű feladat. Ezért Kistelek külterületén is fel kell tárnai a vízpótlás lehetőségeit.

Ivóvíz, vízbázis

Vízbázisok kapacitása

Kút II. (B-35)	792 m ³ /d
Kút III. (K-42)	1056 m ³ /d
Kút IV. (B-44)	1069,2 m ³ /d
Kút V. (B-48)	2904 m ³ /d
Hidroglóbusz	200 m ³

Kitermelhető víz elméleti mennyisége 5280 m³/nap

Napi vízigény, a város átlagos vízfogyasztása 1360 m³/nap

Napi csúcs vízigény 1800 m³/nap

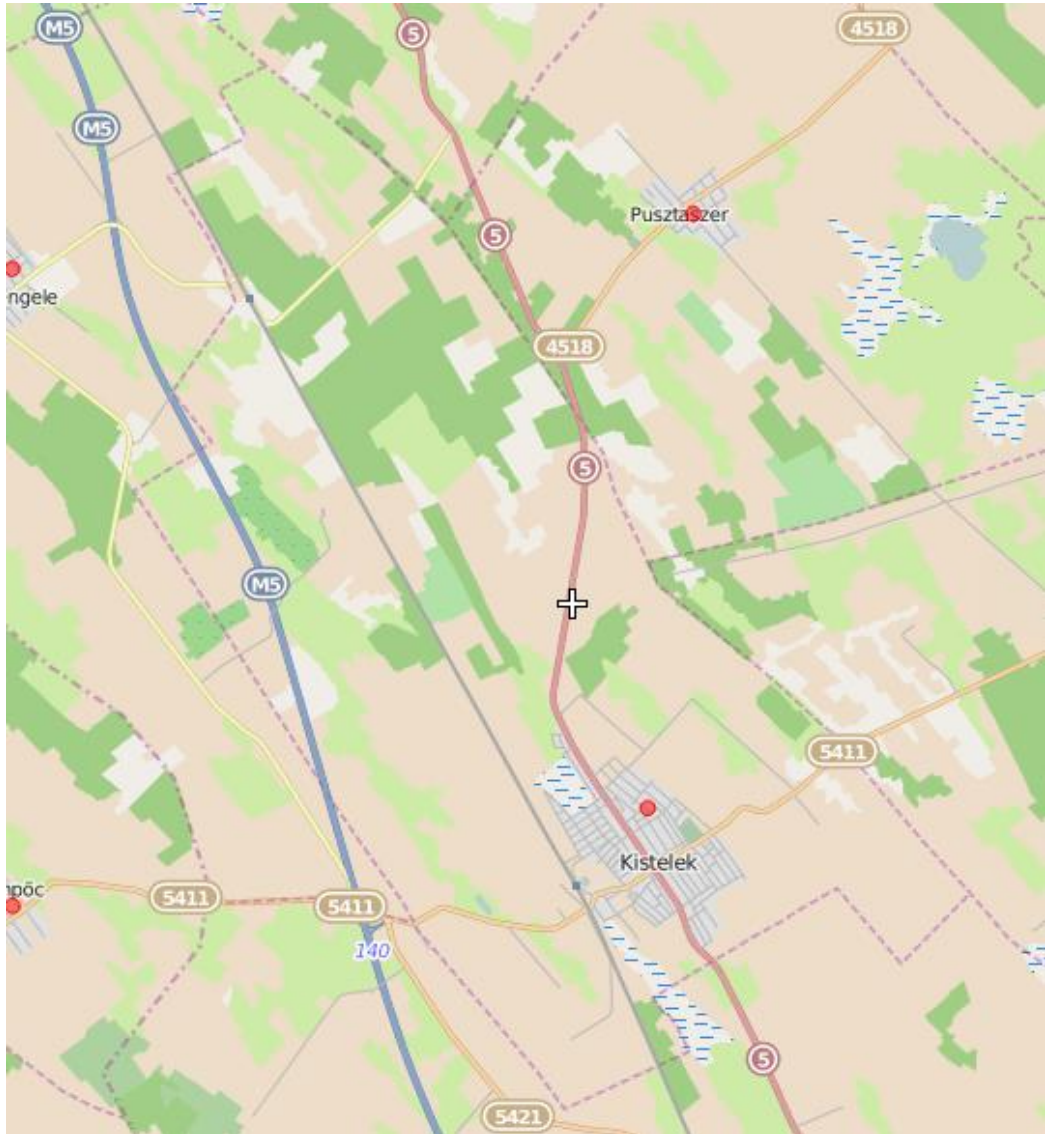
Bekötéssel ellátott lakóingatlanok száma 3301 db

Elosztóhálózat hossz bekötővezetékekkel együtt 68,1 km

Az egy km-re vetített meghibásodások száma 2,29 km/db

28. térkép: A város vízbázis védőterületének felszíni vetülete

Forrás: <http://okir.kvvm.hu/fevi/>

Ivóvízellátás

2015. őszén zárul a "Kisteleki Ivóvízminőség-javító Projekt" projektszertájához tartozó települések (Kistelek, Csengele) vízminőség-javító fejlesztésének végrehajtása. Kistelek város vízműve által szolgáltatott ivóvíz minősége ammónium, valamint vas (a 65/2009.(III.31.) sz. módosítás szerint még a mangán) tekintetében nem felelt meg a 201/2001. (X. 25.) Kormányrendeletben meghatározott vízminőségi paramétereknek. Kistelek vízellátó rendszerének önálló fejlesztése valósult meg, amelyben új tisztítás technológia kiépítésével a vizet előírás szerinti állapotba hozták és juttatják a víztároló medencébe, ahonnan új hálózati szivattyúk továbbítják a vizet a települési elosztóhálózatba és a víztoronyba. A beruházás nettó költsége meghaladja az 500 millió forintot.

Tervezett közműfejlesztések 2014 után:

- Ivóvíz: hálózat rekonstrukció, új kútfúrás- ipari létesítmények ellátása érdekében
- Szennyvíz: Ipari Park, Gazdaságfejlesztési területek szennyvízcsatorna hálózattal történő ellátása és tisztítási technológia kiépítése

37. ábra: A közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások számának változása a teljes lakásállományhoz viszonyítva

Forrás: KSH

Termálvízhasználat

Kistelek 2002-ben határozta el a város alatti geotermikus energiavagyon többlépcsős hasznosítását. Először egy 2100 méter mélységű úgynevezett termelőkutat alakították ki, 2004-ben pedig termálfürdőt építettek az onnan feltörő, 82 Celsius fokos, kedvező összetételű termálvízre alapozva. A KIOP (Geotermikus energia hasznosítása Kistelek város, Kistérségi központ intézményi hőenergia-ellátására, a projekt összköltsége: 472 878 580 Ft) 290 millió forintos és a Belügyminisztérium önerő alapjából nyert 116 millió forintos pályázati támogatásból 2005 októbere és 2007 júniusa között a sándorfalvi székhelyű Aquaplus Kft. kivitelezésében egy újabb, 1700 méter mélységű kutat fúrattak, amely képes a termálvizet a hasznosítás után visszajuttatni a homokkőrétegbe. Ezt a mintegy 5 kilométer hosszú távvezeték építése követte, amellyel a termálvizet elvezethették a közintézményekhez, majd korszerűsítették több közintézmény fűtési rendszerét. A beruházás 90 millió forintos önkormányzati önjelét banki hitelből fedezték, a kölcsönt 15 év alatt fizetik vissza, a fejlesztés a futamidő végére megtérül. A projekt a város és a kisteleki kistérség számára kézzelfogható előnyökkel járt.

Termálvízes fűtés van a következők intézményekben: Árpád Fejedelem Katolikus Gimnázium és Szakközépiskola (Kistelek, Ifjúság tér 3.), TKI Köznevelési és Gyermejköltségi Intézmény Szivárvány Óvoda (Kistelek, Ifjúság tér 1.), Rózsaliget Kollégium (Kistelek, Ifjúság tér 4.), Térségi Egészségügyi Központ (Kistelek, Kossuth u. 19.), Sportcsarnok (Kossuth tér 5-7.), Kisteleki Általános Iskola (Petőfi u. 7-9), Rendezvényház, Napsugár Otthon, Aqua Hotel.

A lefűtött termálvíz kikerül a kiépítendő fürdőkomplexumhoz, ahol a kb. 40 fokos vízzel – hőcserélőn keresztül – temperálják a medencék vizét. A 25 fokra lehűtött víz a visszajuttató rendszer kiegyenlítő tartályába jut. Innen a visszajuttató szivattyúk az erre a célra külön engedélyezett 1700 m talpmélységű nyelőkútba sajtolják vissza.

Kisteleki termálfürdő termálvíze nátriumhidrogén-karbonátban, metakova-savban gazdag, igen lágy, fluoridos jellegű, mely kiválóan alkalmas elsősorban ízületi- és mozgásszervi megbetegedések valamint nőgyógyászati panaszok kezelésére. A termálvíz ezen jótékony hatásait kihasználva a fürdő 2006-tól gyógyászati szolgáltatásokat (pl.: gyógy- és vízitorna, masszázskád) is kínál, melyeket az érdeklődők akár orvosi beutalóval, kedvezményesen is igénybe vehetnek.

Öntözés

Öntözésre csak a felszín közeli talajvízrétegek megcsapolásával, ideiglenes tározó medencék kialakításával van lehetőség. Kistelek területén évente 346 000 m³ talajvíz vehető igénybe öntözés céljára, maximum 30 m mély kutakból. Az engedélyezett készletből jelenleg 28%-ot használnak ki.

1.16.1.2 Szennyvízelvezetés, csapadékvíz-elvezetés; felszíni vízrendezés

Szennyvíztelep

A szennyvíz közmű szolgáltató szervezet: ALFÖLDVÍZ Regionális Víziközmű-szolgáltató Zrt., összesen 67 település tartozik a Kft. szolgáltatási területéhez. 2013-ban a közcsatorna-hálózatba bekapcsolt lakások aránya 8,1 % volt, a közcsatornahálózatba bekapcsolt lakások aránya a vezetékes ivóvízhálózatba bekapcsolt lakások százalékában 9,2 %.

2015-ben zárul az új szennyvíztisztító telep beruházás, amelynek keretében kiépül egy 800 m³/d kapacitású, ciklikus biológiai tisztítással működő telep. A két tisztító sorból álló, szelektorelvű, aerob eleveniszapos szennyvíztisztítási technológia, a szerves anyagok lebontása mellett nitrifikációt, denitrifikációt és kiemelkedő hatékonyságú biológiai foszforeltávolítást is biztosít.

A szennyvízelvezetés gravitációs és nyomott, vegyes gyűjtőhálózat és 18 db átemelő kiépítésével valósul meg, amelyek az összegyűjtött szennyvizet a szennyvíztisztító-telepre juttatják. A tervezett bekötések száma 2 846 db. A projekt keretein belül a meglévő hálózat rekonstrukciójára is sor kerül, így az új rendszer szerves részét fogja képezni.

A tervezett csatornahálózat főbb paraméterei:

Gerincvezeték		Bekötővezeték	
Gerinc hossz (m)	Anyag , átmérő	Hb hossz (m)	Anyag , átmérő
43 311	NA 200 KG - PVC	26 705	NA 150 KG - PVC
938	D 315 KPE		
377	D 250 KPE		
1 002	D 200 KPE		
5 895	D 110 KPE		

Kistelek Város Önkormányzata 2009-ben sikeresen pályázott a BM Önerő Alap pályázaton, a szennyvíz beruházáshoz kapcsolódó önkormányzati önerő kiegészítésére vonatkozóan. Az Európai Unió és a Magyar Kormány 95 %-os támogatásával megvalósul a „Kistelek Város területét érintő szennyvíz kezelési rendszer kiépítése” című projekt. A kedvezményezett Kistelek Városi Önkormányzat. A projekt a KEOP (Környezet és Energia Operatív Program) keretein belül valósul meg.

A további fejlesztések keretében 2016-2017-ben az Önkormányzat tervezi az Ipari Park területén megvalósítani az Ipari szennyvíz befogadó- és tisztítómű kialakítását, a növekvő befektetői igények kielégítése a lakossági befogadó korlátozottsága miatt. Tervezett költség: 200 millió Ft.

38. ábra: A közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakások számának változása a teljes lakásállományhoz viszonyítva

Forrás: KSH

Csapadékelvezetés

Kistelek csapadékvíz-elvezetés jellemzői, problémái: a város a Tisza jobb parti vízgyűjtő területén helyezkedik el. A települést K-ről a Gajgonyai-csatorna, Ny-ról a Kisteleki-főcsatorna határolja, melyek befogadóként szolgálnak a belterület csapadékvizének. Kistelek városban elválasztott rendszerű csapadékvíz csatornahálózat került kiépítésre. A csatornák alapvetően nyílt szelvényűek, zárt szakaszok a négy főutca városközponti részén találhatóak. Mederburkolattal rendelkező nyílt szelvényű szakaszok a főutcák mentén létesültek, a város többi részén mederburkolat nem jellemző.

A város belterületén viszonylag jól kiépített (kb. 70 %-os lefedést adó) csapadékvíz-elvezető rendszer működik, főleg a 2000 évi belvízveszélyes időszak utáni fejlesztés következtében. Az elvezető csatornák állapota általában kielégítő. Fontos a rendszeres karbantartás, amelyhez a lakosság segítő hozzáállására is szükség van.

A városból kivezetett csapadék vizek befogadója a Bibic tó, a Müller-széki-csatorna és a Gajgonyai-csatorna. A tavakban célszerű minél tovább visszatartani a vizet, hogy a bennük kialakult vízi élővilág fenn tudjon maradni. A terv több új tó létesítését is előírja. A fejlesztési területek kialakítása során meg kell oldani a káros belvizek elvezetését, felhasználva új tavak tározókapacitását is.

2017-ben tervezi az Önkormányzat a Belterületi csapadékvíz elvezetés II. ütemét megvalósítani, mintegy 80 millió Ft-os becsült költséggel.

1.16.2 Energia

1.16.2.1 Energiagazdálkodás és energiaellátás

2013-ban az egy lakosra jutó háztartások részére szolgáltatott villamosenergia mennyisége 1050 kWh volt. Kistelek és környéke villamos energiaellátását a város déli szélén, az E75 sz. főút mellett épült 120/25/20 kV-os alállomás 20 kV-os rendszere biztosítja. Az alállomásba több irányból érkezik a 120 kV-os tápláló főelosztóhálózat, mellyel az alállomás villamos csatlakozása biztonságosan megoldott. A 120/25/20 kV-os alállomáson a 25 kV-os transzformáció a MÁV vontatás részére épült. Az alállomáson jelenleg üzemelő transzformáció és a további transzformációs beépítési lehetőség alapján kijelenthető, hogy az alállomás nagytávlatban is biztosítani tudja Kistelek és környékére a TT-ben megfogalmazott célok villamos energiaigényét.

Középfeszültségű hálózat: a város belterületének energiaellátását két 20 kV-os vezeték, a Kistelek-észak és a Kistelek-dél légvezetékek biztosítják. A 20 kV-os légvezetékek jelenlegi állapota, terhelési viszonyai az energiaellátás igényeinek megfelelnek. A vezetékek kellő tartalék kapacitással rendelkeznek. A város észak-keleti lakóterületi és pihenő-park fejlesztésének ellátásához a Kiskunfélegyházi 20kV-os légvezeték végpontját a Kistelek-észak 20 kV-os vezeték végpontjával kell összekötni. A város dél-keleti területének hasznosításához a kétrendszerű vezetéket át kell helyezni a belterületi határra, és a régi vezetéket le kell bontani. A Remény utcától délre kijelölt lakóterületi bővítés energiaellátása, a terület két szélén haladó Kistelek-észak és Kábelgyár 20 kV-os vezetékről a meglévő transzformátorállomásokról biztosítható. A Belterület nyugati részén levő lakóterületi fejlesztések, többnyire szétszórta helyezkednek el. Ezek ellátásához új 20 kV-os vezeték építése nem szükséges.

Az Ipari Park területének szélét érinti a Kömpöci 20 kV-os légvezeték. Az Ipari Park energiaigénye, a végleges kiépítésnél eléri az 1.0 MW teljesítményt. A 120kV-os állomástól indulóan földkábel építése javasolt egészen a vasút mellett levő transzformátorig. A kábel követni tudja az íves elkerülő utat, és nyomvonalán 400 kVA-1000 kVA teljesítményű BHTR 20/0.4 kV-os állomások építhetők. A meglévő "Szennyvíztisztító" és "NOKIA" transzformátorállomásokat földkábeles csatlakozásúra kell átépíteni.

Kisfeszültségű hálózat: a 0,4 kV-os hálózat túlnyomó többsége légvezeték. Jelenleg jellemzően csak a belváros területén van földkábeles kisfeszültségű hálózat, azokon a helyeken, ahol az épületek már a kábeles hálózathoz igazodva épültek. A családi házas, illetve kertés beépítésű területeken az épületek általában csak komoly átalakítás után alkalmasak a kábeles 0,4 kV-os rendszer fogadására. A jövőben tervezendő kisfeszültségű hálózatok, az igény szintnek megfelelően épülhetnek SSzXV tip. szigetelt légkábellel, vagy földkábellel. A földkábeles 20 kV-os hálózattal ellátott területeken és a belvárosban a jövőben a kisfeszültségű hálózat is lehetőleg földkábellel épüljön. Ezeken a területeken a kisfeszültségű kábelek építését befolyásolja, hogy az adott területen levő épületek alkalmasak legyenek a kábel fogadására.

A közvilágítás korszerűsítése a városban megkezdődött. A jelenleg üzemelő közvilágítás színvonalában és minőségében is tovább javítandó. Az új beépítésű területeken a közvilágítási hálózat bővítésével is számolni kell. Az építésre kerülő új közvilágítási hálózatokat a légkábeles kisfeszültségű hálózatok esetében közös oszlopokra kell felszerelni. A földkábeles kisfeszültségű rendszerekkel ellátott területeken földkábeles közvilágítást kell létesíteni.

Az Önkormányzat támogatja a tanyák igény szerinti villamosítását, fejlesztését, információnyújtással, pályázatok, kérelmek, hozzájárulások elkészítésével.

Gázvezeték-hálózat: jelenleg a teljes belterületre vonatkozóan Kisteleken 100%-os a gázellátás. A csatlakozás megoldott. A meglévő belterületi hálózat igény szerint tovább bővíthető. A meglévő hálózat igény szerint külterületen is bővíthető a kérelmek egyedi vizsgálata és elbírálása alapján. Kistelek város gázellátása a pusztaszeri gázátadóról történik. A gázszolgáltató a GDFSUEZ – Égáz-Dégáz Zrt. A nagyközépnomású földgáz betáplavezeték az Árpád utca és Arany János utca sarkán megépített nyomásszabályozóhoz kapcsolódik. A száz lakásra jutó háztartási gázfogyasztók száma 2013-ban 32,3 fő volt.

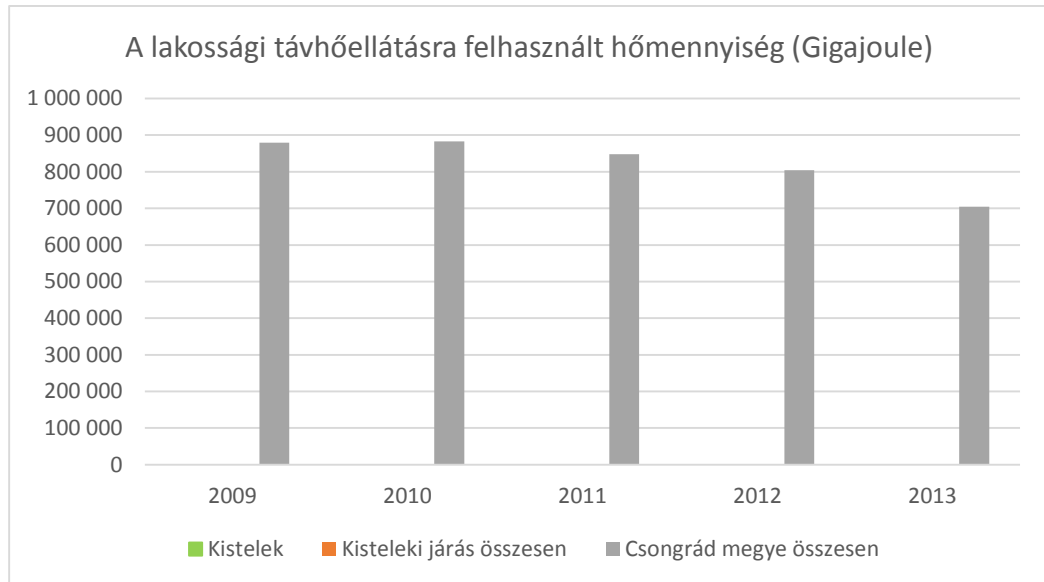
A belterületen és környékén tervezett létesítmények megvalósítása jelentős mennyiségű többlet gázenergiát igényel, amelynek egy része a meglévő középnyomású gázhálózat továbbépítésével, egyes meglévő vezetékszakaszok cseréjével, bővítésével, a közelükben lévő középnyomású földgáz elosztóhálózatról biztosítandó. A hálózatfejlesztési pályázatoknál nehézséget okoz a közműszolgáltató döntési mechanizmusának rugalmatlansága.

Távhőszolgáltatás: a szolgáltató a MagmaPlus Kisteleki Hőszolgáltató és Víziközmű Kft. A Kft. 50 %-ban Kistelek Város Önkormányzatának, 1 %-ban a Kistelek és Társult Települések Víziközmű Társulatának, valamint 49 %-ban az Aquaplus Kft.-nek a tulajdonában van.

39. ábra: A lakosság távhőellátásra felhasznált hőmennyiségének (Gigajoule) változása

Forrás: KSH

1.16.2.2 Megújuló energiaforrások alkalmazása, a környezettudatos energiagazdálkodás lehetőségei

A megújuló energia előállítása és felhasználása kiemelt helyen szerepel az Európai Unió és hazánk energiapolitikájában is. Az Alföldi régió különösen fontos hazánkban a potenciális megújuló energiaforrások szempontjából, ugyanis ebben a térségben összfontosul a biomassza, a nap- és geotermális energia jelentős része.

Kistelek területén a megújuló energiaforrások közül a nap, a szél, és a termálenergia jöhet számításba, amelyek lehetőségeket kínálnak a gazdasági diverzifikációra és környezetbarát energiatermelésre. Kisteleken 2002-ben kezdődött a termálprogram egy 1980 méter talpmélységű termálkút fúrásával, amely kettős céllal készült. Elsődleges hasznosításként a nyert termálvíz a város intézményeinek fűtési energiáját oldották meg. Uniós pályázat segítségével 2006-ban átadásra került az intézményeket ellátó geotermikus fűtőrendszer.

2016-2017-ben tervezi a város termálkút és visszasajtoló kút kialakítását az ipari park fenntartható energiaellátása érdekében, mintegy egy milliárd Ft-os befektetéssel.

Szélerenergia

A megyében vannak alkalmas területek szélerőművek telepítésére, ahol az átlagos szélesebesség éves vonatkozásban 6 m/s. Ez 2200–2500 óra csúcskihasználást eredményez, amely a gazdaságos működés alapfeltétele. Az erőművek telepítésénél azonban figyelembe kell venni a korlátozó tényezőket, ilyenek a NATURA 2000 területek, a települések, a vizuális hatás és a vizes élőhelyek. Kistelek környezetében jelenleg szélerenergia-hasznosítás nincsen.

Szoláris energia

Magyarországon a napsugárzás légkör feletti 1352 W/m² intenzitásából - a felhőzet következtében beálló veszteségeket követően - 137 W/m² fajlagos teljesítménnyel lehet számolni. Az éves átlaghoz képest igen nagy az évszakonkénti ingadozás: decemberben 32 W/m², júliusban 238 W/m², ami több mint hétszeres különbséget jelent.

Kistelek környékén kiválóak a lehetőségek a napenergia hasznosítására, mivel az egész országban Szeged környékén a legnagyobb a besugárzás mértéke és a napsütéses órák száma. Az energia felhasználásának jellegzetes eszköze az épületek besugárzott felületére, többnyire a tetőre szerelt napkollektor. Jelenleg alacsony arányban hasznosulnak a telepíthető felületek. Legeredményesebben a távhő-szolgáltatási rendszerek kiegészítésére szolgálhat ez az energiafajta a legnagyobb besugárzási időszakban (melegvíz-előállítás, medencefűtés), de komplex módon, a többi megújuló energiafajtaival összehangoltan alkalmazva egész évben eredményesen kihasználható.

Napelemek vannak felszerelve az alábbi önkormányzati intézményekre:

- középiskola,
- az egészségügyi központ
- Polgármesteri Hivatalhoz hozzáépített környezetvédelmi központ

2010. év folyamán, a Kistelek, külterület 014/5 hrsz-en napenergetikai célú, 0,5 MW-os napelemes villamos kiserőmű építése vállalkozói beruházás keretében valósult meg, amely a 2015-ben várhatóan bővítésre kerül Kistelek külterület 014/6 és 014/7 hrsz-ú területeken. A lehetőségeket az átvevőhely közelsége és a természetvédelmi érintettség szempontjai szorítják korlátok közé (pl. bogarak zavarása).

Vízenergia

Kistelek területén vízenergia hasznosítás nincsen.

Biomassza

Az Alföld agroökológiai adottságai alkalmasak a biomassza versenyképes felhasználására az energiaiparban. A keletkezési helyhez közeli felhasználás a cél, ezért a kistérségi szereplők szoros együttműködésével kialakítható kis-közepes erőművek kapnak támogatást. Az elérhető üzleti előny az elképzelések szerint elsősorban a mezőgazdasági és erdőgazdasági szektorban dolgozók jövedelemnövekedésében realizálódhat. Biomassza erőmű létesítési kezdeményezések vannak Csongrádon, Hódmezővásárhelyen, Kisteleken, Szegeden, Szentesen.

Geotermikus energia

Kisteleken, a város melegvízű forrása a Környezetvédelem és Infrastruktúra Operatív Program (KIOP) által támogatott fejlesztésnek köszönhetően több közintézményt lát el a gázbázisúnál olcsóbb hőenergiával.

További részletek: 1.16.1.1. Termásvíz hasznosítás részben.

1.16.2.3 Az önkormányzati intézmények energiahatékonysági értékelése

- Hőszolgáltató: Magmaplus Kft. – 6762. Sándorfalva, Sövényházi út 1.
- Víz, szennyvíz: Alföldvíz Kft. – 5600. Békéscsaba, Dobozi út 5.
- Áram: EDF Démász Zrt. – 6701 Szeged, Pf.: 199 (+kereskedő cégek)
- Földgáz: GDFSUEZ Égáz-Dégáz ZRt. – 6724 Szeged, Pulcz u. 44.

A hőbázis típusa, primer energiahordozója: Geotermia, termásvíz. A Sport- és Rekreációs Központ be lett illesztve a Geotermikus Közműrendszerbe (2011), fűtés, használati melegvíz tekintetében. Tervezett fejlesztések 2014 után: A visszajelző kútnál épülő Hungaro-Med Hotel és Komplementer Gyógyászati Központ gyógyvízzel történő ellátása.

Napenergia hasznosítás történik a napelem parkban, a NonProfit Információs Központban és több önkormányzati fenntartású intézményben.

Önkormányzati fenntartású, vagy tulajdonú intézmények energiafogyasztása:

2014	
<p>Áramfogyasztás:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kisteleki Általános Iskola: 91.492 kWh - Rózsáliget Kollégium: 59.770 kWh - Szivárvány Óvoda: 11.820 kWh - Hétszínvirág Óvoda: 15.796 kWh 	<p>Gázfogyasztás:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kisteleki Általános Iskola: 4.572 m³ - Szivárvány Óvoda: 7.586 m³ - Hétszínvirág Óvoda: 4.565 m³
<p>Vízfogyasztás:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kisteleki Általános Iskola: 198 m³ - Rózsáliget Kollégium: 98 m³ - Szivárvány Óvoda: 133 m³ - Hétszínvirág Óvoda: 160 m³ 	<p>Hőszolgáltatás (termálfűtés):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kisteleki Általános Iskola: 1701 GJ - Rózsáliget Kollégium: 1275 GJ - Szivárvány Óvoda: 316 GJ
2013	
<p>Áramfogyasztás:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kisteleki Általános Iskola: 91.462 kWh - Szivárvány Óvoda: 14.016 kWh - Hétszínvirág Óvoda: 13.538 kWh - Polgármesteri Hivatal: 406 kWh - Polgármesteri Hivatal: 32.382 kWh - Ipari Park 019/3: 17 kWh - Polgármesteri Hivatal: 3.175 kWh - KKV iroda I.: 2.358 kWh - buszpályaudvar váró: 2.975 kWh - Kisteleki Városi Könyvtár: 1.408 kWh - önkormányzati fóliaház: 208 kWh - sportcsarnok: 204.720 kWh - volt tüdőgondozó: 158 kWh - közvilágítás: 238.603 kWh - Kárpátia Kincsház Kft: 17.239 kWh - volt DÉMÁSZ épület: 9.985 kWh - Többcélú Társulás iroda: 6.511 kWh - Múzeum: 485 kWh - Múzeum: 341 kWh - volt nemzetiségi önk.: 2.120 kWh - borpince: 1.640 kWh - volt Rákóczi Általános Iskola: 9.789 kWh 	<p>Gázfogyasztás:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kisteleki Általános Iskola: 4.640 m³ - Szivárvány Óvoda: 8.723 m³ - Hétszínvirág Óvoda: 10.688 m³ - Polgármesteri Hivatal: 10.030 m³ - Polgármesteri Hivatal: 1.492 m³ - Polgármesteri Hivatal: 1.810 m³ - KKV iroda: 998 m³ - Sportcsarnok: 1.986 m³ - Kisteleki Ede Városi Könyvtár: 2.927 m³ - volt DÉMÁSZ épület: 313 m³ - Többcélú Társulás: 215 m³ - régi Rendőrség: 3.966 m³ - régi Rendőrség: 430 m³ - Múzeum: 476 m³ - Múzeum: 919 m³ - volt nemzetiségi önkormányzat: 7 m³ - volt Rákóczi Általános Iskola: 8.476 m³ - Mázsaház: 1.992 m³
<p>Vízfogyasztás:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kisteleki Általános Iskola: 1.585 m³ - Szivárvány Óvoda: 1.001 m³ - Hétszínvirág Óvoda: 478 m³ - Polgármesteri Hivatal: 1.753 m³ - Polgármesteri Hivatal: 86 m³ - Buszpályaudvar váróterem: 78 m³ - Közösségi Ház: 601 m³ - Park: 928 m³ - volt DÉMÁSZ épülete: 97 m³ - régi rendőrség épülete: 251 m³ - Múzeum: 101 m³ - volt nemzetiségi önkormányzat: 16 m³ - volt strand: 83 m³ - volt Rákóczi Általános Iskola: 208 m³ - volt Rákóczi Általános Iskola: 19 m³ - Mázsaház: 3 m³ - Kisteleki Ede Városi Könyvtár: 15 m³ - Locsoló csap, közkifolyók: 3.982 m³ 	<p>Hőszolgáltatás:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kisteleki Általános Iskola: 3.671 GJ

1.16.3 Elektronikus hírközlés

Az elektronikus hírközlési szolgáltatás olyan szolgáltatás, amely jeleknek (bármely értelmezhető formában előállított jel, jelzés, írás, kép, hang) elektronikus hírközlő hálózaton történő átvitelét, továbbítását biztosítja. A szolgáltatást, az elektronikus hálózatok üzemeltetését végző, azt létrehozó, vagy arra szervezett, vagy arra létrehozott szolgáltatók biztosítják. Az elektronikus hírközlés szolgáltatása alanyi jogú.

Az elektronikus hírközlési infrastruktúra lehet:

- távközlési ellátás
- műsorszórás, kábel tv ellátás

A szolgáltatás felügyelője a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (NHH). Kistelek a Szegedi Hatósági Iroda területéhez tartozik.

A kábeltelevíziós rendszert a Magyar Telekom Nyrt. üzemelteti. A fejállomás a város teljes területén biztosítja a kábeltelevíziós csatlakozási lehetőséget. A fejállomás és a meglévő négy optikai végpont között optikai kábelek üzemelnek.

Kábeltelevíziós hálózat

40. ábra: Kábeltelevíziós hálózatba bekapcsolt lakások számának változása

Forrás: KSH

Internet-előfizetés

A szolgáltatás az egész városban elérhető. A legalább 30 Mbps sávszélességre képes vezetékes internet-hozzáféréssel rendelkező lakosság száma 2013-ban 503 fő volt.

Telefonhasználat

A város távbeszélő szolgáltatója az INVITEL Rt. A város távbeszélő ellátása megoldott, a felmerülő igények folyamatosan kielégíthetők. A városban mindhárom hazai mobiltelefon szolgáltató elérhető.

1.17 Térségi és települési környezetvédelem

1.17.1 Talaj

A talaj Magyarország egyik legfontosabb, feltételesen megújuló természeti erőforrása, melynek megóvása, sokrétű funkcióinak megőrzése, termékenységének fenntartása nem csupán a földhasználó, hanem az egész társadalom hosszú távú érdeke. Az előnyös természeti adottságok miatt a kedvező talajok aránya jó, a nagy termőképességű talajok kiterjedése jelentős. A kedvező adottságokat azonban természetes talajpusztulási folyamatok és az emberi beavatkozások egyaránt károsítják

Kistelek és térsége egyik legfontosabb természeti kincse a termőföld. Ezért kiemelt fontosságú a termőföld és a talaj védelme. El kell érni, hogy a műveletlen földterületek nagysága folyamatosan csökkenjen. Térségi szintű programot kell a talaj- és a talajvíz szennyezések megszüntetésére kidolgozni, amely fontos szerepet játszik a gazdák megfelelő szintű tájékoztatása és tevékenységük koordinálása.

A Kistelek környékén igen változatos talajtípusok találhatók, bár minőségük gyenge. Sok a viszonylag alacsony termőképességű homoktalaj, de a mélyebb fekvésű helyeken találhatunk kötöttebb talajokat is, ám az ilyen helyeken gyakori a lefolyástalanság, ami időszakos vízállásokat eredményez. Tisza mentén öntés talaj, továbbá réti talaj található. A dombosabb területeken foltokban barna talaj, főleg a legelő területeken szikes talaj is előfordul. Az öntés és főleg a réti agyag nehezen művelhető.

A határ jellemző talajféleségei a mezőségi homoktalaj, a barna és szürkésbarna homok és a szikes talaj. Kisebb foltokban öntéstalaj és réti talaj is található. Az uralkodó ÉNY-DK-i szelek a laza szerkezetű futóhomokból ugyanilyen tájolású, néhol buckás homokhátaikat képeztek, melyek szőlő- és gyümölcsstermesztésre jó feltételeket nyújtanak. A homokhátaik közötti semlyékben, mélyedésekben a talaj karbonátjait a víz kioldotta és szilárd, lyukacsos szerkezetű kőzet: réti mészkő képződött, amit az ott élők 'darázskő'-nek neveznek.

A termőtalaj vastagsága 60-100 cm között váltakozik. Ez elegendő a szántóföldi növénytermesztésre és a gyümölcsfák is leggyakrabban csak ezt a réteget hasznosítják. A határ ÉK-i részén meszes, szódás, ún. szoloncsák típusú szikesek terülnek el, amelyek rossz vízgazdálkodásúak, ezért művelésre nem, legfeljebb birkalegelőnek alkalmasak. Kora nyáron itt gyakori a felszíni só kivirágzás.

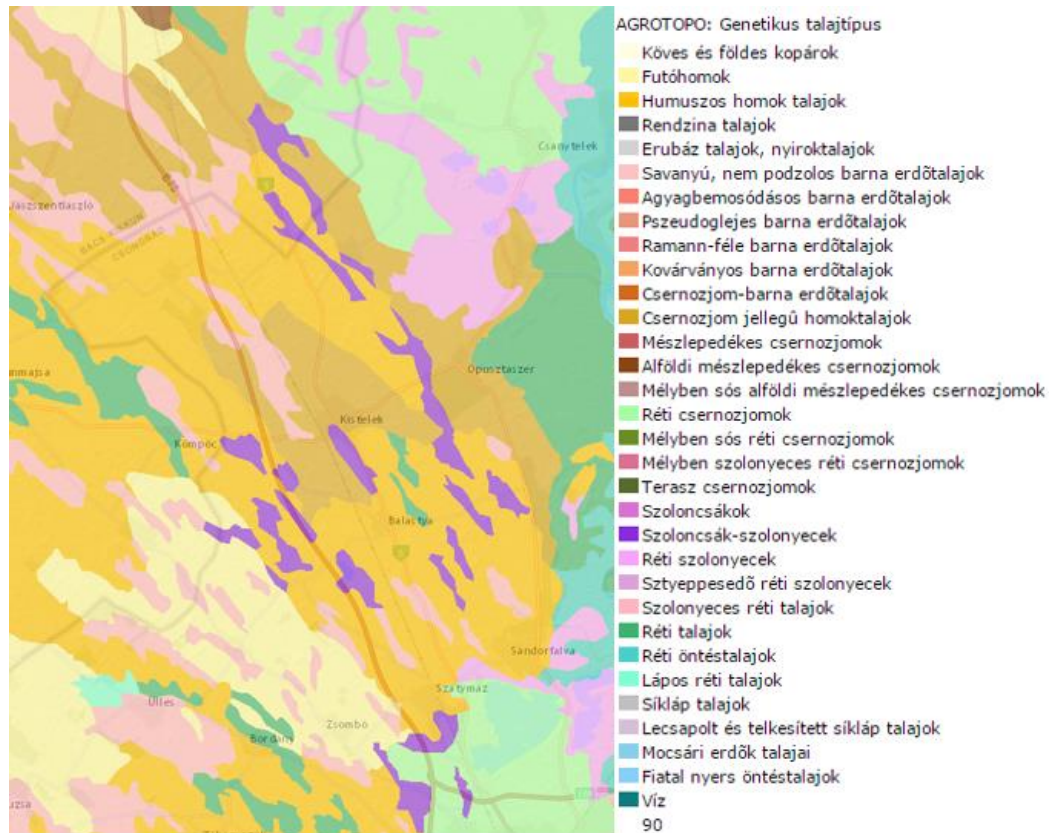
Talajvédelem szempontjából fontos a védelmet biztosító növénytakaró megléte, a széléroziót megakadályozó fásítás. A nagyarányú erdősítés és a parlagföldek gyepesítése segíti a talajvédelmet. A felszínen történő beavatkozások (építkezések, útépités, stb.) utáni humuszréteg-visszatelepítés, és a homokbányászatból felhagyott területek helyreállítása is fontos talaj- és termőréteg védelmi feladat. Kisteleken a korábbi homokbánya-gödrök „tájsebei” nagyrészt begyógyultak, a nemrég engedélyezett új szilárdásvány bánya esetében az előírt rekonstrukciós munkálatok garanciát adnak a feltúrt felszín majdani rendeződésére.

Az állattartó, különösen a nagy létszámú vízi szárnyas telepeken a trágyatárolás okozta károk felszámolása, vagy megelőzése is olyan talaj- és talajvízvédelmi feladat, amire minden érdekeltnek oda kell figyelni.

Azokon a helyeken ahol nagyobb mennyiségű föld megmozgatására kerül sor (pl. a tározótavak építése, ipari park kialakítása, útépités, stb.), ott a földtömeg egyensúly kialakítására kell törekedni. A kitermelt anyagot a terület feltöltésére kell fordítani, ami egyben az építmények belvízbiztonságát is növeli.

29. térkép A város és környékének jellemző talajtípusai

Forrás: Természetvédelmi Információs Rendszer

1.17.2 Felszíni és felszín alatti vizek

1.17.2.1 Felszíni vizek

Vízfolyások, tavak

Vízföldtani szempontból a mikro térség a Tisza folyó vízgyűjtő területéhez tartozik. A terület vízrajzát a Tisza folyó és a csatornák helyzete befolyásolja. A kistérség állandó vizű tavai a Bibic-tó, a Müller-szék-tó, a Dong-ér-tó, a Búdösszék-tó és az Őszesék-tó. Mellettük időszakos vízborítású tavak, nádasok, zsembékos területek is kialakulnak.

Kistelek területén két jelentősebb csatorna található, a Kisteleki-főcsatorna és a Gajonyai-csatorna. A csatornák kezelője az ATIVÍZIG lesz, az átadás folyamatban van. A többi csatorna önkormányzati, üzemi, vagy magántulajdonú. A csatornák karbantartottsága megfelelő. A Kisteleki-főcsatorna kotrása 1999-ben történt meg. A csatornák csak időszakos vízfolyások, nincs állandó vízhozamuk, csak hóolvadás és nagyobb esőzések idején. Vízkormányzó művekkel lehetőség van a levezetendő víz tározására, visszatartására.

Belvíz

Magyarország közel 45000 km²-es síkvidéki területének igen jelentős részét, becslés szerint 60%-át veszélyezteteti számottevő mértékben a belvíz. Ilyenformán – a meteorológiai és hidrológiai tényezők kedvezőtlen alakulása esetén – hatalmas terület kerülhet víz alá.

Az övezeti tervben “rendszeresen belvízjárta terület határvonala” jellel körülvett földrészeteken minden új épület tervezése, építése, valamint meglévő épület alsó padlószintjének süllyesztése geotechnikai jelentés alapján kell, hogy történjen. Új lakóépület huzamos emberi tartózkodásra

szolgált helyiségének padlószintje a telek előtti járda-, vagy útburkolat, ennek hiányában a csatlakozó terep szintjéhez képest legalább 60 cm-rel magasabban kell, hogy épüljön.

Belvíztározó áll rendelkezésre a Kisteleki főcsatorna 20+780 szelvény fölötti 100 ha nagyságú területen, ahol 0,25 millió m³ belvíz visszatartására van lehetőség (Müller-szék). A Kisteleki főcsatorna 12+108 szelvényében árapasztó műtárgy épült, amely szintén vízkormányzást tesz lehetővé. A műtárgyak nem a város közigazgatási területén vannak, de üzemeltetésük visszahat a város területére is.

Érintett belvízrendszer

Kistelek város közigazgatási területének legnagyobb része a 11.01 Algyő-Tápé-Gyála-Köröséri belvízvédelmi szakasz, 37.sz Algyői belvízrendszer, 37/2 sz. Kisteleki öblözetben helyezkedik el. Kis részben érinti a 37/1 Nádastó-Nagyszéki öblözetet is. A város területének É-i része már a 34.sz Dongéri belvízrendszer területére nyúlik át.

A belvízlevezető csatorna sűrűsége az Algyői rendszerben 0,715 km/km², a Dongéri rendszerben 0,640 km/km².

Fajlagos kiépítettségi adatok: 37/1 öblözetre 12,7 l/s, 37/2 öblözetre 14,6 l/s, 34/1 öblözetre 16,7 l/s, 34/2 öblözetre 9,6 l/s

1.17.2.2 Felszín alatti vizek

Felszín alatti vizek érzékenysége

A 219/2004. Kormányrendelet 2. sz. melléklete szerinti Kistelek a „Felszín alatti víz állapota szempontjából érzékeny terület” besorolású.

Talajvíz

A talajvíz nagy vonalakban követi a domborzatot. A buckák alatt mélyebben a semlyékekben a talajszinthez közelebb található.

Talajvízre vonatkozó megállapításokat a belterület K-i határán, a kábelgyár mellett lemélyített, hosszú észlelési adatsorral rendelkező 002392 törzsszámú talajvíz-figyelő kút adatainak ismeretében tehetünk. Az átlagos talajvízállás 2 m alatti. Az utóbbi 30 évben maximális értéket 1975-ben és 1999-ben ért el (-88 cm.), minimuma pedig 1995-ben volt (-331 cm). Az átlagos talajvízszint süllyedése itt is megfigyelhető, ha nem is olyan nagymértékben, mint a homokhátság magasabb részein.

A város területe a vizek mezőgazdasági eredetű nitrát szennyezéssel szembeni védelme szempontjából nem minősül érzékeny területnek.

30. térkép: Település és környékének felszín alatti vízszint térképe

Forrás: Természetvédelmi Információs Rendszer

VGT

A Vízyűjtő-gazdálkodási tervek (VGT) tartalmazzák a felmért vízgazdálkodási problémák, a környezeti célkitűzések és ezen célkitűzések megvalósítására szolgáló intézkedések összefoglalását. Kistelek területe sekély porózus felszín alatti víztesten található és az erre a víztestre vonatkozóan meghatározott célok és intézkedések teljesítésében érintett.

Az Alsó-Tisza jobb alegység tervezési alegység (VGT szerinti) az Alföld nagytáján, azon belül a Duna-Tisza közti síkvidéken, valamint az Alsó-Tiszavidék középtáján helyezkedik el. A középtájakat a Bugaci-homokhát K-i fele, a Dorozsma-Majsai-homokhát, a Kiskunsági-löszöshát, a Bácskai löszös síkság, valamint a Dél-Tisza-völgy kistáják alkotják. Ez utóbbiba tartozik Kistelek is.

Felszín alatti vízbázis

Kistelek területén található vízbázisokat az 1.16.1. fejezet mutatja be, a kitermelt víz minőségi jellemzésével. A vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóellátást szolgáló vízlétesítmények védelméről szóló 123/1997, (VII. 18.) Korm. rendelet 5. számú melléklete tartalmazza a vonatkozó területhasználati korlátozásokat.

A mélységi vizek, más szóval rétegvizek minőségvédelme érdekében legfontosabb feladat a már használaton kívüli kutak szakszerű megszüntetés, eltömedékelése. A város területén a vízügyi nyilvántartás 46 kutat tart számon. (A legelsőt 1891-ben fúrták a Rákóczi u. 39. sz. alatt.) Ezek nagy részét már nem használják, de megszüntetésükről nincs dokumentum. Az ivóvíz céljára igénybe vehető vízadó rétegek elvileg védettek.

Külterületen a szakszerűtlen trágyatárolás és a korábbi túlzott műtrágya-használat okozott vízminőség-romlást. A nitrát szennyezések elkerülése érdekében be kell tartani a jó mezőgazdasági gyakorlatnak megfelelő műtrágya-használatot, amelyben a falugazda adhat hasznos tanácsokat. Az állattartó telepeken ki kell építeni a szakszerű trágyatárolókat és figyelő-rendszert.

1.17.3 Levegőtisztaság és védelme

A 4/2002 (X. 7.) KvVM rendeletben Kistelek nem szerepel a kiemelt települések között.

A levegőminőség értékelését a megye 4 településén található RIV manuális mérőállomás alapján lehet megtenni, de csak a nitrogén-dioxid koncentrációkat mérik. Eszerint 2007 és 2011 között Kisteleken kis mértékben növekedett a koncentráció. A régió egész területén nem található szennyezett település.

Kistelek légszennyezettségi indexe

NO ₂	SO ₂	Ülepedő por	Összesített index
jó	-	-	jó

A kistérségben viszonylag kevés a levegőszennyező forrás. Levegőszennyezést a szálló- és ülepedő por, közlekedés, ipari üzemek, a mezőgazdaság gépi földművelése és a háztartási tüzelés okoz. A parlagfű elterjedtsége nagy. Kistelek térsége a parlagfű-pollenterhelés szempontjából az ország egyik leginkább szennyezett területe, amely súlyos egészségügyi problémák forrása is. Ezért tovább kell folytatni a város és környezetének pollen-mentesítését: a parlagfű irtását, a parlagon hagyott területek művelését.

Kistelek város levegője gyakorlatilag minden légszennyező anyagra nézve még terhelhető. A levegő szennyeztségét döntően a hőtermelésből és a közlekedésből adódó emissziók határozzák meg. Számottevő hatással van a levegő minőségére a külterületről transzmisszió útján bekerülő por is. Az ipari eredetű légszennyezőanyag kibocsátás a településen nem jelentős. A levegő minőségét pozitívan befolyásolja, hogy a településen hőtermelésre primer energiahordozóként jelentős hányadban (több mint 80 %) földgázt használnak.

A várost kettészelő 5. számú főútvonal tranzit forgalma jelentős. Az M5-ös autópálya átadása utáni forgalomcsökkenés mellett szükséges a már megkezdett forgalomcsillapítást célzó fejlesztések folytatása, melyek révén az út mellett élők életkörülményei érezhető módon javulni fognak és a város levegőminőségében is pozitív változások következnek be.

A város D-i részén levő szennyvíztisztító a lakóövezet közelében helyezkedik el. Rekonstrukciójánál a megfelelő technológiák alkalmazásával kell gondoskodni arról, hogy a lakókörnyezetben az üzemeltetés zavaró bűzhatást ne okozzon.

A levegő terhelését, különösen a tavaszi és az őszi időszakban, növeli a kertvárosias jelleg miatt keletkező növényi eredetű hulladékok nyílttéri elégetése. A növényi eredetű hulladékok komposztálással történő hasznosításával ez jelentősen csökkenthető.

A külterület talaja kis víztartó képességű és éghajlati adottságaiból (meleg, csapadékhiányos) adódóan a deflációs területek közé tartozik. A száraz, növényzettől nem védett talaj mozgatásához már az aránylag kisebb szélesebesség is elegendő. A növénytermesztés szempontjából legfontosabb a tavaszi szélérózió elleni védekezés.

A településen, a defláció szempontjából kedvező erdőterület 1048 ha, ez a város teljes területének 25,1 %-a. A külterületen különösen sok a felhagyott szőlőterület. A tervek szerint az erdőterület duplázódásával lehet számolni, ami levegő-tisztaságvédelmi szempontból kedvező. Kedvező az a szándék is, hogy a felhagyott parlag területeken visszagyepesítést irányoz elő a terv. A parlag

területek felszámolása a pollenszennyezettség csökkentése szempontjából is eredményt hozhat, hiszen ezeken a területeken sok allergizáló növényfaj többek között parlagfű található.

1.17.4 Zaj-, és rezgésterhelés

A környezeti zaj- és rezgésterhelési határértékek megállapításáról szóló 27/2008. (XII. 3.) KvVM-EüM együttes rendelet 1. sz. melléklete tartalmazza az üzemi és szabadidős létesítményektől származó zaj terhelési határértékeit a zajtól védendő területeken.

Sorszám	Zajtól védendő terület	Határérték (LTH) az LAM megítélési szintre (dB)	
		NAPPAL 06-22 ÓRA	ÉJJEL 22-06 ÓRA
1.	Üdülőtérület, különleges területek közül az egészségügyi területek	45	35
2.	Lakóterület (kisvárosias, kertvárosias, falusias, telepszerű beépítésű), különleges területek közül az oktatási létesítmények területe, a temetők, a zöldterület	50	40
3.	Lakóterület (nagyvárosias beépítésű), a vegyes terület	55	45
4.	Gazdasági terület	60	50

A városban az ipari területek a lakóterület szélén találhatóak. A belterületén jelentős zajterhelést okozó ipartelep nincs. Az 8/2002. (III. 22.) KöM-EüM rendeletnek az üzemi létesítményektől származó zajterhelésekre vonatkozó előírásai Kistelek üzemeiben a műszaki zajvédelmi eszközök alkalmazásával a jövőben általában betarthatók lesznek. Az új létesítésű gazdasági területeken illetve telephelyeken a megengedhető zajkibocsátás mértékét mindig a legközelebbi védendő létesítmények, lakóterületek megfelelő védelme alapján kell meghatározni. Az új gazdasági és lakóterületek között zajvédő fásítási sávot alakít ki a Településszerkezeti Terv.

A belterületen a legjelentősebb zajterhelést az 5. sz. főút átvezető szakasza okozza. Az M5 autópálya átadásával bekövetkezett forgalomcsökkenés nem elegendő a városon belüli közlekedési zaj túlterhelés megszüntetéséhez. Az alacsonyabb rendű utak városi szakasza mellett egyértelműen zajterhelés növekedésre kell számítani. A tervekben szerepel a Kiskunmajsa-Ópusztaszer út átkelési szakaszának (Rákóczi út-Árpád út) javasolt nyomvonala, ami segíteni fogja a zajvédelmet. Folytatandó az 5-ös (később 50-es) számú út forgalomcsillapítási rekonstrukciója is.

Az 5. sz. főút mellett a termál pihenő park központi kiszolgáló, szórakoztató részén a „Lakóterület (kisvárosias, kertvárosias, falusias, telepszerű beépítésű)” zajvédelmi kategóriára vonatkozó követelményeket kell megkövetelni. A pihenőházak területén és környezetében megkövetelhetők az „Üdülőtérület, gyógyhely, egészségügyi terület, védett természeti terület kijelölt része”-re vonatkozó zajvédelmi követelmények. Figyelembe véve, hogy a főúttól 90 m távolságban lesznek az első védendő létesítmények a közlekedési zajterhelés számított értéke: 55,8 / 49,1 dBA, ami az elsőrendű főutak mentén megengedett 60 / 50 dBA határértéknél kisebb, megfelelő. A megépítésre kerülő szolgáltató, kiszolgáló létesítmények esetében műszaki zajvédelmi megoldásokkal kell biztosítani az üdülőházak környezetében megengedett zajterhelési határértékek betartását.

1.17.5 Sugárzásvédelem

Településen nagyfeszültségű távvezeték és mobiltelefon torony belterületen nem található.

Új mobiltelefon tornyok létesítésére alkalmas helyeket az érvényes szabályozási terv nem rögzíti.

Kistelek Pakstól 87 km-re található, így az atomerőmű 300 km-es Élelmiszer-fogyasztási Korlátozások Óvintézkedési Zónája (ÉÓZ) területére esik. Az Élelmiszer-fogyasztási Korlátozások Óvintézkedési Zónája (ÉÓZ 30-300 km) az a terület, amelyen belül szükségessé válhat a lakosság élelmiszer-fogyasztásának korlátozása, a mezőgazdasági termelők és az élelmiszer feldolgozó ipar ellenőrzése, tevékenységük szükség szerinti, szigorú rendeleti szabályozása, illetve korlátozása.

A légkörben található sugárzó anyagok terjedésének követésére hazánkban egy országos sugárzásfigyelő rendszer épült ki. A rendszer legfontosabb része a több mint 130 mérőállomásból álló hálózat. Ezek a szabadtéren álló állomások olyan műszerekkel vannak felszerelve, amelyek folyamatosan mérik a szabadtéri sugárzás: az óránkénti dózis, azaz a dózisteljesítmény értékét. Kistelek területén sugárzásmérő pont nem található.

1.17.6 Hulladékkezelés

A települési szilárd hulladék gyűjtésére, elszállítására vonatkozóan – összhangban az EU irányelveivel – az Önkormányzat által kidolgozott és megalkotott szabályozás az irányadó. A rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont lakások aránya 90,4 % volt 2013-ban.

Kistelek Város Képviselő-testületének 32/2005 (IX.28.) Kt. rendelete „Kistelek Építési Szabályzatáról (HÉSZ) és fejlesztési területei szabályozási tervének jóváhagyásáról” alapján, a város területén veszélyes hulladéklerakó nem helyezhető el.

Kistelek és a térség települései kilépve a felgyői programból a Szegedi Regionális Hulladék Programhoz csatlakoztak, amely ISPA forrásból létesített Sándorfalván központi szemétkerakót.

A 2012-ben elindult komposztálási projekt célja a Kistelek belterületi kertes családi házak házi komposztálásának elindítása és fenntartása. A házakhoz kertek tartoznak, ahol a háztartási hulladékon kívül kerti hulladékok (fű, levelek, stb.) kerülhetnek komposztálásra. A keletkezett komposztot a családok hasznosítják, kertjükben használják fel növényeik humuszban gazdag táplálásához, trágyázás helyett, csökkentve az elszállítandó hulladék mennyiségét. A projektben résztvevő 250 család részére családonként 2 db fa alapanyagból készített komposztálóláda kerül kihelyezésre. A családonkénti 2 komposztláda a folyamatos komposzt elérés biztosítása miatt indokolt. A fenntartási időszakot követően a ládák a családok birtokába kerülnek.

A Kistelek határában álló hulladékudvart a Szegedi Környezetgazdálkodási Nonprofit Kft. üzemelteti.

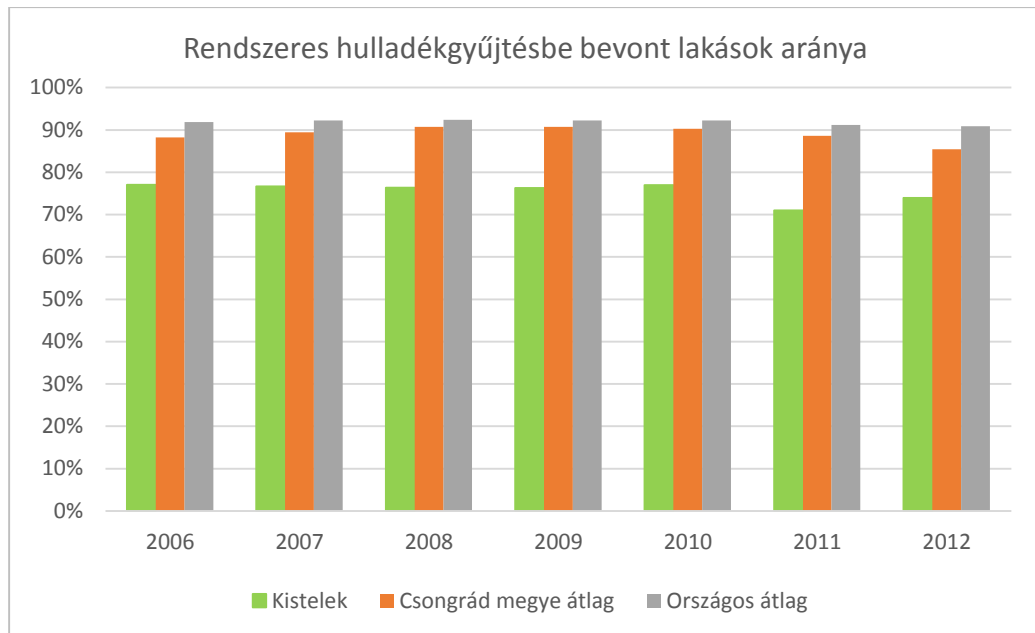
Az Önkormányzat Kistelek város közigazgatási területén a kommunális hulladék begyűjtését, szállítását, ártalommentes elhelyezését a Csongrád Megyei Településtisztasági Nonprofit Kft. (továbbiakban: közszolgáltató) (6728 Szeged, Városgazdasor 1.) közszolgáltatóval kötött közszolgáltatási szerződés útján biztosítja.

Hulladékgazdálkodási
Társulás

Közszolgáltató

41. ábra: Rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont lakások aránya

Forrás: KSH

Szelektív hulladékgyűjtés

2012. február elsejétől a papír, fém és műanyag hulladékhoz külön erre a célra rendelkezésre bocsátott a szolgáltató háztartásonként egy-egy nejlon zsákot, melyben ezt a három fajta hulladékot együtt, gyűjtik az ingatlan tulajdonosok. Az elszállított zsák helyett minden alkalommal egy újat dobhatnak be az ingatlan postaládájába. A három fajta hulladék szétválogatását a hulladék felvásárlója végzi el, így nincs szükség külön-külön gyűjtésre.

2013 augusztusától a Csongrád Megyei Településtisztasági Nonprofit Kft., szállítja el a szelektív hulladékot, amely társaság 100 százalékos önkormányzati tulajdonban áll.

Állati eredetű hulladékok

A rendezési terv alapján, az elhullott állatok időszakos gyűjtését biztosító dögmű, s a lakossági hulladékuvar, valamint kapcsolódó építményeik elhelyezése engedélyezhető a területnek azon részén, ahol személtlerakás nem történt.

Folyékony hulladék

A csatornahálózattal nem ellátott területeken leginkább egyedi, önálló helyrajzi számmal rendelkező ingatlanokon lévő gyűjtőbe kerül a szennyvíz, mely gyűjtők nem az építési előírásoknak megfelelően épültek és a szennyvíz közvetlenül, tisztítás nélkül kiszivárog belőlük a talajba, élővízfolyásba. A szolgáltatott adatok szerint a településen kb. 1000 db olyan háztartás van, ahol a szennyvíz gyűjtésére zárt gyűjtők épültek és innen a szennyvízszippantással biztonságos helyre kerül lerakásra. A közműpótlókból kiszippantott nyers szennyvíz a kisteleki szennyvíztisztító telepre kerül feladásra. A településen jelenleg 3419 háztartás található. A lakossági vízbekötések száma 2836 db. Az egyéb ipari ivóvízbekötések száma 1 db, a közületi, önkormányzati ivóvízbekötések száma pedig 243 db.

Az Önkormányzat Kistelek város közigazgatási területén a nem közművel összegyűjtött háztartási szennyvíz begyűjtését, szállítását, ártalommentes elhelyezését a Csongrád Megyei Településtisztasági Nonprofit Kft. (továbbiakban: közszolgáltató) (6728 Szeged, Városgazda sor 1.) közszolgáltatóval kötött közszolgáltatási szerződés útján biztosítja.

1.17.7 Vizuális környezetterhelés

Rendszeresen problémát jelentenek az illegális hulladéklerakók, melyek potenciális veszélyt jelentenek a környezeti elemekre és vizuális konfliktust is okoznak. Sajnos ez a település külterületén állandó jelleggel visszatérő probléma. Amíg egy illegális hulladéklerakó felszámolásra kerül, addig másik kettő „képződik”. A megelőzés csak tudatformálással képzelhető el.

A városon belül rendszeresen jelentkező vizuális környezetterhelés a közterületi károkozás, ami közterületi kamerarendszer telepítésével „előzhető meg”.

A város telepítéskor közvetlenül az országutak kereszteződés mellé építették fel a templomot, ezzel meghatározva Kistelek központi terének a „magját”, mai napig tartó érvénnyel. A későbbiek folyamán a falu főbb épületei e köré csoportosultak, valamint a négy fő utcára. Az új építések közül néhány nem tartotta tiszteletben a templom városképi dominanciáját és hasonló magasságokba törve ráerőltette magát a környezetre (Árpád utca és Rákóczi utca elején lévő társasházak).

A Szolnoki Bányakapitányság engedélyei alapján, több külszíni bánya (homok) működik a város közigazgatási területén belül melyek szintén okozhatnak vizuális környezetterhelést.

1.17.8 Árvízvédelem

A VTT távlati célkitűzései közt szerepel a Szegedi árvíztározó kiépítése, mely részben Kistelek Járás területén, Baks, Ópusztaszer, és Dóc külterületén, magaspartokkal és gáttal határolt mélyártéren helyezkedne el. A 61 km² területű, 306 Mm³ térfogatú tározó védené meg az Alsó-Tiszavidéket a Tisza és a Maros egyidejű, fokozott árvízveszélyt jelentő áradásai esetén.

A gazdálkodás szempontjából az árvízvédelmi területek funkciója (vízlevezetés, árvíztározás) változatlan - nagyrészt gabonatermesztési földhasználat mellett - problémát jelent. Ezért célszerű az árvíztározók területén az elárasztás nélküli száraz időszakokban is olyan gazdálkodást folytatni, amely összeegyeztethető az időnkénti vízborítással.

A hullámtéri beavatkozások területén a helyzethez való alkalmazkodást elősegítő tájgazdálkodás számára megfelelő szabályozás és támogatási rendszer kialakítása folyamatban van. Az árvízi tározók területén levő termőföldön nem vehető igénybe állami támogatás, illetve nem jár kártalanítás árapasztási célú igénybevétel esetén: kémiai talajjavításra, öntözési, meliorációs beruházásra, faiskola létesítésére, vetőmagtermesztésre, szaporítóanyag előállításra, ültetvények és gyenge víztűrő képességű évelő kultúrák telepítésére, valamint gyepfeltöresre. Nem lehet továbbá a tározó területén építési engedélyköteles tevékenységet folytatni és a vízügyi felügyelet engedélye nélkül a terepviszonyokat megváltoztató feltöltést, mélyítést végezni.

1.17.9 Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák

A fenyegető árvizek a vízháztartás szélsőségek felé kilendülő folyamatait jelzik, melynek tünetei nemcsak az árvíz, hanem a belvíz, illetve az aszály és sivatagosodás is (együtt: a vízkárok). Az árvizek mentett oldalra való szabályozott kivezetése lehetőséget nyújt az ártér reaktíválására.

Az ártér mélyedéseire, rendszeresen belvizes területeire a Kisteleki Járás területén is ki lehet dolgozni olyan új tájhasználati modellt, amely növeli az összességében vízhiányos táj vízmegtartó képességét, hasznosítható vízkészletét azáltal, hogy lehetővé teszi a tavaszi vízbő időszakok vízének visszatartását és megfelelő felhasználását.

1.18 Katasztrófavédelem

1.18.1 Építésföldtani korlátok

1.18.1.1 Alábányászott területek, barlangok, pincék területei

Olyan természetes vagy mesterséges üreg nem található a településen, amely befolyásolná a területhasználatot. Alábányászottsággal érintett terület nem található Kisteleken.

Földtani veszélyforrás a város területén nem ismert. Földtani veszélyforrás Kistelekre vonatkozóan a Magyar Bányászati és Földtani Hivatal nyilvántartásában nem szerepel.

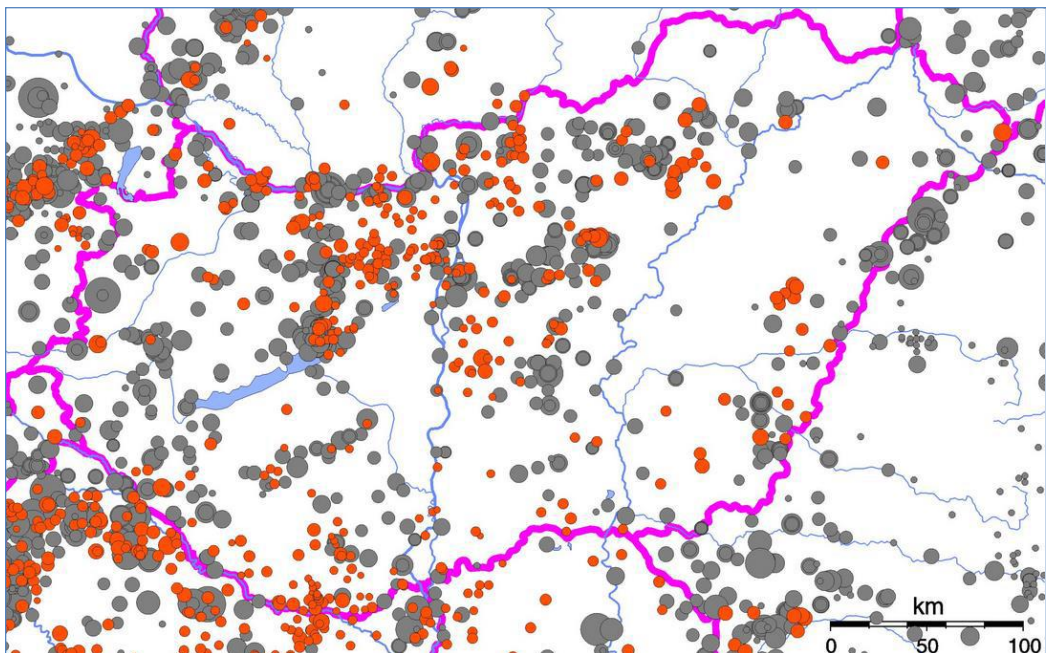
1.18.1.2 Csúszás, süllyedésveszélyes területek

A városban nincsen csúszás, süllyedésveszélyes terület.

1.18.1.3 Földrengés veszélyeztetett területek

Magyarországon évente átlagosan 100-120 kisebb földrengés van, mely a lakosság részéről nem érzékelhető. Kb. évente négy-öt olyan földrengés keletkezik, mely az epicentrum környékén már jól érzékelhető, de jelentős károkat nem okoz. Jelentős károkat okozó földrengés 15-20 évente keletkezhet.

31. térkép: A földrengések területi eloszlása Magyarországon. A szürke körök a historikus rengéseket (456-1994), a piros körök az utóbbi évek rengéseit (1995-2009) mutatják

Forrás: foldrenges.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=94:magyarorszag-foeldrenges-veszelyeztetettsége&catid=5:geofizika&Itemid=7

Legutóbbi érzhető rengések:

- 2015.01.01 Cserhátsurány-Nógrádmarcfal,
- 2014.08.03 Cserhátsurány
- 2014.06.04 Bükk hegység

A Magyar Bányászati és Földtani Hivatal elkészítette az Országos Felszínmozgás Kataszter digitális változatát. A digitális térkép célja, hogy Magyarország felszínmozgásos területeit feltérképezze. Különböző felszínmozgásokat rögzítettek (pl. rétegcúszást, suvadást, omlást). A felvitt és rögzített adatok alapján az Országos Felszínmozgás Kataszter nem tartalmaz adatot a városra. Megállapítható, hogy Kistelek térsége földrengésnek kevésbé kitett térségek közé tartozik.

1.18.2 Vízzajzi veszélyeztetettség

1.18.2.1 Árvízveszélyes területek

A települések ár- és belvíz veszélyeztetettségi alapon történő besorolásáról szóló 18/2003. (XII. 9.) KvVM-BM együttes rendelet mellékletében Kistelek nem szerepel.

A kistérség keleti része mélyártéren fekszik, árvizekkel veszélyeztetett helyen. Baks teljes területét, Ópusztaszer és Pusztaszer egynegyedét érinti az ártér. A többi Duna-Tisza-közi település inkább vízhiányos.

A Tiszára jellemzően három nagyobb árvíz vonul le évenként, a tavaszi hóolvadásból keletkező tél-tavaszi árvíz (jeges ár), a nyári árvíz (zöldár), és az őszi árvíz (leveles ár). A Tisza árvízi vízhozama ezen a szakaszon meghaladja a 4000 m³-t másodpercenként. A vízjárték – a legkisebb és legnagyobb vízszint különbsége – több mint 12 méter. A levonuló legnagyobb árvizek szintje a mentett oldali terep fölött 5-6 métert is elérhet. Az árvizek hosszan tartóak, a hullámteret gyakran teljesen kitöltik, levonulásuk lassan indul meg. A Tisza a területen végig töltésezett.

A térség területén a 2.54. sz. szegedi ártéri öblözet található. Az öblözet, ezáltal a települések védelmét a 13,8 km hosszú kiépített gátrendszer látja el, mely az Alsó-Tisza-vidéki Vízügyi és Környezetvédelmi Igazgatóság kezelésében van.

Az árvízvédelmi fővédvonalak – töltések – magassági és keresztmetszeti kiépítési méreteit, illetve az állékonyág biztonsági tényezőit ágazati rendeletek írják elő. A ma érvényes kiépítési magasság a 15/1997 (IX.9.) sz. KHVM rendelettel meghatározott mértékadó árvízszint egy méteres biztonsággal növelt értékét jelenti. Az elsődleges fővédvonalak kiépítettsége 60 %-os, vagyis jelentős részben magasság- és szelvényhiányosak.

A védelmi rendszert másodlagos védvonalak egészítik ki, összesen 5203 m hosszban. A kistérség területéből 406,39 ha fekszik hullámtéren. A Tiszának e szakaszon 7-800 m széles a hullámtere, ami az összegyülekező vizek egyetlen kivezetését jelentő alsó szakaszon aránylag keskenynek tekinthető. Fölötte és alatta is sokkal szélesebb szakaszok csatlakoznak hozzá, és itt is nehezíti a lefolyást a földhasználat, az erdők gondozatlansága. E tényezők következtében is vált szükségessé a kistérséget első ütemben érintő hullámtéri beavatkozásokra, illetve potenciálisan a víz mélyfekvésű mentett területekre való kivezetésére.

A kistérséget árvíz csak a keleti részén, Baksnál fenyegeti, a Tisza vonalánál. Az ide torkolló Dong-ér térsége a visszaduzzasztástól védett. A kistérség állandó vizű tavai a Bíbic-tó, a Müllerszék-tó, a Dong-ér-tó, a Büdösszék-tó és az Ószeszék-tó. Mellettük időszakos vízborítású tavak, nádasok, zombékos területek is kialakulnak.

1.18.2.2 Belvízveszélyes terület

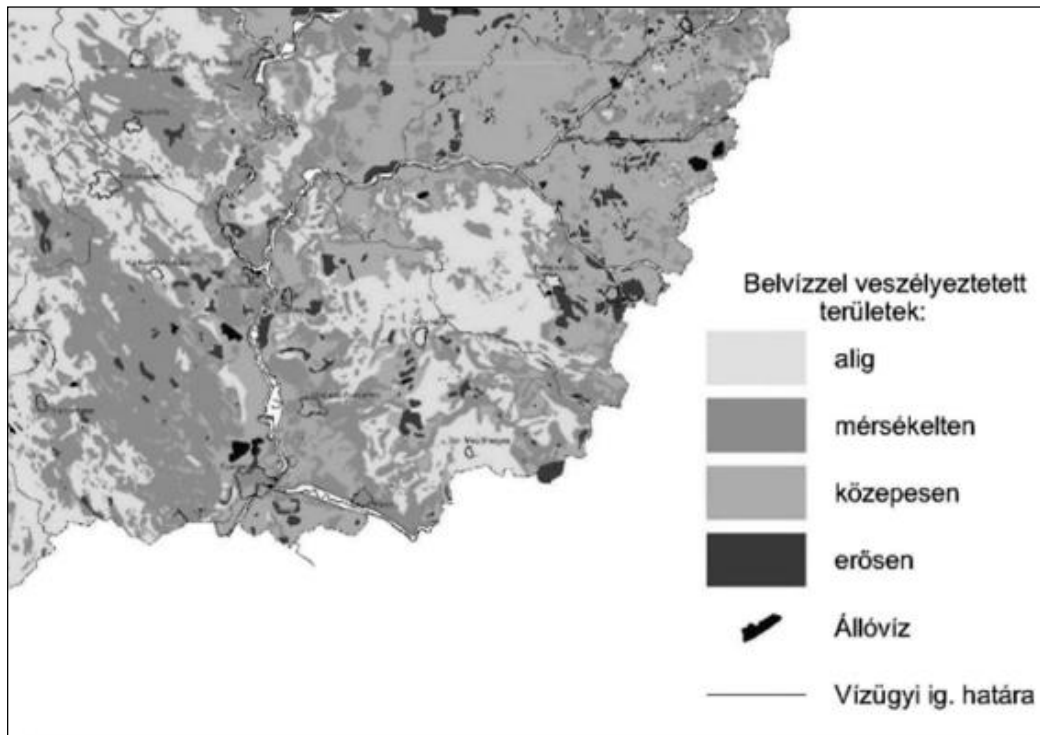
A kistérség legnagyobb része a homokhátságon fekszik. Itt a belvíz-veszélyeztetettséget a mikrodomborzat, a belső lefolyástalan medencék vízellátottsága szabja meg. Az ártérre eső részek nagyrészt belvízveszélyesek. Nedves időszakban a mélyebben fekvő területek rendszeresen víz alá kerülnek, ugyanakkor belvíz száraz években is jelentkezhet a csapadék éven belüli szélsőségeinek következtében. Ilyenkor ugyanabban az évben egymást rövid időn belül követheti a belvíz és az aszály. A térség belvíz-veszélyeztetettsége tehát elsősorban a mélyfekvésű ártéri

területeken jelentős. Egy-egy csapadékosabb évben a magasabb fekvésű belső medencékben is kialakulhatnak hosszabb rövidebb ideig tartó vízállások.

32. térkép: A Dél-Alföld belvív-veszélyeztetettségi térképe

(1. belvízzel nem, vagy alig veszélyeztetett terület, 2. belvízzel mérsékelten veszélyeztetett terület, 3. belvízzel közepesen veszélyeztetett terület, 4. belvízzel erősen veszélyeztetett terület)

Forrás: A magyarországi belvív-veszélyeztetettségi térkép elkészítésének szakmai, kutatási megalapozása, BELVÍZ-INFO Projekt (GOP-1.1.1-2008), www.belvizinfo.hu

Az árvízvédelmi töltések kiépülése óta a területen keletkező szivárgó-, fakadó-, talajzizek nem tudnak természetes úton a folyókba jutni. A terep mélyebb fekvésű részein gyülekeznek, néha az árvizekével vetekedő elöntéseket okozva. A belvívveszély nemcsak az árvizes területeket érinti, hanem a magasabban fekvő területeket is veszélyezteti.

A belvív főleg a tavaszi időben jelentkezik, nyárra azonban vízhiány alakul ki, beköszönt az aszály. A belvígazdálkodás prioritásai időjárási periódusonként és az agrárgazdaság elvárásainak függvényében változnak, mai helyzete nagyon labilis. A csapadékosabb időszakok vizeinek tározására a holtágakban, halastavakban, belvítározókban van lehetőség belvizek elvezetésére. A mértékadót megközelítő belvítömegek levezetése a kiépítésnek megfelelő 14 nap helyett 28-42 nap alatt valósulhat meg, jelentős műszaki beavatkozások elvégzése mellett.

A szivattyútelepi kapacitások kihasználtsága a belvívelvezető hálózat fenti állapota miatt nem vehető igénybe, csak a kapacitások 30-60%-val üzemeltethetők. Ebben a helyzetben már egy közepes nagyságú belvív megjelenésekor is számolni kell az igen jelentős, akár két-háromszoros védekezési költségekkel. A privatizáció óta megszakadt a művek és tulajdonok közötti összhang. A föld tulajdonviszonyok megváltoztak, a birtokok elaprózódtak, a belvívelvezető csatornák tulajdonviszonyai, és kezelőinek helyzete nem tisztázott.

1.18.2.3 Mély fekvésű területek

33. térkép: Kistelek igazgatási területének mély fekvésű, egyben rendszeresen belvízjárta része

Forrás: ATIVÍZIG adat

1.18.2.4 Árvíz és belvízvédelem

Kistelek város közigazgatási területének legnagyobb része a 11.01 Algyő-Tápé-Gyála-Köröséri belvízvédelmi szakasz, 37.sz Algyői belvízrendszer, 37/2 sz. Kisteleki öblözetben helyezkedik el. Kis részben érinti a 37/1 Nádastó-Nagyszéki öblözetet is. A város területének É i része már 34.sz Dongéri belvízrendszer területére nyúlik át. A kiépített belvízvezető csatorna sűrűség az Algyői rendszerben 0,715 km/km² a Dongéri rendszerben 0,640 km/km²

Fajlagos kiépítettségi adatok:

- 37/1 öblözetre 12,7 l/s
- 37/2 öblözetre 14,6 l/s.
- 34/1 öblözetre 16,7 l/s
- 34/2 öblözetre 9,6 l/s

Kistelek területén két jelentősebb csatorna található, a Kisteleki főcsatorna és a Gajgonyai csatorna. Kezelőjük az Alsó-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság lesz, az átadás folyamatban van. A többi csatorna jellemzően önkormányzati tulajdonú. A csatornák karbantartottsága megfelelő. A Kisteleki főcsatorna kotrása 1999-ben történt meg. A csatornák csak időszakos vízfolyások, nincs állandó vízhozamuk, csak hóolvadás és nagyobb esőzések idején. Vízkormányzó művekkel lehetőség van a levezetendő víz tározására, visszatartására. Belvíztározó van a Kisteleki-főcsatorna 20+780 szelvény fölötti 100 hektár nagyságú területen, ahol 0,25 millió m³ belvíz visszatartására van lehetőség (Müller-szék). A Kisteleki főcsatorna 12+108 szelvényében árapasztó műtárgy épült, amely szintén vízkormányzást tesz lehetővé. A műtárgyak nem a város közigazgatási területén vannak, de üzemeltetésük visszahat a város területére is.

1.18.3 Egyéb katasztrófavédelmi tényezők

1.18.3.1 Kedvezőtlen morfológiai adottságok

Kedvezőtlen morfológiai adottság (pl. lejtés, falszakadás) Kistelek területén nincs.

1.18.3.2 Mélységi, magassági korlátozások és tevékenységből eredő korlátozások

Kistelek mélységi, magassági, valamint tevékenységből eredő korlátozások nincsenek.

1.18.3.3 Ipari veszélyforrások

Kistelek területén veszélyes ipari üzem nincs.

1.19 Ásványi nyersanyag lelőhely

A nyersanyagvagyon tekintetében a következő lelőhelyeket és bányatelkeket tartja nyilván az Önkormányzat, a Magyar Bányászati és Földtani Hivatal adataival összhangban:

- Kistelek I. – homok bányatelek
- Kömpöc I. – szénhidrogén bányatelek
- Makó-árok I. – szénhidrogén bányatelek
- Hódmezővásárhely XII. – szénhidrogén bányatelek

Az egész igazgatási területet lefedik továbbá a Csengele 154. – szénhidrogén, a Szegedi-medence 106. – szénhidrogén és a Tisza –szénhidrogén kutatási területek.

A hatóság, a DEBRÁK Kft., mint bányavállalkozó által benyújtott kérelemre indult eljárásában a „Kistelek I.-homok bányatelek” kapcsán a külfejtés kitermelési műszaki üzemi tervét 2014. december 31-ig jóváhagyta.

Kistelek Város Képviselő-testületének 32/2005 (IX.28.) Kt. rendelete Kistelek Építési Szabályzatáról (HÉSZ) és fejlesztési területei szabályozási tervének jóváhagyásáról Homokbányászat a bányászatról szóló mindenkor hatályos törvény alapján megszerzett engedély szerint, az „Máh” jelű általános, hagyományos gazdálkodású mezőgazdasági területen jelen rendelet módosítása nélkül végezhető, amennyiben a külfejtés területe egyszerre nem haladja meg az 5 ha-t, s a terület 2 éven belül az eredeti, vagy erdőművelési ágba visszakerül.

A város igazgatási területének DK-i részét keresztezi a Városföld-Kiskundorozsma nagynyomású szénhidrogén szállítóvezeték, melynek nyomvonalát a város szerkezeti terve az FGSZ Földgázz szállító Zrt. adatszolgáltatása szerint tünteti fel.

1.20 Városi klíma

A jellegzetes alföldi sík bel-és külterület beépítettsége, a növényzet, az átszellőzés és a lokálisan megjelenő légszennyezettség sajátos jelentőséggel bír a városi klíma alakulásánál. A beépített városi területeken a szélebenség becsülhetően lecsökken és a kialakuló turbulens mozgások elősegítik a főút mellett feldúsuló légszennyező anyagok hígulását, elszállítódását a légtérből.

A városi klíma alakulásában elsődrendű szerepe van a városi térség energiaforgalmának. A természetes felszíneknél ez hosszabb idő alatt kiegyenlített, de a város beépített területein a párologtató felszínekkel (növényzet, vízfelületek) szemben a burkolt, beépített felületek túlsúlya jellemző, amelyek a fűtés, kisugárzás, visszaverődés révén juttatnak többlet hőmennyiséget a környezetbe. Ezért kell fokozott figyelmet fordítani a beépítettség mértékre és módjára, a

zöldfelületi arányokra, a biológiailag is aktív zöldfelületek, vízfelszínek kialakítására az átszellőzési lehetőségek biztosításához.

A város környezetében és a városon belül is folyamatosan ellenőrzik a parlagfű mentesítési munkálatok meglétét, és ha ez nem történik meg, akkor a terület tulajdonosát bírsággal terhelik. Ennek az intézkedésnek köszönhetően az utóbbi évek során sokat javult a pollenkoncentráció és várhatóan a parlagfű visszaszorításával ez a tendencia további javulást fog mutatni.

A városi klíma jó állapota a turizmusnak és a természetvédelemnek kedvező tényező. A történeti és természeti értékekhez szervesen kapcsolható a tájjellegű és biogazdálkodás jótékony hatása.

Az utóbbi években megfigyelhető a tanyák funkcióváltása, amit a tanyák hagyományos értékeinek, ökológiai funkciójának megőrzése és védelme mellett támogatni érdemes. A tanyai infrastruktúra problémái és az életkörülmények nehézsége miatt ez az a terület, ahol nagy szerepet kaphat az alternatív és megújuló energiaforrások alkalmazása, amelyek tovább javíthatják a város és környezetének klímáját. A városi klímát befolyásolja a városban található zöldfelület nagysága. Kisteleken az egy lakosra jutó zöldterület nagysága 5,4 m² volt 2013-ban, ami közepes értéknek számít. Kistelek nem tagja a Klímabarát Települések Szövetségének.

2 Helyzetelemző munkarész

2.1 A vizsgált tényezők elemzése, egymásra hatásuk összevetése

A következőkben a helyzetfeltárás alapján a Kistelek fejlesztési lehetőségeit, beavatkozási szükségleteit *leginkább befolyásoló tények összefoglalása* történik annak érdekében, hogy egymásra és a középtávú fejlesztési lehetőségekre való negatív és pozitív hatásuk áttekinthető legyen. Az elemzés a település életét meghatározó tématerületeket egyenként veszi sorra.

Társadalom: demográfiai viszonyok és tendenciák

Kistelek népessége a megalakulástól (1776) a 20. század közepéig folyamatosan növe meghaladta a 9000 főt, azóta pedig lassú csökkenést mutatva 7000 főre fogyatkozott. A kisszámú, ezért egymást közvetlenebbül ismerő lakosság erősebb kohézióra képes, mint a közép és nagyvárosok lakossága, a népesség fogyása azonban csökkenti a kiépített intézményrendszer kihasználtságát, így az előbb-utóbb az ellátás minőségének eséséhez vezet.

A népesség összetétele előregedést mutat, az öregségi index (100 fő 14 év alatti lakosra jutó 60 év fölötti lakos) az országos és megyei átlagnál is rosszabb. A idős lakosok növekvő arányszáma egyre jobban megterheli a szociális ellátórendszert, egyben az Önkormányzat gazdálkodási egyensúlyát.

A város annak ellenére sem tudja megtartani aktívkorú lakosait, hogy a korosztály számára fontos intézményeit folyamatosan fejleszti. A fiatalok elvándorlása következtében a gazdaság veszít dinamikájából, kevésbé képes diverzifikálódni. A település közössége szintén megsínyli ezt a folyamatot, hiszen a helyi hagyományok, gazdálkodási ismeretek nem tudnak továbbörökítődni, s az épített értékeket sem ápolja tovább az ifjabb nemzedék.

Települési közösség (kohézió, kultúra, hagyományok, civilek) – a közösség, mint településfejlesztési erő

Erőssége Kisteleknek a közösségi szemlélet számos területen tapasztalható megnyilvánulása, a lakosok igénye és készsége a város jövőjének együttes alakítására. A Városvezetés fogadókész a civilek kéréseire és javaslataira. A párbeszédre való készség révén megvalósul a visszacsatolás az intézmény-rendszer, a közszolgáltatások működési tapasztalatairól, így azt folyamatosan korrigálni lehet a tényleges igények, elvárások szerint.

A lokálpatriotizmus képes lehet az elvándorlási tendencia megállítására, ennek folytán a gazdaság humán erőforrásának megtartására. A táj és a természet megőrzésének igénye a hely szeretetéből táplálkozik, csakúgy, mint az épített környezet formálása és értékeinek védelme.

A helyi hagyományok ápolása potenciális gazdasági erőt jelent, úgy is mint a saját, unikális termék létrehozására való képesség és úgy is, mint az idegenforgalmat vonzó tényező.

A civil szervezetek a saját működési területükön közvetíteni tudják az előre vivő, hiteles információkat, a szaktudást, ily módon a város életének minden területén segítők lehetnek a fejlődésnek. Ehhez szükséges a működésük folyamatos eszmei és tárgyi támogatása a Város részéről, az utóbbi viszont finansziális problémát jelenthet a település gazdálkodásában.

Intézmény-rendszer (közszolgáltatások) és városüzemeltetés

Kistelek pályázati támogatással hozta létre jó minőségű oktatási-nevelési, egészségügyi, művelődési-kulturális-sport és szociális intézményhálózatát. A városi szintű és a funkcionális térséget kiszolgáló ellátás közvetlen pozitív hatást gyakorol a társadalmi viszonyokra, a település közösségére. A képzettebb lakosság a gazdaságfejlesztés sikerességét is elősegíti. Az intézményellátás új, vagy helyreállított épületei a város épített környezetének minőségét emelik, nem egy közülük helyi építészeti értéket hozott létre, vagy meglévő értéket ápolt.

Az intézmények megújuló energiaforrásokra való átállítása a környezetvédelem és klímataudatosság jegyében nagy előrelépést jelentett. Az intézményekkel kapcsolatos beruházások viszont megterhelték a város gazdálkodását.

A városüzemeltetés az intézmények fenntartásán túl a közterületek, zöldfelületek karbantartására is kiterjed. A szebb, esztétikusabb környezet, a zöldfelületek ápoltsága javítja a társadalmi közérzetet és a várost vonzóbbá teszi az idegenforgalom számára. Az elmaradt fejlesztések azonban, mint amilyen a vasútállomás előtti liget rendezetlensége és a játszóterek kis száma, fordított hatást váltanak ki.

Gazdaság szerkezet és dinamika

A város legfőbb erőfeszítései az utóbbi években a gazdaságfejlesztést célozták, mivel a munkahely-teremtés az összes működési területre pozitív hatást tud gyakorolni. Nagyobb beruházót azonban nem sikerült bevonni az Ipari Parkba, ami visszavetette az elvándorlás megállítására és a város gazdálkodási egyensúlyának helyreállítására vonatkozó ambíciókat.

A vállalkozói szféra szerencsére – a városvezetés ösztönző szerepének is köszönhetően – egyre nyitottabb a fejlesztési források felkutatására és az innovációs tevékenységre, s ez optimizmusra ad okot. A befizetett iparűzési adók javítják az Önkormányzat költségvetésének lehetőségeit.

A helyben hagyományos iparágak szereplőinek egy része (faipar, borászat, virágkertészet) azonban a rendszerváltást követő gazdasági átrendeződésben, vagy az elmúlt 7 év válságjelenségeinek közepette talajt veszített és egyelőre képtelen a megújulásra. A mezőgazdasági termelő és értékesítő szövetkezés elsorvadása miatt a gazdák kölcsönösen bizalmukat veszítették, ezért előlről kell kezdeni az ágazat önszerveződését. A kudarcokból kifolyólag veszített sokrétűségéből a gazdaság szerkezete és dinamikája lassult, maga után vonva a társadalom gyengülését (megélhetési feltételek romlása, elvándorlás), a város gazdálkodásának egyensúlyvesztését (szociális támogatás iránti megnövekvő igény) és az épített környezet állapotromlását (barnamezők).

Az idegenforgalom erőre kapott a termál- és gyógyturizmus feltételeinek bővülése révén, ami kezdi éreztetni a hatását a gazdaság más területein is (szálláshely- és egyéb szolgáltatások, vendéglátás, kereskedelem térnyerése). A vendégforgalom igényt támaszt a helyi hagyományok felismerésére és gyakorlására, a kultúra ápolására, így módon a települési közösség büszkeségét táplálja és elsődleges vagy másodlagos megélhetési forráshoz juttathatja a lakosságot. Ugyancsak ráirányítja a figyelmet a táj- és természeti adottságokra, amiket esetleg addig nem vettek tudomásul a helybéliek. Rákényszerít az idegenforgalom a zöldfelületek, az épített környezet „kiratakba állítására”, ami egyrészt költségnövelő, másrészt városképjavító tényező. Ráébreszt arra is a más kultúrákból érkezők fogadása, hogy nyelvi és egyéb ismereteink gyarapítására van szükség.

Önkormányzat vagyoni helyzete és gazdálkodási egyensúlya

A vagyon gonddal jár együtt és ez hatványozottan igaz a város által működtetett intézmények fenntartására, ami évről évre súlyos terhet és csaknem megoldhatatlan problémát jelent, a mellett, hogy természetesen jó dolog rendelkezni az ingatlanok felett. A fenntartási költségek visszafogása

csak rövidtávon enyhíti a gazdálkodási nehézségeket, később nehezen orvosolható, vagy visszafordíthatatlan károkat okoz az intézmény-rendszerben és a városüzemeltetésben.

Az ellátás minőségének romlása egyértelműen negatív hatással van a társadalmi helyzetre (oktatás, egészségügy, szociális gondoskodás).

Kistelek csakúgy, mint a többi önkormányzat híján van a fejlesztésekre fordítható forrásoknak. Állandó gazdálkodási stressz a pályázatok önerejének megteremtése mellett a működés stabilitásának megtartása. Még riasztóbb jelenség, hogy nem képes előkészíteni projektjeit, így megnő a hibázás veszélye, ami a mégoly ötletes és eredményesnek ígérkező akciókat is torzóvá ronthatja.

A kiélezett gazdálkodási helyzet veszélyezteti a városi intézmény-rendszer finanszírozását, a városüzemeltetést, a zöldfelületek és az épített környezet fenntartását, a közlekedési és közmű-infrastruktúra kezelését, a környezetvédelmet.

Táji és természeti adottságok

Kistelek igazgatási területe bővelkedik természeti területekben, melyek egy része nemzetközi vagy nemzeti védelem alatt is áll. Helyi védett eleme is van a természeti környezetnek (Bibic-tó). Ez az adottság egyszerre jelent lehetőséget (egészségesebb társadalom, idegenforgalmi vonzerő) és felelősséget (állapot-megtartás költségvonzata, épített környezet fejlesztésének és a megújuló energiák használatának korlátozottsága a természeti területeken és környezetükben).

Változatos, mozaikos a táj jellege és fennmaradt jó néhány tanya, egy részük eredeti használati móddal (kinnlakásos gazdálkodás). A táji adottságok kihasználása azonban akadályozott (tőkehiány, mezőgazdasági termelő-értékesítő rendszer kiépítetlensége, tanyai idegenforgalmi szolgáltatások fejletlensége), ezért nem tud jótékony hatást kifejteni a gazdaságra, az épített környezetre és a társadalomra. Az erdők megkötik a homokháti könnyű talajokat, de a szabadon maradó termőföldek szélérozóiója hátráltatja a gazdálkodást és a szálló por miatt a levegő minőségére is rossz hatással van.

A termásvízkinccs kihasználására komplex, kidolgozott program áll rendelkezésre. Megkezdődött és folyamatban van a program megvalósítása. Profitál belőle közvetlenül a társadalom (egészség-megőrzés a gyógyvíz révén), az intézmény-rendszer (termásvizes fűtés), az idegenforgalom (termálfürdők) és távlatban az Önkormányzat gazdálkodása is (beruházások megtérülése az energia-felhasználás költségében).

Az erdőfedettség megfelelő és szükséges is a Homokhátságra jellemző könnyű talajok megkötésére, az állomány azonban egyoldalú, jellemzően nyár, kevés az őshonos fafaj. A még meglévő értékes egyes állományok védelme és újabb, honos fafajú erdők telepítése pozitív hozadékú a társadalomra nézve (jobb klíma egészségmegőrző hatása), javítja a gazdaság lehetőségeit (idegenforgalmi kínálat), de egyben csökkenti a mezőgazdálkodásra felhasználható termőterületet, holott a mezőgazdálkodás számottevően magasabb megtérülésű, mint az erdőgazdálkodás.

Zöldfelületek

A város zöldfelületi rendszere a külterületi erdők, természeti területek elemein túl a belterület parkjaiból, intézménykertjeiből, fasoraiból és lakókertjeiből tevődik össze. Kistelek kevés közpark-területtel rendelkezik, sem az új díszter, sem a régi vásártér nem alkalmas a pihenő funkciók biztosítására és nem is fejleszthetők közparkká méretüknél, beépítettségüknél fogva. A családok nem tudnak kiadós sétát tenni szép zöldkörnyezetben, a szabadtéri találkozásokra nincs „randevűhely”. Mindez nagyon hiányzik a társadalom működéséből, a közösségek formálódásából. Visszaveti az idegenforgalmat is. Alakul ugyan a már felszámolt régi temető helyén tervezett tematikus közpark (magyarok temetkezési szokásainak bemutatása fásított környezetben),

igényes kialakítása azonban finanszírozási nehézségek miatt egyelőre leállt. A vasútállomás előtti térségben szabadidő park létrehozása kezdődött meg, de szintén pénzhiány miatt még az előkészítés, tervezés sem történt meg, holott ez az egyetlen megfelelően pozícionált, nagyobb összefüggő zöldfelület, ahol igazi közpark megvalósítható.

Az utcai fasorok szintén sok helyen hiányoznak a zöldfelületi hálózatból. A mindennapi gyalogosmozgások során a lakosság elsősorban az utcák zöldfelületeit érzékelik, kiderült a megkérdezésekből is, hogy elégedettséggel fogadták a megvalósult a szép zöldkörnyezet, virágokat és faültetést. Ezek a „szoft”-beruházások magas megtérülésűek társadalmi szempontból. A környezetvédelem és klímatudatosság területén is „jövédelmző” volna a rendezett közpark és fasorok összefüggő rendszerének esztétikus és célszerű kialakítása.

Épített környezet, épített örökség

Kistelek viszonylag fiatal település, az épített környezet tervezett szerkezetű épp ezért elég jól meg tud felelni a modern elvárásoknak is (utcahálózat, telekszerkezet). Elegendők a közterületek a közlekedésre, közművek elhelyezésére, általában zöldsávok és fasorok is elférnek benne. Hibája volt a telepítésnek, hogy nem hagytak helyet közparknak, ezért utólag, bontásokkal kell felszabadítani hozzá területet, vagy nem lehet egyáltalán megoldani az elhelyezést a központban, ahol pedig történeti városokban szinte kivétel nélkül lenni szokott.

Az épületállomány elsősorban a városközpontban és az Északi városrészben újult meg, a többi városrészben a visszafogott jövedelmi viszonyok mutatkoznak meg a lakóházak állapotában is. Elhanyagolás azonban nem jellemző, a lakosság a képességéhez mérten rendben tartja az ingatlanokat. Kivétel ez alól a Petőfi utca városközponti szakasza (8-26. hászámok) parasztpolgár házsora, amely kezd roszdarterületté degradálódni, kiürültek az üzletei, pusztulófélben vannak a homlokzatai. A vele szemközti oldalon városi beruházásokkal létrejött építészeti minőség mintát ad a lakosság számára, az érték értéket vonz, ezért nem szabad engedni a központ kedvező megítélését rontó folyamat folytatódását. A helyi társadalmat jogos büszkeséggel tölti el a városfejlesztés látványos eredménye. Az intézmények jobban tudnak működni a megfelelően funkcionáló épületekben és ezek üzemeltetése is általában kisebb költséggel jár, hiszen szigorú energetikai feltételeknek kellett megfelelniük a létesítés során.

A piactér Ny-i térfalát egy új szerkezetkész társasház alkotja, amely évek óta üresen áll, mert a felvett hiteleket a tulajdonos nem képes törleszteni. A városképi anomáliát kezelni szükséges.

A külterületi lakóházak (tanyák) állapota nagyrészt leromlott. Ennek ellenére nem szabad lemondani arról, hogy rekonstrukciójukra sor kerüljön, mert a hagyományos technológiák (vályog, fafödém, lélegező felületek) előnyeit az iparosított társadalom kezdi felismerni és alkalmazni. Egyre inkább találni a felújításokhoz megfelelő anyagokat, technológiát és a helyben élő szakemberek még értenek is ezek alkalmazásához. A tanyák értéket és lehetőséget képviselnek a helyi gazdaság szintjén. Alkalmazkodnak a táji és természeti adottságokhoz, nem hivalkodóak, mint sok „jó” ház. Környezetvédelmi vonatkozásuk kedvező (véghasználatuk kevés hulladékot termel). Egyelőre azonban – jelen állapotukban – a tanyák negatív hatásúak mindezekre a területekre nézve.

Épített értékekben Kistelek kevésbé gazdag, egyedül a római katolikus templom áll országos védelem alatt. Vannak azonban helyi viszonylatban nagyon is megőrzésre érdemes beépítési módok (melléképület kihelyezése az utcára), szép parasztpolgár házak és számtalan apró, de a kistelekiséget magukban hordozó épített elemek (kapuk, ablakok, kerítés, oromzat). A „saját” értékek ápolása a társadalmi összetartozás élményét nyújtja, megtartó erő és a takarékoság útjára vezeti az embereket.

Közlekedési hálózat és minősége

A város jó pozíciót foglal el az ország közlekedési térképén, akár a közúti, akár a vasúti kapcsolatok tekintetében. A térségi légi közlekedés hiánya, a szegedi repülőtér áruforgalomra való használhatatlansága viszont hátrányos a város logisztikája szempontjából.

A településen az áruszállítás zavartalan, de kizárólag az M5 autópálya felől éri el a várost a lakott területek érintése nélkül, más irányokból csak a városon keresztül lehet megközelíteni. A várostól délre tervezett elkerülő útvonal jelentősen mérsékelné a települési tranzitforgalmat, amely jelen helyzetben túlterheli a központi körforgalmat és környékét, ami a város „lelke”, intézményeinek többségét és a műemléki környezetet is magában foglalja. Az 5-ös főút északi szakasza azt követően is átszeli majd a lakóterületet, ha a déli elkerülés megvalósul, ezért különösen fontos volna a hiányzó gyalogos szigetek kiépítése, hogy az út két oldalán sorakozó városi intézmények között az átjárás ne érjen fel egy balesetveszélyes kalanddal.

A helyi közutak a belterületen sem mindenütt burkoltak. A külterületnek csak néhány részére lehet eljutni burkolt úton (termálparki és logisztikai fejlesztési terület), a földutakkal feltárt tanyasorok, gazdálkodási területek hátrányt szenvednek a megközelítési nehézségek miatt, iskolabusz sem jár. Ezek a nehézségek elriasztják a fiatalokat a külterületen való kinnlakástól, vagy kinnlakásos gazdálkodástól, a tanyai idegenforgalom is blokkolódik.

A funkciógazdag városközpont természetesen igényt generált a parkolók számának növelésére, amivel nehezen tud a kiépítés lépést tartani. A kényyszerűségből az útpadkán és a földes árokszélen megálló járművek letapossák a zöldfelületeket, gondozatlan benyomását keltik a városnak, rontják a megítélését, egyszersmind balesetveszélyesek.

A tömegközlekedés megfelelő gyakoriságú busz- és vonattáratokkal megoldott a térségen belül és kívülre is, helyi buszjárat azonban nem üzemel. A kerékpárút-hálózat is hiányos, pedig a belterületen részben pótolni tudná a helyi tömegközlekedést. Kiskunmajsa irányába (Csengele) és Pusztaszerre nem lehet kerékpárúton eljutni. Felújításra szorul az Ópusztaszerre vezető kerékpárút.

Közművek és elektronikus hírközlés

Kisteleken az ivóvízhálózat kiépítettsége belterületen teljes, az ivóvíz mennyisége távlatban is elegendő, minőségjavítása folyamatban van. A külterületnek a várostesthez közeli részei elláthatók ivóvízzel, a tervezett termálfalu és logisztikai központ a gazdaságfejlesztés szempontjából előnyös módon rákapcsolható a hálózatra. A tanyákon szétszórta élő lakosoknak csak töredék része jut hálózati ivóvízhez, a belterülettől távoli helyszínek csak saját kútról nyert és boltban vásárolt ivóvízből részesülhetnek.

A termálvíz kincs felhasználását a város többcélú komplex rendszerben kezdte meg. Az intézmények fűtése a beruházás megtérülését követően gazdaságos üzemeltetést tesz majd lehetővé és a környezetvédelem elveivel összhangban áll. A gyógyvíz minősítés révén a vízgyógyászat szerepet játszik a lakosság egészségmegőrzésében és gazdasági tényező is. Az idegenforgalomban evidens előnyökkel jár a termál- és gyógyvíz rendelkezésre állása. A rendszer működtetése okozhat váratlan kiadásokat az Önkormányzat költségvetésében (pl. vízviszanyomó kútnál előfordulhat üzemelési probléma), de összességében és tendenciájában pozitív megítélésre adnak okot a termálvíz-felhasználás eddigi tapasztalatai.

A szennyvízhálózat kiépítése a teljes belterületre folyamatban van, a kommunális szennyvíz elvezetése és tisztítása megoldódik. Az ipari szennyvíz befogadása azonban erősen korlátozott jelenleg, a gazdaságfejlesztésben kellemtelen szűk kapacitást jelent, ami veszélyezteti a meglévő üzemek telephelyen belüli fejlesztését és az Ipari Park további betelepülését is. A város iparüzési adótól esik el és gazdálkodása nem tud talpra állni, ha a gazdaságnövekedést blokkolja a kapacitáshiány.

A város csapadékvíz-elvezetési rendszere a 2000. évi beavatkozások nyomán nagyrészt megoldja a fölös vizek távoltartását. A vízvisszatartásra viszont egyelőre alig alkalmas, kiépítésére tervek állnak rendelkezésre, a megvalósítás elsősorban pénzügyi kérdés. A város mezőgazdasága a klímaváltozásra reagálva csak akkor tud áttérni az öntözéses művelésre, ha a hiányzó tározóhelyek a rendszerbe beépülnek. A belterületen a nyílt árkok lefedésével hasznos közterületek nyerhetők, például parkolásra, amely szintén a pénzügyi megvalósíthatóságon múlik.

Földgázzal a teljes belterület és az igénnyel fellépő külterületi telephelyek el vannak látva. További kapacitás nyerhető új betáplálási irányból (Pusztaszer), ami szükséges is lesz a termál-pihenőpark megvalósításához, azonban a kiépítése költséges.

A villamos-energia ellátás a belterületen és a külterület jó részén is biztosított. A hálózatsűrűség megfelelő. A belterületen a kifeszültségű hálózat légvezetékes volta hátrányosan jelenik meg az utcaképpen, a föld alatti kábeles átépítés azonban nemcsak az ellátóvezetékek, hanem a bekötők esetében is költséges és utóbbi közvetlenül a lakosságra terhelődik. A közvilágítás átalakítása megtörtént, a gazdaságos működés biztosított.

A megújuló energiák használatát tekintve Kisteleken a napenergia és a termálvízből nyert energia látszik a legelérhetőbbnek. Mindkettő térnyerése megfigyelhető az elmúlt évekre visszatekintve.

Elektronikus hírközlés tekintetében Kistelek teljes körűen ellátottnak tekinthető, mint a vonalas, mind a mobil ellátói hálózatokon, valamint a kábeltévé tekintetében is.

Környezetvédelem - klímatudatosság/ energiahatékonyság

Kistelek vízadó rétegei elvileg védettek a szennyeződésektől. A „zárt” szennyvízgyűjtők sok esetben szivárognak, a szennyvízcsatornázás révén a szennyezőség leszivárgásának veszélye csökken. A mélyfúrású, de felhagyott kutak (csaknem 50 db) potenciális veszélyt jelentenek a felszín alatti vizek minőségére, ezek azonban nincsenek kellőképpen nyilvántartva és felszámolásuk sem reális.

A városban kevés levegő szennyező forrás van, elsősorban a közlekedés a „ludas” a minőségi problémákért. A parlagfüves területek viszont jelentősek, a gyenge minőségű szántók művelésének felhagyása során az invazív faj birtokba veszi a területeket, de kultúrákban is terjed (kukorica, napraforgó). A lakosság egészségének és az idegenforgalomnak nem használ a levegőben szálló allergizáló pollentömeg.

A hulladékkezelés Kisteleken megoldott, hulladékudvarral is rendelkezik a város és komposztálási programot is folytat a lakosságot ösztönözve a jó szokás felvételére.

Földtani csúszásveszély nem fenyegeti Kisteleket, süllyedésveszélyes terület sem ismert és a földrengések lényegében elkerülnek a várost. Veszélyes ipari üzem sem működik területén.

Belvízveszély kis mértékben, de jelen van az igazgatási területen, a belvízcsatornák azonban többnyire ellátják feladatukat. A vízvisszatartás ellenben még nem vált gyakorlattá és ennek lehetősége is csak korlátozottan van kiépítve, ami visszaveti az öntözéses mezőgazdálkodás lehetőségét. A vízpótlás lehetőségét még nem tárta fel komplex terv, a homokhátsági talajvízszint-süllyedésre nincs kidolgozott válasz. A szélsőségesebbé váló klíma megkövetelné a kiegyensúlyozásra való törekvések előtérbe lépését. A táj megsínyli az egyre nagyobb csapadék- és hőmérséklet-ingadozást és megszenved a lakosság is, ezért újabb eszközök bevetése nélkül kedvezőtlen társadalmi hatásaival is számolni kell (egészségromlás, elvándorlás).

Kistelek város eredményes erőfeszítéseket tett az energiahatékonyság növelésére a geotermikus energia komplex felhasználási programjának elindításával. Ehhez járul még a napelemek számának gyarapodása a közintézményeken és vállalkozásokban. Az épületeken és a természeti környezetben ugyan helyet követelnek a napenergiát hasznosító panelek, de jelenlétük elviselhető.

		Vizsgált tényezők (hatással érintett)										
		demográfiai viszonyok és tendenciák	települési közösség (kohézió, kultúra, hagyomány civilek)	intézmény-rendszer (közszolgáltatások) és városüzemeltetés	gazdaság szerkezet és dinamika	Önkormányzat vagyoni helyzete és gazdálkodási egyensúlya	táji és természeti adottságok	zöld-felületek	épített környezet (épített örökség is)	közlekedési hálózat és minősége (belső és külső)	közművek és elektronikus hírközlés	környezetvédelem – klímatudatosság/ energiahatékonyság
Ható tényezők	demográfiai viszonyok és tendenciák		+/-	-	-	-			-			
	települési közösség (kohézió, kultúra, hagyományok, civilek)	+		+	+	-	+	+	+			+
	intézmény-rendszer (közszolgáltatások) és városüzemeltetés	+	+		+				+			+
	gazdaság szerkezet és dinamika	-	+/-	+/-		+/-	+		-			
	Önkormányzat vagyoni helyzete és gazdálkodási egyensúlya			+/-	+/-			-	+/-	-	-	+/-
	tágabb táji és természeti adottságok	+	+/-		+/-				-			
	zöldfelületek	-	+/-	-	-	-						-
	épített környezet (épített örökség is)	+	+	+			-	-		+	+	
	közlekedési hálózat és minősége (belső és külső)	+/-		+/-	+	-		-				-
	közművek és elektronikus hírközlés	+/-	+	+	+/-	+/-	+					+
környezetvédelem - klímatudatosság/ energiahatékonyság		+	+	-	+/-	-		+/-		-		

3 Helyzetértékelő munkarész

3.1 Helyzetelemzés eredményeinek értékelése

3.1.1 A folyamatok értékelése

Kistelek létrejötté majd mezővárossá és mai járásközponttá válása nagyrészt a kedvező közlekedés-földrajzi adottságainak köszönhető. Ez a tényező volt a döntő generáló eleme a mezőgazdálkodási és – főleg az arra támaszkodó – ipari, kereskedelmi funkciók megjelenésének, a munkaerő letelepedésének, majd a növekvő népesség igényeit kielégítő intézmény-ellátás kialakulásának. Ma is tanúi lehetünk ennek a folyamatnak, mert az említett alapadottság – tudniillik a kedvező közlekedési helyzet – nem változott és az erre támaszkodó további következmények jellege is hasonló maradt. A település története azonban azt mutatja, hogy sok más tényező hatása is egyre inkább érvényesül és az egyszerű képlet nem működik magától: a lakosságszám jó ideje fogyóban van és a további népességvesztés esetén ellentétes, leépülési folyamat veheti kezdetét a gazdaságban és az intézményrendszerben. Mindez a megye és az ország többi kisvárosánál is többnyire jelentkező, nagyrészt külső tényezőkből (például a mezőgazdaság piaci alkalmazkodóképességének gyengeségéből) általánosan adódó probléma. Meg kell azonban vizsgálni, hogy Kisteleken milyen belső okok játszottak közre a demográfiai helyzet romlásában, hogy megfelelő választ lehessen találni a problémakezelés mikéntjére.

A legkézenfekvőbb igény a várossal szemben, hogy biztosítson munkalehetőséget. Néhány helybéli ipari cég stabil és fejlődőképes hátteret biztosít ehhez, erősnek mondhatók a térségi fogyasztásra épülő helyi kereskedelmi vállalkozások is. Az új munkahelyek megteremtése érdekében tett erőfeszítések (agrár-logisztikai akcióterület és termál-pihenőpark akcióterület előkészítése a beruházások fogadására) azonban csak részleges eredménnyel jártak, a „nagy” beruházások még váratnak magukra. Az okok között „szoft”-jellegűek is gyaníthatók (pl. képzett ipari munkaerő hiánya, mezőgazdasági integráció eddigi kudarca), melyeknek az a jellemzőjük, hogy leküzdésük csak hosszú, kitartó munkával lehetséges.

A település sajátossága az, hogy átlátható a társadalma, csaknem mindenki ismeri egymást, legalábbis közös ismerősökön keresztül. Nagyban meghatározó ezért a személyes példa, jó és rossz értelemben egyaránt. A városról a köztudatban kialakult kép gyorsan leereagálja a változásokat, érzékenyen működik a visszacsatolás. Fokozott szerepe és felelőssége van a civil szervezeteknek és rajtuk keresztül hatékonyabb lehet a folyamatok befolyásolása is. Különösen a fiatalok elvándorlása tekintetében merül fel a kérdés, hogy milyen negatív és pozitív hatások érvényesülnek, amikor a felnőtté váló és aktív korosztály a kötődése ellenére máshol próbál új életet kezdeni. A munkahelyek hiánya nyilvánvaló ok, de okozat is egyben, hiszen a saját vállalkozás, mint alternatíva mindig fennálló lehetőség, amivel Kistelek fiatal felnőttjei nem élnek kellő mértékben. A megkérdezett helyi vállalkozások képzett munkaerőt hiányoltak, azaz hiába kínálnak állást egyes területeken, a fiatalok nem eléggé motiváltak a szükséges szakmai vagy felsőfokú képzés megszerzésében, vagy ilyen végzettséggel máshol keresnek boldogulást. A helyzetelemzésből kiderült, hogy a demográfiai viszonyokra elsősorban a következő tényezők vannak hatással: települési közösség kohéziója, a kultúra, a helyi hagyományok léte-nemléte. Továbbá magától értetődően az intézmény-rendszer milyensége, a tájjal és a természettel való együttélés módja, az épített környezet, mint élettér minősége is befolyásolja a társadalom „egész”-ségét.

Figyelemre méltó, hogy az idegenforgalommal kapcsolatos tevékenységek mindamelllett, hogy gazdasági jellegűek, ugyanakkor a táj, a természet értékeire és a helyi hagyományokra épülnek, ráadásul csak helyben értelmezhetőek, ezért fejlesztésével „több legyet lehet ütni egy csapással”. Érthető, hogy Kistelek e területre fókuszált leginkább az elmúlt évek fejlesztési projektjeiben. Ugyancsak kiemelt figyelmet fordított a városközpont funkcióbővítésére és az emblematisz főtér megformálására, hogy az akkor húsz éves város (2009) a rangját ezzel is kifejezze és térségi szerepkörét jobban betölthesse: a büszkeség olyan összekovácsoló erő, ami az elvándorlás ellen hat.

A helyzetelemzés számos ponton „belebotlott” a tanyavilág és egyáltalán a külterület kérdéskörébe. Kettősség jellemzi a megítélését a város jövője, fejlődése szempontjából: jelen állapotában visszahúzó erőnek tűnik szinte minden tématerületen, hiszen egy szétzilálódott mezőgazdálkodás terepén, többnyire leromlott állapotban lévő épített környezetben, egyre több szociális problémával szembesülő városrészeiről és társadalmi csoportról van szó. Ám egyszersmind rejtett potenciállal rendelkezik, mint gazdasági tényező az önfenntartó és ökológikus termelő gazdálkodás színhelyeként, mint humán erőforrás a helyi termőviszonyok, technikák ismerőjeként, valamint a helyi anyaghasználatra és építési ismeretekre támaszkodó építési hagyomány őrzőjeként.

Nem lehetetlen, hogy a népességvesztés folyamata részben a tanyai gazdálkodás hanyatlásával okolható, hiszen pont egyszerre, párhuzamosan jelentkezett az 1950-es évek tudatos, kíméletlen tanyafelszámoló politikájával. Ez a politika nem csak gazdaságilag lehetetlenítette el a kinnlakásos családi művelést, lekapcsolva a tanyatelket a hozzá tartozó földekről, hanem építési jogaitól is megfosztotta a gazdákat (máig is tartó érvénnyel) és ami a legnehezebben volt elviselhető, a kisiskolás korú gyermekeket leválasztotta a családról és bentlakásos kollégiumba kényszerítette. A keserű helyzetbe került gazdálkodók sok esetben elhagyták a szülői örökséget és nem állva meg a város határánál egyből a nagyvárost választották új lakhelyül. Mára kevés tanya maradt meg eredeti, kinnlakásos gazdálkodási formaként és az állattartás feltételeinek romlását követően a mindennapi kijárással fenntartott állattartó tanyák száma is megfogyatkozott. Részben átalakult a használati mód, jó néhány tanya kizárólag lakhely vagy – kisebb számban – üdülő használatban van. Az említett potenciális lehetőségek akcióterületté tehetik a tanyákat akár a mezőgazdálkodás, akár az idegenforgalom területén, hogy ne tehetőség, hanem erősség legyen a jövőbeni szerepük. Ne feledjük, hogy a mostani negatív folyamat előjelének megváltoztatása dupla haszonnal jár.

Az Önkormányzat gazdálkodási nehézségei szinte az élet minden területén redukálják a jövőbeni lehetőségeket. A tapasztalatok alapján a lehetséges fejlesztési projektek tervszerű előkészítése csakúgy, mint a sajtóterő biztosítása sok esetben nem finanszírozható, így a város eleshet a jövő szempontjából nagyon is szükséges támogatásoktól. Támogatás nélkül, az intézményrendszer és városüzemeltetés terhével a vállán az Önkormányzat nem képes a gazdaság fejlődését indukáló infrastrukturális beruházásokra. A mezőgazdasági-logisztikai és az idegenforgalmi fejlesztések esetleges elmaradása visszavetheti a helyi beszállítóként, kapcsolódó partnereként szóba jöhető kisvállalkozásokat, ami végső soron az alapproblémát erősítve az aktívkorú lakosok elvándorlásához vezet. További hatásként jelentkezne az intézményrendszer kényszerű megnyirbálása, így – egyebek között – a szociális ellátás lecsupaszítása és az oktatás-nevelés lehetőségeinek csökkenése. Utóbbi a gazdaságfejlesztéshez feltétlenül szükséges képzett munkaerő „újratermelődése” ellen hat, spirálba hozva a negatív folyamatot. Az Önkormányzat gazdálkodási nehézségein pedig épp a gazdaság dinamizálódása segíthet, legalábbis a belső erőforrások tekintetében.

Fentiek alapján a gazdaságfejlesztés (beleértve az ahhoz szükséges infrastruktúrát, oktatás-fejlesztést, idegenforgalmat) és a helyi közösség – ezen belül is különösen a mezőgazdálkodási, építési és kézműves hagyományok – éltetése, támogatása tűnik kulcskérdésnek a város jövője szempontjából.

3.1.2 A város és környezetének fejlesztését befolyásoló külső és belső tényezők összefoglaló értékelése

Erősségek	Gyengeségek
1. Társadalom: demográfiai viszonyok és tendenciák	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Munkabíró, jól alkalmazkodó munkavállalók ■ Átörökített mezőgazdálkodási ismeretek ■ Szorgalom, vendégszeretet 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Előregedő népesség ■ Alacsony iskolai végzettségi szint ■ Magas munkanélküliségi ráta ■ Gyenge idegnyelvi és kommunikáció-technikai ismeretek ■ Rosszabbodó mentálhigiénés állapot
2. Települési közösség (kohézió, kultúra, hagyományok, civilek) – a közösség, mint településfejlesztési erő	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Kisvárosias, barátságos méretű helyi társadalom ■ Erősödő lokálpatriotizmus ■ Helyi sajtó ■ Élő kézműves hagyományok ■ Közéleti aktivitás 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Civil szervezetek támogatása költségvetési akadályba ütközhet ■ Civil és települési rendezvények összehangolatlansága ■ Hagyományok továbbéltetése kétséges ■ Térségi szintű összetartozás-érzés hiánya
3. Intézmény-rendszer (közszolgáltatások) és városüzemeltetés	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Kevés helyszínen, takarékos, átlátható struktúrában működtetett intézmények ■ Nemzetközi oktatási kapcsolatok ■ Rendőrkapitányság jelenléte 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Túlterhelődő szociális ellátórendszer ■ Hiányos tanyagondnoki rendszer ■ Városüzemeltetés finanszírozási problémái
4. Gazdaságszerkezet és dinamika	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Néhány erős ipari cég jelenléte ■ Helyi kereskedelmi vállalkozások látják el a helyi fogyasztókat ■ Ismert „Kisteleki” nevű márkák ■ Nagy múltú kertészeti kultúra ■ Turisztikai infrastruktúra egyre kiépítettebb 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Kevés innovatív vállalkozás ■ Piacképes kertészeti termékek hiánya, alacsony feldolgozottsági szint ■ Integráció kudarcai a mezőgazdaságban ■ Idegenforgalomra épülő magánvállalkozások kis száma ■ Térségmarketing elégtelensége
5. Önkormányzat vagyoni helyzete és gazdálkodási egyensúlya	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Ellátó intézmények nagy része önkormányzati tulajdonú ■ Forgalomképes ingatlanok birtoklása 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Intézményfenntartás finanszírozási problémái ■ Fenntartási feladatok mellett fejlesztés előkészítésre és pályázati önerőre nem marad forrás
6. Táj és természeti adottságok	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Napfényben gazdag, hosszú vegetációs idő ■ Mozaikos táj értékes természeti területekkel ■ Jelentős termálvízkincs, gyógyvíz ■ Gazdag apróvad-állomány ■ Részben még fennmaradt tanyás tájszerkezet ■ Erdősültség megfelelő mértékű 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Gyenge talajminőség ■ Talajvízszint süllyedése, aszályosodás ■ Termálvíz-visszasajtolás idővel költségessé válhat ■ Felhagyott gazdaságok ■ Erdők fafajösszetétele kedvezőtlen
7. Zöldfelületek	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Házikertek, zöldsávok gondozottsága ■ Közpark kialakítására alkalmas területek vannak 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Kevés számú és kicsi játszótérek ■ Közparkok nincsenek kialakítva ■ Utcafásorok hiányosak

Erősségek	Gyengeségek
8. Épített környezet (épített örökség is)	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Műemléki templom ■ Új és felújított intézmény-épületek kedvező városképi hatása ■ Rendezett, korrekt állapotú lakóházak ■ Helyi építészeti értékek, megőrzött sajátos épületelhelyezési mód 	<ul style="list-style-type: none"> ■ A műemléki környezet nagyforgalmú csomópontban fekszik ■ Vannak fejlődésben lemaradt környezeti állapotú lakóterületek, barnamezők és rozsdaterületek ■ Pusztuló tanyavilág ■ Helyi értékvédelem eszköztelensége
9. Közlekedési hálózat és minősége (belső és külső)	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Jó közlekedés-földrajzi helyzet ■ Akcióterületek útjai részben már kiépültek 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Burkolatlan helyi közutak és parkolóhelyek a belterületen ■ Külterület egyes részei nehezen megközelíthetők
10. Közművek és elektronikus hírközlés	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Szennyvízcsatorna-hálózat kiépülésével hamarosan teljessé váló közműellátás a belterületen ■ Komplex termálvíz-felhasználás ■ Fejlődést lehetővé tevő energetikai háttér ■ Ivóvízminőség javulása várható 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Ipari szennyvíz elhelyezhetősége korlátozott ■ Nyílt belterületi árokhalózat akadályozza a közterület jobb kihasználását ■ Csapadékvíz-visszatartás alig van ■ Kiszűrésű légvezeték-hálózat földkábelesítése nehezen megoldható
11. Környezetvédelem - klímatudatosság/ energiahatékonyság	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Viszonylag csekély környezetszennyezés ■ Megújuló energiák egyre nagyobb teret nyernek 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Mikroklímát javító nagyobb zöldfelületek hiánya a belterületen ■ Megújuló energiára való áttérés jelentős költségvonzata

Lehetőségek	Veszélyek
1. Társadalom: demográfiai viszonyok és tendenciák	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Jövedelem és társadalmi hasznosság összhangjának kialakulása ■ Távmunka lehetőségeinek javulása ■ Vidékfejlesztés előtérbe kerülése az EU-ban és Magyarországon is, igazi regionalizmus 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Alulfizetett szakemberek elvándorlása ■ Nagyvárosokba való népesség-áramlás tendenciája megmarad ■ Vidéki életformák ellehetetlenülnek
2. Települési közösség (kohézió, kultúra, hagyományok, civilek) – a közösség, mint településfejlesztési erő	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Helyi értékek és identitástudat erősödése ■ Tanyai életmód megmaradását segítő országos építési szabályok ■ Hagyományörző új generáció felnövekedése ■ Tanulás iránti igény növekedése 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Tömegigényre építő kulturális környezet elhatalmasodása ■ Hagyományok felmorzsolódása a személyes kapcsolatokat devalváló életmód miatt ■ Önmagával szemben igénytelen közösségi szemlélet országos befolyása
3. Intézmény-rendszer (köszolgáltatások) és városüzemeltetés	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Az intézményrendszerek szabályozásának stabillá, kiszámíthatóvá válása ■ Intézményrendszer finanszírozása kiegyensúlyozottá válik 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Áttekinthetetlen, nem egymásra épülő intézmény-ellátási szabályozás ■ Intézményrendszer finanszírozása ellehetetlenül

Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> ■ Oktatási rendszer képessé tesz az innovatív gondolkodásra 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Nem jön létre adaptív, innovatív munkaerőt képező oktatási rendszer
4. Gazdaság szerkezet és dinamika	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Beuházásösztönző foglalkoztatáspolitikai ■ Iparfejlesztést segítő infrastruktúrák létrehozásának támogatása ■ Helyi élelmiszer-önellátást ösztönző mezőgazdaság-politika ■ Biotechnológia stratégiai ágazattá válása a megyében, integrálódása a helyi mezőgazdaságba és iparba ■ Falusi-tanyai turizmus térnyerése 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Foglalkoztatás növekvő közterhei miatt a helyi munkavállalás lehetőségei csökkennek ■ Ipari Park betelepülésének elmaradása az infrastrukturális feltételek megteremtésének ellehetetlenülése miatt ■ Multinacionális érdekek megfosztják a helyi mezőgazdaságot a helyi piactól ■ A város nem profitál a szegedi biotechnológiai kutatás-fejlesztési potenciálból ■ A falusi-tanyai turizmus iránt csökken a kereslet
5. Önkormányzat vagyoni helyzete és gazdálkodási egyensúlya	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Forráshiány mérséklődése, a külső finanszírozási lehetőségek bővülése 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Tartós forráshiány az önkormányzati rendszerben
6. Táj és természeti adottságok	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Vízvisszatartást támogató, országosan összehangolt intézkedések ■ Erdősítési politika összhangba hozása a táj képességeivel és igényeivel ■ Hagyományos tájgazdálkodás értékeinek elismerése és támogatása 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Az Alföld vízháztartási problémái súlyosodnak ■ Intenzív mezőgazdálkodás és a monokultúrák kiszigerelik a termőföldet ■ Túlzott ipari célú erdősítés redukálja a mezőgazdasági termőterületet ■ Fenntartható és tájbarát tanyás tájgazdálkodás felszámolódik
7. Zöldfelületek	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Közösségi zöldterületek kialakításának támogatása 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Központi támogatás hiányában nem tud létrejönni rekreációt biztosító közpark és játszótér
8. Épített környezet (épített örökség is)	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Környezet iránti igényesség növekedése ■ Az értékmegőrzés előtérbe helyeződése az új építéssel szemben, hagyományos építési módok értékeinek felismerése 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Az igénytelen építési anyagok és formák teret nyernek a szemléletmódból következően ■ Hagyományos építési módok és helyi értékek felszámolódása az új építés kizárólagosságát támogató értékrend miatt
9. Közlekedési hálózat és minősége (belső és külső)	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Városközpontot elkerülő útvonal létrehozásának állami támogatása ■ Soltvadkert-Mindszent (Tisza-híd) – Orosháza főútvonal kiépülése ■ Áruszállításra is alkalmas repülőter megvalósulása a térségben ■ Helyi úthálózat kiépítésének támogatása 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Elkerülő út állami támogatásának elmaradása miatt a városközpont túlterhelődik ■ Kelet-nyugati főútvonal kiépülésének elmaradása miatt nem jön létre kapcsolat a megye tiszántúli részeivel ■ Légi szállítási kapacitás hiányában az agrár-logisztikai elképzelések nem valósulnak meg ■ Helyi úthálózat kiépítése támogatás hiányában elmarad
10. Közművek és elektronikus hírközlés	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Ipari szennyvízkezelés kapacitásnövelésének támogatása 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Ipari szennyvízkezelés kapacitásnövelése támogatás hiányában elmarad

Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> ■ Csapadékvíz-elvezető és -visszatartó rendszerek komplex fejlesztése a vidéken ■ Elektronikus információ-áramlás szabadon elérhetővé válása 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Csapadékvíz-elvezetés és -visszatartás rendszere nem jön létre a vidéken, a belvíz és az aszály is gyakoribbá válik ■ Korlátozott marad az információs társadalom előnyeiből való részesedés
11. Környezetvédelem - klímaturatosság/ energiahatékonyság	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Környezettudatos mezőgazdálkodás kiemelt támogatása, előnyben részesítése uniós és országos szinten ■ Gyorsabban megtérülő alternatív-energia előállítási technikák elterjedése ■ Globális szemléletváltás a környezettudatosság felé 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Mezőgazdasági monokultúrák térnyerése és a környezettudatos gazdálkodás eszköztelensége folytán sérül a környezet ■ Hosszú megtérülési idő miatt az alternatív energia-ellátás aránya csökken ■ A környezetre ártalmas folyamatok folytatódnak a globális szemléletváltás elmaradása miatt

3.1.3 A településfejlesztés és rendezés kapcsolata, a fejlesztés területi korlátai és lehetőségei

Kistelek fejlesztési területeinek tervszerű létrehozását a 2005. évben elfogadott Helyi Építési Szabályzat és az annak mellékletét képező szabályozási tervek lehetővé teszik. Szabályozási terv készült a Termál-pihenőparkra, a városközpontra és az Agrár-logisztikai Park területére. A kül- és belterület más helyszíneire ugyan nem fogadott el a Város szabályozási tervet, az övezeti határok láttatására azonban Övezeti terv fedi le a szabályozással nem rendelkező területeket. Az Övezeti terv fejlesztésre alkalmas építési övezetekben tartja nyilván a majorokat, az ipari- és a kereskedelmi-szolgáltató jellegű meglévő üzemeket és a különleges funkciót hordozó ingatlanokat.

A 2008-ban lezajlott módosítási eljárás keretében az akkor készülő Integrált Városfejlesztési Stratégiával (IVS) összefüggésben módosult a Városközpont Szabályozási Terve, valamint gazdaságfejlesztési célból bővült az Agrár-logisztikai Park területe.

Ugyancsak a gazdaságfejlesztés célja hívta létre a 2013-ban jóváhagyott módosítást a Termál-pihenőparkra, a várost elkerülő útnyomvonalára és az új nyomvonalszakasz mellett fekvő külterületi üzemekre vonatkozóan, valamint a külterületi erdő- és mezőgazdasági területek elrendezését érintette.

Jelenleg is folyamatban van módosítási eljárás, amit két vállalkozás kezdeményezett. Előre láthatólag bővíthet a Prysmian Magyar Kábel Művek Kisteleki gyár telephelye és mezőgazdasági üzemi fejlesztési pályára állhat a Harmath és Társa Kft. Majsai úti telephelye.

3.2 Problématérkép / Értéktérkép

A település problémáinak, értékeit áttekinthetően összefoglalja, területi lehetőségeit és korlátait ábrázolja a Probléma- és értéktérkép. A dokumentum fejezeteiből levezetett problémák és értékek városrészenként táblázatosan nyerne összefoglalást a helyzetelemzés alapján. A vizsgálat térben nem megfogható („horizontális”, vagy szervezeti, tartalmi „soft” jellegű) elemeit a „térkép” értelemszerűen nem tudja megjeleníteni.

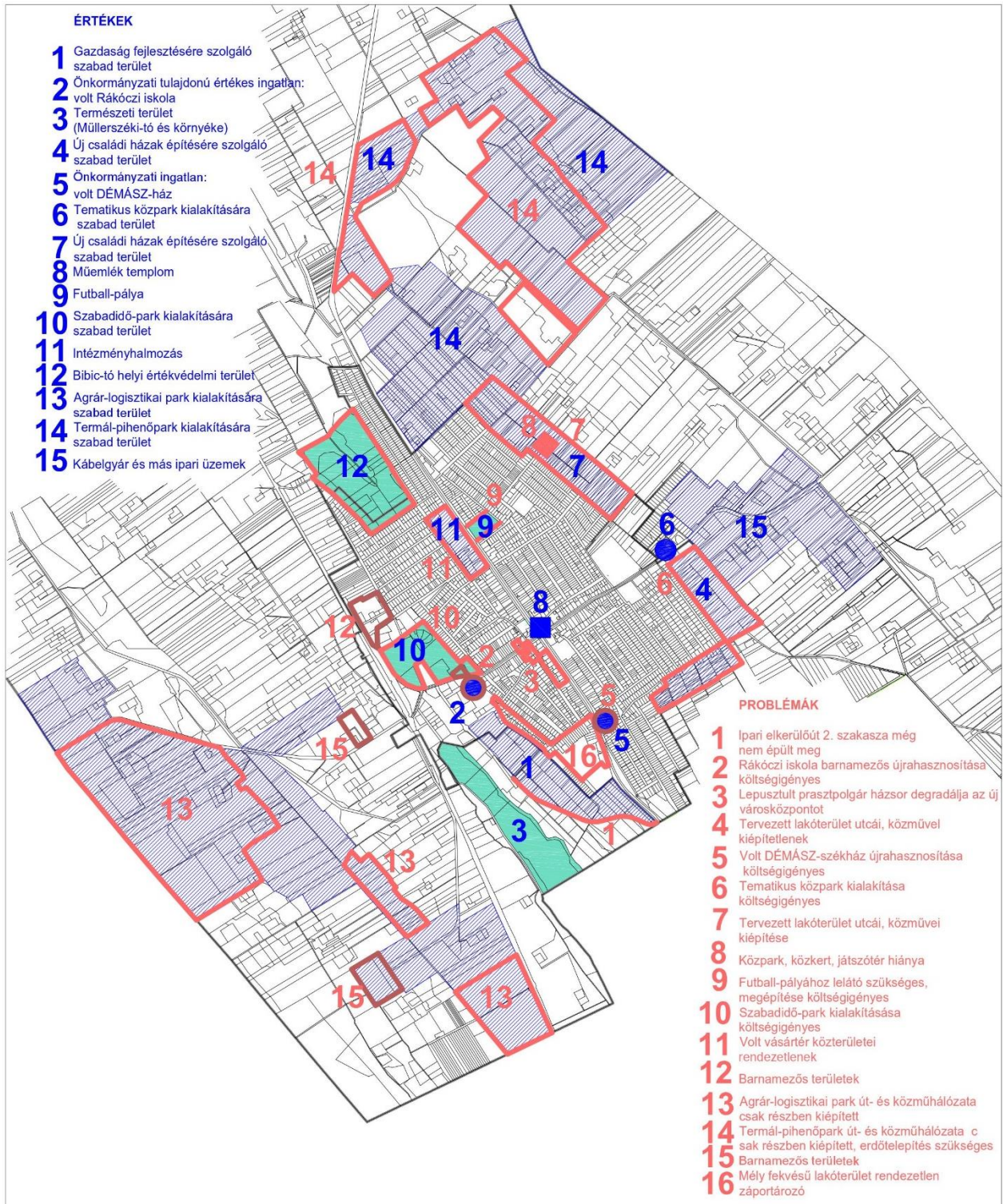
	ÉRTÉK		PROBLÉMA	
	MI ?	HOL ?	MI ?	HOL ?
Városrész 1. /Déli/				
	Gazdaságfejlesztésre szolgáló szabad terület	Városrész Ny-i része	Ipari elkerülőút 2. szakasza még nem épült meg	Csillag utca és az 5-ös számú főút között
	Önkormányzati tulajdonú értékes ingatlan: volt Rákóczi iskola	Rákóczi utca 45.	Rákóczi iskola barnamezős újrahasznosítása költségigényes Városközponti lepusztult parasztpolgár épületek degradálón hatnak	Rákóczi utca 45. Petőfi utca 8-26.
	Természeti terület (Müllerszéki-tó és környéke)	Városrész DNY-i része	Mély fekvésű lakóterület, rendezetlen záportó	Kenderföldi sor, Csillag utca
Városrész 2. /Keleti/				
	Új családi házak építésére szolgáló szabad terület	Városrész K-i része	Tervezett lakóterület utcái, közművei kiépítetlenek	Városrész K-i része
	Önkormányzati ingatlan: volt Démász-ház	Petőfi utca 51-55.	Volt Démász-székház újrahasznosítása költségigényes	Petőfi utca 51-55.
	Tematikus közpark kialakítására szabad terület van	Árpád utca K-i vége	Tematikus közpark kialakítása költségigényes	Árpád utca K-i vége
Városrész 3. /Északi/				
	Új családi házak építésére szolgáló szabad terület	Városrész ÉK-i része	Tervezett lakóterület utcái, közművei kiépítetlenek	Városrész ÉK-i része
	Műemlék templom	Központ	Közpark, közkert, játszótér hiánya	Régi és új lakóterület között

	ÉRTÉK		PROBLÉMA	
	MI ?	HOL ?	MI ?	HOL ?
	Futball-pálya	Kossuth Lajos utca 46-48.	Futball-pályához lelátó szükséges, megépítése költségigényes	Kossuth Lajos utca 46-48.
Városrész 4. /Nyugati/				
	Szabadidő-park kialakítására szabad terület van	Vasútállomásnál	Szabadidő-park kialakítása költségigényes	Vasútállomásnál
	Intézményhalmazódás	Volt vásártér (Kossuth L. u.)	Volt vásártér közterületei rendezetlenek	Volt vásártér (Kossuth L. u.)
	Bíbic-tó helyi értékvédelmi terület	Városrész É-i része	Barnamezős területek	Erzsébet utca (vasút mentén), Pincegazdaság (Rákóczi út)
			Rozsdamezők	Volt kultúrház városképi hiánya Lakatlan új szerkezetkész lakóház a piactér mellett
Városrész 5. /Külterület/				
	Agrár-logisztikai park kialakítására szabad terület van	Városrész DNy-i része	Agrár-logisztikai park út- és közműhálózata csak részben kiépített	Városrész DNy-i része
	Termál-pihenőpark kialakítására szabad terület van	Belterülettől ÉK-re	Termál-pihenőpark út- és közműhálózata csak részben kiépített, erdőtelepítés szükséges	Belterülettől ÉK-re
	Kábelgyár és más ipari üzemek	Belterülettől K-re	Barnamezős területek	Majsai út mentén, városrész DNy-i részén (major)

34. térkép: Problémák és értékek

Forrás: Új-Lépték Bt. szerkesztés

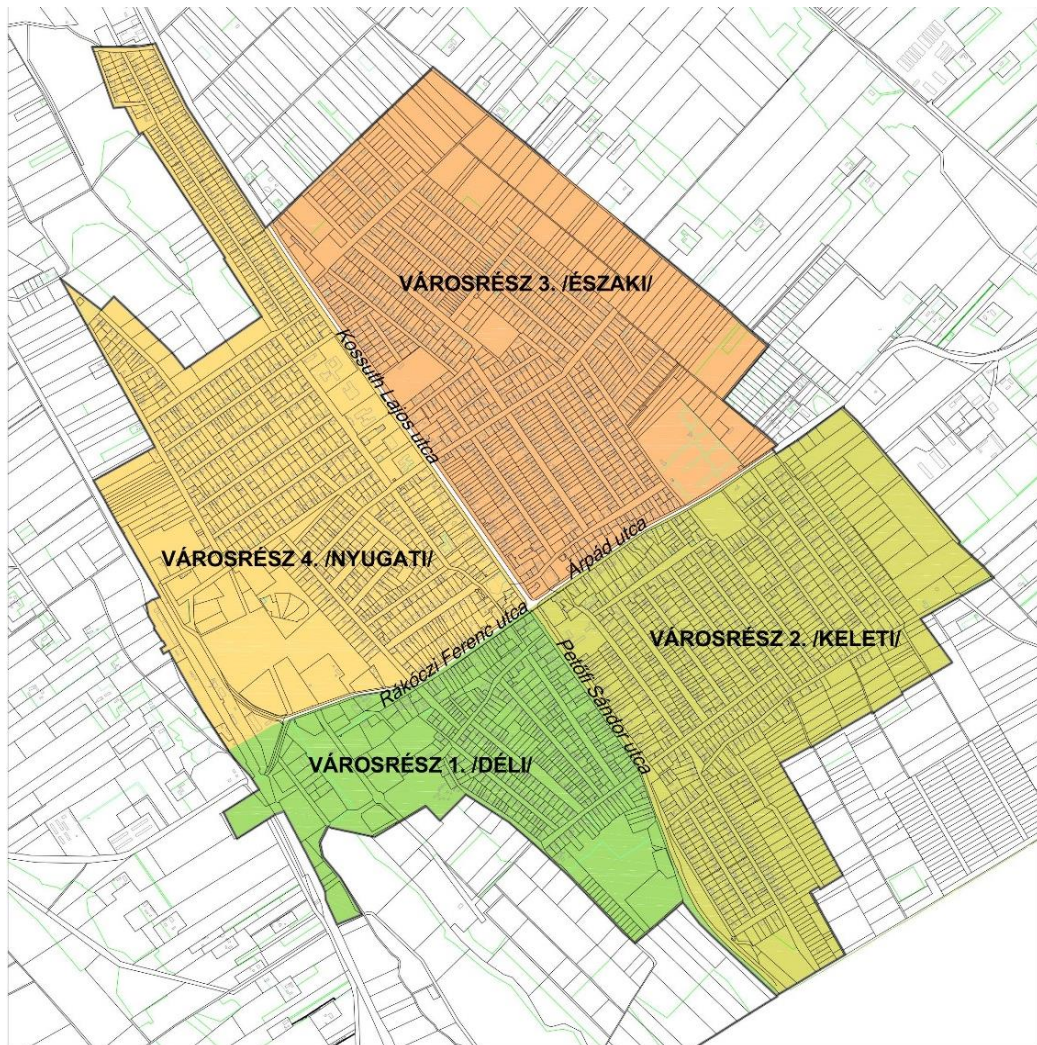

3.3 Eltérő jellemzőkkel rendelkező településrészek

3.3.1 A városrészek kijelölése, pontos lehatárolása, lehatárolás indoklása, a városrészek bemutatása

A 2008. évi Integrált Városfejlesztési Stratégiával megegyező módon 5 db városrészt bontva történik a stratégia kidolgozása. A várost négy részre osztó országutak képezik a felosztás vonalát a belterületen. Az 5. városrész a külterület. Utóbbi alapvetően más adottságú mint a belterületiek.

35. térkép: Városrészek ábrázolása

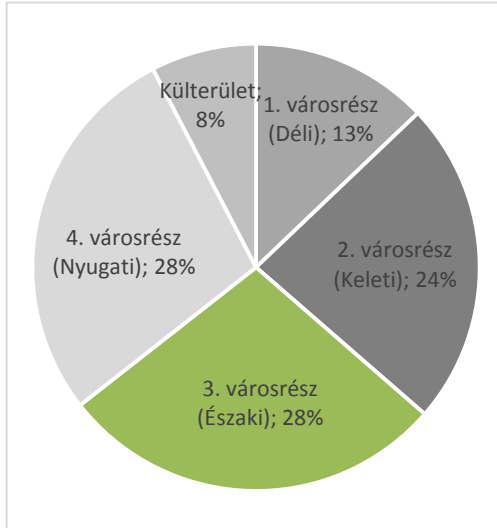

24. táblázat: Kistelek városrészeinek lehatárolása

Városrész	Lehatárolás
1. városrész /Déli/	Belterület Rákóczi Ferenc utca – Petőfi Sándor utca között
2. városrész /Keleti/	Belterület Petőfi Sándor utca – Árpád utca között
3. városrész /Északi/	Belterület Árpád utca – Kossuth Lajos utca között
4. városrész (Nyugati/	Belterület Kossuth Lajos utca – Rákóczi Ferenc utca között
5. városrész /Külterület/	Külterület

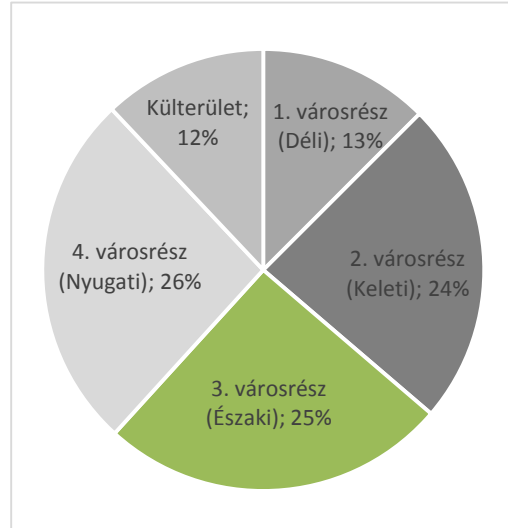

42. ábra: A lakónépesség számának megoszlása városrészenként, 2011

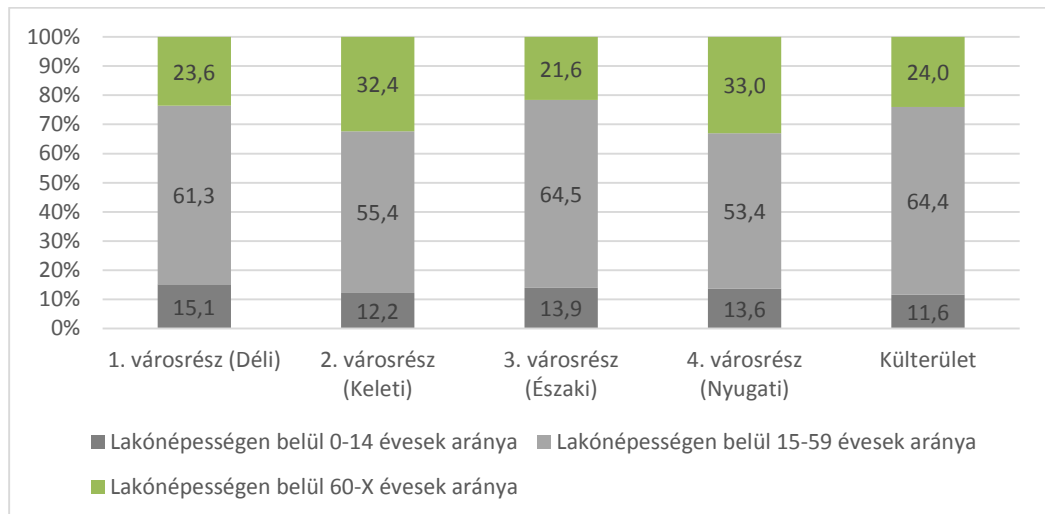
Forrás: KSH 2011. évi népszámlálási adatok alapján saját szerkesztés

43. ábra: A lakások számának megoszlása városrészenként, 2011

Forrás: KSH 2011. évi népszámlálási adatok alapján saját szerkesztés

44. ábra: A lakónépesség korcsoportos összetétele városrészenként, 2011

Forrás: KSH 2011. évi népszámlálási adatok alapján saját szerkesztés

25. táblázat: Lakónépesség számának változása városrészenként 2001-2011. között

Mutató megnevezése	Kistelek összesen	Déli városrész	Keleti városrész	Északi városrész	Nyugati városrész	Külterület
Lakónépesség száma 2001.	7491	1072	1770	1856	2068	725
Lakónépesség száma 2011.	7103 (-5,2 %)	915 (-14,6 %)	1670 (-5,6 %)	1991 (+7,3 %)	1985 (-4,0 %)	542 (-25,2 %)

Forrás: KSH 2001-es és 2011-es adatszolgáltatás

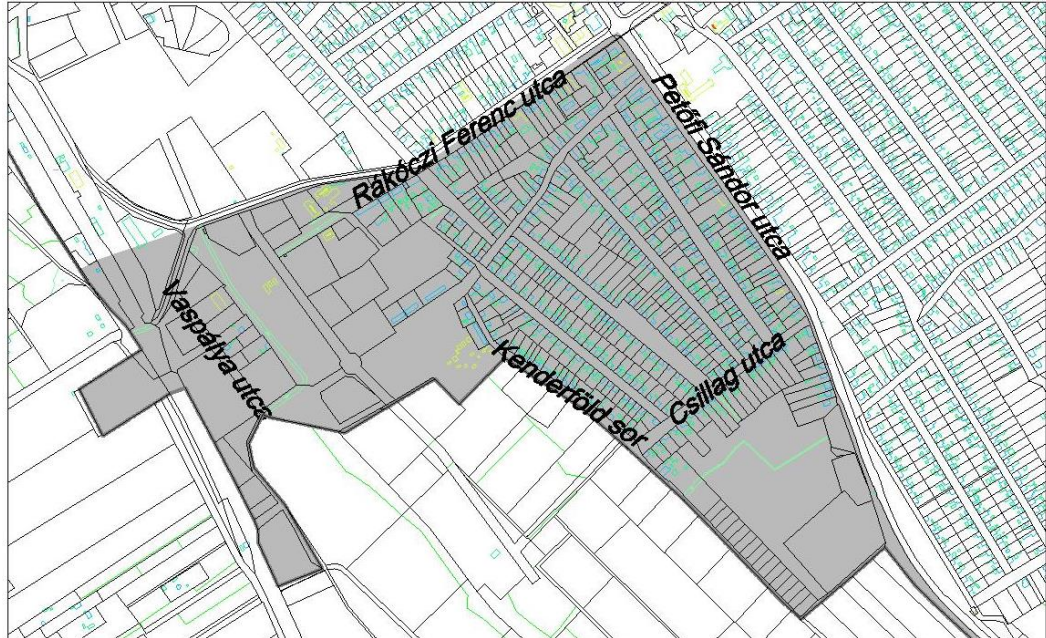
26. táblázat: Foglalkoztatási mutatók változása városrészenként 2001-2011. között

Mutató megnevezése	Kistelek összesen	Déli város-rész	Keleti város-rész	Északi város-rész	Nyugati város-rész
	2001 2011	2001 2011	2001 2011	2001 2011	2001 2011
Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül	47,0 37,4	48,4 38,7	47,6 36,9	41,4 33,4	50,0 40,5
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül	22,0 9,6	22,2 11,9	21,6 9,0	16,7 5,8	23,6 11,5
Foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességen belül	48,9 57,5	47,6 58,3	47,4 57,3	55,5 61,5	45,9 54,1
Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya	46,5 42,0	44,3 40,9	49,9 46,4	40,7 34,8	48,4 46,1

Forrás: KSH 2001-es és 2011-es adatszolgáltatás

3.3.1.1 Városrész 1. /Déli/ bemutatása

36. térkép: Városrész 1. /Déli/ területe

Forrás: Új-Lépték Bt. szerkesztés

A városrész a legtöbb mutató tekintetében a városi átlagnak felel meg. Nincsenek markáns, kiugró értékei sem a demográfia, sem a foglalkoztatás körében. Kicsit gyengébb az iskolázottság és viszonylag magas a munkanélküliek aránya (14,4 %). Figyelembe kell venni az adatok alakulásában, hogy ebben a városrészben jöttek létre az úgynevezett „Fecskeházak”. A lakosság száma ennek ellenére a 2001-2011. közötti időszakban meglehetősen drámai mértékben csökkent (-14,6 %). A városi átlagértéknél nagyobb az egyszobás lakások aránya a lakott lakásokon belül.

Negatívum a Petőfi utca 8-26. alatti szép parasztpolgár házak leromlott állapota, a kiürült üzletek látványa, épp a megújult Szent István térrel átellenben. A lakóterületen kívül gazdasági terület is található a városrészben, amely az Ipari Parkba tartozik. A gazdasági terület a külterületen is folytatódik, várható, hogy azok beépülését követően belterületi átminősítésük is napirendre kerül. Egyelőre csak az Ipari Park északi része van belterületi fekvésben, teleki nagyrészt már beépültek. Barnamezős terület az egykori Rákóczi iskola felújításra és funkcióváltásra váró ingatlana.

A közelmúltban épült meg az ipari feltáróút első szakasza, amelynek folytatása szükséges az 5-ös számú főútig, ahhoz körforgalmi csomóponttal csatlakozva. Hiányzik a Kenderföld sor burkolata, az érintett lakótelek a mély fekvésű terep sáros földútján kénytelenek közlekedni.

A városrész déli részét mély csapadékgyűjtő terület foglalja el, ahová két városrész (Keleti, Déli) csapadékvizei gyülekeznek össze, majd innen jutnak a Müllerszéki-tóba. A záportó egyelőre nincs rendezve, a tóhoz vezető csatorna sincs megfelelően kialakítva.

A belterület legkisebb városrésze (73,8 hektár) minden lakóépülete 800 m-en belül fekszik a városközponthoz, ebből következően az alapfokú ellátás jól hozzáférhető. Területén belül vehető igénybe az óvodai ellátás. Városi szintű intézmény a Rendőrség és a Művészeti iskola. Van ABC-je és cukrászdája. Erőssége a számos gazdasági szolgáltató létesítménye (autószerelv, benzinkút, stb.) Az intézmények, üzletek csaknem kizárólag az országos úthálózatba tartozó Petőfi és Rákóczi utcában helyezkednek el. (Térkép: 1.14.1.3. pont alatt található.)

Jelentősebb munkahely a területen a Probart Kft.

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> ■ A természet, természetvédelmi területek közelsége ■ Fejleszhető gazdasági terület és épületállomány ■ Munkahelyek közelsége ■ Volt Rákóczi iskola önkormányzati tulajdonú 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Kiürült parasztpolgár házak ■ Zöldfelületek szűkösége ■ Csapadékvíz-hálózat kiépítetlensége ■ A lakossági tőke hiánya ■ Erőteltjes népességfogyás ■ Barnamezős önkormányzati ingatlan újrahasznosítása költségigényes
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> ■ Országos utak elkerülő szakasza kiépül, Ipari Park fejlődik, több munkahelyet keletkeztetve ■ Csapadékvíz-hálózat rendezése támogatást kap, záportó kialakítása kapcsán pihenő- és sétaút is létesülhet, pótolva a zöldfelület-hiányt 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Elkerülő útszakasz forráshiány miatt nem épül meg, az Ipari Park e miatt nem fejlődik ■ Csapadékvíz-hálózat rendezés megvalósításának elmaradása forráshiány miatt ■ Barnamezős önkormányzati ingatlan újrahasznosítása elmarad forráshiány miatt

3.3.1.2 Városrész 2. /Keleti/ bemutatása

A népesség előregedése ebben a városrészben a legnagyobb mértékű, itt a legmagasabb az öregségi mutatószám (266). A 60 év feletti korosztály jellemzően az 1960-as és 70-es években alapított családot, akkor főleg ez a városrész (és a Nyugati) kínált építési lehetőségeket. Az egyéb demográfiai mutatók és a foglalkoztatás tekintetében a városrész a városi átlagértékeket produkálja. A lakáshelyzet viszonylag kedvező képet mutat, elenyésző az egyszobás lakások aránya a lakott lakásokon belül (3,3%), az alacsony komfortfokozatú lakások aránya csak 12,1% a város 19,4%-os átlagértékével szemben.

37. térkép: Városrész 2. /Keleti/ területe

Forrás: Új-Lépték Bt. szerkesztés

A 132,5 hektár területű városrészben épült meg a város főtere, buszállomása és művelődési központja a 2008. évi IVS alapján megnyert városközpont funkcióbővítő pályázati támogatás segítségével. Erőssége a városrésznek, hogy itt található a város általános iskolája, továbbá lakóterület-fejlesztési lehetőséggel rendelkezik, bár az utca- és közműhálózat bővítése még nem történt meg. Kevés üzlet működik a területen, a vendéglátást csak a Boda-vendéglő képviseli, a városközpontnak a közvetlenül csatlakozó részein azonban elérhetők ezek az ellátási formák.

A régi temető felszámolását követően tematikus park kialakítását kezdte meg az Önkormányzat (Árpád utca K-i vége), azonban további forrás hiányában a magyarok temetkezési szokásait bemutató tér létrehozása megtorpant. A szomszédságában régi zsidó temetkezési helyek maradtak fenn. Ugyancsak az országos út mentén található a város legnagyobb – bár még így sem jelentős méretű – játszótere.

A város tulajdonába került a volt Démász-épület, amelynek újrahasznosításával bővíthetők a városrész funkciói, feltéve, hogy ehhez forrást tud szerezni az Önkormányzat, vagy az ingatlant majd hasznosító vállalkozás. Gazdasági funkció szinte egyáltalán nincs a Keleti városrészben, ezért ezen a téren volna célszerű fejlesztést végrehajtani. Gazdasági vonatkozású adottság a városrészt délről határoló zártkertek fóliás kertészeti felhasználása. Akkor tekinthető csak lehetőségnek, ha az intenzív hajtásos kultúrák termékeinek piaci helyzete javul, mind a helyi, mind a külső viszonylatokban.

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> ■ Főtér, buszállomás és művelődési-oktatási központ itt létesült ■ Családias, nyugodt lakókörnyezet ■ Lakóterület-fejlesztési lehetőség ■ Intenzív kertészetre alkalmas zártkertek közelsége ■ Közpark kialakítására alkalmas terület ■ Rendezett, helyi beépítési formákat is őrző épített környezet 	<ul style="list-style-type: none"> ■ A lakosság nagymértékben előregedő ■ Lakóterület-fejlesztéshez az utcák és közműellátás nem biztosított ■ Szomszédos zártkertek nincsenek jól kihasználva
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> ■ Lakásépítésre kedvezőbb feltételek nyílnak meg ■ Tematikus közpark fejlesztésére támogatás lesz nyerhető ■ Művelődési és oktatás-nevelési szakterület általános helyzete javul ■ Intenzív kertkultúra jövedelmezősége növekszik 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Lakosság előregedésének trendje nem változik ■ A zöldterület-fejlesztésre nem nyílik támogatási forrás ■ A zártkertekben nem áll vissza a jövedelmező kertkultúra az ágazat helyzetének változatlan nehézségei miatt

3.3.1.3 Városrész 3. /Északi/ bemutatása

A legnagyobb területű (147,2 hektáros) Északi városrész tekinthető a legfejlettebb városrésznek – demográfiai, foglalkoztatási és lakáshelyzetét tekintve egyaránt: csaknem kivétel nélkül minden statisztikai adat itt a legkedvezőbb (egyedül a gyerek-korosztály aránya kisebb a városi átlagnál). Az itt élők száma is növekedést mutatott a 2001-2011. közötti időszakban (egyedüliként az egész városban) és ez vált a legnépesebb városrészé.

A kedvező adottságok, amiknek az eredményeit köszönheti, az átlagon felüli rendezettségű utcahálózat és beépítés, az újabb telekosztásokon megvalósult kertvárosi miliő, a lakóterület-fejlesztés további lehetősége, s a kedvező benyomást keltő természeti környezet közelsége (Papfenyves és környéke).

Megmutatkozik a városrész viszonylagos fejlettsége a Kossuth Lajos utcában sorakozó üzletek nyüzsgésében, s magának a városházának a szépülésében is. Pályázati támogatás segítségével még az egyébként komor temetői funkció is barátságos és esztétikus környezetté vált.

Számos közintézménynek is otthont ad a városrész (posta, munkaügyi központ, tüdőgondozó, futballpálya) és a műemléki templom is emeli rangját. Banki szolgáltatást a K&H nyújt. A keleti részéhez csatlakozik a külterületen fekvő kábelgyár, amely a legnagyobb munkaadója a városnak. Északon szintén létrejött gazdasági terület és a városrész ÉK-i szomszédságában kijelölt „Termál-pihenőpark” akcióterület első fejlesztési elemeként épül egy új termálszálloda.

Negatívum, hogy – a sok gyermek jelenléte ellenére – nincs játszótér, közpark.

38. térkép: Városrész 3. /Északi/ területe

Forrás: Új-Lépték Bt. szerkesztés

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> ■ Térségi funkciójú közigazgatási, intézmények, üzletek magas száma ■ Sportpálya ■ A természet, természetvédelmi területek közelsége ■ Növekvő lakosságszám, fiatalos, korszerkezet, jó iskolázottság ■ A lakossági tőke koncentrációja	<ul style="list-style-type: none"> ■ A zöldfelületek alacsony fokú kiépítettsége ■ Lakóterület-fejlesztés infrastrukturális előkészítetlensége ■ Parkoló-hiány
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> ■ Új lakásépítés feltételeinek javulása ■ Zöldterület létesítésére támogatási lehetőség nyílik meg ■ Termál-pihenőpark beruházásai lendületet nyernek az általános gazdasági környezet javulásával	<ul style="list-style-type: none"> ■ Lakásépítés feltételei nem javulnak ■ A zöldterületek kialakítására továbbra sem nyerhető forrás ■ Termál-pihenőpark megvalósulása megtorpan az általános gazdasági környezet romlás miatt

3.3.1.4 Városrész 4. /Nyugati/ bemutatása

39. térkép: Városrész 4. /Nyugati/ területe

Forrás: Új-Lépték Bt. szerkesztés

A városrész 141,5 hektáron terül le a vasútvonal és az 5-ös számú főút átkelési szakasza (Kossuth Lajos utca) között. A népesség előregedése igen nagymértékű (243 az öregségi mutató). A városrész más mutatókat tekintve is elmarad a belterület másik három városrészétől: itt található a legtöbb alacsony komfortfokozatú lakás, itt a legmagasabb a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya (40,5 %) és igen kevés a felsőfokú végzettségű lakos (8,6 %). Az adatokat kis mértékben, de kedvezőtlen irányba befolyásolja a Napsugár Otthonban élő idős emberek itteni számbavétele. A városi egészségügyi központja, szociális központja, továbbá Kistelek középiskolája és kollégiuma (egyházi fenntartásban) ebben a városrészben található. Utóbbiak a volt vásártéren állnak, rendezetlen közterületekkel körülvéve.

A városközponthoz tartozó részen létesült a sportcsarnok és fürdő multifunkcionális épülete, majd rekreációs központ, az Aqua Hotel, az új városi könyvtár és Ifjúsági Ház (volt plébánia-épületben) és a szintén többfunkciós piac. Bölcsődei és óvodai ellátást is kínál a városrész. Itt található az OTP és a Takarékszövetkezet fiókja, valamint patikák, üzletek, SPAR-áruház, benzinkút. A vasútállomás a Ny-i oldalon fekszik, a közelében barnamezős ipari területekkel és működő üzemmel (M&M Sajtgyár). Környezete sivár és kevésbé városias.

Az északi részen a Bíbic-tó természetvédelmi területtel határos a városrész. A tó környezete rendezetlen, nem méltó a helyi védett természeti értékhez. Ugyancsak kialakulatlan a vasútállomás előtti szabadidő- és közpark, nem vezet át rajta gyalogút a városközpont felé, a Kistelekre vonattal érkezők kerülőkre vannak kényszerítve, hogy a városba bejussanak.

Az egészségügyi központ mögött a lebontott kultúrház helye régóta városképi hiányt jelent. A piactér mellett üresen áll egy szerkezetkész új társasház a hitelviszafizetés rendezetlensége miatt.

Parkolóépítésre is szükség volna a városrész központhoz közeli utcáiban. Hiányzik néhány utca burkolása is a városrész északi részében. Gyalogos-szigetek hiányában nehezen járható át a Kossuth Lajos utca, ezért a két oldal intézményei és üzletei között nincs megfelelő gyalogoskapcsolat.

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> ■ Térségi funkciójú egészségügyi, szociális intézmények ■ Piac és vásár ■ Szabadidő- és közpark céljára alkalmas terület ■ Helyi védelem alatt álló Bíbic-tó közelsége ■ Turisztikai szálláshelyek jelenléte 	<ul style="list-style-type: none"> ■ A lakosság elöregedése ■ Kedvezőtlen foglalkoztatottság ■ Rendezetlen közterek, parkolóhiány ■ A lakások nagytömegű elavulása ■ A zöldfelületek alacsony fokú kiépítettsége ■ Rozsdamezők ■ A lakossági tőke hiánya
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> ■ Az idegenforgalom szerepének és a turisták számának növekedése ■ A zöld- és szabadidős területek kialakítására fejlesztési forrás megnyílása ■ Köztér rendezésére, vagy szociális rehabilitációra megnyíló támogatási források ■ Barnamezős telephelyek betelepülése az általános gazdasági környezet javulása miatt 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Parkolási, útminőségi problémák további növekedése az építés forráshiánya miatt ■ A zöld- és szabadidős terület megvalósításának elmaradása támogatási lehetőség hiányában ■ Barnamezős telephelyek további leromlása az általános gazdasági környezet romlása miatt ■ Szociális rehabilitáció elmaradása következtében a lakosság anyagi helyzete és az épített környezet tovább romlik

3.3.1.5 Városrész 5. /Külterület/ bemutatása

A külterület rendelkezik a legnagyobb fejlesztési lehetőségekkel (gazdaságfejlesztésre szolgáló szabad területek), ugyanakkor itt található a leggyengébb állapotú lakóépületek. A 2011. évi népszámlálási adatok szerint a lakások ¾-e alacsony komfortfokozatú. Minden 6. lakás egyszobás. Több mint 400 db lakásról van szó, a probléma tehát nem elhanyagolható. A lakosok száma fogyásban van, 2001. és 2011. között több mint 25 %-kal csökkent, de még így is 500-nál több.

A lakosság korcsoportos összetétele viszont átlagos a külterületen. A nagyarányú halálózási rátát ellensúlyozta, hogy számos aktívkorú lakos költözött a külterületre az utóbbi időszakban, családot alapítva a belterületől kisebb-nagyobb távolságra fekvő tanyákon. Nincs markáns különbség a városi átlag (40 %) és a külterületen élők adata között (48 %) az alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban dolgozók létszámarányát tekintve sem (részletezve ld. Melléklet táblázatában).

Lényegesen kisebb azonban felsőfokú végzettségűek aránya a külterületi lakosok között: mindössze 2,7 % (városi átlag: 10,5 %). Legtöbben csak általános iskolát végeztek.

Természetesen az intézményellátás tekintetében hátrányban vannak a városrész lakói és a közműellátásuk sem olyan fejlett, mint a belterületen. Sok tekintetben magukra vannak utalva. A legsúlyosabb hátrányt a nehezen megközelíthető helyeken, az év néhány szakában szinte elzárva élők szenvedik el. A mélyebben fekvő, egyszersmind általában jobb minőségű talajokon ugyanis a földutak az esőzések után járhatatlannak válnak. Épp ezért a belterület közeli, jobban megközelíthető tanyacsoportok a legfejlettebbek. Sokat lendíthet a tanyák idegenforgalmi célú alternatív, vagy kiegészítő felhasználásán a Termál-pihenőpark megvalósulása, amelynek első elemeként termálszálló épül a Pap-fenyves mellett.

Barnamezős területek is akadnak a városrészben, elhagyott majorok, volt ipari telephelyek. Ugyanakkor jól működő üzemeket is találunk, főleg a belterület közelében, az országos utak melletti telephelyeken (Prysmian kábelgyár és Unichem vegyi üzem).

A mezőgazdaság rendelkezik természetési hagyományokkal és ismeretekkel, azonban a gyenge minőségű talajokon a tőkeigényes intenzív gazdálkodás lehet csak jövedelmező, feltéve, hogy a piaci viszonyok és a kereslet megfelelő. Számolni kell az időjárás szélsőségesebbé válásával, a vízhiánnyal és a belvízveszély fokozódásával.

A városrészeiről az 1.12.4. pontban található térkép.

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> ■ A tanyavilág egy részének gyors ütemű fejlődése ■ Fejlesztési és befektetési területek ■ Rendelkezésre álló termálvíz ■ Ipari park megléte és jó megközelíthetősége ■ Jól működő üzemek ■ Mezőgazdálkodási technikák ismerete, termelési hagyományok ■ Mezőgazdasági termelésnek kedvező éghajlat ■ Termálszálló építésével kezdetét vette a Termál-pihenőpark megvalósulása 	<ul style="list-style-type: none"> ■ A tanyavilág egy részének infrastrukturális elmaradottsága ■ Utak kiépítetlensége ■ Meglévő Ipari Park gyenge infrastrukturális ellátottsága ■ Családi gazdaságok alacsony és korszerűtlen eszköz- és infrastruktúra állománya, tőkehiánya ■ Piacképes, kellő mértékben feldolgozott mezőgazdasági termékek hiánya ■ Mikroklímának kedvező és esztétikus (vegyes állományú) erdők hiánya
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> ■ Ipari Park és Agrár-logisztikai park betelepülése a kedvezőbbé váló gazdasági környezet hatására ■ Termál-pihenőpark további elemeinek beruházási lehetősége kedvező gazdasági környezetben ■ A falusi-tanyai turizmus térnyerése ■ Külföldi tőke érdeklődése ■ Munkaerőigényes mezőgazdasági termékek iránti kereslet növekedése 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Fiatalok elvándorlása a tanyasi környezetből általánossá válik ■ Vállalkozási környezet romlása miatt a gazdasági beruházások elmaradnak ■ Falusi-tanyai turizmus iránt csökken az igény ■ Mezőgazdaság parkolópályán marad ■ Időjárás viszontagságai állandósulnak, a vízhiány és a belvízveszély fokozódik

3.3.2 Szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett területek lehatárolása, térképi ábrázolása, helyzetelemzése

Jelen fejezetben a területi szegregációs folyamatok kerülnek bemutatásra. A város egész területére vonatkozó ágazati szegregációs mechanizmusok az ITS Anti-szegregációs terv fejezetében kerülnek elemzésre.

Az értékelő rész a Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztérium Területfejlesztésért és Építésügyért Felelős Szakállamtitkársága által kiadott Városfejlesztési kézikönyv (2. kiadás, Bp. 2009. január 28.) és a Belügyminisztérium Útmutató a kis- és középvárosok számára az Integrált Településfejlesztési Stratégia 2014 – 2020 elkészítéséhez (Munkaanyag, Bp. 2014. december 11.) útmutatása alapján készült.

A 314/2012. (XI.8.) Korm. rendelet 10. melléklete meghatározza a település szegregált és szegregációval veszélyeztetett területeinek lehatárolásához és térképi ábrázolásához szükséges adatokat. A területek lehatárolása a szegregációs mutató alapján történik, ez pedig a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 év) belül. A mutató úgy kerül kiszámításra, hogy a település területén belül olyan területileg egybefüggő tömbök kerülnek kiválasztásra, amelyekre együttesen jellemző, hogy a szegregációs mutató határértékének megfelelnek. A tömb népszámlálási célra létrehozott, általában közterületek és/vagy természetes és mesterséges tereptárgyak (pl. vasútvonal, vízfolyás partja stb.), valamint rácshálós térinformatikai megoldás eredményeképpen kialakított, településen belüli kisterületi egység.

A szegregátumok és szegregációval veszélyeztetett területek a Központi Statisztikai Hivatal 2011. évi népszámlálási adatai alapján kerültek meghatározásra. Azon tömböket tekintjük veszélyeztetett területeknek, illetve szegregátumoknak, ahol a szegregációs mutató aránya meghaladja a 30, illetve a 35 százalékot.

Meghatározásra került a kormányrendeletben továbbá az is, hogy a 200 főnél népesebb települések esetében szegregátumnak, illetve szegregációval veszélyeztetett területnek azok az egybefüggő területek tekintendők, melyek megfelelnek a fenti mutatók egyikének, és a terület lakónépességének száma eléri az 50 főt.

A 2011. évi népszámlálási adatok az Önkormányzat birtokában lévő adatbázisokból nyert adatok alapján kerültek aktualizálásra.

Helyzetértékelés az alacsony státuszú lakosság területi koncentrációjáról a város egészének tekintetében

A 2011. évi népszámlálás adatai alapján a településen élő alacsony státuszú lakosság száma 401 fő. Az aktív korú lakosságon belüli arányuk 9,6%.

Az alacsony státuszú lakosság az egyes városrészek között közel arányosan oszlik el. Több mint 30%-a a 4. városrészben, közel 20%-a a 2. városrészben él. A lakónépesség arányánál szignifikánsan magasabb százalékponttal él ezen lakosság a külterületeken. A KSH sem szegregátumot, sem szegregációval veszélyeztetett területet nem határolt le a városban. Lila színnel jelez ugyan két tömböt (Gőzmalom u. – Pacsirta u. – Kordás János u., illetve a Gőzmalom u. – Erzsébet u. – Sörház u. – Batthyány u. által határolt tömböket) a térkép, de a lakosság egyikben sem haladja meg az 50 főt 2011-ben.

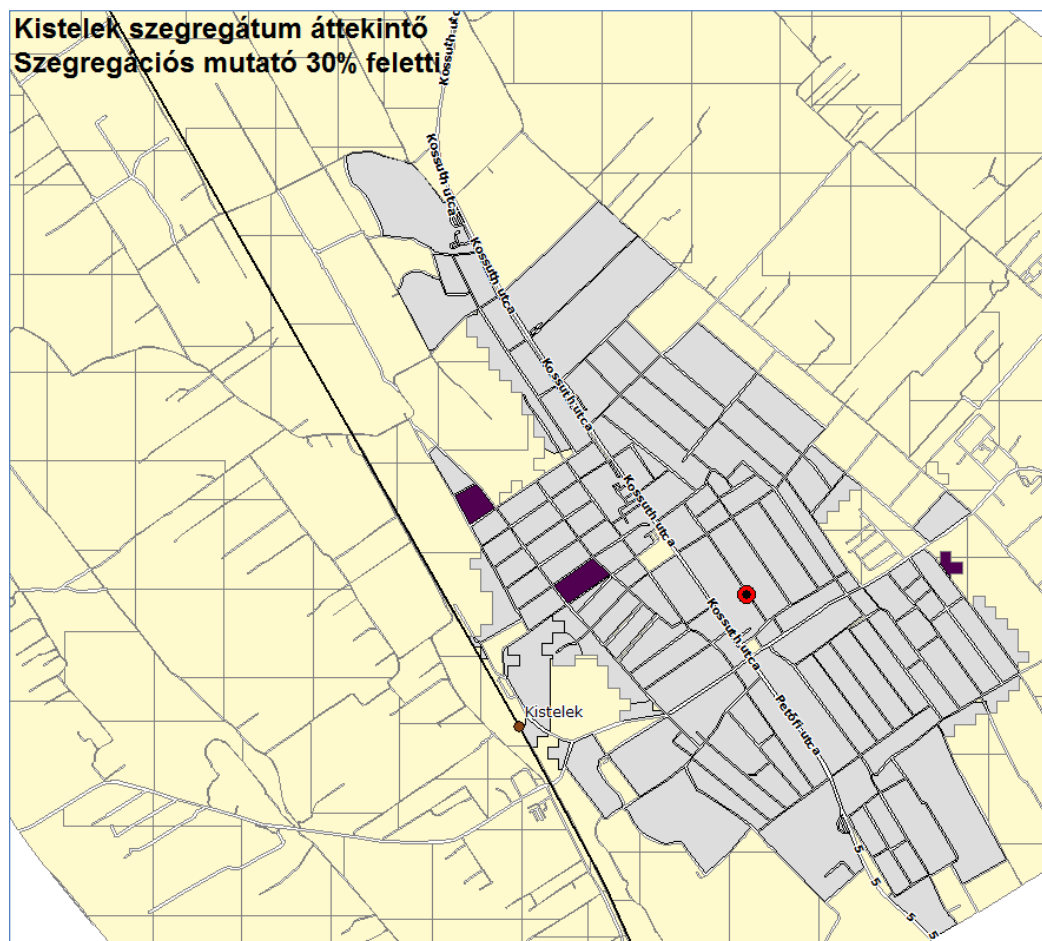

27. táblázat: Az alacsony státuszú lakosság elhelyezkedése városrészi bontásban

Városrész	Lakónépesség száma (fő)	A lakónépesség aránya a város egészéhez viszonyítva (%)	Alacsony státuszú lakosok száma (fő)	Az alacsony státuszú lakosság aránya a város területén élő alacsony státuszú lakosság egészéhez viszonyítva (%)
1.városrész	915	12,9	67	16,7
2.városrész	1 670	23,5	83	20,7
3.városrész	1 991	28	75	18,7
4.városrész	1 985	27,9	122	30,4
Külterület	542	7,6	54	13,5
Kistelek összesen	7 103	100	401	100

Forrás: 2011. évi népszámlálás, KSH.

40. térkép: Kistelek szegregátumokat bemutató térképe

Forrás: 2011. évi népszámlálás, KSH.

Az alacsony státuszú családok a város területein szétszórta élnek. A város nyugati szélén volt egykor jellegzetes cigánytelep (Kenderföldsor), az itt található rossz állapotú házakban élők számára (az elköltözés segítése, a lakhatás megoldása érdekében) az önkormányzat folyamatosan biztosított önkormányzati bérlakást, egyéb lakhatási támogatást. A 2000-es belvizet követően az önkormányzat biztosított építési telket és önkormányzati bérlakást az utolsóként ott maradt családok részére.

A külterületeken magas számban élő alacsony státuszú lakosság a városközponttól és így a szolgáltatásoktól való távolság miatt is fokozottan hátrányos helyzetben van. Az önkormányzat erejéhez mérten segíti ezen családokat.

3.3.3 A szegregációval veszélyeztetett terület helyzetértékelése

A KSH jelzését követően az önkormányzat áttekintette a saját birtokában lévő adatokat és megállapította, hogy az Erzsébet utca - Batthyány utca - Sörház utca - Gőzmalom utca által határolt tömb megfelel a szegregációval veszélyeztetett terület definíciójának. A fent nevezett tömbben jellemzően alacsony státuszú családok élnek. A területet a KSH ugyan nem jelölte szegregátumnak az 50 fő alatti lakosság miatt, de a területek kezelése mindenképpen szükséges. Egyrészt elindult egy belső migráció a területek felé, másrészt a Romániából érkező munkavállalók nagy számban költöznek ezen területekre. A további szegregálódás megakadályozása érdekében mindenképpen szükséges a probléma kezelése. A tömbben a lakosság száma folyamatosan változik. 2015. január 1-én a népességnyilvántartás szerint az állandó lakosok száma 48 fő. A tartózkodási engedéllyel rendelkezők száma 3 fő. 2014-ben lakásfenntartási támogatásban három fő, rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben 7 fő részesült. A területen nem került kiépítésre a szennyvíz-vezeték.

3.3.4 Egyéb szempontból beavatkozást igénylő területek

A barnamezős és rozsdaterületek (részletes leírásuk az 1.14.1.4 alfejezetben található) sajátos problémát jelentenek a város fejlesztése során.

Az Önkormányzat tulajdonában lévő ingatlanok esetében – figyelembe véve a 3.2 fejezetben taglalt alapproblémákat – gazdaságfejlesztést ösztönző vagy a helyi társadalom „egész”-ségére irányuló „hard” és „soft” beruházások megvalósítása indokolt. Utóbbiak alatt érthető minden olyan akció, programsorozat, funkció-hely biztosítás, ami a városi-térségi kohéziót, a helyi identitás-tudat fejlődését, a kulturális és gazdálkodási hagyományok megtartását és tovább-hagyományozását eredményezi. Szem előtt kell tartani, hogy a *tudás átadása is innovációnak minősül.*

Az idegen tulajdonú barnamezős területek esetében törekedni kell az Önkormányzat és a tulajdonos közös rehabilitációs intézkedéseinek megtervezésére és ehhez partnerek, források felkutatására. Indokolt előnyben részesíteni az olyan indikátorokat tartalmazó beavatkozásokat, amelyek a város alapproblémái (lakosság elöregedése, elvándorlás, elszegényedés) ellen hatnak.

4 Mellékletek

28. táblázat: Városrészek adatai

Mutató megnevezése	Kistelek összesen	1. városrész (Déli)	2. városrész (Keleti)	3. városrész (Északi)	4. városrész (Nyugati)	Külterület
Lakónépesség száma	7103	915	1670	1991	1985	542
Lakónépességen belül 0-14 évesek aránya	13,4	15,1	12,2	13,9	13,6	11,6
Lakónépességen belül 15-59 évesek aránya	58,8	61,3	55,4	64,5	53,4	64,4
Lakónépességen belül 60-X évesek aránya	27,8	23,6	32,4	21,6	33,0	24,0
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül	18,0	21,4	16,0	10,9	20,2	37,8
Felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebbek arányában	10,5	9,8	10,5	14,9	8,6	2,7
Lakásállomány (db)	3383	423	804	862	887	407
Alacsony komfort fokozatú lakások aránya	19,4	13,2	12,1	7,3	16,1	73,0
Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül	37,4	38,7	36,9	33,4	40,5	42,7
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül	9,6	11,9	9,0	5,8	11,5	15,5
Foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességen belül	57,5	58,3	57,3	61,5	54,1	53,0
Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya	42,0	40,9	46,4	34,8	46,1	40,8
Állandó népesség száma – a mutató a település egészére állítható elő, a városrészekre nem	7161					
Alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya	40,8	46,6	38,0	36,5	43,8	48,1
A gazdaságilag nem aktív népesség aránya lakónépességen belül	56,4	53,7	57,5	51,0	62,4	55,2

Mutató megnevezése	Kistelek összesen	1. városrész (Déli)	2. városrész (Keleti)	3. városrész (Északi)	4. városrész (Nyugati)	Külterület
Munkanélküliek aránya (munkanélküliségi ráta)	12,0	14,4	11,8	9,8	13,0	14,4
Tartós munkanélküliek aránya (legalább 360 napos munkanélküliek aránya)	7,4	7,8	8,0	5,8	8,7	7,4
A komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül	13,3	9,4	10,1	5,3	13,1	58,4
Egyszobás lakások aránya a lakott lakásokon belül	5,2	5,9	3,3	3,0	5,4	17,3

Forrás: KSH 2011. évi népszámlálás

29. táblázat: Kistelek város területére pályázott beruházások a 2007-2013. közötti időszakban

Pályázat azonosító kód	Címe	Teljes összeg	Támogatás összege	A pályázat tartalma	Pályázó
DAOP-3.1.2/A-11-2011-0003	Kistelek kelet-nyugat irányú kerékpárút kialakítása	158 107 945 Ft	142 297 150 Ft	Kerékpárút építés	Kistelek Város Önkormányzata
DAOP-2009-3.1.2/A-09-2009-0002	Kerékpárút építés Kistelek belterületén (É-D)	67 620 728 Ft	64 239 691 Ft	Kerékpárút építés	Kistelek Város Önkormányzata
LEADER	Multifunkcionális épület részleges átalakításával térségi sport- és rekreációs központ valamint ifjúsági közösségi központ létesítésének munkálatai	53 686 599 Ft	34 896 289 Ft	Sport, rekreációs tér, öltözők, kialakítása	Kisteleki Kistérség Gazdaságfejlesztő Nonprofit Kft.
LEADER	Rekreációs Központ kialakítása(medenceépítés)	52 889 513 Ft	52 889 513 Ft	Medence kialakítása	Kistelek Város Önkormányzata
LEADER	Ifjúsági Centrum kialakítása	50 000 000 Ft	50 000 000 Ft	Ifjúsági centrum, tánctér, tv stúdió	Kistelek Város Művelődéséért és Sportéletéért Közhasznú Közalapítvány
LEADER	Ifjúsági Ház kialakítása	20 000 000 Ft	20 388 225 Ft	Ifjúsági Ház kialakítása	Kárpátia Kincsház Kistelek Térségi Humán Innovációs Oktatási és Szolg. Kft.

TÁMOP-5.1.1-09/1-2010-0005	Gyermek-és ifjúságvédelmi projekt a Kisteleki kistérségben	78 817 560 Ft	78 817 560 Ft	Szakkörök, táborok szervezése. Ifjúsági klub és információs központ kialakítása, szakkörök, foglalkozások a kistérség 6 településén	Többcélú Önkormányzati Társulás
Pályázat azonosító kód	Címe	Teljes összeg	Támogatás összege	A pályázat tartalma	Pályázó
TÁMOP-3.3.7-09/1-2009-0029	Inkluzív támogató pedagógiai szakszolgálat hálózatának kiépítése	65 000 000 Ft	65 000 000 Ft	Szakszolgálati feladatok ellátása, gyógypedagógia, logopédia, pszichológia, családi napok, képzések	Intézmény Társulás
TÁMOP-3.1.5-09/A-2-2010-0464	Pedagógusképzések megvalósítása a Térségi Intézményi Társulás közoktatási intézményeiben	9 790 623 Ft	9 790 623 Ft	Három pedagógus mesterképzése. (Kálmánné Tóth Edit, Mészáros Zsolt, Vágó Tibor)	Többcélú Önkormányzati Társulás
DAOP-4.2.1/B-09-2010-0006	Nyílászárócsere, homlokzati felújítás és tornaterem kialakítása Kisteleken	166 405 104 Ft	158 084 849 Ft	A Kisteleki Általános Iskola felújítása, tornateremmel bővítése.	Intézmény Társulás
Céltámogatás	Orvosi gép-műszer beszerzés	23 411 200 Ft	17 558 000 Ft	Orvosi gép-műszer beszerzés a sürgősségi ellátáshoz.	EÜ Kft.
TÁMOP-5.2.3.-09/1-2009-0001	„Integrált helyi programok a gyermekszegénység csökkentésére”	423 413 751 Ft	423 413 751 Ft	A komplex kistérségi program lefedi a gyermekekkel kapcsolatos szakterületeket, intézményeket, szolgáltatásokat. Gyerekesély Iroda, Bizottság létrehozása és működtetése. Kistérségi Gyerekesély stratégia, cselekvési terv és forrástérkép elkészítése, szakemberek továbbképzései. Adósságkezelési szolgáltatás, gyermekek utaztatása, kirándulások, szakkörök, baba-mama klubok, szülőklubok megvalósítása, napközi és nyári táborok szervezése, életvezetési tanácsadás, pályaválasztási tanácsadás, 0-5 éves korosztály szűrése, fejlesztése. Bakson közösségi ház kialakítása és működtetése, Pusztaszeren óvoda bővítése, Balástya, Kistelek, Csengele, Ópusztaszer településeken játszótérek kialakítása.	Többcélú Önkormányzati Társulás
LEADER 6.130.0201	Külterületi mezőgazdasági utak fejlesztése	90 513 783 Ft	67 885 337 Ft	2 db mezőgazdasági út stabilizálása	Kistelek Város Önkormányzata
DAOP-1.1.1/G-09-2010-0022	Kistelek és Térsége Ipari Park infrastrukturális fejlesztése Kisteleki Kistérség és Gazdaságfejlesztő Közhasznú Nonprofit kft.	62 220 074 Ft	43554051 nettó (70%)	víz, gáz, közvil., áram kiépítés az Ipari Park út mentén	Kisteleki Kistérség Gazdaságfejlesztő Nonprofit Kft.

Pályázat azonosító kód	Címe	Teljes összeg	Támogatás összege	A pályázat tartalma	Pályázó
HURO0802-032/AF	Régiós zöldség -gyümölcs élelmiszerbiztonsági hálózat és közös termékpiac kialakítása- Kisteleken:Agrár-innovációs,oktatási és kompetencia központ kialakítása	300 752 EUR	285714 EUR	Agrár-oktatási központ kialakítása meglévő épület felújításával, eszközökkel	Kistelek Város Önkormányzata
DAOP-4.2.1-11-2012-0033	A kisteleki Szivrávány Óvoda bővítése és fejlesztése	89 309 259 Ft	84843796 Ft	Bővítés, hőszigetelés, belső felújítás és akadálymentesítés a teljes régi épületrészre.	Intézmény Társulás
4/2012 BM rendelet	Hétszínvirág Óvoda energetikai korszerűsítése, a sportcsarnok akadálymentesítése	27 903 625 Ft	20927718 Ft	Hétszínvirág Óvoda tetőfelújítása, homlokzati hőszigetelése, bejárati ajtók cseréje. Sportcsarnokba új lift beépítése.	Kistelek Város Önkormányzata
TÁMOP-5.6.1.B-12/2	Lebilincselő valóság - A Térségi Intézményi Társulás iskolai bűnmegelőzési programja	32 594 900 Ft	32594900 Ft	Bűnmegelőzési előadássorozatok, vetélkedők, táborok, képzések, gyereknep.	Intézmény Társulás
TÁMOP-6.1.2/LHH/11/B	Együtt gondolkodunk, együtt gondoskodunk - A Kisteleki Kistérség egészségfejlesztési programja	125 000 000 Ft	125000000 Ft	Egészségfejlesztési programok, rendezvények, folyamatos szűrések a kistérség lakosságának	EÜ Kft.
TÁMOP-6.1.2/LHH/11/A-2012-0001	Egészségre nevelő és szemléletformáló életmód programok a kisteleki kistérségben	42 920 970 Ft	42 920 970 Ft	Egészségre nevelő és szemléletformáló programok	Kistelek Város Önkormányzata
TÁMOP-3.2.3/A-11/1-2012-0066	Kreatív iparral kapcsolatos kompetenciafejlesztés Kisteleken	27 294 467 Ft	27 294 467 Ft	Kézműves foglalkozássorozatok, szakkörök 18 év alattiaknak	Kárpátia Kincsház Np Kft
TÁMOP-5.1.1. -11/1/A-2012-0007	Helyi közösségépítő programok a Kisteleki kistérségben	30 000 000 Ft	30 000 000 Ft	A projekt célja megerősíteni a Kisteleki kistérségben működő civil szervezeteket, helyi közösségépítő programokkal, kompetenciafejlesztő képzésekkel, civil szakmai fórum létrehozásával, Kistérségi Civil portál valamint Kistérségi Civil Iroda kialakításával és működtetésével, ezen belül jogi - és pénzügyi szolgáltatások biztosításával.	Többcélú ÖnkormányzatiTársulás
TIOP-3.4.2-11/1-2012-0052	Időskorúak Gondozóházának korszerűsítése Kisteleken	39 800 993 Ft	39 800 993 Ft	A Szociális Központ épületének felújítása, energiatakarékossá tétele, termálvíz bekötése, akadálymentesítése	Többcélú ÖnkormányzatiTársulás

Pályázat azonosító kód	Címe	Teljes összeg	Támogatás összege	A pályázat tartalma	Pályázó
TRAININGLAB	Training to the Hungarian-Serbian cross-border labour market	Teljes- 142.650 EUR Kistelek (PP1) - 71.600 EUR	Teljes- 121.252 EUR Kistelek- 60.860 EUR Állami tám.- 7.160 EUR Önrész - 3.580 EUR	Határon átnyúló munkaerőpiaci képzések szervezése előzetes igényfelmérés alapján, eLearning rendszer beszerzése, létrehozása és működtetése	Többcélú Önkormányzati Társulás
HUSEWATER	Extension and upgrade of the Hungarian-Serbian cross-border water protection system	Teljes- 996.660 EUR Kistelek (PP2) - 206.560 EUR	Teljes- 847.161 EUR Kistelek-175.576 EUR Állami tám.-20.656 EUR Önrész - 10.328 EUR	Magyar-Szerb vízgazdálkodási védelmi rendszer bővítése, védelmi és megelőzési munkálatokhoz szükséges gépek beszerzése, monitoring rendszer bővítése	Többcélú Önkormányzati Társulás
KUN-ROOT	Presenting the common historical roots in an authentic way through the "kun"-heritage in the Hungarian-Serbian Cross-border Region	Teljes- 340.900 EUR Kistelek (PP2) - 35.220 EUR	Teljes- 289.765 EUR Kistelek- 29.937 EUR Állami tám.-3.522 EUR Önrész - 1.761 EUR	Közös történelmi gyökerek bemutatása a "kun" kulturális örökségre alapozva a Magyar-Szerb határ régióban, közös programok és turisztikai kínálat kialakítása	Többcélú Önkormányzati Társulás
SMESCBC	Joint creation of conditions for development of SMEs in the cross border region	Teljes- 114.196 EUR Kistelek (PP1) - 49.060 EUR	Teljes- 97.066 EUR Kistelek- 41.701 EUR Állami tám.- 4.906 EUR Önrész - 2.453 EUR	Kis- és közép vállalkozások közös, határon átnyúló fejlesztésének támogatása ipari területek fejlesztési stratégiájának kialakítása, tudástranszfer, workshopok, hálózatépítés által.	Többcélú Önkormányzati Társulás
KEOP-1.2.0/09-11-2012-0011	Kistelek város területét érintő szennyvíz kezelési rendszer kiépítése	3 866 386 559 Ft	2 281 800 840 Ft	Kistelek város szennyvízcsatorna hálózat kiépítése, rekonstrukciója, új szennyvíztisztító telep építése	Kistelek Város Önkormányzata
KEOP-6.2.0/B/11-2011-0044	Non profit információs központ létrehozása Kisteleken	99 545 276 Ft	94 568 012 Ft	alternatív energiákat bemutató centrum létrehozása	Kistelek Város Önkormányzata
KEOP-4.2.0/A/11-2011-0311	Napelemes rendszer telepítése a kistéleki Rendezvényház épületén	58 589 507 Ft	49 801 081 Ft	napelemes rendszer kiépítése a Rendezvényház multifunkciós épület tetejére	Kistelek Város Önkormányzata
KEOP-1.3.0/09-11-2011-0006	Kistéleki ivóvízminőség-javító projekt	564 387 439 Ft	477 639 494 Ft	ivóvíz minőség javító fejlesztések végrehajtása	Kistelek Város Önkormányzata
DAOP-1.1.1/AC-11-2012-0007	Kistelek Ipari területek alpinfrastrukturális fejlesztése Kistelek Ipari - és Szolgáltatásfejlesztő Kft.				Kistelek Ipari - és Szolgáltatásfejlesztő Kft.

Pályázat azonosító kód	Címe	Teljes összeg	Támogatás összege	A pályázat tartalma	Pályázó
KÖZOP-4.5.0-09-11-2011-0003	„Ipari területek intermodális kapcsolatainak fejlesztése Kisteleken” Kistelek Város Önkormányzata TSZ kötés folyamatban			Megvalósíthatósági tanulmány	Kisteleki Kistérség Gazdaságfejlesztő Nonprofit Kft.
HURO 11-01	Innovation and technology cross-border business incubator centre	Sajnos ELUTASÍTOTT		Inkubátoráz kialakítása a Rákóci Iskola másik felében	Kistelek Város Önkormányzat
TÁMOP-3.4.3-11/2	Iskolai tehetséggondozás	20 000 000 Ft	20 000 000 Ft	Tehetséggondozás, szakkörök, táborok, versenyek a Kisteleki Általános Iskolában.	Intézmény Társulás
TÁMOP-3.1.11-12/2	Óvodafejlesztés	15 000 000 Ft	15 000 000 Ft	Képzések, eszközbeszerzés.	Int Társ
TÁMOP-3.2.1.A-11/2	Közoktatási intézmények szerepbővítése, újszerű intézményi együttműködések kialakítása	30 000 000 Ft	30 000 000 Ft	Szakkörök, önkéntes munkára nevelés.	Int Társ
LEADER	turisztika	35 000 000 Ft	35 000 000 Ft	Horgásztó	Kistelek Város Műv. és Sportél. Közal.
LEADER	falufejlesztés	29 900 000 Ft	29 900 000 Ft	BMX pálya, játszótér	Kistelek Város Műv. és Sportél. Közal.
DAOP-2.1.1/J-12	Turisztikai attrakciók és szolgáltatások fejlesztése	100 000 000 Ft		Papfenyves mellé tematikus parktanösvény, ökoturizmus	Kistelek Város Önkormányzat
LEADER	falufejlesztés	29 000 000 Ft	29 000 000 Ft	műfüves focipálya pálya, játszótér	Kistelek Város Önkormányzat
DAOP-5.1.2/A/2f-2009-0003	Kistelek Városközpontjának integrált fejlesztése	665 219 024 Ft	824 792 859 Ft		
DAOP-2007-3.2.1	Kisteleki kistérség helyközi közösségi közlekedését meghatározó infrastruktúra létesítmény kialakítása (buszpályaudvar)	95 387 775 Ft	85 848 997 Ft	buszpályaudvar	Kistelek Város Önkormányzat
DAOP-5.2.1/A-2008-0016	Belterületi csapadékvíz elvezetés Kistelek város főutcáin	127 350 880 Ft	11 461 592 Ft	csapadékvíz elvezetés	Kistelek Város Önkormányzat
GOP 1.3.1-11/B	Akkreditált klaszter tagvállalatok komplex technológiai innovációjának támogatása	183 545 455 Ft 307 364 340 Ft	100 950 000 Ft 108 252 000 Ft	K+F fejlesztés vezetékek gyártásfejlesztése	Deák Delta Kft.
GOP 3.3.3-12	Mikro-, Kis-, és Középvállalkozások piaci megjelenésének támogatása Komplex vállalati technológia-fejlesztés mikro-, kis- és középvállalkozások számára	39 800 000 Ft	19 900 000 Ft	versenyképesség fejlesztése	Double Printing Kft.
GOP 2.1.1-12/B		49 946 705 Ft	19 978 682 Ft	komplex vállalati technológia	

Pályázat azonosító kód	Címe	Teljes összeg	Támogatás összege	A pályázat tartalma	Pályázó
GOP 2.1.1-11/B	Komplex vállalati technológia fejlesztés mikro-, kis- és középvállalkozások számára	285 650 000 Ft	99 977 500 Ft	technológiai fejlesztést eredményező eszközbeszerzés	Euro Noliker Kft.
GOP 1.3.1-11/C	Innovációs eredmények hasznosításának támogatása KKV-k részére	38 436 690 Ft	24 983 848 Ft	műszaki innováció brikett üzemben	Forrás Centrum Kft.
GOP 2.1.1-12/B	Komplex vállalati technológia-fejlesztés mikro-, kis- és középvállalkozások számára	79 599 458 Ft	39 799 729 Ft	komplex technológia-fejlesztés	
GOP 1.3.1-11/C	Innovációs eredmények hasznosításának támogatása KKV-k részére	38 461 540 Ft	25 000 000 Ft	innováció	Harmath és Társai Kft.
GOP 2.1.1-11/A	Mikro- és kis- és középvállalkozások technológia fejlesztése	17 599 840 Ft	7 039 936 Ft	eszközbeszerzés	
GOP 2.2.1-11	Vállalati folyamatmenedzsment és elektronikus kereskedelem támogatása	13 000 000 Ft	6 500 000 Ft	vállalati folyamatmenedzsment és elektronikus kereskedelem bevezetése	Kosztinné Vastag Andrea egyéni vállalkozó
GOP 2.1.1-11/B	Komplex vállalati technológia fejlesztés mikro-, kis- és középvállalkozások számára	246 640 000 Ft	86 324 000 Ft	extrudáló gépsor kialakítása	Kurucsai és Társa Kft.
GOP 1.3.1-11/C	Innovációs eredmények hasznosításának támogatása KKV-k részére	38 450 520 Ft	24 992 838 Ft	innováció a munkavégzésben	Probart Kft.
GOP 2.1.1-12/B	Komplex vállalati technológia-fejlesztés mikro-, kis- és középvállalkozások számára	64 261 900 Ft	25 704 760 Ft	technológia-fejlesztés	"BI-KER" Bartucz-Izsák Kereskedelmi Korlátolt Felelősségű Társaság
GOP 1.1.1-11	Piacorientált kutatás-fejlesztési tevékenység támogatása	480 179 210 Ft	336 125 447 Ft	innovatív kalcium-klorid gyártás-technológia kidolgozása	Unichem Kft.
GOP 3.3.3-12	Mikro-, Kis-, és Középvállalkozások piaci megjelenésének támogatása	37 608 000 Ft	18 804 000 Ft	nemzetközi megjelenés támogatása	Pannonlog Transport Kft.

Forrás: Kistelek Város Önkormányzatának adatai és <http://palyazat.gov.hu/content/10814>